This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 7196.589.2 (1)

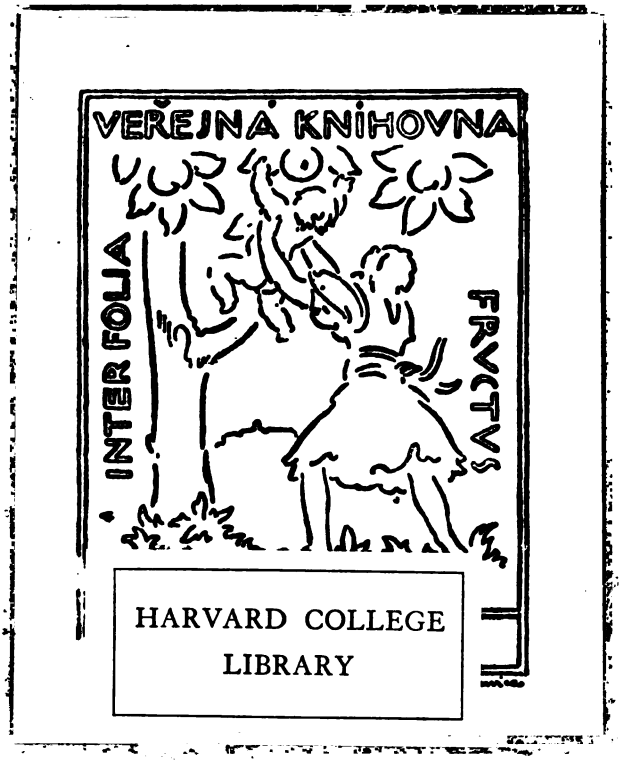

VEŘEJNÁ KNIHOVNA A ČÍTÁRNA V BRNĚ
3733

RUCH.

MĚSÍČNÍK PRO ZÁBAVU

SE ZVLÁŠTNÍM ZŘETELEM

K PRODUKCI MLADŠÍCH SPISOVATELŮV.

REDAKTOR:

FR. L. HOVORKA.

ČESKÁ KNIHOVNA MĚSTA BRNA 1923

ROČNÍK I.

ŘÍJEN. LISTOPAD. PROSINEC.

1879.

VĚNOVÁNO ČESKOSLOVANSKOU JEDNOTOU V PRAZE.

V PRAZE.

NAKLADATEL FR. A. URBÁNEK KNIHKUPEC.

TISKEM DRA EDV. GRÉGRA.

Slav 7196.589.2 (1)

1879 - 694

REJNA KNIHOVNA MĚSTA BRNA

19 2728, F12 I.

HARVARD UNIVERSITY LIBRARY NOV 6 1972

70 * 2

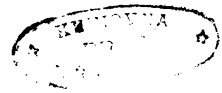

OBSAH.

Strana

Bez idey. Od Karla Lenského 1
Slovensko a jeho život. Podává Jaroslav Vlček 5, 53
Z novější poesie české:
Jan Herben: Přítelkyni 12
J. Hudec: Balada 13
Antonín Koukl: Utonulé 14
F. V. Kvapil: Žena 15
F. Stupecký: Západ 15
Matce 16
M. J. Šimáček: Sen 17
Ladislav Tesař: Slavík 17
František Ulrich: První sníh 17
Ladislav Arietto: Verunce 59
Fr. Chalupa: Fantasie 60
Jaroslav Kosina: Kronika 61
Augustin Mužík: Na hrobě svaté Irije 62
Olga Trojanova: Družce 63
Em. Zítek: Do památníku 63
Jan Calvi: Žít! 100
Alfred Černý: Kristu na zapomenutém klášterním kříži 101
Karel Lenský: Blaník 102
Alois Škampa: Hnízdo skřivana 102
Obrázky z Petrohradu. Zasýlá Ivan Ivanovič Vlček. I.—V. 18, 64, 128
Muž železného ducha. Příspěvek k poznání činnosti J. I. Kraszewského na poli vědeckém. Od H. Sokolova 22
Listy znamenitých mužů slovanských. Sděluje Edvard Jelínek.
I. List Pavla Josefa Šafaříka 29
II. List Antonína Edvarda Odyńce 67
Nadšenci. Novella z dob studentského hnutí r. 1848. Napsal Fr. L. Hovorka.
Díl I. 31, 82, 130
Z poesie světové.
Michal Lermontov: Pan. Hebrejská melodie. Z ruského přeložila Božena Justova 38
Janičije Kostič: Svatební veselí. Ze srbského přeložil L. Tesař 38
Don Juan Valera: Granada-Neapol. Ze španělského přeložil Jan Červenka 39
Alfred Tennyson: Píseň básníkova. Z anglického přeložil L. Tesař . . . 40

Strana

Slovanské umění na umělecké výstavě v Mnichově. Od L. Brtnického . . 40, 76
Duše housli. Povídka od Legera-Prokoše 49, 97
Dcera táboru. Historický obraz v jednom dějství. Od Ant. Koukla . . 69, 109

Z poesie slovanské.

Adam Asnyk: J. I. Kraszewskému. Z polského přeložil Fr. Kvapil . . . 80
P. Sumarokov: Bývají dny . . . Z ruského přeložila B. Justova 81
Petar Preradovič: Co je láska? Z chorvátského přeložil L. Tesař . . . 81
J. M. Vazov: Dětem, které v čas války hrály si na vojáky. Z bulharského přeložil Josef Voráček 82
F. Tutčev: Vzpomínka. První jeseň. Z ruského přeložil F. Jaroš 125
N. Minský: Mezi mohylami. Z ruského přeložil J. Vraný 125
Frant. Karpiński: Nářek Sarmaty. Z polského přeložil R. Pokorný . . . 126

Vzpomínka na Karla V. Zardu. Od Fr. L. Hovorky 85
V Záhoří. Upomínka z Chorvátska. Napsal Josef Kauble 103

Rozhledy.

Činnost mladších spisovatelů českých. Od Hovorky 43, 87
Kraszewski a česká omladina. Od Hovorky 42
České kusy na polském jevišti. Od Hovorky 44
Literární ruch bulharský. Od E. Jelínka 44
Nová tragedie Julia Słowackého na jevišti českém. Od Sokolova 45
Revue des littératures Slave. Od Hovorky 45
Z českého divadla. Od Hovorky 45, 132
Slavnost Kraszewského v Krakově. Od Sokolova 88
Album uczącejsię młodzieży polskiej. Od Hovorky 89
Ze spolku „Stálců“. Od F. Vykoukala 91, 139
Narodne pjesmarica. Od F. Vykoukala 93
Ze Slovenska. Od Rudolfa Pokorného 132
Jubilejní koncert Smetany. Od Pavla de A. 133
Julius Mien. Od Hovorky 136
K literární vzájemnosti polsko-české. Od E. Jelínka 137
Dobročinný slovanský spolek v Petrohrodě. Od E. Jelínka 138
Do Szanownej publiczności czeskiej. Díkůvzdání M. Deryngovy 140

pisy redakci „Ruchu“ zaslané. — Listárna redakce.

RUCH.

I. Ročník. Říjen. 1879.

Bez idey.

Od

Karla Lenského.

Měl jsem kdysi přítele — malíře. Nechci nijak měnit obraz, který si bezpochyby sličné čtenářky hned utvořily o mém reku co umělci. Vím, že si ho představují jako těkavého, bujného až do výstřednosti mladíka, s vlasy geniálně rozcuchanými, se širokým kloboukem na stranu posazeným — a vskutku můj přítel Pavel takovým byl. — Jak vidíte, hrdina praobyčejný, zajisté už stokrát „zpracovaný“ a využitkovaný ode všech možných spisovatelů.

Byl za mladších let mým spolužákem, brzy však sešel z dráhy praktického života a věnoval se zcela umění. Navštěvoval jsem jej skoro každodenně a mohl jsem tedy pozorovat pokroky jeho práce. Všechny skizzy jeho nesly znak nemalého nadání, bohužel všude se také jevila vrozená jemu nestálosť. Většina prací zůstala nedokončenou, nepropracovanou. — Pavel sotva jeden obraz začal, přemítal již o novém. — Konečně jednoho dne rozmrzen sám na sebe odhodil palettu a sdělil se mnou, že odjede na nějaký čas do své rodné vísky, kdesi na úpatí Šumavy, doufaje, že nalezne tam nejen nové látky, ale i poklidu. Zdržel se tam dlouho — na listy moje ani neodpovídaje. — Konečně se vrátil. Věděl jsem o jeho návratu, ale marně jsem čekal, že mě navštíví. Odebral jsem se tedy sám k němu a nalezl jsem jej v dumách stojícího před počatým obrazem. — „Vítám tě!“ pravil a podával mi ruku. Chladné jeho přivítání mě zarazilo. Všiml jsem si též, že byl nadobyčejně bledým.

„Myslím, že ti horský vzduch nesvědčil?“ ptal jsem se.

„Z čeho tak soudíš?“ divil se přítel.

„Jsi nápadně bledým!“

„To je bezpochyby z toho, že jsem nyní dnem i nocí pracoval. — A přece nemohu obraz nijak dokončit!“ dodal s povzdechem.

Pohlédl jsem na napnuté plátno. Kontura obrazu byla v hlavních rysech provedena. Přes bujnou bystřinu v horském údolí po nízké lávce přechází mladé děvče venkovské, — to byl předmět obrazu. Hlava děvčete byla již úplně a s patrnou pílí provedena, — také manýra Pavlova, že proti všem zákonům na jednotlivostech pracoval s neobyčejnou důkladností a ostatek pouze v rychlosti odbýval. — Avšak ta

hlava! Nevinnosť zírala z té krásné, dětské tváře, ale z černých očí zářilo cosi, — co mně připamatovalo na jeden známý obličej.

„Toť podobizna!“ zvolal jsem, „podobizna Vandy! Ty ji posud miluješ?“ — Přítel se zamračil.

„Mýlíš se!“ pravil, „není to její podobizna, dávno jsem už na ni a na vše zapomněl.“ —

„Chtěl bych se vsadit, — avšak ta hlava — toť vskutku znamenitá práce!“ nemohl jsem se zdržet obdivu. — Oko přítelovo zaplanulo hrdostí.

„Chci býti za měsíc hotov a poslat obraz na výstavu,“ a černou křídou napsal pod obraz: „Innocentia.“ —

„Toť ovšem není podobizna Vandy — chansonetky!“ smál jsem se.

Pavel chopil se štětce a neohlížeje se na moji přítomnosť, počal pracovat. Obdivoval jsem se jeho zručnosti a píli a každodenně pohlížeje, jak práce pokračuje, sám sobě jsem pravil: Tento obraz jistě získá mu jména i zaopatření. — Avšak dříve ještě než obraz byl dokončen, musel jsem odejet v soudní záležitosti — (ah, pardón! já se zapomněl představit! byl jsem tehdy aktuárem u notáře Z.) — do Pošumaví. Když jsem se loučil s Pavlem, pravil jsem mu, že snad navštívím rodný jeho kraj, a ptal jsem se, jaký pozdrav mu vzkáže? Tu on ukazoval na svůj obraz a poněkud chvějícím se hlasem pravil: „Uzříš-li ji, zeptej se, zda ještě na mne pamatuje!“

.....

Bloudil jsem bez cíle habrovým lesem. Soudní záležitosť, pro kterou jsem přijel, protahovala se již několik dní a mně zbývalo dosti času k potůlkám.

Šel jsem bez cíle, samoten, — neslyše mimo hučení blízkého potoka v olších ukrytého nižádného zvuku. Celý háj zdál se býti začarován. V tom zašumělo cosi v olšinách u potoka. Přikročil jsem blíže. Větve šuměly a praskaly, jakoby někdo odtud prchal, když rozhrnoval jsem zvědavě houštinu. Vskutku, vysoké rákosí bylo tu pošlapáno a šumot v houští stále se vzdaloval. Přeskočil jsem neširoký potok a sledoval jsem stopu v bujné trávě. Mezi houštím uzřel jsem kmitat bílý šat. Přiblížil jsem se. Byla to vesnická dívčina bosýma nožkama brodící se v jasných vlnách. Náhle obrátila se ke mně hlavou — a já mimovolně vzkřikl: „Vanda!“ — Nezdála se ani dost málo být překvapenou. Prohlížela mě chvíli a pak se smíchem běžela mi vstříc. „To jste vy?“ pravila podávajíc mi svoji bílou ručku. „A poznal jste mě? Jsem nyní venkovankou!“ — Vzpomněl jsem si na Pavla. Byla to tedy přece podobizna Vandy! Vždyť přítel častokrát mi vyprávěl, že Vanda jest jeho krajankou!

„Proboh!“ dím, „jak jste se dostala sem do tohoto odlehlého kouta? Vy slavná kdysi — —“

„Časy se mění!“ vskočila mi do řeči, „teď žiju idyllu, pasu stáda otce svého po horách a — z dlouhé chvíle svádím pastýře,“ dodala s rozpustilým smíchem. — A Pavel podepsal svůj obraz „Innocentia!“

„Víte-li,“ pravil jsem poněkud s nechutí, „že mám vyřídit vám pozdrav a zeptat se, zda ještě někdy vzpomínáte na malíře Pavla?“ —

„Na toho snílka?“ usmála se Vanda, „měla jsem ho velmi ráda a on byl tak žárlivým. Mně se zdá, že žárlil i na toho starého hraběte, který mi daroval démantový šperk! Mohu za to, že jsem se i jiným líbila? — Teď ovšem,“ — povzdychla si koketně, „v tomto šatě líbím se pouze nevzdělaným venkovanům!“ —

„A přece Pavel si vás právě v tomto šatě zamiloval tak, že maluje váš obraz a podepsal jej „Innocentia“!“ Nad tímto Pavlovým nápadem dala se do takového smíchu, že teprvé po chvíli mohla se tázat: „A on mě viděl? V tomto šatě? Toť nemožno, vždyť jsem zde teprv několik dní.“ — „Nemohu vám věřit, slečno!“ odpověděl jsem, „Pavel zde byl již před měsícem, a přece ta podoba!“ — —

„Ah, již vím!“ pravila Vanda a zamyslila se. Hned však zase s obyčejnou svojí nevázaností zavěsila se na mé rameno a pobídla mě, abych ji doprovodil.

„Vy jste nyní zde? Toť se budem častěji vídat. Mně je zde samotné smutno!“ dodala s koketným úsměvem. — Po celé cestě nezmínila se ani jedenkrát o Pavlovi a jeho obraze. —

Byl jsem v té krajině déle než měsíc, ale Vandu jsem spatřil ještě jen jednou. Bylo to pozdě večer, když jsem vraceje se z potůlky, přišel k nízké lávce vedoucí přes bujný potok. Svit luny hrál si na vlnách a stříbřil listy starých olší. Ve stínu jich zpozoroval jsem dvě postavy. Právě vyšly ze stínu a plná záře měsíční padla na jich obličeje. Vzkřikl jsem. Toť byl Pavel s Vandou! Zarazili se na chvíli a pak zmizeli opět ve stínu. Marně jsem hledal jejich stopu, marně jsem volal přítelovo jméno. Nikdo neodpovídal. Rozhlédl jsem se kolem. Ta lávka, potok, — poznal jsem místo, které Pavel na svém obraze vykreslil. — — Několik dní potom vrátil jsem se do Prahy. Všude vypravovali mi o obraze Pavlově „Innocentii,“ který na výstavě poutal všeobecnou pozornosť a jednohlasně tvrzeno, že obdrží první cenu. Časopisy plýtvaly chválou mladého malíře. Vše vidělo v něm budoucího mistra světového jména. —

Hned po svém příjezdu šel jsem se přesvědčit, zda se přítel již vrátil. Otevřel jsem dvéře. V pokoji jeho bylo vše rozházeno, skizzy, tužky, barvy, — vše leželo v nepořádku po stole a zemi. A Pavel stál zadumán před obrazem nepozoruje ani příchodu mého a v ruce tiskl otevřený nůž. Pohlédl jsem přes jeho rameno na obraz. Toť byla „Innocentia!“

„Příteli!“ zvolal jsem chopiv jej za rameno, „co to vše znamená?“ — Udiven se obrátil.

„Ah, tos ty!“ pravil nepříliš přívětivě. —

„Ty jsi vzal svůj obraz z výstavy zpět?“ tážu se. „Vždyť jsi měl obdržet první cenu!“ —

„Vím,“ odpověděl chladně, „avšak nechci býti té — — Vandě — povinován za svou slávu! Nikdy! nikdy!“ zvolal temně a dříve ještě, než jsem mu mohl zabránit, nožem zničil svůj obraz. — „Co činíš!“ zvolal jsem zděšen. On odhodil nůž a odvrátiv se zakryl si rukama tváře. Slyšel jsem těžké jeho oddychování. Konečně poněkud se utišil a chopiv moji ruku táhl mě z pokoje svého ven ani se neohlédnuv. Po cestě zlomkovitě mi vše vypravoval. „Pracoval jsem se zimničnou

pílí na obraze. Právě, když jsem jej dokončil, obdržel jsem poštou v obálce kytičku uschlých pomněnek. Tu kytičku dal jsem při loučení onomu děvčeti — „Innocentii“ — tenkrát jsem ještě nevěděl, že to Vanda. Zlíbal jsem zažloutlá ta kvítka a ještě téhož dne odejel jsem do svého rodiště. A druhý den sešel jsem se na lávce — tam, kde jsem ji poprvé spatřil — s Vandou. Se smíchem běžela mi vstříc, podávajíc mně obě ruce a laškujíc jako rozpustilé děcko, — jak jsem mohl tušit, že to Vanda! Prožil jsem několik dní nejvyššího blaha. Ona hrála výborně svoji úlohu, vskutku, musím uznat, že z ní může být jednou výtečná umělkyně,“ — usmál se Pavel trpce. „A já ji miloval. Ano, miloval jsem ji tak, že když zjevila se mi na konec ve své pravé podobě, když poznal jsem v ni tu starou Vandu, já klesl před ni na kolena, abych jí vyznal že i takto ji miluju. A víš co řekla? „Pane, děkuju vám! Bavil jste mne výborně na našem fádním venkově. Teď mě však už omrzelo hrát si na nevinnou pastýřku, — jedu do Prahy, — velkoměstský život se mi lépe líbí.“ A když jsem beze slova, zničen na ni pohlížel, dodala posměvačně: „Vám se líbí idyllický venkov a pastýřky? Hledejte, snad naleznete tady náhradu za mne,“ a přitom se tak divně usmívala!“ — Pavel se zamlčel.

„A pro tuto ženu zničil jsi svůj obraz, pošlapal jsi svůj vavřín?“ zvolal jsem s výčitkou.

„Ba ještě více!“ šeptal sotva srozumitelně, „pro ni i svůj život zničím.“ —

A dostál slovu. Rozlámal svůj štětec, odhodil palettu a vrhl se v proud nejbujnějších rozkoší, hledaje poklid, kterého nikde nenalézal. Marně jsem ho napomínal, — začal se mne stranit a klesal hloub a hloub a při tom vůčihledě chřadl.

Přešla tak zima a na jaře Pavel se roznemohl. Konečně jakž takž se uzdravil a na radu lékařů a mé doléhání odjel k rodičům.

Teprvé po několika měsících obdržel jsem od něho list asi tohoto smyslu:

Příteli!

Nevěřil jsem, že by nevinnosť byla na světě a přece nalezl jsem svoji „Innocentii“. Tomuto paradoxu bezpochyby nerozumíš. Nic nedělá, vysvětlím ti to, jenom trpělivě čekej. Ano, čekej, neboť nejsem více tím prudkým mladíkem, nýbrž usedlým občanem a co nejdříve manželem své Innocentie. Vidím už, jak se diviš. Tedy slyš, jak se to stalo. Když jsi mě po nemoci zaobalil do kožichů a poslal mým rodičům na dobírku, přemítal jsem po cestě o tom, zdali je pod známou ti lávkou v potoku dostatečná hloubka, aby se tam mohl člověk utopit. Ani matčiny tiché slzy, ani otcovo zasmušilé mlčení nemohlo mě z mé lethargie vyrušit. Jednoho dne odešel jsem z domu a zaměřil k lávce s pevným úmyslem, že se více nevrátím, a — vrátil jsem se, ale ne sám. Našel jsem u lávky svou „Innocentii“ — pravou „Innocentii“ — ne Vandu, nýbrž její mladší sestru. Nemohu pochopit, jak jsem se mohl dát od Vandy tak oklamat. Ovšem podobnosť jejich jest neobyčejná — a přece když hledím do očí své drahé Božence nalézám takový rozdíl mezi ní a Vandou! Vanda si zahrála na svou mladší sestru —

a oklamala mne. To svědčí o její talentu. Vyzvěděla od ní vše, co jsme spolu mluvili a dovedla nápodobit každý její pohyb. Ona z dlouhé chvíle poslala mi uschlé pomněnky, aby mě přilákala a odstranila zároveň svoji sestru na čas z domova, tak že jsem se s ní nikde nesetkal. A to je skoro vše. — Avšak na hlavní věc bych byl zapoměl. Za čtrnácte dní slavíme sňatek. Doufám, že mi neodepřeš a že přijedeš podívat se aspoň na moji Boženku. Vždycky jsi mně vyčítal, že málo dbám praktického života. — Nuže, přijeď a uzříš, že jsem se polepšil. Nemyslím více na slávu, nýbrž na to, jak bych zaplatil daně. — Přijeď atd.

Přišel jsem vskutku na jeho svatbu a — vrátil jsem se po několika dnech zpátky. To nebyl více ten nadšený Pavel, to byl praobyčejný člověk starající se pouze o denní chléb. A Božena? Možná, že byla ještě krásnější než Vanda, avšak oko její postrádalo ohně a ve tváři neznačil se žádný odlesk života duševního.

Dávám přednosť Vandě, z které se stala vskutku znamenitá herečka. Nyní, když sedávám u ní v budoiru pohodlně se houpaje na pohovce, často mluvíváme o mém příteli. Pardón, teď jsem vyzradil něco, co jsem nechtěl. Vy snad budete myslet, že z lásky k půvabné Vandě křivdím Pavlovi, věřte, není tomu tak. Držím se pravdy. Vyčítal jsem Vandě kdysi, že ona zničila nám tak znamenitý talent. „Nevěřte tomu!“ odpověděla, „Pavel by nebyl nikdy vynikl nad prostřednosť.“ „A což „Innocentie“?“ namítal jsem. — „Jsou umělci,“ pravila, „kteří vloží všechno duševní své jmění, své nadání v jedno dílo a tím úplně se vyčerpají. Pak buď se zcela umění vzdají, aneb klesnou daleko pod prostřednosť. Či myslíte, že duch, který cítí v sobě nadání, pravé nadání, dal by se odvrátit takovou maličkostí? Věřte, že by Pavel dříve neb později i v nejlepších poměrech odhodil svůj štětec!“ Nepřemýšlel jsem o té „maličkosti“, ale jisto je, že Pavel stával se den ode dne pohodlnějším, že tloustl a že jeho dopisy stávaly se pořád kratšími a suchopárnějšími a že v nich nikdy nevzpomínal, že byl kdysi také malířem. A Vandě docela děkoval, že mu ukázala cestu k pravému štěstí!

.....

P. S. Jsou lidé, kteří chtějí mít v každé povídce vodící ideu. Odpusťte, jestli v mém vypravování takové idey nenajdete, — sám jsem ji v příběhu svého přítele marně hledal. Život tak mnohých je zcela bez idei!

Slovensko a jeho život.

Podává

Jaroslav Vlček.

Zrakům našim jeví se nepřetržitý řetěz hromojizvých Tater, od západu k východu vždy v ohromnějších a ohromnějších obrysech v podobě půlměsíce se vlnících. Vidíme rumy strmého Děvína, postavy pyšného Roháče, vznešených Bílých hor, nahých Holí s Čertovou svadbou,

hrobového Sytna, nedostupného Muráně. Mezi nimi proplétá se klikatý Váh se svým čarokrásným údolím, posetým rumy četných památníků zapadlé slávy; jimi valí se mutná Morava, zpěvný Hron, tam pramení ryboplodná Tisa, tonouce společně ve vlnách siného Dunaje a mízíce ve spoustách vod Černého moře. Vidíme, jak sněhové ty velikány zdobí hluboká jezera, mořská oka, průzračná jako sklo a hrající granátovými barvami; slyšíme jak hučí jakoby vichrem sem i tam rozválené divoké lesy po nedostupných bralách, sídel to divých koz a královských orlů. Pod velikány těmito vidíme klidná údolí a nivy hraničící s modrým borem, tisíci pahrbky, úvaly a roklemi protkaná. Mocná ruka přírody navěžila zde památku svých hrozných převratův i klidného, blahodárného působení.

Kraj tento je kolébkou tichého pracovitého lidu, ve kterém ještě tolik zvláštností ryze slovanských skryto, nevyzkoumáno, jako snad u žádného kmene slovanského. Jsou chráněny a zachovány těmi velikány horskými, žárlivě střežícími svoje kraje, by nevnikla v ně žádná novota, žádný vítr všechnu zvláštnosť nivelisující světové civilisace.

Zapomenutý, nedoceněný je ten lid; a přec v jeho středu vznikla vznešená idea všeslovanstva, z jeho lůna vyšli nejnadšenější stoupenci, z jeho krve nejslavnější hlasatelé její.

Zde vytkli jsme si úlohu podati všestrannější obraz života, rázu i snažení Slovákova a tím opět o krok sblížit bratra bratrovi.

I.

Slováci, zaujímajíce téměř úplně župy čili stolice severních Uher, tvoří takořka ethnografický střed Slovanstva. Za řekou Moravou začínají osady českomoravské; za „czarnym Dunajcem“ a Beskydami žijí Poláci; za Bodrogem počíná Rus; na jihu konečně stýkají se Slováci s krajnými výrostky obyvatelův jihoslovanských. Okolnosť ta jeví se i v jejich jazyku, který je skutečným spojovacím článkem větve jihovýchodní i severozápadní na jazykovém stromě Slovanů. Neviditelnými přechody totiž slévá se nářečí slovenské na severozápadě s českým, na severovýchodě s polským a na jihovýchodě s ruským nářečím. S druhé strany mohou opět kraje pod Tatrami nazvány býti kolébkou Slovanstva v Evropě. Ve dlouhé době téměř dvou tisíc let žijí zde Slované přese všechny bouře a pohromy přec jen v nepřístupném útulku národní svobody, v tomto středu praslovanské zeměpisné říše, odkud vytéká množstvo řek i přítoků Visly, Odry, Dněstru, Tisy, Dunaje, tedy při rozdělování vodstva: do moří Černého a Baltu. I je mnoho příčin k myšlence, že slovenské území i národnosť, jazyk i mravy ukrývají nevyčerpatelný pramen důležitých objevů pro slovanského archeologa, ethnografa i filologa. Pro dějepisce a literárního historika v užším slova smyslu je zde žatva skrovnější; neposkytujíť chudičké a namnoze temné dějiny Slovenska z jedné, a mladá, specificky slovenská literatura z druhé strany mnoho materialu pro bádajícího učence.

Dějiny Slovenska možno nazvati dějinami utrpení. V době předhistorické usadili se přistěhovavší se Slováci (Sclavini) u pohoří Tatry (Tata-hora) a mírnější Matry (Mať-hora), a k vůli rozdílu od jiných

sbratřených kmenův slovanských jmenovali se národem „u hor“ bydlícím a zaujaté bydliště svoje „Uhorskem“ to j. zemí u hory, terra admontana. Vzdělávání orné půdy, lov bylo jejich zaměstnáním.

Pohromy, stihnuvší celou východní Evropu, neušetřili Slovenska; záplava hunská, avarská a t. d. zanechala i tam svoje neblahé stopy. R. 800 vznikla myšlenka západního císařství německého, jejíž nosičové pokud možná nejvíce ji rozšířiť a všechny sousední krajiny podmaniť usilovali. Moravané a Slováci, rozděleni v župy a knížectví, spojili se nebezpečím donuceni v dobře organisovaný stát pod žezlem Mojmírovým, Rastislavovým a Svatoplukovým, i snažíce se politickou svoji samostatnosť trvaleji zachovať, roztrhaly všecky svazky a spojení s německou hierarchií, vyhnali německé missionáře a mnichy a povolavše slovanské apoštoly, založili samostatnou církev slovanskou. Semeno domorodé osvěty zdárně zkvétalo. Ale politicky i církevně nově sorganisovaný stát slovanský byl císaři Arnulfovi trnem v oku, a nemoha sám ničeho proti němu pořídiť, vzpomněl si na kočující na východě Maďary, jejichž pomocí za slušnou mzdu rozkotal zkvétající Velkomoravu nesvornosti synův Svatoplukových seslabenou i rozdělil ji mezi Maďary, Poláky, Čechy a říši svou.

Na polích požuňských tedy zapadla jitřenka velké, slavné budoucnosti nad povražděným květem mládeže slovenské.

Rok 1018 posléze upoutal Slovensko na vždy ku koruně uherské. Osnova ústavy Uherska pod sv. Štěpánem byla sice založena na těch kulturních zásadách, které byly ustáleny za nedlouhého ale skvělého trvání slovanských podunajských říší, a Slovensko považováno tudíž za zvláštní údělné knížectví (tertia pars regni)*) uherských korunních knížat anebo královských bratrův; však poměr ten, pod Jesaslavem I. okolo r. 1072 v plné platnosti, během století vždy více mizel a s úmrtím slavného usurpatora Matouše z Trenčína (1305—1321) dohrál svou úlohu. Po smrti velikého toho muže zapadá dějstvování slovenského knížectví v hustou mlhu, v níž zahaleno je po více století.

Na pole věd a umění postavili Slováci nemalou řadů pracovníkův; ale díla jejich sepsána jsou jazykem latinským, jejž sv. Štěpán pozdvihl na jazyk diplomatický, aby polyglottní stát svůj a různé zájmy různých národů pomocí mrtvého jazyka v pevný celek spojil. Týž jazyk byl diplomatickým jazykem v Uhrách od XI. do počátku ba polovice XIX. století, uspávaje četné řeči živé.

V Čechách dálo se podobně, s tím toliko rozdílem, že řeč česká dřív setřásla umrtvující jho latiny. V literatuře české bylo již v době synody kostnické vše v nejkrásnějším květu, kdežto na př. v Německu neb Francii se vše teprv probouzelo. Paprsky literatury české ozářily i podtatranské kraje a houfné stěhování se Husitů v polovici XV. století na pohostinné, svobodomyslné Slovensko připravilo půdu pozdějšímu přijetí slovesnosti české v XVI. a XVII. století po bitvě u Bílé

*) Bývalý tento poměr Slovenska k uherské koruně je jasně vyznačen i na nynějším zemském znaku: první polovice třemi vrchy Tatrou, Matrou a Fatrou (pohoří Slovenska), východním křížem i knížecí korunou nad tím se vznášející představuje Slovensko, — druhá polovice čtyřmi řekami: Dunajem, Tisou, Drávou a Sávou vlastní Uhersko.

Hory. Českými literarními díly, s českými husitskými kazateli a zpěvníky rozšířil i utvrdil se český lit. jazyk na Slovensku a stal se řečí spisovnou, ano i vysoká šlechta, ba sami panovníci uherští užívali ho v dopisování i rozmluvách svých.*)

Půda slovenská přijala v ochranu i slavného zakladatele vědecké paedagogiky, Amose Komenského, a českými spisovateli rodu slovenského zachována také díla zlatého věku literatury české, když v Čechách vše spalo půldruhastaletý spánek po bitvě bělohorské, což nemálo usnadnilo české literarní znovuzrození na začátku našeho století.

Během času oddálila se řeč česká od slovenské tou měrou, že spisovatelé slovenští, chtějíce literaturou vniknouť v sám lid, byli nuceni založiť a utvořiť literaturu z řeči své vlastní, lidu srozumitelné, specificky slovenské. Prvý pokusil se o to lexikograf Antonín Bernolák (1788—1791) a stoupenec jeho básník Jan Hollý. Pokus jejich však nebyl dokonalým, poněvadž se obmezili na jedinou západní větev plemena slovenského, a tím zůstali jednostrannými. A přec již i tímto pokusem rozkvetl nový duševní život na Slovensku, utvořila se takořka celá spisovatelská škola, jejíž hlava, kardinál kníže-primas uherský, Alexander Rudnay, nestyděl aniž bál se veřejně se osvědčiť: „Slavus sum; et si in cathedra Petri forem, Slavus ero!“ Význam Bernolákův je roven asi významu Vukově v literatuře srbské. Hollý, slovenský to Vergil, jejž právem zvát možno otcem nové slovenské literatury, objevil ve svých epických básních veliké vlohy a nadšení; nedovedl se však vymaniť z přílišné náklonnosti ku pseudoklassickému bombastu, jakési dřevěnosti a chladnosti, což bylo příčinou, že sláva jeho zůstala obmezena na hranice Slovenska.

Rozhodně lepším byl krok Ludevíta Štúra, politika, básníka, učence a publicisty, a stoupenců jeho, známých pode jménem „Štúrova škola“, kteří u tvoření spisovné slovenčiny ohled brali více na střední župy slovenské.

Po té rozvíjel se literarní život na Slovensku s netušenou silou a v rozsáhlých rozměrech. Nadšení Slováků, majících vlastní řeč spisovnou, bylo nesmírné. Povstaly sice velké třenice, literarní boje, nepřátelství pro odštěpení se od jednoho spisovného jazyka, povstaly však také značné poetické talenty, jako zejména Sládkovič a Chalupka, významu podobného jako v Čechách Čelakovský a Erben, již jméno slovenské i u nepřátel proslavili. Kol těchto koryfejů poesie slovenské seřadila se celá plejada znamenitých pěvcův a udeřivši ve struny slovenského varyta, čerpala stálé nadšení z národního života dávno minulého nebo současného a z idey literarně-kulturního všeslovanstva. Znamenitějšími z nich byli: Záborský, Graichman, Žello, Palárik, Viktorín, Kuzmány, Paulíny-Tóth, později Král, Botto a Kubáni.

Základu filologického však i Štúrův pokus postrádal i. má největší zásluhy o vědecké utvoření spisovné řeči slovenské bez odporu Martin Hattala, jenž vypracoval důkladnou mluvnici na základě srovnávajícího jazykozpytu slovanského, která, ačkoliv češtině velmi blízká, přec ducha specificky slovenského úplně vyjadřuje.

*) Viz: Archiv staroslovenských listin a písemností, vydaný Maticí Slovenskou.

Zmizelo jedno pokolení národních pracovníkův a krásněji než kdy jindy zaleskla se jitřenka duševního znovuzrození a nadějných úspěchův národa slovenského: r. 1863 založen velkolepý literarní ústav „Matica Slovenská“, tvořící střed, kol kterého se spojily všecky lepší síly a odkud se soustavně řídiť počala ve prospěch osvěty v nejširších kruzích národní massy činnosť vlastencův.

Obětovnosť slovenská šla dále: za mozolovitými dlaněmi vyrobené peníze chudých otců postavili beze vší cizé pomoci tři gymnasia: ve Velké Revúci, v kláštere pod Inyovem a v Turč. sv. Martině. Byly tedy zbudovány i stánky duševního vzdělání pro nadějnou slovenskou mládež. Leč radosť neměla trvať dlouho. Nepřátelé tajní i zjevní obořili se jako hejno supův a krkavcův na ohniska slovenské osvěty, nejdříve podezříváním a osočováním ve všech časopisech, později zjevnými útoky, a po téměř desítiletém, blahodárném působení zrušeny ústavy a prodány bubnem šenkýřům, aby tam, kde mělo símě osvěty vštěpováno býť, ubíjela a zalévala se poslední jiskra zdravého rozumu Slovákova pekelným líhovým mokem, rozpuštěn literarní spolek Matica Slovenská, jmění jeho zabaveno, z domu, k jehož stavbě lid slovenský vozil kamení a sám stavěl, v němž tolikrát se ozýval nadšený jásot uvolněných synův Slovenska i vážně znělo slovo spravujících otců, z domu toho nadělány — žandárské kasárny . . .

Další kroky k úplnému ubití duševního života znovu se probouzejícího naměřené, i provedené nekalé záměry jsou dosti známy a mimo to nepatří do sloupců těchto. Ty posoudí i odsoudí dějepis.

II.

U Slovákův*) zachovaly se namnoze staroslovanské typy, zvláště v krajích severnějších, ve vesnicích horských. Jsou obyčejně velkosti prostřední, těla svalovitého, pevného, světlé pleti, modrých očí a vlasu rusého, dlouhého; dobrosrdeční, trpěliví, pravá to povaha holubičí a při tom pracovití až do úpadu. Co do náboženství, patří jich asi $^{6}/_{10}$ Římu, $^{4}/_{10}$ vyznání evangelickému. Jsou — zvláště katolíci — velmi pobožní, silně pověrčiví, dosahujíce, zvláště v nejsevernějších krajích, pověstné bigoterie polské. Stopy slovanského pohanstva jeví se na mnoze ve zvycích i obyčejích jejich, hrách, mythických pověstech, často i v jadrném přísloví neb slovním výrazu.

Slovák nemá šlechty v pravém slova smyslu: tá část jeho národnosti, která jak tradicí tak hmotným i socialním postavením v přední řadě povolána je tvořiť též d u š e v n í aristokracii a intelligenci národní, totiž velmi četná šlechta slovenská, chvatně ubíhá do protivného tábora, odříkajíc se všeho s ním společného a k lidu ji vížícího, slovem: slovenská šlechta je ohledně národnosti největší renegát, stydí se takořka za svůj původ a pociťuje se k Maďarstvu asi tak jako západo-ruská šlechta tíhne k Polákům. — Bydlí obyčejně ve vesnicích na svých stat-

*) Počet obyvatelstva slovenského v Uhrách, na půl druha milionu udaný — jehož se i prof. Šembera ve svých Dějinách literatury přidržel — není správný, čerpán jsa z nespolehlivých pramenů úřední statistiky. Na 3 miliony určiti se může s dobrým svědomím.

cích, uprostřed svých lesů, polí a luk. Žije bezstarostně, nejvíce honbě, radovánkám a dobrodružstvím všeho druhu, obětujíc se jen tenkrát službě vlasti, když ji k tomu pudí ctižádosť a vládychtivosť, neb láká vyhlídka na vysoké, protekcí zabezpečeně úřadní postavení, anebo nutí promrhaný majetek. Dítky její vzdělávají vychovatelé obyčejně doma, tím směrem a na to hlavní zřetel obracejíce, by se mladé hlavě vštěpovaly zkostnatělé, škrobené názory starošlechtické a zamezilo i zošklivilo obcování s měšťanstvem nebo s obecným lidem; opravdový, skutečný pokrok ve vědách, humanita a práva duševní intelligence zůstává po většině stranou. Velké — rovněž soukromé — zkoušky přestojí se potom obyčejně s výdatnou pomocí peněžitou, a tak po tom všem není divu, že mezi šlechtictvem tím je tak málo opravdových učenců a šlechetných lidumilů. Báječné vyhazování peněz a částečné obětování jich na vědecké ústavy, divadelní budovy, musea maďarská, děje se jedině z bravury, ne však ze srdce šlechetného, uměnímilovného.

Měšťanstvo dává vychovávať dítky svoje ve veřejných městských ústavech buď ku službě státní, neb hierarchické, anebo za vzdělané řemeslníky. Měšťan sám zabývá se řemeslem, obchodem a při tom obyčejně oekonomií. Pokud ubohý sedlák vesničan úpěl pode jhem povinné roboty, „urbáru“, která poměr jeho k pánům zrovna otrockým tvořila, třída měšťanská, spolehajíc na městské výsady, odvracela se od něho, štítila se jej, byla nepřítelkyní celé věci a všeho snažení slovenského. Ale dnes, kdy města nečítající 15.000 obyvatelů scvrkla se na „obce“, „velké obce“ atd., kdy všechny po století střádané výsady a darovaná práva neplatí více, valně již mizí čínská zeď měšťana od rolníka oddělující a uvědomělosť národní šíří se mezi samým měšťanstvem očividně.

Rolnictvo ve vesnicích, k němuž i nižší šlechtu, valně schudlou, ale proto sprachnivělých a neplatných výsad svých křečovitě a s jakousi směšnou hrdostí se přidržující, přičítať dlužno, zabývá se, zvláště v hornatých krajích Slovenska, velmi trudným vzděláváním orné půdy a zůstává paprsky osvěty i uvědomělosti národní ještě namnoze nedotknuta, čeho neposlední příčinou jsou nedostatečně a na zcela chybném základě zřízené občanské školy, které přese všecky reformy nevyhovují skutečným potřebám slovenského lidu. Jsou však také kraje, kde rolník, nerobotující více někdejšímu pánu svému, syna pečlivě vyučovať dává a posílá jej i na školy vysoké. Okolnosti té nasvědčoval až do nedávna trvající hojnější odbyt slovenských knih a časopisů, který však po známých událostech znovu povážlivou měrou zanikl.

Hojnosť plodin přírodních a vůbec plodnosť Slovenska mění se dle podnebí. V jižnějších župách, v údolích a na rovinách nitranských, trenčanských a požuňských hojně rozsévala bohyně Céres zlatých plodů svých. Jak obilí tak ovocině daří se zde výborně, ani hroznů a melounů není nedostatek. Severní, hornaté Slovensko naproti tomu je chudé, neplodnější, za to však divokrásné. Člověk cizí, nevychovaný v těch horách a na těch stráních, jehož noha tu i tu zabloudí v úvaly a hvozdy tatranské, rozhlédne-li se tak s některého dominujícího velikána na nějakou župu nejsevernějšího Slovenska, na př. s vrchu Choče na Oravu, neví skutečně, má-li se diviť té nepřetržitě vrchy poseté,

lesnaté půdě, až ku hranicím Haliče se vlnící, ze které jen zde onde mezi tmavým borem stydlivě vykukuje kousek políčka; má-li se diviť tomu lidu, který z tak mála zde žije a žije rád, spokojen; či obdivovať ten zapomenutý, samorostlostí a původností svou až velebný kout světa, nedotknutý posud citlivěji smělou, všude kořistící rukou lidskou. Černý bor zakrývá výšiny, věnčené na mnoze zříceninami starých hradů; v úzkých potoky a říčkami protkaných dolinkách vzdělává tichý rolník svou chudou zem; na sporých lesních mýtinách střehne pasák své stádo, vyluzuje při tom táhlé zvuky slovenských dum z fujary své, jež zádumčivě od šedých bral se odrážejí; v to mísí se veselý, skotačivý hlahol písní žneček a ženců a výskot jejich, jímž každou ukončenou píseň provázejí, mile zaznívá až v klidné dědinky dolů; jinde opět vystupuje kouř z ohně potulných cikánů, originelní to čeládky na Slovensku, která sdílí s chudými obyvateli chudý jejich kraj, starajíc se pilně o to, aby se kurníky velmi nepřeplnily a vůbec nadbytkem lid nezleniveł.

Žádná zem není snad bohatší na teplé koupele, železité, kyselé prameny a studánky, než severní část Slovenska; jména Sliač, Korytnica, Smolník (Schmelks), Teplice, Štubňa, Piešťany atd. jsou i v cizině známa a oceněna, zůstávajíce poutnickými místy všech neduživých. Léčivé byliny a zeliny Slovenska zásobují sklady mnoha lékáren v Evropě. Výtečné sýry slovenské: „oštiepky“ a „brindza“, jsou velmi oblíbeny i za hranicemi. Ale největším bohatstvím Slovenska jsou bez odporu lesy a lůno země. Hornictví sotva kde jinde by mohlo být rozsáhlejší a výnosnější než v okolí Kremnice, Štiavnice, b. Bystřice, Hrádku atd. kdyby průmysl v Uhrách byl na tom stupni, jako v cizině. Zde to však není náležitě vykořistěno, což jest tím více s podivením, ani zabývající se hornictvím obyvatelé jsou po většině potomci německých osadníků, nyní již jen ve zpotvořeném hornickém názvosloví svém na německý původ upomínající, a národ ten přec chlubí se ovládáním nejvyššího vývoje průmyslového. Však i za okolností takových sám lid slovenský málo těží z bohatých dolů kovových, uhelných a solných. Podniky v to spadající využitkují cizozemští špekulanti, ponechávajíce Slovákovi jen skrovnou, v potu tváře vydělanou mzdu.

A jako z bohatých dolů svých netěží vlastně slovenský lid, tak i rozsáhlé lesy jeho jsou kořistí cizáka. Pracuje jedině ve službě vyšších, obyčejně židovských velkokupců a dřevařů, káceje stromy, dovážeje je k řekám Váhu a Hronu, a spouštěje se po nich na mohutných v tak zvanou „plť“ (prám, vor) spjatých kmenech, které mimo to i jiné stavební dříví nesou do Dunaje ku hlavnímu městu Uher. Plavba těchto pltníků je velice namáhava a nebezpečna: narazí na skrytou skálu pod vodou, neb zachvátí prám jeho zhoubný vír, anebo roztrhá rozvodněná řeka toliko dřevem sbitou pramici a rozkácené vlny připraví mu dočasný vlhký hrob, aby po některé době na břeh vyvrhli zohavenou jeho mrtvolu. Každý rok požaduje jistý počet obětí. Některá nebezpečná místa pro ubohé ty plavce, většinou víry, jsou známa, jako na př. u Strečna na Váhu pověstný vír („krútňava“) Margitou a Besnou zvaný, kde blížící se jim plavec mnohdy ku vlastní své škodě ani nepracuje, by šťastně vyvázl, nýbrž pustí veslo a vzývá bohorodičku o přispění a smilování...

Dokončení.

Z novější poesie české.

Přítelkyni.

Za věnce
když vidím nadšence
se vrhat v propast a svou hlavu
v bezcenných hernách osudu
utrácet pro oslavu —
jste děti!
se marnivým těm usměji.
Jak slavněji
jest vypít kalich cizí
a v blahu, bez trudu,
když slza v oku mizí
své bratry viděti!

Tot přání mé a věřím,
jako most
dva dálné břehy spojí:
tak v budoucnost
a ke dnů lepších dveřím
jen oběť duši moji
že přivede a zhojí.

O věř, když sednou
na čelo tvoje útrap chmury jednou,
když ňadra tvoje žalem, touhou
se rozvlní a zblednou
i květy na tvé tváři,
bych jenom kapkou pouhou
měl býti snů tvých velkým mořím —
rád na oltáři
jak oběť shořím;
rád klesnu,
bych z útrap tvojich ve snu
jen stíny rozplašil;
a za doušek snad tvého blaha,
o věř mi drahá
vždy hynout je můj cíl!

Jan Herben.

Balada.

Jak mrtvé kol to moře odpočívá;
v něm bez plachet loď, co se k předu kývá,
hloub vody mdle jen rozčeří
a ve šplíchot vln plavců křik se mísí,
jímž o lup svůj se hašteří.
A v dlani bičík, v ně se vůdce staví:
„Ha, jedva utichl vír jedné vřavy,
váš vzdor zas jinou přivolá;
leč rámě naše, chabé v nové půtce
již sotva cizí zbrani odolá.
Ční z korábu tam opět jenom stežeň ...
a želím, z mužstva že ni jeden vězeň
na výkup nezbyl nyní vítězi,
neb druhý, tonoucím jenž pomoc nesl,
tam v písku víc už nevězí!“
V tom koule zaryla se lodi v boku;
hned vedle jiná, vody ve hluboku
a hotov každý k odporu
když stanul, druhý koráb přiletěl již
a pušky trčí z otvorů.

„— Seč marna jest; jich nával třikrát větší
a s těží my již ztupenými meči
se s lodí chránit budem' záhuby.
Ať ve chvatu jen zavlá prapor bílý
v zad před zábradlím paluby!"
A stěžeň k stěžni koráb lanem poutá
již blíže k sobě a z každého kouta
dav plavců mu se náhle vyrojí
a s plesem každý do lodi se dere,
jak vítězové po boji.
Leč práhnou rety na slunečním žáru
a chtivé ruce smečkou orlích spárů
hned k pomstě též se nezvedly.
Oj, po kořisti, moku drahocenném
duch zmírá touhou, žízní mdlý. —
A za hlaholu smíchu, zpupných hlasů
již chystají se k bohatému kvasu,
když vína plna mnohá číš.
Však nezří, sokům jak tu zraky planou,
jen jeden z nich už uprch' tajně stranou,
by v plen dal vodě lodi dolní skrýš. —

A tiše, volně moře odpočívá;
v něm za sebou dvé lodí v před se kývá,
jak šedé brady nepozvaných hostí,
již chvatně klesli v těžký sen.
Než otvorem v tom voda výš se dere
a v hlukot její, v ozvěny steré
svým vůdce mluví rozechvěn:
„Nuž, rychle v koráb, dokud spása kyne!
Ať sami jen tu druzi od Pomoří
svou žízeň shasí v hloubi nehostinné,
již nám jich sdílná ruka chystala.
Aj, zplesá matka, nade břehem Něvy
jak nový koráb náš se náhle zjeví,
kde před rokem loď stará přistála,
když synů tré nás ještě stejných věkem
v spol bylo, tovarů již, zboží vděkem
jsme slávu země plavbou nesli v svět. —
Leč vrahem dva již padli v bídné muce
a k pomstě teď mé zaklety jsou ruce,
co matka doma krví rosí hled!" —
V tom ve spěchu se zbylí v koráb řítí.
Sám pozvolna již v dál se mořem dává
a na stěžni v bok lana půl mu mává,
kde pokřik vzňal se v lodi procitlých.
Však jedva koráb letem v před se vznesl,
zněl již jen plavců hlučný smích.

J. Hudec.

Utonulé.

V zajetí západu již slunce kleslo,
již marně ve vodě svůj třtina hledá stín,
jenž jezera se ve dne nořil v klín
jak při soumraku loďky naší veslo.

Tys tulila se ke mně jak paprslek luny
objímající kolébavé čluny —
v tvých slovech vděkuplná něha vřela:

Hle rouška šera stmělá
jak vodstva klesá k spíli,
toť duch se noci chýlí
k rusalkám, jejichž čela
květ tiskne ke rtu bílý . . .

Ó běda! v náruč tvoje žití kleslo
vln nepřátelských v dálné cizině —
můj zrak se opět brodí v hlubině
jak tebou opuštěné veslo.

Z měsíce klidná záře k stříbru vlny kane,
z mých očí ale slzy trysknou vyplakané
a na rtu rozervané duše kletba smělá,

že opět rouška stmělá
je rtem, jejž vln těch k spíli
duch noci šťasten chýlí,
rusalky nové čela
by zulíbal květ bílý . . .

Ant. Koukl.

Žena.

Květ mužů, Lancelot, ten první mezi všemi,
na jehož rameně vlál sokol perutěmi
jak achát plamenný, on, který neznal strachu,
vítěz u Caerleon, jenž slávou zářil, smělý
k té kterou miloval a před níž klečel v prachu
děl, mlhy závojem když hor se štíty tměly:

„Roh zvučí Artušův po Celidonské stráni!
Já krále opustil a k tobě přišel, paní —
jsem tvým, ó Ginevro! Šíp v srdce jedovatý
mi šlehl, otočen v tvůj dlouhý vlas a zlatý:
mně nelze prchat víc. Hle, v rozkaz tvého slova
u stop tvých volavčí má péra purpurová
a štít, jejž Medusy mi chrání hlava dračí.
Má pýcha zlomena. Kam noha moje kráčí,
v zástupech rytířů, když přílby plápolají
a hlahol bubnů zní a jásá při turnaji,
já jenom tebe zřím a tvoje volám jmeno!

Proč týráš duši mou a rušíš sen můj, ženo?
Hle, řehce vraný oř a půdu nohou deptá,
a meč můj zlacený sny dávné slávy šeptá —
kde války rudá číš, jež krví vře a šumí?
Já v prach ji odhodil! Zlé v duši letí dumy,
a mdlý a unaven ti na klín kladu čelo,
jež, zpito rozkoší, v říš touhy zaletělo.
Šla tichá Enid spat, leč Modred, šakal, číhá
a vlčím pohledem náš každý kročej stíhá.
Ó prchni přede mnou! Již slavík pěje v šeři —
ó nevěř písni té a prahu střež svých dveří,
ni luně, tajemným jež svitem zámek skrývá!
Tím šeřím závojem se tisíc očí dívá,
a „zrada!“ volají a hřmí kol na vše věky!
Jich nezapudí dnes tvých lící ovál měkký,
ni kouzlo tmavých řas, a zraku záblesk žhavý —
sníh ňader, skrání nach jich letu nezastaví,
ni srdce tvého tluk, jež nevěrné, v mé hrudi
roj temných předtuch jen a stíny žalu budí!
Zdaž nezříš v soumraku ta křídla děsná, bledá?
V jich šumu zlověstném k nám s hříchem kletba sedá —
rci: pryč z mé náruče, jež vině cizoloží,
jdi, duchu temnosti, jenž prach jsi v ruce boží,
na poušti kaj se, trp! Tys věrnost zlomil králi,
jest hřích tvůj bez míry a trest buď neskonalý —
žij hanby výčitkou, jíž leká se tůň pekla!“. . .

A ona: „Pojď, já mám tě ráda!“ řekla.

F. V. Kvapil.

Západ.

Tys dítě v myšlenkách v klín knihu upustila.
V tom v jizbu čistou zas ti západ zlatem pad.
Tys ticha. Oko tvé se dívá do zahrad
jak ještě v půdu kdes se vpijí kůra bílá.
Já hladím tobě vlas a ty neslyšíš ani
jak tobě vyprávím, jak na lesní již stráni
blíž každé pěšiny a kol pod křoví všade
se tají lístky mladé.

Však zrak tvůj z oken zří a dívá se jak v polích
za pluhem černají se rozorané hrudy,
jak lesem probleská tam západu třpyt rudý.
Ty mlčíš, díváš se do větví jenom holých.
Však dítě neboj se, já víc tě nevyruším,
proč tichá's, nemluvna, věř, že již dobře tuším,
vím drahá, k červánkům že duše ulétla ti, —
já počkám až se vrátí.

F. Stupecký.

Matce.

Spíš!
Nám v jizbu letní noc teploučkým vzduchem dýchá,
já chodím chvílemi ku tvému loži sticha
se dívat, zda se nebudíš.
Ve sněhu podušek, jak jabloně květ svadlý
tvůj leží obličej, a já v něm počítám
ty vrásky, jež ti tam
starosti o mé mládí kladly.
Já duši poslouchám jak se rtů slétá ti
zas volný dech tvůj tichem,
mně zdá se, že tvá líc lehounkým kmitá smíchem.
Nuž dík, že aspoň sen, snad radost tobě vrátí.
Teď ještě pošeptám ti slova chlácholivá
a půjdu spat již. Měsíc k nám se dívá.
Jsem vysílen již; ve dlaň rozestřenou
měsíčný svit
jak děcko toužívá i já chci uchytit
a do tmy nest. Však hlavu unavenou
již zmáhá spánek, ... již jsem ve snách z pola ...
V tom kašel dusivý mne k Tvému loži volá.

F. Stupecký.

Sen.

Mně zdálo se, že v touze plamenné
tě vidím s krásnou, bílou tvojí šíjí ...
však hned jak přízrak vidění to mijí; —
před mnou tvá socha stojí z kamene.

Já k bohu lkal hned, by ti život dal,
před trůnem jeho žebral jsem v svém hoři,
bych vyzvěděl, jak duch se v kámen noří,
bych pouto smrti ze tvých ňader sňal.

Než ohlas nářku vanul jenom zpět.
V mém srdci bolest, žel a beznaděje;
já slyšel, jak se vše šíleným smíchem směje,
bůh němý byl — a bez srdce byl svět.

Jen démon nad mnou peruť rozepjal:
„Svou dej jí duši; zpěvy své a slasti;
pak ztracen se mnou padej do propasti!“
tak Satana hlas v sluch mi zašeptal.

I v touze své jsem k soše kročil blíž,
jí vdechnul duši, vdechnul svoje zpěvy,
pak mroucím zrakem zřel jsem v oko děvy
klesaje ztracen k nohoum jejím níž.

Však s velkou láskou mou, bůh v nebi lítost měl.
Pro jednu slzu tvou, jež padla na mé čelo,
mně přál zas žíti dál — a líbati tvé tělo,
až anděl v nebi sám mně slasť tu záviděl.

M. J. Šimáček.

Slavík.

Šum tichý borovic ni věků děje,
ni krátká bouře z klidu nevyruší,
jen slavík, který k naší mluví duši
jej zpěvem zastaví. — Ó slyšte! — Pěje!

Jím život plyne z lůna beznaděje.
Jím zadumá se vše. — Ba kouzlo tuší
stařenka také, jdoucí lesem s nůší.
Kde zpívá on ni list se nezachvěje.

Nechť noc neb šero — píseň to vždy pravá,
co jeho hlas nám trilky odehrává;
ta v srdce plyne po lupenech spících.

„Ó slavíku! kdo popíše ty divy,
jež tvoříš ty a tvůj hlas věčný, tklivý? —
Proč zpíváš — rci?!“ — — Pro blaho milujících! —

Ladislav Tesař.

První sníh.

Zas nám kýváš z temen hor
bílou čapkou, starý druhu!
Z pláště, který na obzor
spínáš zvolna v mračném kruhu
melodicky hvízdajíc
hudba tvá nám pozdrav hárá:
— Jdu vám vstříc
zapomeňte idyl jara!

Však už věru dlouhý čas
chystaly ti k uvítání
střípky chalup šedý vlas,
skočnou píseň zvonky saní,
v hnízdech peří zbylý pták!
Klenbou korun tiché lesy
do oblak
šumí dávno: kde jsi? kde jsi?

Jak už dávno pohříchu
u nás rychtář v paměť daném
od pradědů v kožichu
vzadu květy vyšívaném
plným zjevem bohudík
do porady vážně pluje,
na knoflík
hole bradu přikyvuje!

Z lůžka do tmy potají
dívají se děti plaše,
na rtech prst tě čekají
s plodným pláštěm Mikuláše,
v hloubi tvého kožíšku,
který pestré dárky tají
k Ježíšku
nahlednout si snivě ždají.

A ty, které všechněm z nás
pod popelem hoře svítí,
upomínky z dětství krás,
naděje a tužby v žití,

každý přelud spanilý
štěstím, které ohlas budí
na chvíli
zaplesají na tvé hrudi.

Fr. Ulrich.

Obrázky z Petrohradu.

Zasýlá

Ivan Ivanovič Vlček.

I.

V klubě chudožnikův.

Když jsem se navrátil z Uralu do Petrohradu, zaslechl jsem, že dávati se bude česká opera „V studni“ od Blodka. — Skutečně 19. března oznamovaly „gazety“ v klubě chudožnikův (v klubě umělců) divadelní večer: „Na kanúně Ivana Kúpali“, což znamená česky: „Noc před Janem Křtitelem“. „Opera iz Českavó-sočinění. . . Blodka.“

My, v Petrohradě meškající Čechové, měli jsme již dávno sedadla zakoupená, takže bylo již dosti pozdě, když sáňky naše se zastavily na nábřeží veliké Něvy, kde nalezá se klub umělecký. Palác ten, neboť tím vskutku dům ten jest, byl celý osvětlen; zanechavše kožichy své dole, stoupali jsme po bílých mramorových schodech plných krásných soch a květin do místností spolkových, které zaujímají celý dům.

Na levo od toiletní komnaty jest skleněný pavilon pro kreslení podle modelů, vedle něho komnata s modely a z ní přijde se do velké dřevěné „stolové“ (jídelny).

Řeknu-li, že ohromný otevřený krb je dílo umělecké z mramoru, mající ceny na 40.000 rublů — představíte si snad potom ostatní v této síni! Dřevěný, kassetovaný strop, podlaha parketovaná, dvě ohromné skříně, velikánský stůl, harmonium a na stěnách hedvábím vyšívané čalouny plny orientalských květin, — tvoří úpravu zajisté knížecí a to vše jest pouhý úvod k ostatním místnostem. Komnata čínská, plna japanských okras všech druhů se zlaceným nábytkem a jiná turecká s nízkým balsakem, tak asi pro celý serail, se zrcadly drahokamy vykládanými a záslony, nejjemnější to turecké šály s umělým vyšíváním — jsou nejvkusnějšími a nejdražšími oddíly v klubě. Pominu řadu jiných salonů, kde piana a jiné přerozdílné hudební nástroje (vše k volnému užívání členův) tvoří ohromný kapitál, kde v jedné každé z těchto síní v souhlasu se stěnami jest i nábytek báječné krásy (v červené komnatě podlaha parketovaná růžovým dřívím, záslony a čalouny z temnočerveného damašku, takové i pohovky a křesla) a uvedu vás v produkční sál. Jest již přeplněn. Po podlaze, na níž kruhy, hvězdy a jiné arabesky vyvedeny jsou z parket vykládaných dřívím hruškovým, jabloňovým, maho-

novým, černým ebenovým a bílou perletí, rozestaveny jsou řadami křesla i sedadla. Co umění na dřevě, mramoru, bronzu i zlatě dovedlo, vše má tento sál, jenž zaujme as 500 osob; za ním jest obrázárna a umělecké sbírky, které od sálu odděluje malá galerie.

A jaké jest zde obecenstvo? Kromě uniforem vojenských i úřednických „gulají“ (procházejí se) Čerkesové i Kozáci v malebných svých krojích plných zlata a stříbra a koketují s promenující krásnou pletí. Dnes kromě obligátní ruštiny mluví se zde i francouzsky a polsky. Náš hlouček, pořád jako včelek roj, hovoří česky. — Kolemjdoucí naslouchají: „Kakój to jázyk na kotorom gavarjat!“

Z obecenstva pozornosť naši poutá dáma, sedící na levé straně z kraje. Je to zjev kolosální postavy. Výška její jest zajisté více sáhu a šířka ramen překvapující. Při tom není starší 18ti let. Toileta její (v hlubokém dekoltě) stojí zajisté několik tisíc, obzvláště vyniká briliantový náramek. — Paní X táže se mne s čtveráckým úsměškem: „No što — vy víděli jejó?“ — „„Kovó?““ ptám se. „Nu báryšňu, vot tam“ — — a já na to hloupě:

„„No skólko že móžeť stojať etoť kruževoj platók — koterýj tak lóvko na šíji držíť?““ (Mnoho-li as může stát krajkový šátek, který tak pěkně na šíji drží?) A ona na to:

„Pažaluj — rublej pjať sót.“ — (Jistě asi 500 rub.)

„Aha“, myslím si, již ji také ocenila!

Začla ouvertura. Obecenstvo naslouchalo s napnutostí a po ukončení ozvalo se i mnohé „bravo“. — Vyzvedla se opona i počala opera sama. Když vystoupil náš Paleček — a došlo k místu „Vylezu na strom“ — aneb „ach to bude švanda“ — tu volání „bravo!“ a „biz“ (opakovat) nemělo konce. Rovněž i sbory musely být opakovány. — Uvážíme-li, že představení toto kromě hlavní úlohy (Paleček, jeho paní a Navrátil) bylo provedeno hlavně českými ochotníky a ruskými ochotnicemi (sbor byl asi na 60 hlasův silný), tož můžeme první toto představení nazvati zdařilým.

Hned po ukončení prázdnil se sál a obecenstvo chystalo se k volné zábavě a tanci. Zatím boubelaté Rusky změnily české šněrovačky a krátké sukně švarných plzeňaček za dlouhé „Panzerkorsety“ a vlečky. Na jevišti postaveny stoly, koše piva a brzy mezi kulisami slavil se sv. Josef po česku. Rozumí se, že i zpěváci prováděli své družky i mimo jeviště v sále a zábava dařila se znamenitě.

Stojím v kruhu svých krajanů v kuřárně, opřen o mramorová bílá kamna, na nichž erby, bohatými barvami v zlatě provedené, představují znak majitelů tohoto paláce.

Dámy i páni kouříce „své“ papirosy procházejí se kolem a živě se baví. Pojednou jeden z krajanův, vodě se s jakousi blondynou, — volá mne. Prohlednu si dříve jeho společnici. Vlasy má rozpuštěné, oděna je v černé hedvábné šaty s dlouhou vlečkou. Rukavičky pokrývají ručku až k lokti. Krásy úchvatné právě není, ale mluví bez přestání a — polsky. — Krajan mně představuje, „paní si tě přeje znáť“ praví — při tom se ukloní a — zmizí. — Není mi právě volno, ale co na plat.

Procházíme se všemi komnatami; tam u piana přeběhla rychle klavesy zanotujíc cosi z Fausta, tu povídá mi historii tohoto obrazu, —

tam v čítárně v novinách polských upozorňuje mne na vtipy, — slovem velmi švitorná dáma, baví mne neustále, ale — já se přece jen nudím.

Naši mne tajně pozorují a smějí se mi. — Jsem již unaven, vymlouvám se na okamžitou chorobu, poroučím se a jdu — na jeviště.

Po nějakém čase rozloučíme se a žertujíce a smějíce se, vycházíme. Dávno jsem již na vše zapoměl. Vyjdeme na chodbu. Z toiletní komnaty vystoupí závojem zahalená dáma — veliké oči lesknou se pod závojem. — Jde přímo ke mně a šepce: „Jak jsem povděčna šťastné náhodě, že nás ještě svedla. Stále jsem vás očekávala. Bydlíte?“ Jmenuji ulici. „Ach, jak jsem ráda, jdeme jedním směrem . . .“

Kolem smích — a já nechtěl-li jsem býti negalantním, musel jsem jí ovšem nabídnouti průvod. Vsedli jsme do saní —„valaj izvozčik“ — a uháněli po břehu Něvy. Daleko za námi slyšel jsem ještě volání našich: „Na zdar.“

II.

Kuchmisterske.

Nápisů „Pivo i med“, — „Kružka piva 5 kopejek“, „Bulóčnaja“ (pekárna) i „kofe“ atd. je po všech ruských městech takové množství viděti jako u nás „Hostinec“. Že však se v Rusku tomu, kdo pivo čepuje, nedovoluje již ani chléb nebo housku svým hostům prodávati, jest-li že zvláštní daň za povolení („svědítelství“) nezaplatil — možno obědvati jenom v hotelech, doma nebo v „Kuchmisterských“. Takovéto kuchmisterské (místa kde se jen obědy prodávají) mají své nadpisy: „Obědy“ a takových jest v Petrohradě na tisíce, — nezřídka v jednom domě i 3 neb 4 — skoro i v každém patře jedna. Seznámím vás s nějakým takovým „zavedením“.

V Kazaňské ulici proti „Stolarnomu preuloku“ (Truhlářská ulice) je na velmi úhledném domě nadpis

„OBĚDY ŠEMETOVA“
iz 2—6 časov.

Tam chodíme.

Po „paradnoj lístnici“ (po lesklých schodech) vstoupíte do prvního patra, kdež je týž nadpis. Zazvoníte. Lokaj v livreji, plné zlata přivítá vás s „dravstvujtě“ — svlékne svrchní šat i kalosě a dá vám číslo šatny. Vejdete do předsíně.

Buclatá „chazjajka“ — pravá „ruská, široká hospodyňka“ sedí u kasy a čte „Novoje vrémě.“ Za ní z kuchyně pokukuje na vás řada mladounkých děvčat, každá jako lašťovka — sněhobílá, ruským vyšíváním ozdobená zástěrka s náprsníkem — jen na nich hraje.

Vejděm do salonu. Třemi řadami stojí tu stoly, na nich, podle Rettigové, v prostřed kvítí, pak láhve s červeným kvasem, bílou vodkou, talíře s černou ředkví a sněhobílým i černým chlebem. Uprava ubrousků představuje koruny, listy, slony, mašle a j. trety.

Proti velikému obrazu představujícímu italskou dívku s ovocem, sedí dáma s vlasy jak mléko bílými, v kotouč svinutými. Černá, hedvábná mantila činí bistu její k stříbrným vlasům tím zajímavější. Je prý

to jakási vdova po plukovníku, její syn, mladík as 18letý, je jako panna. Denně s ní přichází a obědvává. — Musela býti kdysi velmi krásnou. Několik důstojníků blíže ní živě se baví polsky, proti nim nějaký „činovník“ (úředník) celý v černém oděvu, jen krk má jako přeříznutý bílý páskou. Čte „Petersburger Zeitung“. —

Dám si jídelní lístek. Zní takto:

25 Aprela 1879.

Oběd:	V překladu:
1. Sči zelenoe.	Zelená ruská polévka.
2. Sup perlovij.	Kroupová polévka.
1. Šnelklops.	Maso na podpoušce.
3. Svinína pod sodsem.	Vepřová v omáčce.
3. Ťoťorka žárenaja.	Koroptev pečená.
4. Rostbif.	Roštěná.
1. Sirníky.	Koláče (nákyp) s tvarohem.
2. Kófe.	Káva.
3. Čaj.	Čaj.

Oběd, z takovéhoto programu sestávající, stojí 35 kopejk a v předplacení 9 rublů měsíčně.

Vedle mne usedl si jakýsi novomanželský párek. Bezpochyby jim „kuchyně nedělá dobrotu“. Mluví spolu rusky: „Proč pak vlastně dnes obědváme?“ ona. On: „Ba, nechce se mi ani.“ — Ona: „Proč's tedy nezůstal ještě ležet?“ — — Pousmál jsem se za svými novinami — ona to jaksi spozorovala, trkla svého „galubčika“ loktem a červená se jako plamen.

Přichází nový host — důstojník. Prsa má plná řádů. Za ním samotna sedá si jakási „bářišňa“ (slečna). Zajisté nějaká učitelka. Sedla si proti stěně, ale zrcadlo mě ji až do druhé komnaty, kde jsem se usadil, okazuje.

Je imponující krásy, nejvýš jednoduše, ale vkusně oděna. Jí skromně, ale s jakousi graciesností. Nikoho si nevšímá, nyní Máša, ta nejhezčí ze zdejších kuchařinek, přinesla jí „gazety“ (noviny). Čte je s velkou pozorností.

S hřmotem přihnaly se nyní dvě študentky s okulary na očích a krátce ostřihanými vlasy. Červená „saročka“ (bluza vlastně košile), s límcem à la Regatte a černým, na uzel svázaným šálkem je vrchní toileta první, od černého lesklého pasu černé kašmírové šaty a vysoké, vyřezávané botky, jsou dolejší částí její.

Druhá, bruneta více, má taktéž jenom bluzu, však bílou a pestře vyšívanou. Ostatní toileta se s předešlou srovnává. — Dají si, rozumí se, ruské sči. „Što vám za tréti úgodno?“ přichází se mne ptáti Máša, když dojídám koroptev. — „Neznáju,“ pravím, „jesli sévodňa vy sirnikov zavsom nesežárili?“ (Nevím, jest-li jste dnes koláče docela nespálili.) — „Ňet“ — odpovídá. — „To pažaluj dajtě s kófem“ (dejte tedy třeba s kávou). — Usmívá se a bílé zoubky lesknou se jí jak řada sněhobílých korálků.

Přinesla a na tácku stříbrném ještě hromadu cukru. Vezmu si jeden a ostatní dávám jí zpět: „Vot tebje i otdáj tvojemú ljubóvniku“ — (tu máš a dej to svému miláčku).

Vedle mne sedící krajan se jaksi zapýřil.

„Co s tou hrdličkou pořád máte!?“ pronesl zlobivě.

Jářku: „Aha!“ — — —

Muž železného ducha.

Příspěvek k poznání činnosti J. I. Kraszewského na poli vědeckém.

Nechť vytýkají národu polskému — právem či bezdůvodně — kterékoli vlastnosti — tu vlastnost však všickni uznávají: že národ polský je velikánům svým vděčným. Žel bohu, že nelze totéž tvrditi o národě našem! My své velduchy obyčejně až po smrti poznáváme, a když již ostatky jejich hnijí, tu teprvé vzpomínáme jejich zásluh, oceňujeme je a chceme pak býti vděčnými....

Polska však ctí, váží si a oslavuje své velikány ještě za jich živobytí; ještě za živa dává jim znáti, že nepracovali nadarmo a bez uznání. Nejzřejmějším toho důkazem jesti velkolepá slavnost, jež uspořádána bude počátkem měsíce října t. r. v starobylém městě Krakově a jíž súčastní se nejen celá rozkouskovaná Polska, ale veškeří vzdělaní národové Evropy. Vždyť oslava ta uspořádána bude na počest slovutného učence, jehož zásluhy o vědu uznává celý vzdělaný svět, na počest romanopisce, jehož plody duševní doznávají u všech národů trvalé obliby a nadšeného přijetí. Okázalým a důstojným spůsobem oslaven bude Józef Ignac Kraszewski, jenž celých padesáte let pracoval na poli vědeckého i krásného písemnictví.

Všichni, kdož pozorovali ohromnou činnosť Kraszewského, uznávají, že to muž ducha velkého, železného, jenž nikdy, ani za těch nejtrudnějších dob neochabnul, nýbrž vezdy vyznamenával se největší plodností, svěžestí a bystrostí.

Zásluhy Kraszewského došly i u nás zasloužilého uznání, zejmena zásluhy jeho o romanopisectví polské, jehož tvůrcem je, vylíčeny byly v mnohých listech českých obšírně a důkladně. My chceme v stručné úvaze této nastíniti jen jednu stránku jeho veliké plodnosti — činnosť vědeckou, o níž u nás dosud nemnoho řečeno bylo.

I.

Kraszewski jako historik, archaeolog a etnograf.

Je zvykem nazývati Kraszewského obyčejně jen romanopiscem, tak jako by mimo své „powieści“ nic jiného nepsal. Jest to veliký omyl. Práce jeho v oboru vědeckého písemnictví mají velikou důležitosť a jsou tak četné, že nepřevyšují-li počtu románů, dojista se mu vyrovnají. Uvážíme-li, jak mnoho času a namahání vymáhá bádání vědecké, historické,

archaeologické, a t. p., tož bez odporu přiznáme, že třeba míti v pravdě nadlidskou sílu a vůli k vykonání toho všeho.

Kraszewski již od mládí svého s velkou horlivostí a svědomitostí konal historická studia, jichž prvním plodem bylo veliké kulturně-historické čtyřsvazkové dílo: „Wilno od początków jego do r. 1750“ (vydané ve Vilně 1838—40). Monografie tato, prozrazující rozvážného myslitele i hlubokého badatele, zaujala pozornosť mnohých znamenitých učenců, zejmena univ. prof. Ignace Daniłowicza a Szydłowského. Někteří vytkli práci této několik historických omylů. Avšak všickni uznávají, že Kraszewski první sáhl do dosud netknutého archivu a první z něho objevil pro dějiny celé Polsky mnoho důležitého materiálu. Kraszewski byl jedním z těch, kteří předměty, pro dějiny veliký význam mající, bedlivě zkoumali a studovali. Za tou příčinou konal po vlasti časté cesty vědecké, neopomíjeje ni jednoho zřídla, z kterého by mohl ku prospěchu otčiny užitkovati. Staré zříceniny, hrady, kostely, hřbitovy, obrazy, rytiny, pohozené rukopisy, prachem pokryté a zetlelé knihy byly mu předměty vítanými, do nichž vnořil bádavý zrak svůj; odkrýval minulosť a objasňoval ji. Památníky, na které všickni dříve pohlíželi mdlým okem, nyní jako by z nich divotvorná rouška ztržena, hlásaly o dávné slávě. Jeho příkladem a jeho pobádaním povstali pak mnozí, kteří velmi prospěli na kritickém poli historické vědy. Jakožto výsledek bádání na poli uměleckém byly: „Obrazy z życia i podróży“ (obrazy ze života a cest) r. 1842 ve Vilně; před tím vydal „Stańczykovu kroniku od r. 1593—1598“ a hned na to (r. 1843 ve Varšavě) velmi zajímavé dílo „Pomniki do historyi obyczajów w Polsce z XVI. i XVII. wieku“, sebrané z hojných pramenů a pak „Akta Babińskie“, sbírku to poučných článků, obsahujících hojně hlubokých myšlenek, lehkým spůsobem vyprávěných. Od r. 1847—50 vydával ve Varšavě znamenité dílo, s umělostí a pílí až úžasnou provedené, „Litwa. Její starožitné děje, ústavy, jazyk, víra, obyčeje, písně, přísloví, podání.“ Máme za to, že je to výsledek bedlivého studia, jež konal k rozsáhlému eposu „Anafielas“.

Když přestal vydávat časopis „Athenaeum“, v kterém uveřejnil veliké množství článků vědeckých, věnoval se skoro výhradně pracím historickým, aesthetickým a kritickým. A můžeme směle tvrditi, že od r. 1850 počíná působením Kraszewského nová era v tomto oboru písemnictví polského. Od toho času počal vydávati více než dříve sebrané „pamiętniki a dokumenta“ různého druhu. Nezanedbával žádné epochy historické, nejvíce však probíral XVIII. století, jelikož tato doba dějin polských nebyla dosti ještě objasněna. Po vydání historického spisu „Litwa za Witolda“, jenž byl jaksi doplňkem k výše uvedeným dějům Litvy, uveřejnil r. 1852 Listy Księcia Sapiehy z roku 1773—76 sepsané dle autografů. Později pak vydal dle rukopisu velice zajímavé „Pamiętniki Jana Duklana Ochockiego i Seweryna Bukara“ (1857 Vilno, 4 svazky). Dále vydal „Pamiętniki Józefa Drzewieckiego“ (2 sv., Varšava 1858), později Dyaryusz de Broel Platera (Varšava 1859), Podróż Stanisława Augusta do Kaniowa, podług (dle) listów K. Platera (Vilno, 1860). — Tímto neustálým bádáním záliba jeho k historii vždy více a více vzrů-

stala, takže archaeologie stala se jeho nejzamilovanějším předmětem. Na poli tomto získal si zásluh neocenitelných — odkryl vzácné poklady pro dějiny umění v Polsce a dal popud k dalšímu bádání v tomto oboru. A v Athenaeu i v četných různých časopisech podal vzácné studie o předmětech objevených v bibliotekách, jež otevřel, v archivech, jež spořádal; v mohylách, jež rozkopal.

Nad obyčej pak proslavil se Kraszewski svými studiemi v historii polského umění. Nejznamenitější toho druhu spis je jeho „Ikonoteka“ (Vilno, r. 1858), kdež velmi poučně líčí historii malířství v Polsce. Neméně důležitý je spis „Sztuka u Słowian, szczególniéj w Polsce i Litwie przedchrześciańskiéj“ (Umění u Slovanů, zvláště v Polsce a Litvě v dobách předkřesťanských, Vilno, 1860), jenž pro nás je velmi zajímavý tím, že zhusta zmiňuje se o starožitnostech českých. Zejmena obšírně pojednává o pohanských bozích v Čechách, jako: o Perunu, Velesu, Černobohu, jak si je Češi vyobrazují, o bronzových toho spůsobu památkách českých; dále o českém řezbářství „jedna z nejslavnějších památek slovanského řezbářství je autentická mísa bronzová, toho druhu unikum před několika lety ve sklepení pod Vyšehradem v Čechách nalezená,“ a podrobně ji pak popisuje (str. 237—39), šířeji též mluví o české „Živě“ (str. 240). Též podrobně popisuje (str. 55) „nejpěknější celt bronzový z hory Plešivce (Łyséj?) u Ginec v Čechách nalezený a v pražském Museu chovaný“; pozoruhodná je pak stať o českých urnách (str. 157), při níž jedině litovati jest, že uvádí místní jména skoro vesměs po německu (Königsgrätz, Szlan, Leitmeritz, Budecz, Stockau atd.), což dá se omluviti tím, že oddíl ten, jak se nám zdá, jest zpracován hlavně na základě Vocelova německého spisu „Grundzüge der böhmischen Alterthumskunde“. Prag 1845), ač jinde přečasto dovolává se různých článků historických a archaeologických v „Časopise Českého Musea“ uveřejněných.

Té doby objevilo se v Polsce mnoho znamenitých mužů, kteří s neobyčejnou horlivostí věnovali se studiu archaeologie a bádání o dějinách krásného umění. Krakov, Varšava a Litva mohou se vykázati několika věhlasnými učenci v tomto oboru; zvláště vynikl patriarcha všech archaeologů polských Ambroży Grabowski, jejž pak následovala celá řada slovutných učenců, jako: Czacki, Lelewel, Józef Mączyński, Karel Kremer, Józef Łepkowski, Edward Podczaszyński, Wójcicki a m. j. Že Polska chlubiti se může těmito slavnými učenci, je hlavní zásluhou Kraszewského, neboť on to byl, jenž je svou neumornou činností k pilné práci na poli ne mnoha vnadami se honosícím, pobádal. O historii „sztuk pięknych“ největší zásluhu dojista má Kraszewski, neboť materiál — zvláště malířství se týkající — jejž on sebral, bude vždy nevyčerpatelným zdrojem všem, kdož budou psáti o kulturních dějinách polských. Toho druhu nejvážnějším dílem je „Historya ciwilizacyi w Polsce“, na níž od mnoha let pracoval, již dosud novým materiálem doplňuje, a kteryžto spis považovati lze za neslavnější jeho vědecké dílo. Neméně důležita je i jeho přednáška (ze sprawozdań akademii, Kraków 1875), „Projekt encyklopedyi starożytności polskich przyjęty przez komissyą archeologiczną akademii umiejętności v Krakowie“ a pak „Odczyty o cywilizacji w Polsce (Varšava r. 1861).

Z nejnovějších jeho dějepiseckých prací vyniká ohromné dílo „Polska w czasie trzech rozbiorów 1772—1799. Studja do historyi ducha i obyczaju", v kterémžto spise autor objevil několik pramenů dosud neznámých a nikde nevydaných; opíraje se zde o zřídla vesměs autentická, líčí tehdejší dobu s přísnou pravdivostí a nestranností rozvážného a chladného soudce, s kteroužto nestranností shledáváme se ve všech historických spisech jeho.

II.

Kraszewski jako filosof a kritik.

V letech padesátých počal se v Polště velmi živě probouzeti a šířiti směr nové filosofie. Velká část mládeže, která studovala za hranicemi, obyčejně na universitách německých, vracela se odtamtud dokona zaujata zásadami heglismu. Zásady Heglovy byly tehdy u Němců „v modě" a začaly se i v Polsce šířiti, ač na proti tomu spisy Trentowského nabývaly ve vlasti co den většího ohlasu. Avšak ani první, ani druhý filosof nebyli pochopitelnými; spisy jejich byly pramálo čítány a přemnozí neměli o nich ani ponětí. Následkem pak výroku Rzewuského stala se filosofie směšnou a odpornou. Nadto spisy Heglovy psány byly slohem, jenž byl méně vzdělaným docela nepřístupným; genialního filosofa svého nedovedli zas Poláci dosti ocenit, každý v monumentálních spisech jeho viděl toliko nelogismy, které se nelíbily a nic více. A tomu odpomoci snažil se Kraszewski, hleděl poukázati aspoň k tomu, co dobré a důležité. Roku 1845 vydal ve Vilně „Idea systematu Hegla" dle Otta a později „System Trentowskiego, treścią i rozbiorem analityki logicznéj okazany" (Lvov 1847). Kritikové, nemohouce, jak obyčejně, pochopiti hlubší záměr autorův, pohlíželi nepříznivým zrakem na nové dílo toho spisovatele, jenž obyčejně zván pouze „powieściopisarzem" a divili se jen, že Kraszewski „se vrhl" — jak pravili, — „na pole filosofie". Nepoznali, že Kraszewski, věrný svým zásadám, ničeho neopomíjeti, co by bylo ku prospěchu obecenstva, zadost činil potřebě času.

Nezanedbával též filologie. Ještě jako posluchač university napsal obšírné konkurenční dílo „o historii polského jazyka". A již r. 1832, kdy nečítal více jak 20 let, ohlásil nakladatel Glücksberg vydání jeho „Słownika polsko-rosyjsko-francuzkiego" ve dvou svazcích, a r. 1837 jeho „Gramatykę historyczno-porównawczą języków słowiańskich", ovoce to osmiletého slovozpytného namahání.

Vedle obdivuplné plodnosti původní je Kraszewski stále neunavným historikem a kritikem literarním. Od mládí svého až do dob nejnovějších stopuje s napnutou pozorností literarní ruch nejen domácí, ale i ciziny, s nímž krajany své pilně seznamuje. Již na gymnasiu ve Swisłoczi sepsal rys života a literarní činnosti slavného básníka polského, Františka Karpińského, kterýžto náčrtek uveřejněn byl r. 1829 v „Nowo-roczniku literackém". Mimo přečetné kritické články a pojednání po různu uveřejněné vydal třísvazkové dílo „Wędrówki literackie" (Literarní cesty) ve Vilně r. 1838—40, v němž pojednává spůsobem

belletristickým o novějších zjevech literarních; nedlouho na to pak vydal přísně kriticky psané „Studja literackie“ (Vilno 1842) a následujícího roku 1843 ve Varšavě „Nowe studja literackie“ (2 sv.).

R. 1857 vydal ve Lvově „Gawędy o literaturze i sztuce“ (druhé vydání 1866), kdež ve spůsobě veršovaných povídek pojednává o literatuře a umění, řídě se příkladem proslulého národního básníka Vladislava Syrokomly, jehož literarní činnosť vylíčil v životopise „Władysław Syrokomla“ ve Varšavě r. 1863 vydaném.

Z jiných kritických prací vyniká studie „Dante. Studja nad komedją Boską“ (Poznaň 1869), kteroužto přeložil r. 1870 do němčiny Bohdanovič; pak úvaha „Szekspir“ (Varšava 1876), kdež vylíčil život i práce světového dramatika a před nedávnem sepsal „Ignacy Krasicki“, studium o životě a spisech slavného polského básníka. Obšírné rozhledy o umění a literatuře podával v „Przeglądu europejskim“ a vůbec všech časopisech, jež sám redigoval; nad to je do dnes stálým dopisovatelem různých listů polských, zejmena „Kłosy“ honosí se častými „Listy J. I. Kraszewskiego“, kdež podává přehled a úsudek o všech vynikajících spisech polských, francouzských, německých a zhusta i českých, zejména o dílech vědeckých. Mimo listy polské dopisuje stále do několika časopisů francouzských, jichž je stálým spolupracovníkem, o literarních i národních poměrech polských a německých. —

III.

Kraszewski jako publicista, redaktor a vydavatel.

Již v dějinách povstání roku třicátého čteme mezi těmi provinilci, kteří pro blaho, volnosť a svobodu vlasti chopili se zbraně, také jméno mladistvého — tehdy sotva osmnáctiletého — Josefa Ignáce Kraszewského, jenž s nejsvětějším zápalem a ohněm mladé duše své postavil se v řady těch, jichž heslem byla svoboda. Za vřelé toto nadšení jarého nitra bylo mu pykati — ve vězení vilenském, odkud teprve po dvou trapných letech, plných trpkostí, propuštěn byl na svobodu.

Skončiv studia odebral se na Volyň, kdež rozvinul neobyčejnou činnosť svou, která nikdy potom neochabla. Zde na vsi založil a redigoval věhlasný časopis svůj „Athenaeum“, který vycházel ve Vilně. Mezi lety 1841 a 1850 vydal šedesát svazků tohoto časopisu. Kdo poněkud zná místní poměry a obtíž komunikace v tehdejší době, kdo třeba jen povrchně zná vydavatelství a ví co toto stojí obtíží a klopot, ten jediný pochopí obrovskou práci, jakou vymahá redigování periodického sborníku na vsi, sto mil od města tisku vzdálené, ani dráhou ani telegrafem nespojené, a k tomu ještě v zemi, kde spolupracovníci rozplašeni jsou nejen po různých městech, ale i státech. Veškeré články v Athenaeu uveřejněné upravil k tisku sám, mnohé z nich opravil a přepracoval. Přečetné korespondence zabraly mu rovněž nesmírně mnoho času. Dostával velké množství dopisů nepotřebných, často nepříjemných, na něž na všechny uvykl okamžitě odpovídati. Nejméně třetina článků a rozprav, v časopise tomto umístěných, vyšla z jeho péra. Co tam pověstí, dramat, studií a různých statí!

Nemalou zásluhou Kraszewského je, že v Athenaeu shromáždil veliké množství spisovatelů, což musí buditi opravdivý obdiv, když se uváží tehdejší okolnosti. Málo se čtlo a málo se psalo. Nakladatelé obmezovali se na pouhé překlady cizozemských spisů. V těch domech, kde se čtlo vše, nejpopulárnějšími spisovately byli Walter-Scott, Fenimor, Cooper, d'Arlincourt, paní Cottinová a j. Nejvíce však počaly se množiti překlady románů Paul de Koeka. A kde nadšeni byli pro písemnictví domácí, tam považovali za arcidíla „Julii a Adolfa" a „Malvínu čili důmyslnosť srdce". Zvláště „Malvína", jakožto román sepsaný kněžnou, byl vysoko ceněn v kruzích aristokratických. Sentimentální pak dívčiny vylévaly slzy nad „Ludgardou" Kropińského. Jen v rodinách vzletnějším duchem nadšených bylo lze setkati se s romány Niemcewicza, s „Barborou Radzwiłłównou" Felińského neb se spisy Wężyka; spisy Mickiewicze a Malczeského byly rozšířeny pouze mezi mládeží, jež byla jimi nadšena a učila se jim z paměti. Dětem pak jediným zřídlem zábavy a poučení byl „Robinson Krusoe", aneb na nejvýše: „Pielgrzym w Dobromilu". Dodáme-li k tomu „Cesty Gulliverovy" a ještě několik spisků bez ceny a významu, budeme míti celou biblioteku tehdejšího polského šlechtice. Přemnozí spokojili se s pouhým kalendářem, obyčejně „berdyczowskim". Hospodářství, průmysl a obchod byly v kolébce, každé nadšení pohrouženo bylo v hluboký spánek, jako příroda uprostřed mrtvé tišiny, po strašné bouři a spoustě.

„Třeba se povznést, vzpamatovat a pracovat, věk zlatý uplynul —" volal Kraszewski, a hlasatelem i šiřitelem této myšlenky bylo Athenaeum, jímž klestil nový směr, probouzel a k činnosti pobádal veškeré vrstvy obyvatelstva, zejmena mocně působil na šlechtu. —

Athenaeem dobyl si zvučného jména a nevšední slávy nejen po širých krajích vlasti své, ale i v daleké cizině. Důkazem vážnosti, které se těšil jako žurnalista, je povolání jeho roku 1839 ze Žytomíře do Varšavy k vedení a redigování „Gazety Codziennéj". S vědomím, že velmi mnoho přičiniti může ku prospěchu lidstva na dráze této, s chutí přijal učiněné nabídnutí a odebral se do Varšavy. V roce 1860 výhradně řídil tento list. Od toho času — ač činnosť jeho v ničem se nezmenšila — vidíme hlavní usilovnou snahu jeho, šířiti všemožně vědu a krásná umění. Ač dříve přispíval skoro do všech tehdy vycházejících polských časopisů, věnoval se nyní na nějaký čas jedině žurnalistice, považuje ji za jediný prostředek k povznešení národního ducha, k povzbuzení vlastenecké uvědomělosti a sebevědomosti. Změniv název svěřeného sobě deníku, redigoval v letech 1861—1862 „Gazetą Polską". Sotva že Kraszewski se chopil redakce, již každým dnem počet odběratelů vzrůstal měrou neobyčejnou. Nebylo domu, v němž by se časopisu toho neodbíralo; nebylo též otázky společenské, jíž by Kraszewski neprobral a nerozřešil; předměty vědecké a umělecké oživly pod jeho perem a nabyly dosud nevídané pozornosti. Každý čtenář mohl v časopise tom nalézti, co jej bavilo. Každá haluz lidského myšlení a činění našla zde svého místa, zejmena všímal si třídy rolnické; horuje v sloupcích listu svého pro emancipaci a rovnoprávnosť všech stavů, působil hlavně na sblížení šlechty s lidem; lid vesnický miloval vřele, snaže se ze všech sil svých povznésti jej na taký stupeň vzdělanosti a

právomocnosti, jaký aspoň cit lidskosti vyžadoval. Za tím účelem vydával k poučení a zábavě lehce psanou a snadně přístupnou „Biblioteką ludową“ (1861—62), v níž uveřejnil mnoho vzácných pojednání, jmenovitě „O pracy“.

Vedle lidu věnoval bedlivou pozornosť ještě jednomu, v Polsce veledůležitému činiteli — obyvatelstvu náboženství židovského, háje vůbec v listě svém zásady nešťastného, však statečného Edwarda Jurgense, jenž v 36. roce věku svého zhynul ve vězení. Z počátku byl z příčiny této nedůstojně podezříván, poctivé jednání jeho nazýváno nevlasteneckým, avšak po roce ustálily se v národě zdravější náhledy a snahy Kraszewského v tomto směru došly spravedlivého ocenění a zaslouženého uznání, čehož výmluvný důkaz podán tím, že Kraszewski poctěn důvěrou a zvolen do počtu těch, v jichž rukou v době posledního povstání spočívaly otěže vlády.

Při Kraszewském, co politiku, ctili všickni důslednosť, rozvahu, poctivosť, pevnosť a stálosť, prozrazující vždy ryzí, pravý karakter — což v životě politickém každého národa je zjev dosti vzácný. Z té příčiny uchránil se Kraszewski déle než jiní podezření a různým nesnázím. Ano, vládní strana domnívala se, že získá jej pro sebe a své záměry. Nabízeno mu vznešené a výnosné postavení. Kraszewski je s hrdou, povahy jeho důstojnou sebevědomostí odmítl: „nechci psáti s rukama svázanýma!“ Když pak péro jeho zůstávalo stále nenapravitelné a censor stále častěji a více škrtati musel sloupce „Gazety Polskiej“ — poručeno mu, by složil redakci — a do vyhnanství vypovězen jeden z nejšlechetnějších vlastenců ....

Od té doby, od r. 1863, žije ve vyhnanství v Drážďanech, pracuje stále pilně a neunavně ku prospěchu své vlasti. My, přejíce z hloubi duše, aby duch jeho dlouho ještě byl železným, končíme s přáním polského poety:

I tak daj Mu Bože dalej!
Wzniosłym duchem — pracą wytrwałą —
złotą myślę — złotem piórem —
w wiernéj służbie ojczystéj
„usque ad finem!“

H. Sokolov.

Listy znamenitých mužů slovanských.

Sděluje
Edvard Jelínek.

Korrespondence znamenitých mužů mají u všeobecnosti význam tak obsáhlý, že zajisté zavděk učiníme našim čtenářům, uveřejníme-li na tomto místě alespoň některé nejdůležitější z těch mnohých, kteréž se dosud nepovšimnutě ve sbírkách veřejných i soukromých přechovávají. U nás pohříchu nevěnováno do té chvíle důležitým těmto pozůstalostem našich a slovanských velikánů vůbec náležité pozornosti, což tím více litovati jest, že právě u nás se nedostává dostatečného materiálu ku poznání významné doby nedávné minulosti slovanské. V korrespondencích zjevuje se nám duše zvěčnělého pisatele v nelíčené čistotě, v nich se nám odkrývá současná doba v plné jasnosti. Protož jsou podobné dopisy netoliko vzácným příspěvkem životopisným, ale i vážným pramenem poznání života společenského i historického. V nich docházíme k neklamnému přesvědčení jak se „naši mužové" poctivě věnovali zájmu vlasti, jak vřele milovali, jak cítili, myslili a činili!

Předkládajíce tuto list slavného Pavla Josefa Šafaříka psaný J. E. Vocelovi, autoru znamenitého „Pravěku země České", v záležitosti učení slovanského v Berlíně, v němž tolik tklivého a zároveň významného se dočítáme, znamenáme toliko, že original tohoto listu co drahocenou památku ve vlastní soukromé sbírce přechováváme.*)

O nesmrtelném pisateli bylo by zbytečno se šířiti. Kdo nezná Šafaříka? Známe jej všickni — v Čechách, v Polsce, na Rusi, v Horvatsku, Srbsku i ve všech ostatních krajinách slovanských. Však je to týž Šafařík, jehož nazval Stanko Vraz „božským synem Slávy" a P. M. Pogodin „nejznamenitějším učencem slovanským."

I.

List Pavla Josefa Šafaříka,

autora „Starožitností slovanských".

Welectěný Pane!

Zprawa, kterau ste mi we Swém psanj ode dne 18 t. m. zdělil, mne nemálo překwapila; bylať mi zagisté docela neočekáwaná.

Chtěje žádosti Wašj dosti učiniti, pospjchám uwesti Wam we známost wšecko to, co se mého pozwánj do Berljna týče. Z počátku Března obdržel gsem psanj od Geho Exc. Ministra pana Eichhorna, w kterémž mne ku přijetj oné učitelské stolice slowanské wybjdl, s doloženjm, abych wýmjnky sám předložil, žeť on s powolenjm Krále geho Pána wše co možné a slušné učiniti chce. Na to gsem odpowěděl, že mé mjněnj nenj, abych se z Čech, z prostředku swých soukmenowců,

*) List Šafaříkův dostal se nám rukon rovněž již † Jaromíra Vocela, syna J. E. Vocela.

odstèhowal, pokud zde rodakům swým w nèčem prospèšen býti a gakéž takéž zaopatřenj mjti mohu. Děkoval gsem mu za dowèru, a gmenoval giné muže, poraučege ge dobrotiwé pozornosti geho. Na toto psanj gsem dostal přede třemi dni giné od gednoho z taměgšjch Professorůw, w němž mi tento z poručenj pana Ministra pjše, abych se, bycht giž snad i pozwánj čili stolice té nepřijal, aspoň k cestě do Berljna co nejdříwe odhodlal, že se mnau o zřízenj učenj slowanského na dotčených stolicjch austně gednati chtěgj. Připogen slib zaprawenj wšech autrat té cesty, anobrž i slušné odměny.

Na toto psanj gsem geště až podnes neodpowěděl: sám se na mysli kolotám, co psáti mám — ležjt mi ona co řežawé uhlj w rukau. Patrno gest, že to nenj bez zámyslu: neboť psanj giného přjtele z Berljna mi oznamuje, že pan Minister odpowědi mé nemá za konečnau, ačkoli gá gsem gi tak mjnil, a že změněnj mého aumyslu, přigduli pro nawštiwenj do Berljna, za gisto pokládá. Toto mne od cesty, wyznám se upřjmně, odstrašuge. S giné strany wěc ta mi na swědomj wzložena gest: neboť w onom psanj se předstjrá, že to má wina bude, nebudeli z oněch stolic to, co by w interessu jak německého tak slowanského kmene z nich býti mělo a mohlo, kdybych do Berljna, aspoň na rokowánj, přišel. Toto na mysli wáže, k tomu se klonjm, abych tam cestowal. —

Zegtra se k něčemu odhodlati musjm!

Žeť má wraucj žádosť gest, abych w Rakausku zůstal, o tom Wás ugišťovati netřeba. Nepřemožená láska k národu a wlasti na přjčině gest, že gsem před desjti lety pozwánj do Wratislawi a Petrohradu, a l. 1836 do Moskwy (od hrab. Stroganowa, kuratora uniw., s wýmjnkami nejpřjzniwěgšjmi) nepřigal. Gá sebe w Rakausku, mezi swými, i w obmezených okolnostech, cjtil šťastným. O tom, že wlasti, wládě a cjsaři zeměpánu wěrně oddán gsem, nechať swědčj můg žiwot: pouhá slowa bylaby marná.

Žeť i slaužiti státu hotow gsem, kdykoli a kdekoli mohu, dokázal gsem čtyrletým mým censorstwjm, genž pro mne gistě obtjžněgšj než wýnosněgšj gest. Pročež budauliž we Wjdni mjti ohled na mne, gá se wšjm spokogen budu, cokoli za dobré uznagj. Každé mjsto, professora, bibliothekáře, kustosa a t. d., zde nebo we Wjdni, přišloby mi whod a wděk, owšem, kteréž by literárnjmu mému žiwotu přjtrž neučinilo.

Z Wašj básně giž něco w Mus. tištěno: ostatek, dáli Bůh, budaucně. W dohotowenj celku žádnými pochybnostmi mýliti se nedegte.*)

S upřjmnau šetrnostj

Wašnosti oddaný

Paw. Jos. Šafařík.

W Praze 1841. Dubna 21.

*) Jedná se tu patrně o Vocelovu známou epickou báseň „Meč a Kalich.“ Viz „Časopis Českého Musea“ 1874. I. 91.

Nadšenci.

Novella z dob studentského hnutí r. 1848.

Napsal

Fr. Lad. Hovorka.

Olga, ta dívka jindy bystrá a čilá, skorem až skotačivá, seděla dnes vážně a tiše v křesle u okna, jakoby jará krev v těch mladistvých žilách více ani neproudila. Seděla nepohnutě, držíc v rukou drobný sešit, jehož lístky rychle obracela. Čtla s takým chvatem, že zdálo se, jakoby jednotlivé perem psané řádky jen letmo zrakem přebíhala, avšak růměnec tváří a zápal očí dosvědčovaly, že čtla s vřelou a napnutou pozorností.

Dočtla.

Hlava mimovolně sklesla k prsoum, ruce pevně třímající sešitek svezly se na klín a ty krásné, vnímavé oči v jakémsi roztoužení zíraly k zemi, upřeny k určitému bodu — jakoby patřily na obraz milený....

Byla v tak hlubokém zadumání, že ani nepozorovala blížících se kročejův. Teprvé když Otakar, opřev se o křeslo, zlehka položil ruku na rámě její, vzchopila se skoro zděšeně, tak jakoby ji někdo byl probudil z příjemného snu.

Pohledla plaše na bratra, a hned zase bojácně upřela zraky k zemi, jako děcko, když je při něčem nedovoleném přistiženo. Ruměnec studu pokryl nachem tváře její....

Otakar spokojeně se usmívaje přitáhl křeslo k sedadlu jejímu a vzav ji za ručku tázal se jí tonem sice prosebným, ale spolu takým, na který očekáváme určitou odpověď: „Proč jsi tak zasmušilá, sestro drahá?“

Olga ještě více se červenajíc, místo odpovědi pohnula rukou, v níž držela sešit.

Otakar něžně vyňal sešitek z ruky pevně jej svírající. „Sny o štěstí“ — nadepsány byly drobné ony verše. „To jsou verše Hanuše?“ pravil Otakar, upíraje na Olgu tázavých zraků.

„Ano,“ zněla pošeptem odpověď z malinkých úst.

„Nechci rušiti tajemství tvého, sestřičko, ale odpustíš snad upřímné otázce bratrově,“ ptal se dále Otakar, „ty miluješ Hanuše?“

Olga neodpověděla, ale obejmouc bratra, sklonila horkou hlavu svou na prsa jeho a ronic vřelé slzy činila nejlepší vyznání.

Pojednou vztýčíc hlavu, těsně objala Otakara a upírajíc pevně oči své ve zraky jeho, tázala se chvějícím hlasem: „Mohu mu důvěřovati, je Hanuš hoden lásky mé?“

„Je mým přítelem,“ zněla prostá odpověď bratrova.

Vřelé, sesterské políbení bylo mu odměnou za upřímnou radu.

A Olga byla již opět švitořivou děvuškou a otázka za otázkou řinula se jí z úst. A cílem všech těch otázek byl Hanuš, takže Otakar ani nevěděl, na kterou má dříve odpověděti.

„Víš-li co, sestřičko,“ pravil, vymaňuje se z jejího objetí, „já ti jej sem pošlu, chodí zahradou zadumán, as tak jako byla's ty před

chvíli, ať odpovídá sám. Ano?“ A nečekaje na odpověď vstal a kvapně odešel.

Olga vztáhla rychle za bratrem ruku, aby jej zadržela — nedostihla ho však více. Ruka zponenáhla klesla a ústa nezvolala: „Ne“.

Usedla a opírajíc ruce o římsu, sklonila hlavu v dlaně. Činíváme tak často, když někoho očekáváme a nechceme na sobě dáti znát touhu svou; ukryjem očí, abychom jej neviděli, napínáme však sluchu, abychom jej uslyšeli....

Hanuš, jinoch ztepilé, mužné postavy, vlasů světlých a kučeravých, vstoupil tiše a nesměle. — Spatřiv Olgu v zadumání, stanul náhle nevěda, má-li pokročiti dále, či snad se vrátiti.

Chvíli váhal. Pozoroval modrými zraky svými obrysy spanilého zjevu, — však brzy se rozhodl, a po špičkách prstů kráčeje přiblížil se Olze, zaujal místo, kde dříve Otakar seděl, a vzav jemně Olgu za ruku, tázal se lahodným hlasem: „Vyrušuji vás, Olgo?“

Olga sebou bázlivě pohnula a neosmělujíc se povznésti zraků svých k Hanušovi, zakývala záporně hlavinkou, řkouc: „Nikoliv, pane Rokose. Očekávala jsem vás. Otakar přistihl mne, když jsem čtla vaše překrásné verše — jež jste mi do upomínky věnoval...“ —

Hanuš, nezvyklý pochvalám, zapýřil se až po uši a zajíkavě vpadl ji do řeči: „Jsou to pouhé črty, prosté ohlasy nitra mého.“

„Oh, jaká krása a pravda v nich!“ horovala Olga.

Hanuš sklonil hlavu a vtiskl vřelé políbení na ručku její — Olga mimovolně trhla rukou, Hanuš pozoroval její nepokoj a v duchu již litoval, že se přenáhlil. Oba dleli několik okamžiků v rozpacích. —

„Pane Rokose,“ počla Olga, bolně na Hanuše zírajíc, „zítra již tedy odjedete?“

„Prázdniny jsou u konce, povolání volá...“ odpovídal zasmušile Hanuš, a uchopiv oběma rukama ručku její, tázal se roztouženě: „Zdaž vzpomenete někdy na mne, Olgo?“

Olga vždy víc a více se růměníc, z hluboka povzdechla.

„Oh, jak rád budu vzpomínati těch okamžiků zde prožitých, nikdy nevymizí z paměti mé ty sladké chvíle, jež v rodinném kruhu vašem jsem zažil. Olgo, vy nevíte, jak bolné city hárají nitrem mým,“ pravil a sklesnuv na kolena pokračoval: „Olgo, rozřešte trapnou nejistotu srdce mého. — Miluji Vás celou duší svou — ó, rcete, smím doufati?“ a vřele svíraje ruku její, snažil se čísti kýženou odpověď v krásném černém oku, zářícím okouzlujícím leskem.

Hluboký povzdech se vydral ze stísněných prsou. — „Již ode dávna jsem vás, Hanuši, milovala,“ vyznala upřímně a všecka zmatena chvěla se a hledala opory. Hanuš pojal ji v náruč, tiskl ji vřele na prsa svá, rty jejich bezděky se blížily a dotkly se v prvním políbení...

Olga s sebou prudce pohnula, cítila v nitru svém pocit nový, dosud netušený, chtěla se vymaniti z té pevně svírající náruče a přece cítila se býti v ní tak blaženou!

Dlouho stály v blahém lásky zadumání a čtverák měsíček vnikaje stromovím do komnaty, potutelně se usmíval a naslouchal milostnému šepotu jejich.

„Tak vás vidím rád," znělo tu náhle za nimi. Oba uleknuti zděšeně se zachvěli a spatřivše Otakara, hněvali se: „Jak jsi ošklivý, tak nás polekat!"

Otakar usmívaje se, pravil: „Ze zkušenosti to sice neznám, ale slyšel jsem, že zamilovaní ani nejedí, já však jakožto nastávající lékař vím, že k životu strava je nezbytně potřebna, protož pojďte, otec nás již v jídelně očekává" a vzav oba za ruku, vedl je do vedlejší komnaty.

V prostranné komnatě seděl v starožitné lenošce v čele podélného stolu starý Chlum, otec Otakara a Olgy. Byl to stařec nad obyčej milého a příjemného zevnějšku. Hlava jeho byla téměř holá, za to však brada krášlena byla mohutným, jak sníh bílým vousem. Spokojeně se usmívaje vítal příchozích: „Nuž, pojďte děti, nebo nám ten ušák ještě uběhne."

Při večeři mimo tu a tam prohozená slova — zachovávali všickni mlčení; tušili také předobře toho příčinu — vždyť bylo to snad již naposledy, co seděli společně pohromadě, z jitra bylo jim se loučiti. Otakar a Hanuš odjížděli ráno do Prahy. Po večeři přišoupl starý Chlum sedadlo své ke krbu a po krátkém zamýšlení pravil k ostatním, již pohrouženi v mlčení u stolu ještě seděli: „Děti moje, přisedněte blíže ke mně, ty, Otakare, nás zítra opustíš, v brzce ukončíš studia svá a kdož ví, zda se brzy shledáme, chci ti tedy něco vyprávěti z upomínek svých, což bude snad i Olgu a dojista také pana Rokose zajímati." Všickni ochotně přisedli a naslouchali vždy s rostoucím napnutím slovům šedého otce.

„Již v dospělejším věku," počal vyprávěti starý Chlum, „dali mne rodičové moji na studia do Prahy. Roku 1800 byl jsem ještě — ač jsem čítal bez mála 20 let — na nižším gymnasiu. Tehdy rozléhal se válečný hlahol, Napoleonem Velkým rozněcený, skorem po celé Evropě. Když roku 1800 nepřátelská vojska vtrhla do zemí rakouských a nebezpečí blížilo se i naší české vlasti, vyzval arcivévoda Karel, jenž zřizoval v zemích koruny české vojenský sbor, zvaný velkou legií českomoravsko-slezskou, zvláštním provoláním studentstvo, aby přistoupilo k legii této, a postavilo se v řady statných vlasti obrancův. I přihlásil se hojný počet studentstva. Mezi nimi byl jsem také já.

Učinil jsem tak po nadšené řeči našeho professora, jenž nás povzbuzoval — jako tehdy činili veškeří professoři — abychom do legie této vstoupili, zejmena pak působilo připomenutí událostí minulých, kdy studentstvo pražské v letech 1648, 1741 a 1744 osvědčilo se býti udatným vlasti obrancem.

Vyzvání to spůsobilo tak velké nadšení, že místo dvou očekávaných setnin sestoupily se čtyry, z nichž učiněn zvláštní studentský sbor, jejž pak arcivévoda Karel za svůj tělesný prapor povýšil. Každá setnina měla svého setníka, poručíka, strážmistra a desátníka, kteříž byli nám z pravidelného vojska vybráni a přiděleni. My studenti rozeznávali jsme se od ostatních dobrovolníků náramky ze stříbra a červeného hedvábí, na šavlích měli jsme místo kožených hedvábné třapce a na kloboucích chochol z bílých per. Ve zbrani cvičili jsme se denně, navštěvovali jsme však při tom i přednášky.

Mimo pravidelného denního platu 5 kr. a obyčejné dávky chleba dostávali jsme přídavkem denně 12 kr. Nižší i vyšší důstojníci jednali s námi čestně a slušně; zaopatřeni jsme byli nejlehčí střelnou zbraní a nebyli jsme vázáni bydleti v kasárnech. Akademický senát vymohl nám mnohé výhody, takže jsme nelitovali svého činu. Zároveň se mnou vstoupilo do legie ještě 6 mých spolužáků.

Dne 13. prosince prohlížel nás arcivévoda před odjezdem svým k hlavnímu vojsku na „Dobytčím trhu". Účastenství lidu bylo tehdy ohromné, veliké zástupy obklopovali nás a pohlíželi na nás s potěšením. Vždyť byla také radosť na nás se podívat, byl to sbor vesměs ztepilých postav, jarých inteligentních tváří s veselými zraky. Arcivévoda vyslovil nám svou úplnou spokojenosť a vřelými a upřímnými slovy zápal náš velmi roznítil.

Za několik dní dostala legie naše rozkaz, aby z Prahy vytáhla a k Budějovicům pospíšila. Stavové čeští darovali nám prapor, jenž byl v Týnském chrámě slavnostně vysvěcen; při svěcení rozestavena byla legie naše v slavnostním šiku na Staroměstském náměstí. Druhého dne na to, 27. prosince, skládali jsme přísahu, že věrně ku prospěchu vlasti naší a jen „ve vlasti naší" sloužiti budeme. Následující den ustanoven k pochodu. Bylo to v neděli dne 28. prosince, když na dvoře Klementinském sloužena tichá mše. Všickni dleli jsme v hlubokém mlčení. Divné pocity háraly v prsou našich, tváře mnohých zdály se býti ubledlé, — však ze zraků všechněch plálo nadšení. O 10. hodině vytáhli jsme v úplné zbroji za velení Vratislava hraběte z Mitrovic přes „Dobytčí trh" vyšehradskou branou z královské Prahy. Byl to krásný pohled na řady naše, byl to v skutku slavnostní pochod vlasteneckých akademikův. Dívky pražské házely nám věnce a kytice na cestu, občané vláli nám šátky na rozloučenou, ve všech ulicích, kudy jsme kráčeli, byl nesmírný nával lidstva. Obyvatelstvo pražské loučilo se s námi velmi dojemně, v mnohém oku leskla se slza....

Po osmi dnech, 6. ledna, dorazili jsme přes Jesenice, Dnespek, Benešov, Bystřici, Milčín, Tábor, Soběslav a Veselí do Budějovic, hlavního místa česko-moravsko-slezské legie.

Jako všude na pochodu svém tak i zde byli jsme od občanů s vřelou srdečností uvítáni a v soukromých domech ubytováni. Ještě téhož dne osadili jsme hlavní a vedlejší stráže a cvičili jsme se denně ve zbrani. Těšili jsme se všickni na okamžik, kdy bude nám poskytnuta příležitosť projeviti svou statečnosť; avšak nebylo nám toho přáno, před nepřítele jsme nepřišli, neboť 9. února 1801 uzavřen byl mír v Lüneville. Vyznávám upřímně, že zpráva tato všech nás dotkla se nemile, ano skoro bolestně. Nevím, že by se byl kdo z nás tomu radoval.

Za pobytu svého seznali jsme se všickni na vzájem a každá setnina tvořila skoro jednu rodinu. Pokud se pamatuji, bylo nás celkem v naší setnině 159 a to 8 z nižšího gymnasia, 15 z hum. tříd, 103 filosofů, 24 bohoslovců, 2 právníci, 2 medikové, 3 technikové a 2 chirurgové.

Následkem uzavření míru skončila se i naše činnosť, avšak rozpuštěni jsme ihned nebyli, jelikož císař si přál nás viděti. Za tou příčinou zůstali jsme ještě nějaký čas v Budějovicích. A za měsíc sku-

tečně přijel císař s četnou družinou; my, studenti v počtu 200 zastávali jsme u něho čestnou službu, načež nám po přehlídce vyslovil nejvyšší své uznání a blahosklonně nás propustil. Nyní vydali jsme se na zpáteční pochod.

Do Prahy jsme dorazili za deset dní. Nemohu ani vypověděti, s jakým jásotem a nadšením jsme byli přijati. Veškeré měšťanské sbory vyšly nám vstříc, vzaly nás do svého středu a tak vedly nás, jako ve vítězoslavném pochodu, pražskými ulicemi, kdež všude nás vítaly usmívavé tváře pražského obyvatelstva.

Kráčeli jsme „Dobytčím trhem", Širokou ulicí, po Příkopech, skrze Prašnou bránu, Celetnou ulicí, kteráž zvláště byla slavnostně ozdobena, na Staroměstské náměstí, kdež uvítáni jsme byli od veškerých professorův a studentův a velikého množství měšťanstva. Po odbyté slavnosti ubírali jsme se za hlaholu hudby a jásotu lidu do Karolina, kdež byl prapor, jejž nám císař a arcivévoda Karel darovali, na památku ve velké síni uložen — na to jsme se loučili, — zdálo se mi, jakoby se byl loučil bratr s bratrem, nemohli jsme se téměř ani rozejíti, tak jsme za pouhých 123 dní k sobě přilnuli....

Bylo mi jaksi teskno, když jsem kráčel k svému bytu. Avšak jak jsem byl překvapen, když na prahu mne vítali moji rodičové, kteří přijeli do Prahy! Činili mi trpké výčitky, zejména drahá matka, vaše babička, hněvala se, že bez svolení a vědomí jejich jsem se „dal na vojnu". Konečně ale, vidouce mne zdravého a svěžího, odpustili mi. — Studoval jsem pak dále; po několika letech stihla mne smutná zpráva o úmrtí otce, i spěchal jsem domů, bych pohřbil drahé ostatky jeho. — Úmrtí otce upoutalo matku na lůžko a za nedlouho skončila i ona tichý život svůj....

Zůstal jsem pak doma a vedl jsem hospodářství. Tu přiblížil se rok 1809, v němž vypukla nová válka mezi císařem naším a Napoleonem. Vláda vyzývala opětně studentstvo, aby se války účastnilo. Z pražské university bylo tehdy vylosováno 200 studentů, z nichž utvořena studentská legie zvaná „císařský tělesný prapor", mnozí pak vřaděni byli do sboru zemské obrany jako důstojníci, kteří pak chtěli, přiděleni byli k těm plukům, které táhli přímo proti nepřiteli. Studenti této legie počínali si tehdy tak důstojně, že stálým povyšováním za důstojníky v brzce legie ztenčena o polovinu.

Já, jakmile jsem zaslechl první zprávy o nové studentské legii, byl jsem všecek znepokojen. Vášnivá touha se mne zmocnila po onom válečném ruchu tak mocně, že opustiv statek, odebral jsem se do Prahy. Studentskou legii však jsem již v Praze nestihl, odebrala se 1. května 1809 k českým hranicím. Vstoupil jsem tedy k pluku, který právě táhl do vévodství Varšavského proti Polákům, kteří chopili se zbraně proti Rakousku, doufajíce obnoviti někdejší říši svou. Jelikož armádní sbor náš byl slabý, museli jsme stále ustupovati. Mezi tím Napoleon vtrhl přes Inn do Rakous a ohrožoval Vídeň. Náš pluk táhl proti němu. S vojskem francouzským srazili jsme se v bitvě u Ogruně. Byla to bitva krvavá. Pluk náš byl v prvním ohni. Děti, neumím vám vylíčit bitevní vřavu — ale je to děsný okamžik, když kule kolem uší hvízdají, soudruhové z předu, ze zadu i se strany raněni neb mrtví klesají bolně

sténajíce.... Věřte, tu člověk zapomíná, že člověkem — stává se dravcem a vraždí, jak lité zvíře napořád.... I já zapoměl na všecko.... tu pojednou cítím jakous palčivosť v noze, síla mne opouští — klesám — nepřátelská kule zaryla se do stehna mého. Slyším velení našich ku zpátečnímu pochodu, a v brzce prchají kolem mne jednotlivá naše oddělení, ustupujíce vítězným Francouzům. Doškrábu se k blízkému stromu a tím jsem se zachránil, neboť v několika okamžicích pádila kolem nepřátelská jízda přes těla mrtvých i raněných v největším trysku. Krev z rány mocně mi proudila, síly mne vždy víc a více opouštěly — až poklesl jsem bez vědomí....

Když jsem procitl, poznal jsem, že nalezám se v nepřátelské nemocnici. Jednali se mnou velmi přátelsky, zejmena lékaři věnovali mi mnohou pozornosť.

Kule byla šťastně vyňata a rána se rychle zacelovala. Když jsem se pozdravil, byl jsem držán v zajetí. Tu pojednou oznámeno mi, že jsem vřaděn do francouzského vojska. Nevzpíral jsem se tomu ani valně. Vlídnosť a laskavosť od Francouzů mi prokazovaná, jakož i veliká sláva Napoleonova omámily mne tak, že jsem přijal povýšení za důstojníka ve francouzském pluku jízdním a súčastnil se pak velikého válečného tažení proti Rusům. Šťastnou náhodou nesúčastnil jsem se ani bitvy smolenské ani borodinské, avšak zažil jsem velký požár moskevský a hrůzný útěk z rozvalin hlavního města severu.

Při přechodu přes Berezinu pohmožděna dříve raněná noha moje, šťastně jsem se dostal na vůz mezi několik Francouzů, avšak za krátký čas bolesť v noze se vzmáhala a já často sténal. Francouzové, zimou i hladem rozmrzeni nechtěli mne poslouchat. Když nemohl jsem utajiti povzdechů, vzali mne jednoduše a vyhodili z vozu do mrazivého sněhu. Byl to snad trest za moji lehkomyslnosť, s jakou jsem Francouzům důvěřoval.

Nalezal jsem se v širém poli sněhovém úplně vysílen.... Pozbyl jsem naděje na zachránění a oddal jsem se již té myšlence, že zmrznu...

Pomalu obcházely mne mrákoty — jakési příjemné pocity se mne zmocňovaly, tvář stahovala se jako k úsměvu, usnul jsem.... Když jsem otevřel oči, udiveně jsem se kolem sebe rozhlížel. Nalezal jsem se v teplé jizbě ruského sedláka. U lože mého stála spanilá děvuška, z očí její zářila upřímná, nelíčená radosť nad tím, že jsem procitl. Její něžné a neunavné pečlivosti jediné děkovati mám, že jsem se probral z dlouho trvající horečky. Když jsem se pozdravil, rozloučil jsem se s dobrými rodiči a vsedna s Olgou do vozu, odvážel jsem si ji do své vlasti. Byla to vaše matka. Ty, Otakare, dojista chováš obraz dobré tváře její v živé paměti, Olga však byla ještě drobným děckem, když po náhlé nemoci nás opustila....“

Starý Chlum dokončil.

Olga i Otakar stírali slzy, jež za vypravování otcova usadily se na řasách očí jejich.

Po krátké pomlčce povstal otec: „Čas již pokročil, třeba vám odpočinku.“

Hanuš loučil se s Olgou dlouhým pohledem. Pouhé „dobrou noc“ splynulo jim se rtů, avšak vřelým ruky stisknutím pověděli si mnoho, velmi mnoho....

Otakar s Hanušem dlouho do noci vzpomínali vypravování otcova, až spánek snesl se na víčka jejich očí.

Olga však nemohla usnouti, před zrakoma jejíma stále vznášel se obraz postavy Hanušovy. Vzpomínala na ty blahé okamžiky, jež s ním v zahradě, na procházce, i doma prožila, vzpomínala jeho nadšených řečí, jeho šlechetného horování, kterému s celým zápalem roztoužené duše své vždy naslouchala. Jak dobrý to byl muž, jaké poctivé zásady a krásné snahy zdobily jej....

Velmi povděčna byla Otakarovi, že jej přivedl s sebou na prázdniny a že jí poskytl tak příležitosť jej poznati. — Z rána loučili se nelíčeně, avšak velmi upřímně a srdečně. Hanuš s chvějícíma rtoma vyslovil „s bohem“. Olga byla nápadně bleda, bylo znáti, že spánek nesnesl se minulé noci na víčka její. Dlouho, dlouho dlela v jeho náručí....

Když se otec s oběma rozžehnal, stoupali po starobylých schodech do nádvoří, kdež je očekávalo zvláštní překvapení.

V polokruhu stáli zde shromážděni četní sedláci z vesnice. Když se Otakar a Hanuš objevili, přistoupil k nim jeden z vesničanů a oslovil je: „My zde shromáždění přicházíme jmenem celé osady naší, abychom vám vyslovili vřelé nikdy nezapomenutelné díky. Učinili jste nám mnoho. Vy jste nás poučovali, vštípili jste nám nadšení pro věc dobrou a šlechetnou, bez vás byli bychom dosud nevědomí. Buďte ujištěni, že vám vždy budeme vděčni.“ A podávaje oběma mozolovitou pravici svou a srdečně tiskna ruce jejich, prosil: „Zde přijměte dobrotivě peněz těchto, jež jsme mezi sebou sebrali a pošlete nám za ně knihy a noviny. Spoleháme se, že nám služby této neodepřete.“

Otakar s Hanušem tiskli přátelsky všem pravice. Bylo viděti na těch poctivých tvářích prostých vesničanů, že se loučí neradi. Hanuš i Otakar vstoupili rychle do vozu, aby ukryli slzí, jež jim pohnutí vynutilo, a kynouce otci i Olze, ujížděli ku Praze....

.....

Vypravování naše*) spadá do oné doby, kdy národ náš počal se probouzeti k novému životu, kdy ušlechtilí mužové čistou, obětavou láskou k drahé řeči mateřské nadšeni křísili zubožený národ, učili jej znáti minulosť jeho, kdy zejména počalo se studentstvo české probouzeti a uvědoměno jsouc opět, zřejmě k mateřské řeči se hlásiti, ano pomáhati vůdcům svým uvědomovati český lid. Ze studentů stali se praví apoštolé národní myšlenky....

Přiblížil se rok 1848, doba to, v které studentstvo z klidné dráhy učení vystoupilo rázem na jeviště dějů svého národa, hotovo jsouc k boji za jeho svobodu a svatá práva....

Dne 15. března 1848 odpoledne sešli se studenti k první valné schůzi. Nával studentstva byl veliký. Mezi předními byli Hanuš i Otakar. —

(Pokračování.)

*) Jakožto historického podkladu použili jsme „Dějin českého studentstva“ od Fr. A. Slavíka.

Z poesie světové.

Pan.

Jak rád, ó druzi, když za řekou hasne den
a náhle v tajemný se lesů kryje sen,
pod klenem košaté a husté jeřabiny
se dívám do mhlavé a siné do roviny!
Tu ke mně přichází Pan smědý s pastýři
a luhem zroseným jich tanec zavíří!
On časem také sám, bůh stád, se ke mně blíží
a v svaté nadšení se jeho čelo hříží:
v opojný klesá šum pak hlava rohatá
a v ruce píšťalu a číši ze zlata
on zpívat učí mne, i v doubravě já v taji
bez touhy po slávě pak zpívám si a hraji!

Michal Lermontov. Z ruského přeložila *Božena Justova.*

Hebrejská melodie.

Já kdysi uviděl, jak hvězdy svit se chvěl
v zálivu jasném, průsvitném;
jak od ní, na vlnách vždy stříbrný se prach
odrážel, spěje tam i sem.

Leč nechtěj zachytit a lovit její třpyt!
Jest klamna vlna — paprslek!
Jen tvého stínu v mrak se halí chvíli pak,
ty zajdeš — vzplá zas její vděk!

Tak světlé radosti nás fantóm uhostí
a svádí v chladnou mlhu svou:
ty k němu — on se smál a prchl opět dál,
ty sklamán, — on zas před tebou!

M. Lermontov. Z ruského přeložila *Božena Justova.*

Svatební veselí.

Veselá mládež k tanci se kupí —
guslaře má v svém středu,
jinoši, dívky — pestré to tlupy,
vše čilé jako na ledu.

Ohnivé víno pění se v číši,
k přípitkům číš se zvedá;
tu, v kole jinoch vášeň jen stiší
a dívka zrůmění bledá.

Veselým smíchem, pod párků skokem
dům se i jízby chvějí;
nad šumným vínem s slzavým okem —
hle, staří se kmeti smějí!

Janičije Kostić. Ze srbského přeložil *L. Tesař.*

Granada-Neapol.

Má Granado svatá,
ty's milenka máje,
tvou Alhambra zlatá
i Genil i Dar.
Tvé parky a háje
jsou slavíků plny,
a zpěvů jich vlny
zní v zahrad tvých čar.

Tvé paláce sněžné
a vrcholky svěží!
Kol roviny leží
až v nezměrnou dál!
Tvé písně tak něžné,
tak dumavě temné,
řek vzdechy tak jemné,
jak větřík by vál!

Ty srázy a tesy
skal na Alpujaře,
kol stráně a lesy
a horalů zpěv!
Ta údolí níže
a bystřiny, chýže!
Ty čarovné tváře,
ty útvary děv!

Mé zpomínky tebe
zří Granado pouze;
ty's útěcha touze,
tam štěstí mé jest!
Zde věčně ať třpytí
se tráva i nebe,
víc tvé květy svítí
i zlato tvých hvězd!

Tys edenem lásky
má sultanko snivá,
v němž kouzlo se skrývá
a k lásce zve mech.
Kde nejčistší hlásky
nad potokem hrají,
a v keřích kde tají
se nejsladší dech.

Don Juan Valera.

Než Vomeru jícen,
když v rachotu hromu,
jak v peklo by zřícen
tlá na oblacích,
tvých červánků růže
jsou milejší tomu,
kdo představiť může
si nádheru jich!

Než návrší vonná,
jež Neapol kojí,
jsou krásnější ona,
kde v měsíce svit
se Alhambra ztápí,
kde s Genilem pojí
se Daro, jenž kvapí
ve trávu se skrýt!

Zde květnými břehy
kol ověnčen záliv,
a kouzelné něhy
sbor sirenek jat,
v jichž zlacené číše
bůh rozkoše naliv,
o lásce jim tiše
zde rozkázal lkáť.

Má duše se chvěje
když vzpomínám časem!
Rád všecky ty děje
bych s Homérem pěl...
Zde za svitu luny,
zpit souzvukem struny
kdys dojemným hlasem
zpěv Vergila zněl!...

Víc v Granadě krásy
kde Alhambra zlatá,
kde střelhbitě chvátá
i Genil i Dar!
Kde jasné děv hlasy
zní ve zpěvech ptáků,
a plameny zraků
vrou nad slunce žár!...

Ze španělského přeložil *Jan Červenka.*

Píseň básníkova.

V čas před deštěm si básník vyšel ven
do polí z města ruchem ulice;
z bran západu vál jemně větérek,
stín plachý padal zemi na líce —
a básník sed si v opuštěný lan
a zapěl píseň, sladkou jako med,
jíž kouzlem spoután k vlně pelikán,
jíž skřivan s výší dolů sklonil let.

Vlašťovka včely chytat přestala,
plž ve křoví se tiše skryl,
moc úžasu sokola objala —
on vyňal spár jejž v kořist vryl.
A slavík řek': „já píseň mnohou pěl,
tak něžnou zvučnou nikdy však,
on zpívá to — co svět již zapoměl,
co nestihne víc lidský zrak."

Alfred Tennyson. Z anglického přeložil *Lad. Tesař.*

Slovanské umění

na umělecké výstavě v Mnichově.

I.

Od 19. července t. r. je mnichovský skleněný palác kýženým cílem umění milovného obecenstva ze všech zemí. Přes tisíc olejových obrazů, 200 soch a množství akvarellů, rytin a kreseb vyplňuje as 50 sálů a komnat, v jichžto středu vkusný vestibul svou veselou nádherou, neunavně šplýchajícím vodotryskem, četnými květinami a přiměřenou dekorací hned na počátku vítá navštěvovatele a vzbuzuje tušení nastávajícího uměleckého požitku.

Dojem výstavy je velikolepý a nevymizí nikomu brzy z paměti. Toto bohatství a tento lesk omamuje nás z počátku; ale sebéřeme-li pozornost svou, soustředíme-li ji k jednotlivým věcem a projdeme takto číslo za číslem, najdeme mnohé dílo, které k srdci našemu vřele promluví a přesvědčíme se, že není to pouhá nádhera zevnější, v čem cena výstavy té záleží.

Nejvážnější odbor umění, malba historická, je přirozeným způsobem zastoupena nejslaběji. Toto platí však jen poměrně; neboť sám o sobě je počet historických obrazů dosti značný a mezi nimi mnoho cenného. Zmínky zasluhují zejména (z neslovanských děl): obraz Španěla Pradilly, jejž Světozor letos reprodukoval, obraz švédského Hellquista, Baderův „Sisyphos", Seifertovy Minnesaengři a veliké i pěkné dílo F. Kellera, představující Ludvíka Viléma Badenského v bitvě u Slaného Kamene. Charakteristickým a mistrným, ač v koloritu jednotvárným je Defreggerův Ondřej Hofer, a interessantními dva obrazy, představující

dvanáctiletého Krista v chrámě. Jeden z nich, malovaný od E. Zimmermanna, jeví ve tvářích, jmenovitě v tváři Kristově, rozhodné modernisování; na druhém ale, od Liebermanna pocházejícím, je předmět nejen zmodernisován ale i úplně ztrivialisován. Kristus je zrzavý, ošklivý kluk, jakých mezi mládeží židovskou hojně potkáváme! Umělec, jak se zdá, hleděl vyniknouti tím, že byl trivialním i při látce, kde nejméně toho divák očekává. Zmínky zasluhují půvabné Nymfy Kray-ovy.

Mezi obrazy genrovými spatřujeme mnoho zajímavého. Scény ze života lidu, dílem veselého dílem tragického rázu zdárně představili Vautier, Schulz, Henseler, G. Knorr, Brockelmann, Echtler a j. Z vlašských mistrů, kteří také do tohoto oboru přičteni býti mohou, utkví zajisté v paměti Lovatti se svou spanilou koketní dámou, a Vinea, při němž obdivujeme se zvláštnímu sytému a šťavnatému koloritu. Nesčíslné je množství krajinových obrazů. Od palčivých jižních krajů až do norvéžských fjordů, všechny druhy krajin jsou zde zastoupeny. Mnohé z nich představeny jsou zdařile a poutají nás dlouho k sobě, až zase nové a nové obrazy z mysli nám je vytlačí. Jen některé nejsilnější dojmy nejpůvabnějších a nejmistrnějších děl zůstanou v duši a vystoupí zase na paměť, prohlížímeli později svůj podtrhaný katalog. Jsou mezi nimi jmenovitě krajiny van Luppena, jehož ze Žofinských výstav dobře známe, překrásný motiv z norvéžského pobřeží (Za soumraku) od Hansteena, motivy ze Skotska od Meckela, Brachtovo „Svítání", obraz Rüdisühli-ho, Oesterley-a, italské kraje Vaccaje, Unterbergera, Dittweilesa a j. Později teprve otevřen byl oddíl francouzský, jímž výstava důstojně doplněna a obohacena.

Nás však především zajímá otázka: jak zastoupeno je tu umění slovanské?

Odpověď na otázku tuto zní, že číselně slabě. Sotva 30 mistrů slovanských zde spatřujeme a na plánu, ku katalogu přidaném, čteme sice jména všech států zde zastoupených, jen jméno Ruska náhodou schází. Hledímeli však ku vnitřní ceně obrazů vystavených, můžeme býti spokojeni: to co umělci naši zde vystavili, je z větší části zdařilé a z části i tak výtečné, že náleží k nejskvělejším pokladům celé výstavy.

České umění representuje tu jediný Brožík svým „Poselstvím Ladislavovým". Přáli bychom si ovšem viděti zde více umělců českých, než spokojíme se aspoň tím, že je to dílo výborné, kterým malířství naše representováno jest. Obraz sám je nám dobře známý z letošní výstavy Žofinské. Zbývá jen podotknouti, že se mu dostává i nyní v Mnichově plného uznání od soudného obecenstva i kritiků časopiseckých. Daleko četnějšími jsou obrazy mistrů polských. Postrádáme ovšem nejgeniálnějšího z nich, Jana Matejku, který žádného obrazu nezaslal; než Matejko, třebas byl největším, není přece jediným umělcem Polsky, kteráž je výbornými malíři bohata. Jedno z nejpřednějších míst mezi nimi náleží bez odporu historickému malíři Josefu Brandtovi, jenž získal sobě i v Německu takové vážnosti, že mu svěřena professura na akademii mnichovské. V jeho obrazech značí se mohutný romantismus, ku kterému umění polské, jak básnické tak výtvarné, rádo se kloní, a který daleko líší se od uhlazené, často příliš

střízlivé klassičnosti mnichovské školy. Jeho „Bitva jezdců polských a švédských v 30leté válce“ projevuje v plné míře tento mohutný romantismus, třebas to byl obraz nevelkých rozměrů a s nečetnými postavami. Zasmušilý les i ženoucí se mraky zdají se brániti podílu na prudké půtce, v jakou se železní jezdci sráží. Ještě divéjší a velkolepější scénu ukazuje druhý obraz „Tatarská bitva“, majetek národní galerie berlínské. Je to scéna z dob, kdy Polska nájezdy Tatarů trpěla a proti nim hájiti se musila. Ale ne vždy končily se tyto nájezdy bez pomsty; v bitvě u Martinova, kterou Brandt vyobrazil, zvítězil meč polský a mnoho zajatých, kteří do dálky vlečeni byli, jest vysvobozeno. Na obraze spatřujeme v popředí zástup zajatců. Ženy s touživým očekáváním dívají se bitvě vstříc a kynou šátky blížícím se vítězům; muži svázaní trhají svá pouta. Jednotliví Tataři uhánějí do popředí obrazu, unášejíce ženy před sebou. Ale i tu stihne mnohého z nich pomsta. Polský jezdec dohonil Tatara a železnými pažemi trhá jej za hlavu s koně. Za těmito předními skupinami mísí se vše v divoké vřavě: stany, vozy, velbloudi a koně, zápasící jezdci, a vše proniknuto ještě prachem a kouřem zapálených stanů. Obraz tento, ač působí velikolepý dojem, trpí poněkud nejasností svou; postavy na něm jsou malé a splývají v nerozeznatelnou směsici.

Jiným mistrným dílem historickým je „Zajetí královny Hedviky“ od Voj. Gersona. Hedvika, jsouc po smrti krále Ludvíka dědičkou trůnu, chtěla se zasnoubiti s Vilémem Rakouským, jemuž od dědinství byla přislíbena. Poláci však nutili ji ku sňatku s litevským knížetem Jagaillem, který sliboval zemi svou k Polsku přivtěliti a lid svůj ku křesťanství obrátiti. Hedvika, žena něžné povahy, necítíc náklonosti k tvrdému Litvínovi, chtěla prchnouti ku Vilémovi, jenž ku Krakovu přitáhl. Ale útěk její byl překažen. Poslední děj je předmětem obrazu. Mladistvá, sličná králová stojí u pevně zavřených vrat; blíže ní klečí družka, která ji měla nu útěku provázeti. Již byla sekerou vyťala několik třísek ze dveří; v tom přichází pokladník Goray a přísným pokynutím ruky zvěstuje jí, že je zajatou. Pravice králové se sekerou klesla beznadějně, kdežto levice ještě spočívá na dveřích, jako před chvílí při tesání; tvář její obrací se s bolestnou výčitkou, s pocitem slabosti a sklamání ku Gorayovi. Obraz je velmi plasticky proveden a půvabně kolorován. Jeho výtečnosť uznávali zajisté i pořadatelé výstavy tím, že jej pověsili ve vestibulu, kde spatřujeme několik děl alespoň provedením obvzláště zdařilých.

Kdežto Brandt a Gerson vybrali látku svou z historie, sáhl Czachórski do neskonale bohatého světa Shakespearovy poesie a vybral z něho motiv k obrazu velmi dojemnému, k němuž vždy znova rádi se vracíme. Je to „Hamlet s herci“ (2. jednání 2. scena Hamleta). Dumavý princ sedí volně na lavici; po jeho pravici dvořané Guildenstern a Rosenkranz; na levici komoří Polonius s chytrou usměvavou tváří a dlouhým bílým vousem. Dále na pravo postavili se herci v pestrém oděvu, jeden v rouchu ženském, jiný v obleku šaška. Jeden z nich v popředí stojící deklamuje s pohnutím vyžádanou od Hamleta báseň o smrti Priama a Hekuby:

— — bosonohá těká sem a tam
a deštěm slzí hrozí plamenům,
šat zedraný na hlavě, kdež nedávno
se skvěla koruna; a místo roucha
na bedrách vychudlých a schvácených
jen plachtu urvanou kdes v chvatu hrůzy.
To kdo by viděl byl: jedosršným by
byl jazykem Štěstěny zradu hlásal!

To jsou slova, která pronáší, ona slova, při nichž jak Polonius Hamleta upozorňuje sám až k slzám se uchvátil. V tomto velikém pohnutí představil deklamujícího herce umělec. Jeho oko je vlhké; herci ostatní tiše s nakloněnou hlavou poslouchají, Polonius, podle povahy své, jak nakreslil ji Shakespeare, klidně, s úsměvem na herce pohlíží i dvořané oba jeví pohnutí. Hamlet jasným okem dívá se do prázdna; ale jeho tvář zdá se nám méně případně mluviti než osoby ostatní. Nevidíme v ní toho pohnutí, která mu básník dal cítiti a které v následujícím monologu propukává. Jinak jsou postavy velmi pravdivě vylíčeny a v tom právě se zakládá dojem, jaký obraz na nás působí. V provedení jest půvabný a při vší pestrosti barev nikterak křiklavý.

Czachórski má zde ještě jiný obraz, nehistorický. Je to slíčná mladá dáma u stolku sedící, která s líbezným úsměvem růži před sebou drží, jakoby ji pozorovateli podati chtěla. Výraz tváře její je tak živý, že pohlédneme-li od obrazu do katalogu a čteme titul jeho: „Chceš tu růži?“ s chutí bychom zvolali: „Prosím!“

(Dokončení).

L. Brtnický.

Rozhledy.

Činnost mladších spisovatelů českých. Mladší spisovatelská generace česká v době novější je velmi činna. Za krátký čas vydán bude: „Almanah československé omladiny,“ jejž uspořádali J. Hudec, V. Jung a Jaroslav Kosina, a k němuž přispěla velká část mladých literátů pracemi poetickými i prosaickými, mezi jinými několik našich spolupracovníků. — F. V. Kvapil připravil k tisku překlad básní Zygmunta Krasińského, jež vyjdou v Salonní bibliotéce Ottově. — Posledního dramatického konkursu vypsaného p. Ferdou Náprstkem súčastnili se z mladších literátů našich pokud víme: Karel Leger (Lenský), Antonín Koukl, Oldřich S. Kostelecký, B. Šmelcer a j., jichž práce vesměs byly porotci pochváleny a k provozování odporučeny. — Jaroslav Klika přeložil znamenitou pětiaktovou tragedii polského poety Adama Asnyka „Kiejstut“, kteráž však dosud provozována nebyla na divadlech polských. — Antonín Koukl tiskne sbírku sebraných svých básní, jež brzy již bude vydána. —*rka.*

Kraszewski a česká omladina. K slavnosti padesátiletého jubilea literarní činnosti věhlasného romanopisce a vědátora polského, Josefa Ignáce Kraszewského, čestného člena „Umělecké Besedy“ a literarního

a řečnického spolku „Slavia“ v Praze, zašle česká akademická omladina blahopřejnou adresu, již umělecky provedl lithograf pan Šebek. Pan ředitel Emanuel Tonner, jenž ku slavnosti Kraszewského do Krakova zavítá, byv deputací požádán, laskavě adresu tuto oslavenci doručí. Adresa je velmi vkusně upravena a ozdobena zdařilými pohledy na Prahu, zejména krásně se vyjímají „Hradčany“ a „Národní divadlo“. — Slavnosť počne 2. dne měsíce října t. r. a trvá do 5. dne měsíce října. Očekáváme, že nejen z Prahy, ale z celých Čech zaslány budou Nestoru polského písemnictví pozdravné telegramy a přípisy. —*rka.*

České kusy na polském jevišti. Slavný tragéd polský a ředitel krakovského divadla pan Josef Rychter, za nedávného pobytu svého v Praze přislíbil ochotně uvésti některé české hry na polské jeviště. Kruh literátův českých, jemuž věc tu svěřil, učinil právě výběr z nejlepších českých plodův dramatické Musy naší a jakmile budou ještě některé rukopisy obstarány, zaslány budou do Krakova, kdež budou z nich některé již v příští sezoně zimní provozovány. Překlady, doufá pan ředitel Rychter, že obstarají známí spisovatelé a osvědčení příznivci literatury české: Bronisław Grabowski, professor v Częstochově a A. Zaleski, redaktor „Czasu“ v Krakově, kteří oba delší dobu dleli v Praze a již více prací přeložili z češtiny do polštiny. — Skutkem tím získá si u nás pan Rychter velké zásluhy a napomůže mnoho k vzájemnosti polsko-české. —*rka.*

Literarní ruch bulharský oživnul vždy, kdykoliv nastaly v trpce zkoušené zemi alespoň poněkud klidnější poměry i lze s určitostí očekávati, že se též v nedaleké budoucnosti všeobecná důvěra v duševní sílu bulharského národa co nejskvěleji osvědčí. Blahodárné úkazy zjevují se již nyní jmenovitě v bulharském časopisectvu, kteréž se, jak známo v poslední době značně rozmnožilo. Nelze sice tvrditi, že bulharské časopisectvo dostoupilo již k žádoucí výši národní samostatnosti, tolik však třeba přiznati, že téměř na všech stranách se jeví patrný pokrok.

Jest nám dnes znamenati v Plovdivě vycházející věstník „Марица,“ jehož poslednější čísla obsahují velmi zajímavé „Пѫтни мисли и впечатления“ (Cestovní myšlenky a dojmy) z péra bulharského spisovatele A. P. Šopova, kterýž v nich podává své zkušenosti z Ruska a Polska. Listy ty jsou tím zajímavější, poněvadž z nich seznáváme, jak pohlíží rozený Bulhar na stav věcí veliké části Slovanstva a že dovedně umí porovnávati poměry národů těch s národem vlastním. A. P. Šopov líčí své zkušenosti spůsobem lehkým a nepřidává k nim žádné nevlastní barvy. První časť listů (dosud vyšlo 10) jedná o Rusku, jmenovitě o Moskvě, druhá o Polsku se zvláštním zřetelem na Varšavu a — Polky. Vzpomínky jeho na vlastenecké, krásné ženy polské pochlebují Polsce velice, neboť spisovatel neváhá pronésti tato výmluvná slova: „Kdyby bylo možno, poprosil bych dobrodušné a štědré Polky, aby podarovaly jednu časť své odhodlanosti a samostatnosti a svého vlastenectví našim Bulharkám . . . .“

Krátký pobyt spisovatele v řečených zemích (druhá časť dopisů psána již v Berlíně) nedovoluje ovšem zevrubnějšího rozboru, ano, dalo

by se vytknouti nejedno nesprávné pojmutí záležitostí ruských i polských, vždy však jsou dopisy jeho zajímavy a bulharskému čtenáři užitečny.

Podotýkáme ku konci, že část plovdivského časopisu „Marica“ jest psána též v jazyku francouzském. — *E. J.*

Nová tragedie Julia Słowackého na jevišti českém. Velmi želeti jest, že genialní poeta polský Juliusz Słowacki tak záhy zesnul a tak četné práce dramatické zanechal nedokončené, jinak mohli Polané míti svého Shakespeara! Když vydány byly prof. A. Małeckim jeho „Pisma Pośmiertne“, tu teprvé poznali Poláci, co ztratili; zejmena litovali, že tragedie „Horsztyński“, v pěti jednáních, zůstala „zdefektowana“ (neuplná), o níž všeobecně se soudilo, že by byla nejlepším dramatem Słowackého. — Julius Mien, slovutný pěstitel vzájemnosti slovansko-francouzské, a překladatel Słowackého „Mazepy“ a „Lilly Venedy“, podnikl nesnadnou úlohu a dokončil práci Słowackého s úspěchem rozhodným, takže byla v jeho zpracování na konci zimní sezony roku minulého v Krakově provozována šestkráte po sobě, v Poznani pak po třikráte a stala se ihned kusem repertoirním. Překladatel „Mazepy“, Fr. L. Hovorka, chtěje, aby památné dílo toto i nám stalo se známým, psal p. Mienovi o dokončení, kterýž je s největší ochotou zaslal. Tragedii tu zvolil si za své benefiční představení snažlivý umělec pan Slukov, takže provedena bude ještě v „Novém divadle“. —*ov.*

Revue des littératures Slaves. Publication scientifique, artistique et littèraire. Po delší čas vycházel ve Varšavě měsíčník „Revue Slave“, jenž přinášel ve francouzském jazyku pojednání o zemích i literatuře, umění a vědě slovanských národů, jakož i četné překlady poetické i prosaické, a seznamoval tak celý západní svět s národy slovanskými. Jelikož vydávání listu tohoto v ruském Polsku s velkými obtížemi spojeno bylo, přenešen podnik do Krakova, kdež pod změněným, výše uvedeným názvem a za nové redakce vydáván bude. Hlavním redaktorem je pan Julius Mien, osvědčený překladatel Słowackého, Kraszewského Turgeněva a j. V redakci je mimo jiné prof. Bronisław Grabowski, překladatel románů Karoliny Světlé a jiní. Jména tato jsou nám zárukou, že bude dbáno i věcí českých, protož doporučujeme časopis tento, jenž počne vycházeti 1. lednem 1880 v Krakově, co nejvřeleji francouzsky čtoucímu obecenstvu českému. Předplatné pro rakouské země činí pouze 8 zl. ročně. —*rka.*

Z divadla. Máme jediný jen chrám Thalie, jediný ústav, jenž nalezá se v rukou našich a jejž samostatně vedou přední mužové naši — a ústav ten je každého rázu jen ne českého a slovanského. Ti, kteří vedou správu českého divadla, připouštějí, aby v chrámu českého umění holdováno bylo každé — jen ne české Muse. Letní sezona je u konce a po celou tu dlouhou dobu nebyl na jevišti české uveden ani jediný nový původní kus, a ze starých dobrých prací — jež správa nechává v archivu prachnivěti, málo vybráno, málo opakováno. Ovšem namítají snad: „Vždyť nikdo nic nepíše!“ I tážeme se: „Kdo tím vinen?“ Spisovatelé dojista ne! Vizme literarní produkci českou poslední doby a ta nám nejlepším a nejzřejmějším důkazem téměř úžasné plodnosti našeho spisovatelstva. I dá se očekávati, že jako jsou spisovatelé čeští plodni v každém jiném oboru krásného písemnictví, tak že by i činni byli na poli dramatickém,

kdyby kynula jim aspoň naděje, že činnosť jejich na tomto poli bude z části pouze uznána, oceněna a odměněna. Avšak dosavádní poměry jsou smutny a nikterak nevábí. Zadá-li spisovatel původní kus, musí čekati dlouhou dobu až projde skrze desateronásobné ruce a pak teprvé dozví se cestou milosti, zda přijat či naopak. Je-li kus přijat, tož může s pokojem očekávat, že po roce snad bude uveden na jevišti (na př. „Rozvedené manželství“).*) A když konečně přijde ku provozování, ztrpčuje i obecenstvo české spisovatelovu snahu, je obyčejně k původním novinkám chladné a odměřené, cizí však škváry, plody německé a francouzské — obmýšlí štědrou přízní . . . Rovněž kritika mnohdy mnoho zaviní, zapomínajíc, že nikdo nestal se hned prvním pokusem Shakespearem; a tak vinou obecenstva, kritiky a hlavně správy divadelní zabijí se zhusta v zárodku mnohý nadějný talent dramatický . . . I pozorujeme pak s bolestí, že dramatické písemnictví české čím dále, tím více se zanedbává a klesá, a to v době, kdy v oboru tomto měla by býti činnosť nejpružnější a nejčilejší — neboť v brzce bude otevřeno Velké divadlo národní, dítko to velké společné práce chudého národa, na něž povždy s hrdostí sebevědomou můžeme ukazovati a jaké činíme přípravy k důstojnému jeho otevření? Nepěstujem ani dramatické talenty spisovatelské ani umělecké! Ze starších dramatiků nikdo více nepíše, nabažili se již nevděku, — a mladší generaci nepřichází se vstříc, ač by této mělo býti nejvíce dbáno, jelikož budí naděje. Důkazem toho je vřelé účastenství, jaké měli mladší spisovatelé čeští při posledním dramatickém konkursu Náprstkově: Lierův první dramatický pokus poctěn druhou cenou, a četné práce mladých spisovatelů pochváleny a k provozování odporučeny — a ze všech těch prací, jež odporučili porotci — nejlepší to znalci českého divadla a dramatického písemnictví (Kollár, Švanda, Strakatý) — nebyla dosud provozována ani jediná! A jako nedbáno české produkce, stejně zanedbáváno i drama slovanské. Tak jakoby nebylo slavných dramatiků slovanských z nichž jmenujeme pouze z ruských Ostrovského, Pisemského, Krylova (Ałexandrov) a j.; z polských: Zalewského, Blizińského, Bałuckého, Fredra ml., Severa; (ze zesnulých Słowackého, Fredra st., Tarnovského) a j., z jihoslovanských Mažuraniče, Demetera, Kiseljaka, Trifkoviče, Šenou a m. j., jichž četné práce přeloženy do mnohých jiných jazyků a my nemáme dosud přeložené ani jejich nejlepší kusy, jež jsou již přeloženy do francštiny i němčiny! My překládáme pouze z francštiny a z němčiny — ovšem je to bez obtíží: — z němčiny přeloží se mnohdy celý kus za noc a přijde to „lacino“. — A mluví-li se již někdy o kuse slovanském, stává se to teprvé tehdy, když kus ten byl přeložen do němčiny a získal si na německých jevištích zvučného jména. — My vůbec řídíme se ve všem dle „německého“ a proto také vídáme mnohé kusy dle „německého zpracované“, Byronovi „Naši hoši“, Ibsenovy „Podpory společnosti“, Krylovův „Otrok“ a j. přeloženy vesměs z němčiny — jakobychom neměli schopných překladatelů, kteří by kus přeložili z originálu a předvedli nám jej v rouše původním, z něhož pravidelně němečtí továrníci setrou veškerý poetický pel. Končíme prozatím první tuto úvahu svou s vřelým přáním: „Kéž v zimní sezoně bude jinak!“ *H.*

*) Stejnou měrou zanedbává se i původní hudba dramatická.

Spisy redakci „Ruchu“ zaslané.

Lilla Vénéda. Tragédie en cinq actes et prologue par Jules Słowacki. Traduction en vers avec une notice biographique sur l' auteur par Jules Mien. — Publication nationale des chefs — d' oeuvre de la littérature polonaise au XIXe siècle. — Paris, Librairie Sandoz Fischbacher, rue de de seine 33.

Oeuvres choisies de Jules Słowacki. L' Arabe Poème Oriental. Traduction française par Jules Mien. I. Livraison. Cracovie.

Le Myosetis. Simple Histoire par Adam Asnyk (El . . . y). Traduction de J. Mien.

Dědův odkaz, báseň Adolfa Heyduka. Nákladem knihkupectví dra E. Grégra a Ferd. Dattla. Máme za to, že není zapotřebí více u nás básně Heydukovy odporučovati; kdo všímá si české literatury, ten knihu tu, jež je pravou ozdobou krásného písemnictví našeho, dojista si koupí.

Bibliotéky klassikův řeckých a římských, vydávané redakcí Jana Kvíčaly, Václ. Vojáčka, Ed. Kastnera a J. Krále, vyšel sešit 72., jenž obsahuje P. Ovidia Nasona: Proměny, knihu I. a II. v českém překladě Ant. Truhláře, professora gym. jičínského. Tiskem a nákladem knihtiskárny dra Edvarda Grégra. Cena jednotlivého sešitu 38 kr. r. č.

České tance. Polky pro piano na dvě ruce složil B. Smetana. Cena 2 zl. 50 kr. Nakladatel Fr. A. Urbánek, knihkupec v Praze. Úprava, již obstarali Englmann & Mühlberg v Lipště, je velmi skvělá. Jako verše Heydukovy, tak skladby věhlasného skladatele našeho, Bedřicha Smetany, netřeba zvláště odporučovati hudby milovnému obecenstvu našemu, jméno skladatele odporučuje je samo.

Znamenitého spisu Fr. Hellwalda *Země a obyvatelé její* — illustrovaná zeměpisná, dějepisná a národopisná kniha domácí — vyšel nákladem Fr. A. Urbánka, sešit 13. celého díla.

Velkého díla dra A. E. Brehma *„Život zvířat“* vydán nákladem J. Otty 2. sešit, obsahující pokračování I. dílu „Ssavci“ v českém překladě prof. dra Č. Kotala. Obě díla tato doporučena byla veškerými snad časopisy česko-slovenskými. Snahy obou nakladatelů, kteří odvážili se vydati tak nákladná díla, zasluhují nejvydatnější podpory obecenstva. My podotýkáme pouze, že oba spisy jsou doklady toho, že česká řeč je na takové výši, že lze ní pěstovati veškerá odvětví vyšší vědy.

Laciné Ottovy knihovny národní vydána redakcí Aloise Jiráska serie III. čísla 19—22, jimiž počíná Michala Lermontova poutavý román „Hrdina naší doby“ v českém překladě Jana Žebra.

Kalendář českého studentstva na školní rok 1879—80. Redakcí komise kalendářové „Akademického čtenářského spolku v Praze“. Nákladem Fr. A. Urbánka, kněhkupce a nakladatele v Praze. Ročník X. Krámská cena 1 zl. Kalendář tento, jenž těší se již na desátý rok oblibě nejen veškerého studentstva českého, ale i v kruzích professorských i učitelských je velmi hledaným, a jenž je studentstvu českému nezbytnou knihou, podávaje jak posluchačům vysokých tak i středních škol veškerá ustanovení a navedení jich se týkající, vyšel s následujícím obsa-

hem: Kalendarium, počínající říjnem škol. roku 1879—80 a končící prosincem 1880, obsahuje též oznámení soudních a universitních prázdnin jakož i norem. dní. Dále dva úvodní články „Otázka české university“, v němž na základě ciferních dat dokazuje se nezbytnost a potřeba české university. V druhém článku „Našim gymnasistům a realistům“ dává se pokynutí, jaké knihy kupovati a časopisy odbírati jim s prospěchem jest, aby založili si dobrou knihovnu, a vyhnuli se koupi knih dryáčnických. Z dalších článků a statí uvádíme: „Co činiti a věděti třeba studujícím nově na universitu přišlým.“ V stati „Vysoké učení Karlo-Ferdinandské v Praze“ je popis všech fakult, přednášek, zkoušek, ustanovení atd. Poukazujeme zejména na „Výtah z předpisu o zkoušce kandidátů gym. učitelství“ a na články o „doktorátech“ a o „studiu farmaceutickém“. V článku „Vysoké školy technické“ vylíčeny jsou stručně dějiny naší české techniky, rozvrh přednášek a veškerá ustanovení o státních zkouškách a jiných nařízeních. Dále jmenujeme: „O zkoušení kandidátův učitelství pro školy realné“; „Dobročinné ústavy pro studující pražské“; „Knihovny pražské pro studující důležité“. Velmi hledaným bude dojista článek „Nejhlavnější ustanovení o branné povinnosti studujících“, sestavený na základě nejnovějšího branného zákona. Dále pak popis činnosti všech studentských spolků a jednot. Ku konci pak seznam professorů na universitě i technice, a přehled všech gymnasií a reálek v zemích koruny České. A konečně jednotlivá ustanovení, jízdní sazby, škály, inserty atd. Odporučujeme co nejvřeleji kalendář tento všemu studentstvu českému, jak vysokých tak i středních škol.

„*Akademických Listů*“ vyšlo čís. 15. a 16., jež přináší „Osvědčení“ českého studentstva v příčině zřízení české university; pojednání „O akademických spolcích krajinských“; článek „O universitách na Rusi“, a „Studijní rozvrh techniky (program státních zkoušek a požadavky praxe). Ve feuilletonu „Vzpomínky na docenta dra F. A. Novotného“ a četné různé a spolkové zprávy. Jako příloha vloženy jsou výtečné Hálkovy „Epištoly k našemu studentstvu“. Na „A. L.“ předpláceti se lze v „Akad. čten. spolku v Praze“, na Perštýně č. 13., jakož i ve všech kněhkupectvích.

LISTÁRNA REDAKCE.

Pro velký nával zaslaných nám prací neodpovídáme tentokráte všem pp. přispivatelům, učiníme tak příště. J. S.: Zvláštními dopisy odpovídati nemůžeme. L. N.: Jsem Vám s veškerou ochotou k službám. Sl. O. Tr. v R.: Něčeho použijeme. Jaroš Květ. a Václav Bož.: Ze zaslaného nemůžeme dosud použiti ničeho, zašlete laskavě jiné. Rud. Lub.: Původní nelze, překladů máme s dostatek. Hanuš V. S.: Nabízené se nám nehodí. V. Jež.: Zašlete. Nelze nám uveřejniti prací, jež nám zaslali pp.: Ed. Stož. ve Vod., V. B. G. (K. Kř.), Karel Slav. (Jir.) ve Vš., Ott. Štib., Arnošt Sch. P., Fr. L. Zelin. v N. V., Jos. Kor., Zdeněk Záboj.

Nakladatel: **Fr. A. Urbánek.** Redaktor: **Fr. L. Hovorka.** Tiskem dr. Ed. Grégra.

RUCH.

I. Ročník. Listopad. 1879.

Duše houslí.

Povídka od **Legera-Prokoše.**

Hladký končil poslední větu svého koncertu na housle. Naposled zašuměly jasné tony strun jako skotačivé vlnky pod dechem vánku, zavířily jako křídla holubic, jako tepot vzbouřeného srdce v mladé hrudi a zmíraly splývající v poslední tichý, teskný akkord.

Hladký dokončil.

Bouře potlesku rozlehla se sálem. Jásot, křik, pochvala, — vše bylo bez míry a mezí. Nesčíslněkráte po sobě musel Hladký objeviti se na podiu jásajícímu obecenstvu, které jako přikouzleno uměleckým jeho výkonem, nejevilo pražádné chuti se rozejíti a vždy s novým a možno-li ještě s větším nadšením jej vítalo. Srdce všech byla plesem rozechvěna, avšak Hladký, božský Hladký, který slavil dnes triumf, jakého nepamatovala Praha, jakého nikdy více snad se nedočká, zničen, zoufalý přijímal holdování to pouze jako nutné zlo, kterému vyhnouti se nemohl. Smrtelná bledosť pokrývala jeho tvář, oči bez cíle těkaly po sále. Naposled přelétl zrakem řady křesel. „Nepřišla!“ zašeptal zoufale. „Již ani doufat nesmím!“ —

Jako šílený proběhl řady svých přátel a ctitelů, kteří mu gratulovali k dnešnímu úspěchu a chvátal, — prchal k domovu. A doma vrhnuv se na pohovku štkal a plakal jako malé dítě. Truchlivá báj jeho života jako krvelačný upír klesla na mladá jeho prsa, s chechtotem stavíc mu před oči nejbolestnější okamžiky, vyssávajíc poslední krůpěj krve z raněného srdce.

Časnou smrť pečlivého otce, milované dobré matky, — ztrátu — Tolik nemohl již snésti. — Vyskočil z pohovky a přiblížil se k oknu, aby ochladil rozpálené svoje čelo. Zadumal se. — Z myšlenek vytrhl jej sluha odevzdávaje mu malý lístek.

Hladký v zimničním rozčílení rozevřel list a chvěje se na celém těle, bledna a temně se opět zardívaje, četl:

„Pane! Jest to ode mne velkou laskavostí, že vám vůbec píšu, — ačkoliv to činím více ze sobeckých příčin. — Jak jste bezpochyby pozoroval, nebyla jsem na vašem koncertu, a to z té jednoduché příčiny, poněvač vás vůbec nechci vidět. Vy se nenamahejte mě vyhledávat, — ten okamžik, kdy tento lístek budete čísti, jsem již vzdálena z Prahy.

Sára. —“

Hladký zavrávoral a křečovitě tiskna lístek v ruce klesl bez sebe na zem.

.....

Druhého dne přinesly všechny noviny sensační zprávu, že výtečný Hladký bez příčiny náhle z Prahy zmizel, aniž by byl komu oznámil kam. V jeho pokoji nalezeny byly housle kremonky, jimiž tolik vavřínů a srdcí si byl získal, na tisíce kusů rozbity.

Minulo pět let. Úhledný, bílý dvorec, jehož dřevěná vížka veselé, bezstarostně rozhlížela se po nízkých střechách několika statků a chalup, které tvořily tichou vesničku Lesice, položenou uprostřed malebné krajiny jižních Čech, dostal z nenadání nového majitele. Dosavádní paní dvorce, dobrotivá vráskovitá stařena před krátkým časem zemřela a nemajíc bližších příbuzných odkázala celé jmění svému synovci, kterého byla pouze jednou za jeho útlého mládí viděla a o němž jen někdy, když dostaly se jí náhodou noviny do rukou, dočetla se největších chvalořečí a zbožňování.

Bůh ví, jakou náhodou dověděl se Hladký o svém dědictví. Jisto jest ale, že čtrnáct dní po úmrtí stařenky, přijel na večer do Lesic a za krátký čas, po vykonaných rozličných zákonních oklikách převzal vlastnictví pěkného dvorce. Zaměstnáním prvních dnů jeho panování bylo, že rozprodal všechno náčiní a nářadí hospodářské a pronajal sousedům všechny své pozemky. Toto jednání jakož i celý zjev Hladkého budil u všech jeho blízkých i vzdálených sousedů největší podivení, které proměnilo se konečně v posměch a pomluvu a dalo vznik těm nejpodivnějším pověstem o něm a jeho minulosti, když přesvědčili se, že všechny jejich pokusy spřátelení a bližšího styku chladně odmítá, že je samotář, který nemá chuti měnit obyčejný pořádek svého života.

Bledá jeho tvář, hluboko zapadlé černé oči, v kterých obrážel se ustavičně duševní bol, měly v sobě ostatně něco, co nikterak nevábilo k sobě prostosrdečné, veselé venkovany, a tak se stalo, že brzy sami počali vyhýbati se styku s ním.

Hladkému bylo vše to lhostejno, ba byl rád, že s nikým nemusel se stýkat.

Žil úplně dle své libosti, nerušen, nepřekvapován ve chvílích, kdy zastaviv se pod loubím starých líp, kterými všechny cesty do dvorce byly vroubeny, zahleděl se v půvab krajiny ozářené paprsky zapadajícího slunce a nechal myšlenky své volně vzlétnout v neurčité říše snů. —

Několik vět z deníku Hladkého:

„Pekelný ten nástroj, který svědkem byl největšího mého bolu a zoufalství, nikdy více nevezmu do ruky. Zapřisáhl jsem se, — nechci, aby tony jeho uvedly mi poznovu na paměť — —

Čím byl jsem v onom okamžiku, kdy opustil jsem Prahu? Bídákem honícím se po mrzké rozkoši, hledajícím klidu v zvířeckém opojení. Má právo člověk, aby odůvodnil zpustlosť, skleslosť svou bolem a zoufalstvím? — —

A čím jsem nyní? — Cítím, že něco vzpírá se, hrýže v mé duši a vyssává mi ze srdce krev — —

Bojím se, že jest to spíše zoufalství nad bídáckým životem v posledních letech než upomínka na ztrátu — —

Odporný smích bakchantek, křik opilých zhejřilců doposud děsí moji duši. — — Smím ještě doufat, že očistím ji z toho kalu hříšného? — —

Když zadívám se v pozdní večer do údolí, z něhož k nebi stoupá bílá, chvějící se mlha, když slyším šeptat porosené listy nad svojí hlavou, tu zdá se mi vždy — — o bože! tento sen se nikdy nesplní! — —

Zdá se mi, že vidím malou, čistou, útulnou chaloupku, nad níž stoletá lípa rozkládá ochranná svoje ramena . . .

Lípa je v plném květu, tisíce ptáků hnízdí ve větvích, — zlaté paprsky slunce houpají se po listech a ratolestech — —

Teď celé hejno ptáků slétá k dvířkám chaloupky. Tam zjevila se krásná spanilá postava dívčí. Odhrnuje si zlaté vlásky z čela, tmavomodrým okem zadívá se na hru paprsků v lípové koruně. Nevinný úsměv hraje jí kolem korálových rtíků. Ptáci přebíhají a poskakují kolem její nohou, hází jim drobty, mluví k nim — holubička —

Stojím ukryt za rozbrázděným kmenem lípy. — Teď jsem se mimovolně pohnul . . . Zočila mne, — s radostným výkřikem letí mi v ústrety — — Tvářičky jí hoří nachem, panenská ňadra dmou se pod vyšívaným živůtkem, — — již spočívá v mém objetí. —

Sen, — a tak krásný, tak teplý, jako jarní den . . .

Jsem přesvědčen, že jenom polibek takového děcka mohl by navrátit mír v mou duši, očistit ji — — jen láska nevinného anděla mě vysvobodí — —

Marně toužíš, duše moje, — tvé blaho nevrátí se více — —
Zhyň v bídě, — v zoufalství, — to jediný osud tvůj — —

.....

Ze zvláštního, právě jen nahodilého rozmaru prohlížel jednoho odpoledne Hladký rozličné komůrky neobydlené části domu, a bavil se přebíráním těch nejpodivnějších předmětů zde nakupených ve vzorném neladu. Hole, mužské a ženské klobouky, parasoly, rozbité části oděvu, velké bedny, staré obrazy a knihy, celý archiv rodinných dopisů, — vše to ve větších a menších, ne právě malebných, skupinách dřímalo zde svůj zasloužený poslední sen pod báječně vysokou vrstvou prachu. S dosti značným namáháním a neohroženě vzdoruje oblakům prachovým, které hnaly se proti němu, odstrčil velikou bednu o zeď opřenou, aby prohlédl její obsah. Však když sklonil hlavu nad její zaprášené útroby, couvl rychle o několik kroků zpět, zbledl, — pak přiblížil se opět, jakoby nevěřil svým zrakům. A přece se neklamal. Na dně bedny, podivuhodným způsobem zachovány od zkázy ležely housle, — doposud všemi strunami potažené.

Zachvěl se při pohledu na ně, — celá minulosť předstoupila mu před jeho zraky. — Chtěl je rozbíti — a přece jakési kouzlo vábilo ho k nim. Stál dlouho nad nimi s neurčitými pocity v prsou, konečně zdlouhavě se sklonil a chvějící se rukou vyňal je z předčasného hrobu.

Rychlým krokem, jako zločinec po spáchaném skutku, jakoby se bál, že někdo pozoruje trestuhodný ten čin, spěchal do svého pokoje. Tam odhodil housle a dlouho stál nad nimi zadumán. Pak skoro mechanicky je očistil a pověsil nad pohovku. —

Schylovalo se k večeru. Otevřenými okny vnikala celá záplava zlatého světla západu. Hladký přistoupil k oknu. Proud vonného vzduchu obletěl jeho obličej. Koruny stromů třpytily se ryzím zlatem a celý kraj, jak daleko dohlédnouti mohl, zaleskl se tím jasným, čarovným světlem teplých letních večerů.

Teď jakoby šedá chmůra, letící od východu, zatemňovala oblohu mocnými perutěmi; pomalu stával se kraj tmavším a tmavším. Pouze nad západem ještě zůstával světlejší pruh, na němž rýsovala se temná silhueta hor. Na čistém blankytě zaplála bledým svitem první hvězda, za ní druhá, — třetí — — V polích ozvala se křepelka svým monotonním sladkým zpěvem. —

Hladký nemohl odolati touze. Bled a chvěje se na celém těle sňal housle se stěny a ladil struny nástroje, který před pěti roky vavříny mu získal, který plných pět let neměl ve svých rukou.

Stromy v zahradě zašuměly, rozechvěny dechem vlažného vánku.

Sklonil hlavu k bouřícím ňadrám a hledě v neurčité rysy mlčícího kraje přejel prvníkráte smyčcem struny houslí. Vážný, chvějící se akkord, — pak zazvučely divoké tóny jako blížící se bouře, zaúpěly jako větve vysokých stromů, když do nich severní vítr se opře a skákajíce, mihajíce se chvíli v chaosu, jako blesky křižující černým mračnem, spojily se konečně v bujné zvuky bakchantické melodie. Pak pomalu tišil se rozvášněný jejich let, nesly se níže a níže, až splynuly v čarovnou, tklivou, snivou píseň. Horoucí, nezměrná láska, kterou dýchalo každé již zazvučení, změnila se konečně v nekonečný bol, který jako pláč Nioby zalétal do snícího sadu, kolébal se po porosených haluzích, až umíral ve tmě . . .

Když zvuky kvílících houslí poznenáhlu tichly, doznívajíce, uslyšel Hladký náhle pod svým oknem tichý, utajovaný vzlykot. Chvíli poslouchal zaražen, — pak z ticha odložil housle a spěchal tichým krokem do zahrady. V pološeru, jaké panovalo pod klenbou hustých stromů, spozoroval, že pod jeho oknem, podepřena o kmen staleté lípy, hlavu skloněnou majíc na ňadra a oči zakryté dlaní, stojí mladá dívka, ztepilá, svěžích forem. Bílý šat její odrážel se jasně na temném kmenu. Zdálo se, že to dryada, která vystoupila ze svého stromu. — Přistoupil blíže. Děvče uslyševši jeho krok, rychle se obrátilo a poznavši bezpochyby příchozího, chtělo prchnout. Však Hladký zastoupil mu cestu a uchopil je za malou, bílou ručku. Děvče v rozpacích, uzarděno, sklonilo hlavu ještě hlouběji a chvějícím se, lahodným hlasem zašeptalo: „Pane, pusťte mne —!“ — „Nepustím, neznámé dítě,“ pravil Hladký, který s obdivem pozoroval krásnou dívku, „dokud nepovíš mi, proč přišla jsi do mé zahrady a proč jsi plakala?“ „Jak to mohu říci?“ — „Nepovíš, ani když tě prosím?“ — Upřela k němu modré, ještě uslzené svoje oči s lehkým úsměvem.

Hladký se zachvěl. Zdálo se mu, že celé nebe zírá naň z pod dlouhých těch brv. „Proč jsi plakala?“ tázal se ještě jednou měkce. — „Bylo mi vás líto!“ šeptala dívka a usmívala se v slzách.

„Tys mne litovala?“ zvolal Hladký. Bylo mu, jako by musel přitisknout to chvějící se děcko na svá prsa a z růžových rtíků ssáti blaho zapomnění. Hle, to děvče jej milovalo, jej, — který — — Po

dlouhé teprv chvíli optal se: „A proč jsi mě litovala? Proč jsi přišla pod mé okno?“

Děvče klopíc oči šeptalo: „Zaslechla jsem náhodou zvuky vašich houslí. Zněly tak sladce, tak mile. — Nemohla jsem jim odolat, vaše píseň táhla mne blíž a blíže, vešla jsem konečně do zahrady a pod oknem jsem naslouchala. Ta vaše píseň byla tak smutná, — myslela jsem: ten, kdo takovou píseň skládá, musí býti velmi, velmi nešťasten! — a sama nevím proč, dala jsem se do pláče.“ —

„Dobrý, čistý anděli!“ zašeptal Hladký, „díky za tvůj soucit!“ — A skloniv se k ní lehce, políbil ji na bělostné čelo. —

Stromy šuměly a z dálky bylo slyšet píseň slavíka. — —

Dokončení.

Slovensko a jeho život.

Podává

Jaroslav Vlček.

(Dokončení).

Dřevokupectvo bylo by tedy nejrozsáhlejším obchodem na Slovensku. Mimo to je však zajímavo pozorovať, jak každá téměř župa proslula vyráběním rozličných obchodních článků. Tak známi jsou na př. zvolenští „čipkári“ (vyráběči a prodavači krajek), jichž je ve zvolenské župě celých 19 vesnic, „zvončiari“, kteří zhotovují železné zvonce pro ovce i krávy, jejichž milý, zvláštně zbarvený cinkot dojemně zaznívá ze všech slovenských hor; tak má Nitra svoje kolomažníky, pytlikáře (zhotovovatele mlýnských pytlův), brdaře, sitaře; Spiš drotaře a cibulkáře; Hont hrnčíře; Lyptov skláře, skleničkáře, známé svým táhlým voláním „obloky! obloky!“, sýraře, vyrábějící světoznámý slovenský sýr; Orava má své „pláteníky“, z nichž majetnější mají úhledné povozy a vracejí se do rodiště svého jen po úplném vyprodání svého zboží; Turec, ta zahrádka Slovenska, honosí se „šefraníky“ a „olejkáry“, kteří doma olej i „šefrán“ vyrábějí a s oravskými pláteníky a zvolenskými „čipkári“ schodí šíré kraje od Turecka přes Rumunsko, Rusko, Německo do Švédska, ano i do Ameriky. A posledního, nejchudobnějšího hlasatele i prodavače skrovných výrobků vlastní rukou zhotovených, kdo by neznal? Koho neupozornil na se svým zamaštěným oblekem, dobromyslným výrazem tváře a neoblomnou poctivostí svou chudý syn Trenčína, věčně putující drotár? Jeho stereotypní „dajte hrnce drátovať!“ ozývá se ve všech téměř krajinách Evropy, ba ani za oceánem není cizí. Od nejútlejšího mládí až k šedinám potlouká se světem, drátováním nádob hliněných i skleněných, robením pastí na myši, malých klecí a pod. nuzně se živě, nikde nejsa domovem a přece všude znám. Chudý Trenčín neskýtá synu svému ani toho černého chlebíčka, i je nucen vydělávať si ho pod cizím nebem; vždyť vlastní kraj jeho pěje o něm:

„Moje deti po svete sa túlajú,
bo výživy doma viacej nemajú.“ —

Starootcovský, původní kroj lidu slovenského je posud dosti zachovalý.*) Při tom však na první pohled lze rozeznať bohatšího od chudšího, anebo obyvatele té neb oné župy. Tak na příklad sedláci z Lyptova a Oravy nosí široké klobouky, jižnějších žup obyvatelé většinou klobouky malé, kulaté s dlouhými stužkami v zadu, ale na vzájem rozeznáme Oravce od Lyptáka po bílém a černém kabátci. Co do všeobecného kroje, odívá se Slovák v letě velmi jednoduše: drsná režná košile, široké plátěné spodky a někdy soukená, lesklými knoflíčky hustě posetá vesta i široký klobouk tvoří jeho oděv. V zimě odívají se bohatší do velikých ovčích kožichů, nemajetnější do volných neforemných kabátů z hrubého sukna, „halenami“ neb „širicami“ zvaných, které bývají dle rozličných krajů bílé, černé neb hnědé. Spodky, úzce ušité, jsou s kabátem jedné barvy. Oblek tento nosí však každý sedlák i v letě v čas nedělní neb sváteční a při všech slavnostních příležitostech. Ženy nosí háv bílý, jednoduchý, se suknicí někdy modrou neb vůbec tmavou. Kde slovenský kroj dosud neporušeně se zachoval, tam lze pozorovať i v obleku bíle-modře-červenou národní barvu: sněhobílá košile, červená vesta a modré spodky s tmavěmodrým soukeným kabátcem u jinochův, a bílá ozdobně vyšívaná košilka, červený živůtek i modrá sukně u děvčat tvoří sváteční šat. V některých krajích překvapují bohatá barevná a zlatá neb stříbrná vyšívání na širokých rukávech košil vskusem, a nápadností svou i pozornosť cizinců vzbuzující. Hlavu kryje u ženy rovněž vyšívaný čepec, „kápkou“ zvaný; děvčata chodí prostovlasa, anebo podvazují vlas jakýmsi zlatě a stříbrně vyšívaným pruhem, tak zvanou „partou“. Nohy jak žen tak mužů vězí v obuvi podobné sandálům, která nazývá se „krpce“, tlusté to kůži, připevněné k noze řemenem, jenž se mnohonásobně o lýtko ovine. Ve svátek a v zimě nosí obě pohlaví vysoké boty, „čižmy“. Ony „krpce“ však čím dále tím více mizí, ustupujíce praktičnějším botám.

Nemalou chloubou Slováka z hornatého kraje a markantním znakem jeho, rozlišujícím jej od jižnějších rodáků, je t. z. „opasok“. Je to široký kožený pás, přiléhající těsně k nahému tělu a nahražující krátkosť košile, která mnohdy jen pod páže mu sahá. „Opasok“ ten, nesčetnými kovovými knoflíčky a jinými tretkami mosaznými hustě posetý, je mu arsenálem na cestách: v široké kapse jeho chová ocelovým hřbetem opatřený nůž ku krájení chleba, peníze, kožený váček na tabák, křesadlo, troud a krátkou dýmku, pod jménem „zapekačka“ známou, kterou zvláštním způsobem upotřebuje. Nejdřív ji totiž navlhčeným tabákem pevně nacpe, na to zavřenou do ohně neb žhavého uhlí strčí, a po chvilce ji vytáhna, teprve potom mohutně z ní bafá.

Dále nosí ovčáři („bača“, hlavní ovčář, „valach“ a „honelník“ jeho pomocníci), kteří tráví celé jaro, leto až do jeseni s ovcemi v horách „na salaši“ t. j. dřevěném stanu s ohradou, známý ovčí sýr tam vyrábějíce, velkou koženou brašnu t. z. „cedidlo“, rovněž všelijak

*) Velmi věrné obrazy národních krojů slovenských ve v š e ch župách Slovenska maloval a vydal nedávno zesnulý zasloužilý malíř slovenský, Bohúň.

vyšňořenou, a ozdobnou sekerku o dlouhém topůrku, spolu za hůl jim sloužící, kterou jmenují „valaška".

Obydlí lidu slovenského jsou dle podnebí rozdílná. V kraji rovinatém bydlí hromadně ve vesnicích, v domech nevysokých ale přívětivých, stavěných většinou z kamene neb cihel, opatřených komínem a po většině i zahrádkou před průčelím, jež obyčejně svobodnou rukou omalováno, tahy ne právě Ticianovými. Stavení ta ze všech stran ohražena bývají pevným plotem. Vnikáme-li však dále v kraj hornatý, severnější, mění se celé vzezření obydlí téměř každou míli. Domy, teď již výlučně dřevěné, jsou menší, komín schází, malování v průčelí mizí, brány a ohrady není, dům stojí na otevřené prostoře a je opatřen tak malými okénkami, že z té kopy rusovlasých dětí, které si tě zvědavě prohlížejí, sotva dvě hlavy se mohou protlačit jedním takým otvorem. Dojdouce konečně žup nejsevernějších, sousedících těsně s Haličí, shledáme osady i na dvě hodiny jízdy dlouhé, s domky náramně roztroušenými po divokých zarostlých úbočích hor, vzezření velice nevlídného, jichž obyvatelé sejdou se nanejvýš o svátcích v kostele neb hospodě. V primitivních osadách těchto nelze se pak diviť vnitru některého obydlí, když spatřujeme v jednom koutě telátko, ve druhém bravče, ve třetím husy, kachny neb slepice a ve čtvrtém u ohniska či t. z. „kozubu", podobnému kovářské výhni, 4 do země zaražené koly, na nichž upevněná deska slouží za stůl i sedadlo zároveň. Kouř vychází prostě oknem. Obyvatelé takýchto vesnic jsou z pravidla nejzanedbanější v ohledu duševním a zde také rozšířena v největší míře zhoubná nákaza: pití páleného. Lid postrádá tam všeho poučení, rady, pomoci, není, kdo zošklivil by mu hrubý, ducha ubíjející požitek. Stav takýto ve zmíněných krajích lehce svésť by mohl cestujícího cizince k mylným pojmům a celkovým představám o Slovensku. Pravé typy a opravdový ráz lidu však nehledejme tam, ale v krajích turčanských, dolnooravských, na čarokrásném Považí nebo pěkném Pohroní, které poslední vyhledal si i genialní Sládkovič a vykouzlil nám ze středu jejich zidealisovaný typ mohutné postavy Slováka. Půvaby krajů těchto a jim podobných umí oceniť i odrodilá slovenská šlechta, která ráda tam dlí, i divně vyjímají se ozdobné ty domy a letohrádky, zámečky s parky a vodomety uprostřed šumících černých borů a klidných, idyllických dědinek.

Jako oděv nebo obydlí je i strava Slovákova velice jednoducha Většinu její tvoří zelí, brambory, luštěniny a kaše, též sýr a mléko. V chudobnějších krajích je maso jídlem pouze svátečním. Jednoduchá strava Slovákova a odtuď jeho přísloví „Kaša mať naša" k potupnému úsměšku ponouká slaninou a beraním lojem přecpaného Maďara, jejž s pohrdlivým úsměvem pronášeť si oblíbil: „Tót nem ember, kása nem étel" (Slovák není člověk, kaše není jídlo), dodávaje k tomu „taliga nem szekér" (kára není vůz). Káry o dvou kolech užívají totiž v chudobnějších krajích Slovenska místo vozů. —

Slovensko je velmi bohato na národní zvyky, obyčeje, hry, pohádky, přísloví a zvláště písně*) u míře takové, jako málo národů roz-

*) Viz „Sborník slovenských piesní, obyčajov, hier a t. d.", vydaný Maticí Slovenskou I. sv. r. 1870, II. sv. r. 1874.

sáhlého Slovanstva. K poznání jich přispěla v Čechách nejzásluženěji nezapomenutelná spisovatelka „Babičky“, a co zachytila, to líčí věrně, s láskou i vřelostí. Množství oněch hrdinských i milostných, smutných i veselých písní, bájí a pověstí záleží z plodů starověkých i novějších. Starověké přechoval si lid z věků na věky, z pokolení na pokolení ústním podáním, a ty nové vždy ještě tvoří. Mnohé ze starých pohanských užívá lid po dnes při zvláštních hrách, starých obyčejích a t. d. Tak na př. po dnes slyšeti krátkou píseň „Morena, Morena, za kohos umrela, nie za ny, nie za ny, než za ty kresťany,“ jež zpívá se posud na mnohých stranách Slovenska v neděli smrtnou při vynášení do vody nějaké loutky, představující Morenu, bohyni smrti jak lidské tak i přírodní t. j. zimy, a památná je nehledě k pohanskému obsahu zvláště pro starý tvar akusativný: ny místo teď užívaného nás; dále „Hoja Ďuňďa, hoja,“ „Jano, Jano Vajano,“ „Tam okolo Strečna cesta nebezpečná, pod zámkom sa skryly v bielych plachtách Vily“ a mn. p. S šířením se křesťanstva hynuly i písně pohanské a tak zachovaly se většinou jen ony, jež duchu křesťanskému neodporují. Ohromná obraznosť bájení staroslovenského jeví se v pověstech a pohádkách,*) zvláště kosmogenických, jejichž původ a počátek sahá hluboko do dob prvního národního vědomí. Změnily se snad během věků co do zevnějšku, ale v podstatě jsou vždy tytéž. Bezpočtukráte byly tyto národní čino-, truchlo- a veselohry v tichých slovenských jizbičkách bezplatně představovány, za dlouhých zimních večerů při nejistém světle louče nebo mihajícím ohni na krbu, při hudbě svištících vřeten od samouků a ochotníků k tomu jakoby zrozených, a věru že obecenstvo, z malých i velkých záležející (dole i na gallerii), nikdy neomrzelo poslouchať je s oblibou a napnutím.

Na Slovensku má každý dům v dědině a v domě každý kout své vykladače a vykladačky, kteří své obecenstvo téměř každého zimního večera novou pověstí překvapiť umějí. Látka pověstí těch vzata je po výtce z mythologie pohanské, z domácího a občanského života našich předků. Potkáváme se tam s báječnými postavami Slunce, Měsíce, Větru, Draků, Čarodějnic, Věstcův a Hadačův; poznáme poměr lidí k těmto vyšším bytostem a jejich vliv na příběhy a vývin dějův a skutkův lidských; odkryjí se zrakům našim i tajemné jich světy a zámky. Poměry rodičův a dětí, bratrův a sester, manželův a manželek, panujících a poddaných, chudobných a bohatých — to vše se nám zde předvádí se všemi přednostmi i chybami. Báje střídá se vždy se skutečností. Řeč pověstí těchto je krátká a odměřená, vyhybá se příčestím a periodám, šetří však při tom malebnosti, názornosti a vůbec epického spůsobu vypravování. Uspořádání pověstí je čistě dramatické. Má svého hrdinu, vyvoleného jakousi vyšší mocí, běh věcí s mnohou překážkou v zápase dospěje ku tragickému konci, kde hříšní padnou a cnosť je odměněna. Slovem, nic malicherného, nic nízkého a podlého nemůže se vytýkať těm pověstem, přes to, že vypravování tu i tam při nejvážnějších věcech zabíhá v žert. Slovutný učenec slovenský, Samuel Reisz, praví o nich,

*) Viz Pav. Dobšinského „Úvahy o slovenských povesťach“. Vydané Maticí Slovenskou r. 1871.

že nenuceným líčením, mravní a myslivou živostí svou mnohem více duševního požitku poskytují, než suché kroniky mnišského středověku ve svých zaprášených archivech.

Zvyky a obyčeje při křtu, svadbě, pohřbu a v rozličných obdobích roku jsou velmi zachovalé, poukazujíce na dávný svůj původ, mnohé z nich jsou pěkné a tklivé, kus individuality a duše národa.

V letě nejkrásnějším výjevem, řekli bychom svátkem žně, jsou t. z. obžinky. Když totiž žeň se skončila a po sklizení celé úrody ženci vracejí se domů, seřadí se žničky pod bílý z plachty a tyče pořízený prapor, jejž ozdobily věncem z klasů a polních květin, za nimi ženci a tak táhnou hlučně prozpěvujíce do „panského dvora“, k majetníkovi sklizeného jimi pole. Tam nejhezčí ze žniček, ozdobněji, za „královnu“ žně přioděná, v před postoupí, začne píseň solovou, jejíž refrain celý sbor opakuje; na to opět začne jeden z mládenců, načež sbor vpadne a tak to jde dále, zpěv se střídá s veršovanými přáními, následuje tanec, přípitky, hodování ....

Vůbec nelze si představiť život slovenský beze zpěvu. S písní provázejí nevěstu k oltáři i vedou od oltáře, s písní kladou mrtvou družku neb druha do lůna země, s písní pracují doma i na poli, s hlučnou písní vracejí se večerem z práce polní, s písní vyhání si valach ovečky svoje „na pašu“ (pastvu) a při zvucích písně, zvuku dud („gajdy“) zatančí si veselá mládež ve svátek svůj stereotypní, vratký tanec. Jak mile počínají práce v polích, tu všude ozývá se duetto slovenských dívčin (v sextách) a mnohdy zní z těch čtveračivých úst i nápěv tklivý, elegický a z oněch táhlých, dojemných zvuků vyznívá celý bol nad odvěkou porobou lidu toho. V písni Slovákově chví se ozvěna citů celého národa, v ní se vyžaluje, do ní vdechne všecky svoje stesky, neb jinde je projevuje bez úspěchu. Jak mnohá píseň zní na př. v tento smysl:

„Bože môj, bože môj! Jak je ten svet zmotaný;
čo vystojí, čo vystojí ubohý poddaný!“

Písně slovenské*) jsou nejvíce milostné: radosť i žal, blaho šťastné lásky i bol nešťastné dochází v nich svého vyjádření. Ve starších jeví se patrné stopy slovenského bájesloví a starý názor předků o hmotném i mravném světě. Tak na př. „Zoťali brezu“, „Horela lipa, horela“, anebo „Vyletel vták hore nad oblaky“ (pták zde značí slunce) v celém znění svém ukazují na původ pohanský. Více zpěvanek opěvuje též předmět toho kterého významného nebo svátečního dne (svěcení ohně svatojanského, vítání jara a t. p.). Zde onde slyšet i starou baladu neb romanci. Nápěvy jsou většinou mollové; některé věrně zachovalé postupují dle starých stupnic lydických, jiné opět prazvláštně se nesou měníce zhusta tempo a končíce se dominantou. Proto také mnohé z nich zachovávají originalní ráz svůj jedině, když lid slovenský je zpívá; moderní harmonisací neslovenského hudebníka a cizím přednesem mnoho tratí ze své věrnosti. Dle soudu kompetentních znalců jsou ony písně nejzachovalejší mezi slovanskými, majíce nejvíce podobnosti s ma-

*) Upravené pro piano vyjdou v brzku od slovutného hudebníka slovenského, dra Štěpána Fajnora ze Senice.

loruskými dumkami. Krásu jejich poznal zajisté i mistr umění hudebního velký Beethoven, po čas svého pobytu v Uhrách, čemu nasvědčuje jeden ryze slovenský motiv v proslavené deváté symfonii jeho zpracovaný.

Avšak nejen množství obřadův, obyčejův, pohádek, písní a jmen staroslovanských žije na Slovensku, v této kolébce Slovanstva; je tam i mnoho vrchů,*) míst, vesnic, mohyl, hrádků, patrné stopy někdejších dřevěných ještě zámků a tvrzí, pohanský původ svůj prozrazujících, slovem: pole k bádání po starožitnostech kn podivu plodné a vděčné, žel že ve mnohém ohledu posud nezorané! —

.....

Tolik chtěli jsme pověděti o zapomenutém tom koutku země, který až do nedávna navštěvovali spíše angličtí a němečtí touristé než rodní bratří; o duševně zaostalém, ale přec tak dobrém lidu, v jehož lůně, mysli a mluvě dřímá tolik drahocenných památek a tak bohaté látky pro bádajícího slovanského učence; jehož celé dlouhé žití tvoří nepřetržená řada protivenství a utrpení. Je chudobný a osamělý; doma nemá podpory, leda nenávisť a opovržení, a v cizině o něm nevědí. Češi, nejbližší to jeho bratří, do nedávna dosť lhostejni byli k němu pro literarní rozkol, Poláci pro demokratické jeho smýšlení, a Rusy i Jihoslovany zamèstnávají vlastní jejich záležitosti u mnohem větší míře, než aby vydatněji vrhli pohled svůj na zubožený slovenský lid.**) A lid ten přeci neochabuje, nezoufá. Je veselý a spokojený, proto že dobrosrdečný a nesobecký; je zpěvavý a vytrvalý, proto že mladý a podnikavý. Dobývá si pracně svůj černý chléb, všechnu svou tíseň i bol jedině své písni žaluje; a je-li nejhůře, zdá-li se již docela blednouť zora lepšího duševního žití, tu nanejvýše přivolá svým ubijcům s resignací:

„Vy páni zemani, —
však budeme v čiernej zemi srovnání!“

*) Tak na př. mezi Kremnicí a Baňskou Bystřicí na t. zv. Velestúrově skále objevili nápisy staroslovanské, z nichž jeden vytesán písmem hranatým, tedy ještě před kyrilicí, t. j. v pohanském věku pořízený. Obšírně viz o tom „Letopis Matice Slovenskej“ ročník V. sv. II. str. 75—99.

**) Viz Gerbelj: »Поэзія Славянъ.«

Z novější poesie české.

Verunce.

Zašuměl potok, zaklepal mlýn,
kolem jsem cestou spěchal
úžlabím horským na rodný prah — —
ve mlýně srdce jsem nechal.

Verunko, dítě, zda to byl sen,
který jsem v horách prožil? —
Dnes mi to jako těkavý verš,
jejž jsem tam u vás složil.

Dnes mi ten pobyt u vás jak let
strumene v horském skrytu,
jak bílé ručky poslední kyn
v hasnoucím slunce svitu;

Kdybych se do hor vrátit moh',
nevím co dal bych za to;
snad svojí písně prostičký květ,
který mi nad skvost, zlato.

Vzpomeň si na mne, Verunko,
až na horách to zahvízdá,
až první mrazík běloučký
zapadne ptákům do hnízda.

U krbu tehdy budete
již hřát se v záři smolnice,
ty přástkám budeš vyprávět,
tatíček říkat v kronice.

Venku to bude burácet —
což vám však do těch nečasů,
jen když ten ohník na krbu
plá zlatou září topasů.

Šumne sic někdy, zapryská,
v popel se svine, zatočí —
však vy mu louče přidáte,
že vesele zas poskočí.

I.

Jako té rosy stříbrný pel,
rozpjetí ptačích křídel,
křišťalů slunných mizící proud
přes kola vlhký hřídel;

Jak té mé písně prchavý verš,
který jsem marně dusil,
jejž jsem však v mladý, zářivý svět
uvolnit musil, musil . . .

II.

Který mi nad vše. — Kdybych tvou líc,
Verunko, moh' jen uzřít,
rád bych chtěl v bezdnou života tůň
klidně se snést — a umřít . . .

III.

Že vesele zas zaplane,
tak jako oko dívčice,
když radostí v ně vytryskne
droboučkých perlí tisíce.

A dávno až už rozhostí
se u vás klid jak v kostele,
tak jako žhavá vzpomínka
on pryskne ještě z popele . . .

Vzpomeň si na mne, Verunko,
až na horách to zahvízdá,
až první mrazík běloučký
napadne ptákům do hnízda.

Tak jako já dnes vzpomínám
jen na tebe, má Verunko,
vzpomeň si často také ty
na mne má zlatá merunko . . .

Lad. Arietto.

Fantasie.

Nevím, zdali právě píši
odlesk příští skutečnosti,
zda-li ztápím rety v číši
satiry a ironie,
z nichž duch nápoj míru pije,
nebo záchvěv obraznosti,
která hledá všemi věky
odpočinku polštář měkký.

Záleží však na tom málo.
Já snil a to se mi zdálo:

Umřel jsem. A jest-li víte,
jest-li chcete, jest-li smíte,
představte si duši z těla,
tak as jako motýla
okřídlenou, lehkou, snivou.
Duše není otylá;
nepodobna tělům oněm,
v kterých bydlí, jež s ní živou.
Lehko, ale hbité spěla
jako vítr v závod s koněm.
Z nedohledné ještě dálky
zajiskřený zvedla hled:
loučila se naposled
s tělem, s kterým boj a války,
útrapy a všechnu bídu
zažila a místo stříbra
zkojení a splnění
nacházela pouhou slídu
zoufalosti, oklamání.
Ještě ňader zvlnění
jako vzdechem, jako hořem
bylo znát — a mizí v ruchu
jako ptáče širou plání,
jako loďka dálným mořem,
jak myšlenka dávná v duchu. —

Tak byl žití mého konec. —
Na kostelní vížce zvonec
ke všem úhlům, na vše strany
vyzvání a hlásí hrany.
Přišli lidé podle zvyku:
„Kdo to umřel, kostelníku?“ —

„N. N. co prý psal tak krásně
deklamanky a ty básně.“
Přicházejí nové davy,
rozumují podle hlavy:
„Takového věru škoda!
Co to potu, peněz stálo
a když se naň štěstí smálo,
postonává, přivře víčka,
zhasne lehko jako svíčka.“ —
„Pravda, jsme tu jako rosa;
mladý starý vše to jedno:
na každého smrti kosa,
pro každého jedno lůže!
Starý musí, mladý může.“
Dozvonili žalně hrany,
lid se rozběh' na vše strany.
Smutna je ta naše chatka,
převráceno na rub všecko;
každý pláče jako děcko.
A stará moje matka
s tváří bledou, uplakanou,
chodí němě kolem chasy,
vyjde z domu, zajde stranou,
slzy roní, rve si vlasy.
Otec jenom hlavu chýlí,
vlhké líce otře v taji.
Paní tety došívají
dědictví mé: rubáš bílý.

Denní listy přijdou z Prahy
a v nich zpráva v černém rámku:
„Za dnů, kdy nám válčit s vrahy,
zas nám vyrván jeden druh:
N. N. n. n. z N. N.
Jeho básně nesly známku
nadšení a posvěcení.
Jsme to národ! Suď to bůh!
Na pomníky, velké sochy
nasbíráme peněz dosti:
ale vtipné, zdatné hochy
podporovat nedovedem'.
Ponecháni sobě sami,
ovanuti bídy ledem,
postíženi žití klamy
v květuplném věku hynou.
Vlastní nebo naší vinou? —
Pohřeb jeho“ — — a tak dále. —
Třetího dne k pohřbu mému
přijel v dosti slabém tému

výkvět N. N. Sokola,
literáti mladí, staří,
ať si píšou pod jakými
koliv vůdci a jich hesly,
kritik Ztrhal, jenž se chystal
jak mé prvé básně spaří.
Obklopili rakev dokola,
modlili se, zazpívali
a na hřbitov slavně nesli.
Zde pan Ztrhal nad mohylou
Mánům mým vzdal oběť milou
v řeči, jež má na sáh délky.
Probral části, probral celky,
posoudil a zvážil krátce,
mluvil něco o památce
věkověčné, o zásluze,
haněl mnoho, chválil tuze.
Nasypali na mne hlínu,
a já v černé země klínu
v nehybnosti poután jarmo
sladce dřímal . .
A duch času
nespoutaný letěl dále.
Dobrý můj druh napsal darmo
do jednoho z časopisů
nekrolog a rozbor spisů
mírný v haně, mírný v chvále . . .
A duch času
nespoutaný letí dále.
Stromy, jež se nad mnou klenou,
zetlí někdy jak mé kosti
a synové budoucnosti
jména mého zapomenou.

Fr. Chalupa.

Kronika.

Nad tebou v zadumání
já, kniho stará, sedím,
ač okem na tě hledím,
přec jinam duch se sklání.

Před zrakem mým řad reků vystupuje,
jimž krášlí štěstí vítězné běl čela
a sláva skráně jejich obestřela,
jež nad nimi jak ve triumfu pluje.
Zřím chrabré šiky božích bojovníků
a slyším zvuky velebné jich písní,
zřím lebky nepřátel, jak krve třísní
jim červánkem zrůmění v boje ryku.

Nad tebou v zadumání
já, kniho stará, sedím,
ač okem na tě hledím,
přec jinam duch se sklání.

Zřím psanců roj, jenž za víru svých otců
zem opustil, v níž kolébka jich stála,
před nimi cizina tvrdá jak skála,
za nimi tisíce mučidel, bodců,
před nimi budoucnosti závoj temný,
ni jednomu paprsku kmitnout nedá,
za nimi v otčině jen bída bledá —
poslední „s bohem“ v akord splývá jemný.

Nad tebou v zadumání
já, kniho stará, sedím,
ač okem na tě hledím,
přec jinam duch se sklání.

O rci, jak kniho stará, dále bude?
Zda zřít jen budeš exulanty stále,
jež každý krok od vlasti dále.
Či pro pravdu téc' krve proudy rudé?
O rci, jsi pomníkem jen slávy naší
či zdrojem útěchy, jenž dechem vesny
ty naše sny u věnec setká plesný
a chmury z bílých čel nám odeplaší?

Nad tebou v zadumání
já, kniho stará, sedím,
ač okem na tě hledím,
přec jinam duch se sklání.

Jaroslav Kosina.

Na hrobě svaté Irije.

Tu v písku ležím na tvém hrobě —
na tváři slzy, krev a prach.
Tu v půlnoci jsem věren tobě.
Já rozlil po tvém čele nach —
krve nach.

Ty bez lásky spíš, nenávisti,
mnou povrhuješ ve svých snách.
Kdo stíny hrobu umí čísti?
Já rozlil po tvém čele nach —
krve nach.

Má litosť, moje rozželení
už pozdní je; ty dřímeš v tmách,
mé srdce zvolna v prach se mění.
Já rozlil po tvém čele nach —
krve nach.

Je všecko, všecko tobě cizí:
smích, šílenosť, žal, vášeň, strach.
Nad tebou věčnosť v hroby mizí.
Já rozlil po tvém čele nach —
krve nach.

Ty's byla paní nebe, světa,
a já — tvůj otrok, jsem tvůj vrah.
Proč neuschla mi ruka kletá!
Já rozlil po tvém čele nach —
krve nach.

Když půlnoc oběti své sčítá,
já klnu sobě v hlubinách —
můj osud ve tvé vlasy vplítá.
Já rozlil po tvém čele nach —
krve nach.

Do sinavých se proudů vnoří
můj trup kdes v černých roklinách.
Na čele mém tvá krev mi hoří.
Já rozlil po tvém čele nach —
krve nach.

Augustin Mužík.

Družce.

Ty's myšlení proud ve mne vzbouřila,
rozmilá!
Co na Tebe se navzpomínám za to,
kdy šera vůkol rozkládá se svato;
kdy prsa vzbouří touha bolná, žhavá,
kdy zřím Tě zas, ó duše usmívavá,
mně vyrvaná? U Tebe mojí snové
ráj hledají a pro mne žití nové.

Zas jeden den té marné ve mně touhy. —
Já k světici zas, k Tobě ruce pnula,
zas po pohledu Tvém jsem zapráhnula,
zas volala Tě v dálku, dlouho drahá
má duše, toužíc po záblesku blaha,
vždyť nemám zde, komu bych srdcem lnula,
jejž láska obejmula, ...
— Zahynula!

Olga Trojanova.

Do památníku.

(Věnováno Z. N.)

Must I relinquish it all, the joy, the hope,
the illusion? Longfellow.

I.

Ó nemysli, že naděj' všechna opustí Tě,
když láska dávno oči zavřela,
an osud zlověstný, jenž na Tě čekal skrytě,
Tě z ráje vyhnal dřív, než touha, snů Tvých dítě,
v té číši slastí ret jen smáčela.

Ó nemysli, že trpký bol, jenž slzou vroubí
Tvůj luzný zjev, jenž září v oku mém,
v mém srdci tlukoucím se s beznadějí snoubí
a v prudkém rozruchu, jenž v ňader mých vlá hloubi
se potýká a válčí — s rozumem.

Ó před zoufalstvím nemá nikdy sklonit šíji
nadšení pýcha hřmící v člověku —
vždyť pravdou od věků ta slova v skálu bijí,
že jako jara kmit i každá láska mijí,
že od lásky cest dosti k nevděku.

II.

Tak smutně loučíme se spolu! Dívko drahá
zda víc nám nezbylo, než těchto slov
několik, jež i srdce vyslovit se zdráhá,
an po uvadlém věnci upomínka sáhá,
jímž ozdobíme zašlé lásky rov.

Nevěřím, že tak málo květů po té době
zůstalo nám, již jsme je pěstili,
bychom ni věneček z nich nemohli splést sobě,
jejž položíme na zapadlém lásky hrobě,
kde růže nadějí nám zářily.

Ó přiznej se, že nejsi krutou tak a chladnou,
a někdy přec že sněním dojata
zpět zamyslíš se v dobu mladosti Své vnadnou,
že vzpomeneš a že s Tvých krásných očí spadnou
na hrob ten — upomínek poupata.

Em. Zítek.

Obrázky z Petrohradu.

Zasýlá
Ivan Ivanovič Vlček.

III.

V letním sadu.

„Birigis!“ — „Na právo derži!“ — „Izvozčik!“ — „Stój!“ a jiné tisícerá pokřiky v davu lidí, vozů, kočárů i koní znějí vám v uších, jdete-li po Fontance anebo třetím mostem po linii do Nové Děrévny k „Letnímu sadu“. O 7. hodině večerní začínají tu vojenské hudby, o 6. hrnou se tam již lidé, o 10. je tam tlačenice a o 2. po půlnoci ani jedna lavička prázdná. Tak je to denně. —

Probrali jsme se strážemi u vchodu a po prostřední, hlavní cestě, žlutým pískem pěkně posypané, béřeme se k hudebním pavilonům, cíli to všech zdejších dostaveníček. Teplé počasí a sváteční večer vylákalo sem tisíce Petrohradek všech možných kast a národů — móda pařížská, ta nejmocnější vládkyně všech „smrtelných andělů“, oděla je anebo aspoň přioděla, že nerozeznáte jejich národní jazyk — ruský jen s francouzským tu ovládají a jiný zřídka uslyšíte. Těsně za sebou berou se „gulající“ řadami v čtyrech proudech a ty po stranách rozvětvují se úzkými cestičkami k různým skupinám soch z bílého mramoru anebo vedou k balkonům obou ramen Fontanky, na níž po jollkách, giggech, bárkách i jiných lodicích v pestré směsici vesele proudem veslují tu

studenti i studentky, tu důstojníci a tam zase dámy a plachtové stany s fábory v slovanských barvách zdobí je i přikrývají zároveň v důvěrném tête à tête, v kterém si tak neúmorně libuje mládež petrohradská. —

A je tu věru živo. S nebe bezvýznamně zírá zasmušilá luna, jakoby v bolu, že ji v Petrohradě neznají, jsouť zde noci úplně jasné — jdete na procházku, kdy u nás doma „domovníci“ dávno spějí již spánek spravedlivých, vracíte se po půlnoci a ještě se ani nezašeřilo. Pak nemá být živo zde! — Mezi obecenstvem u restaurace prochází se množství po evropsku vyfintěných Negrů, a aby nuance jejich kůže nebyla tak křiklavá k přechodu do pletě bílé, doplňuje ji pěkně řada na černohnědo „vypálených“ matrosů, že bílé jejich pantalony a blusy jsou až nápadně pro ně křiklavé a nevhodné. Hudba hraje směs z různých oper a v nejkrajnějších řadách obecenstva zajímají místa koketující dámy „nejpřednějších“ salonů petrohradských. Ve vysoko prořezávaných botkách, nohami křížem okazují kolemjdoucím důstojníkům vyšívání nejjemnějšího vkusu na modrých, červených neb pestrých punčochách hedvábných, nedbale se opírajíce o křesla, mnohá požádá kolemjdoucího šviháka o oheň k cigaretě a zajisté mnohému již z těch kavalírův praskla celá gáže za trošku toho „ohně“. — — Zase jiná a jiná družina: tam Čerkesi v pěkně citronových kalhotách a beranicích pohodlně bez dna — tu ruský pop vážně ve svém pluvialu — tu celá dava uniformovaných gymnasistů kolem slečinky as 14 jar, která má doma ještě pannu — starý majór s řádem a berlí — na rohu lavičky jakýsi Diogenes nového věku, na jehož kabátě je malebný mosaik a cilindr formy a barvy k nepopsání. O čtyrech tu procházejících se Číňanech neví se, jsou-li to přece oni — nebo „ony“. —

IV.

Na „Něvském“ (prospektu).

„Protože, kdo na vrchu bývá — také — více vidí“ — nemohu lépe nikomu poraditi, než chce-li vidět Petrohrad, aby sedl si ve 3 hod. odpoledne na střechu některého omnibusu, za 3 kopějky uzří nejkrásnější panorama.

Sednete u Nikolajevského „vagzalu“ (nádraží), v minutě je řada před i za vámi stojících omnibusů dole i na hoře jako nabita, zazvoní se a jedete. Vojáci s tanýstrami i puškami, studenti, důstojníci v portách zlata plných a mužíci v červených košilích i s košatinami, nějaký policajt, Tatar s pytlem a něco elegantně oděných pánů, to je hořejší publikum. Dole jezdí obyčejně jen dámy a děti. Hleďte v pravo nebo v levo, minete řady domů s pavilony, na nichž upraveny jsou květinové besídky k večernímu čaji, z oken dívají a pozdravují se dámy, děvčata i junáci; v restaurantech a porternách viděti rozhalené ženy s dětmi a muže od práce jen odskočivší, kterak při hudbě ohromných orkestrionů pijí čaj a shlížejí se ve vysokých zrcadlech. Tabulí s nadpisy ruskými, francouzskými a německými je tisíce tisíců, „Hôtel“, „Čaj“, „Magazin des Robes“, „Mody“, „Mužskoje i ženskoje plátě“, „Akušerka“ a „Vrač“ jsou nejhustěji výše, dole „Kružka piva“ a „Meblírovaný

komnaty". — Na vodě houpá se tisíce pestrých loděk s fábory, z daleka vidět stožáry lodí a skoro před každým domem plovou salóny s prodejem ryb.

A jaký život kolem vás! Tisíce pojíždí izvozčiků po nedohledné délce Něvského, že v dáli nerozeznáte stojí-li neb se pohybují, každý v trysku veze svého pasažera. Jen u rohu „Bolší morské" a na mostech jedou pomaleji, mnohdy sedí na něm celá rodina, mnohdy párek držící se bojácně kolem pasu nebo krku, pradleny s košíky prádla, kupci s ovocem a zbožím, mnohdy jede pohovka a na ní kouří pohodlný kupčík, jinde sedí tesař se sekerou a vleče za sebou celý kmen.

Kluci se sirkami křičí, až uši trhají „Vot spičky charóší! — na zemi leží hromady pomerančů, citronů i nejkrásnějších jablek, s kterými konkurují jen ty pěkné za okny tisícerých krámů v papíře zabalené, vedle nichž maliny jako palce, třešně, lusky, hrách, datle i ředkvička, všecko svěží a čerstvé. Ryby na mísách a víno v krásných košíkách v ceně od 3 do 15 rublů. I řezníci, obyčejně pohromadě s krámy zelenářskými, mají maso na mramorových bílých stolech přehledně rozložené a v krámech galanterních dostanete tak dobře japanský slunečník jako porcelanový hrnek nebo divadelní kukátko! Největší nádherou oslňují krámy s „juvely". V sluneční záři hrají brilanty, rubíny, topasy a všecky možné drahokamy jako nejsvůdnější magnety; fotografické skříně s krasotinkami i hrdiny z bojiště a sklady ženských oděvů mívají nejvíce obdivovatelů. Krámy květinářské jsou v letě nejvýnosnější v Rusku. Ohromné kytice v krajkách i malinké o jedné růži jsou tu za skly, tyto v tenoučkých již lahvičkách a špendlíkem opatřeny, aby se šviháků v dírku kabátu a dámám za ňadra hodily. A toho lidstva! Pěší i v ekypážích — jen se to před vámi míhá: Starší občan s mladou balerinou plnou brillantů, on jako věchýtek v koutku, ona pohodlně kočár vyplňuje a koketuje s kolemjdoucími. Důstojníci v přilbách s orli a v krunýřích dělají největší efekt. Na chodníkách červení husaři, Čerkesi a černé jeptišky i afektně oděné dámy se skromnými holčičkami, které tamto v pensionatu za hradbou mřížovou se procházejí: všecko to způsobuje na cizince dojem vždy nový a pestrý. V sadech, kde hraje hudba, na záhonech vysety jsou vzorky, orli a jiné ozdoby ano i sluneční hodiny z Buchusu. Za admiralským sadem slezáme; zde Něva — na párnících zvoní se k odjezdu do Bavarie, Zoologického sadu, do Kronštatu, do Finska a do jiných četných míst, kde denně bývá hudba a hluk života.

Listy znamenitých mužů slovanských.

Sděluje
Edvard Jelínek.

Následující list Odyńcův líčí nám zajímavou schůzku dvou polských básníků s nejpřednějším věštcem německým. Řádky tyto zřejmě nasvědčují tomu, že veliký Göthe choval úctu netoliko k polskému, ale i slovanskému písemnictví, což z nejednoho stanoviska zasluhuje povšimnutí. O pisateli tohoto listu budiž podotknuto, že byl nejdůvěrnějším přítelem slavného tvůrce Dziadův, Wallenroda a t. d. — nesmrtelného Adama Mickiewicze. I jinak zaujímá A. E. Odyniec, co básník, v literatuře polské jedno z nejčestnějších míst. Jeho ballady a legendy, jakož i mistrné, klassické překlady z Byrona, Moora, Walter-Scotta, Schillera, Bürgera a j. v. došly všeobecného uznání —

II.

List Antonína Edvarda Odyńce.

„Viděl jsi? — Viděl jsem. — Slyšel jsi? — Slyšel jsem.“ — A nyní slyš, povím jak vše bylo.

Včera, rázem o polednách, zastavil se před naším hôtelem elegantní vozík paní Otilie, a za čtvrt hodiny potom vystoupili jsme z něho u zahradních dvířek venkovského domu Götheho, kde nás již očekával starý sluha, jenž nás provodil zahradou, otevřel dvéře do salonu, pustil do vnitř a odešel. Dům nevelký o jednom poschodí; zdá se býti zděným, neboť jest bílý a listím révy místy zasloněn. Salon, v němž jsme čekali — rozsáhlý; nábytek skromný, podlaha prkenná, nikoliv parketová, malba červená. V komínku, tak čisťoučkém, jako by v něm ohně nikdy nebylo, ležel jakýs na dvé roztržený papírek. Zvednul jsem jednu polovinu; Adam (Mickiewicz) poznal Göthovo písmo, jež viděl již v pamětníku paní Szymanowské;*) uschovali jsme to na památku. Byl to jakýs úryvek z fysiky. Čekali jsme skoro čtvrt hodiny, rozmlouvajíce polohlasitě. Adam se mne tázal, zda mi srdce bije? A skutečně, bylo to očekávání jako nějakého nadpozemského zjevu. On sám připomínal, kterak druhdy záviděl paní Szymanowské, že viděla a mluvila s Göthem. V tom zaslechli jsme kroky. Adam pronesl pln vážnosti verš Kiszki-Zgierského: „Słychać chodzenie i górne stąpanie“ a v témž okamžiku otevřely se dvéře, i vstoupil — Jupiter!... Bylo mi horko. A věru bez přehánění, připomíná na Joviše. Vzrůst vysoký, postava mohutná; tvář vážná, imponující; a čelo! — právě v něm spočívá podoba Jovišova. Bez diademu skví se majestátem. Vlas nepříliš ještě bílý, značně řidnoucí nad čelem. Oči jasné a živé vynikají ještě jakýms zvláštním, světlo-šerovým lemem, kterýž zřenice obklopuje. Adam porovnal je s prstenem Saturnovým. Oděn byl v kabát temně bronsové barvy, zapnutý s hora až dolů. Na šíji bílý šátek křížem zlatou jehlou upnutý.

*) Slavný Mickiewicz byl za svého pobytu v Petrohradě domácím přítelem u Szymanowských.

Jako záblesk slunce z chmur pronikající čarovně milý a důvěrný úsměv vyjasnil přísnosť tohoto vzezření, když vstoupiv jal se nás vítati poklonou a podáním ruky. V té samé chvíli pravil: „Pardon, Messieurs, que je vous ai fait attendre. Il m'est très agréable de voir les amis de M—me Szymanowska, qui m'honore aussi de sou amitié.“ —

Avšak třeba ti věděti, že Göthe býval velikým adoratorem paní Szymanowské a mluvě dále o ní pověděl: „Elle est charmante, comme elle est belle: et gracieuse, comme elle est charmante.“ —

Když jsme pak usedli, vyslovil se k Adamovi, že povědomo mu jest, že stojí na čele nového směru, jaký literatura u nás, rovněž jako v celé Evropě, přibírá. „Vím z přesvědčení,“ dodal, jaká to jest věc obtížná; znamená to jíti proti větru!“ — „My též víme z přesvědčení, vaše excelencí,“ odpovídal Adam, „že velicí geniové nesou proud za sebou.“ Göthe pokynul z lehka čelem, jako by chtěl dáti na srozuměnou, že rozumí této zdvořilosti a rozmlouvaje dále, litoval, že velmi málo ví o literatuře polské a že nezná žádného jazyka slovanského. „Mais l' homme a tant à faire dans cette vie.“ — K tomu ale dodal, že již z denníků věděl o Adamovi a že zná některé zlomky z jeho nového poematu (Wallenroda), kteréž mu Szymanowská zaslala v překladu německém,*) aneb též z ukázek, kteréž po tom čítal v „Leipziger Jahrbücher“. Odtamtuď věděl též o vydaném mnou almanahu (Meliteli) — jak se vyjádřil, obrátiv se ke mně — kterýžto almanah obsahoval plody všech žijících básníků polských; četl tamtéž překlad mé „Branki Litwina“, a chválil živosť akce i slohu: „autant que je puis en juger par la traduction“. Začervenal jsem se strašně — zda ze skromnosti neb z radosti — nevím, ale dosti že z rozčilení.

Mezi tím pověděl Adam několik slov o mých překladech z Bürgera. V Götheho pohledu zdálo se mně viděti výraz upřímné dobroty.

Když pak Adam na jeho vybídnutí mu věcně i jasně vykládal celý vývin literatury polské, od nejdávnějších až do nejnovějších časů, líče vše to v souvislosti s historickými epochami: tu bylo lze spatřiti v očích Götheových na Adama upřených netoliko hlubokou úvahu, ale i dychtivosť, jaké v něm toto vypravování vzbuzovalo.

Nota bene, zapomněl jsem pověděti, že na počátku té rozmluvy počal Göthe mluvit po německu; jakmile mu však Adam rovněž po německu sdělil, že jakkoliv jest mocen této řeči, přece nemá smělosti pomocí ní v jeho přítomnosti rozmlouvati, ihned se vrátil k franštině.

V další rozmluvě tvrdil Göthe, že při stále se vyvíjející snaze po všeobecné pravdě, poesie a literatura se musí vždy více rozšiřovati ... Odtud přešel hovor na písně národní a Göthe s živým interesem naslouchal, co mu Adam, a částečně též já, mluvil o rozmanitosti a rozličnosti, karakteru a tónu národních našich písní; a sám to též při obědě v přítomnosti jiných opakoval. Tím se končila rozmluva literarní.

Pak se vyptával Adama i mne o předsevzetí další cesty, při čemž tklivě vzpomínal si na Italii a Řím, záviděl nám, že tam jedeme, odkudž i on sobě druhdy přivezl nejmilejší upomínky. Dále rozmlouval s Ada-

*) Zmíněný překlad pocházel od Karoliny Jönischové, přítelkyně Mickiewiczovy v Moskvě.

mem o svých známých v Berlíně, s nimiž se Adam seznámil průjezdem, jmenovitě o Hausovi; pak se vrátil opět k paní Szymanowské a vzpomínal několika jiných mu známých Poláků, jmenovitě Jana Potockého a kněžny Lubomírské, jimž velikou vzdával chválu.

Když jsme pak povstali, abychom se s ním rozloučili, litoval velice, že pro déšť, jenž právě padal, nemůže nám ukázati svou zahrádku (son petit jardin).

„Mais j'aurai le plaisir de jouir encore de votre société à diner chez ma belle-fille.“ A obraceje se s úsměvem ke mně, dodal: „Et nous aurons quelques jolies dames et demoiselles; j'espère que ça vous fera plaisir.“ — Zasmáli jsme se oba, a on rovněž s úsměvem se rychle obrátiv k Adamovi, jako by důvěrně se ptal: „N'est-ce pas?“

Potom podal nám ještě jednou ruku, a když jsme již byli na schodech, tu ještě jednou pootevřel dvéře od salonu a opakoval „Au revoir!“ —

Ve Výmaru, 20. srpna 1829.

A. E. Odyniec.

Dcera táboru.

Historický obraz v jednom dějství

od

Antonína Koukla.

OSOBY:

Prokop Veliký, velitel vojsk táborských.
Jarota
Burian Trčka z Lipnice } bojovníci.
Flintik
Bernard Dunkelwald.
Ludmila.
První kněz.
Druhý kněz.
První voják.
Druhý voják.
Bojovníci, jich ženy i děti. Kněží husitští.

Děj v den bitvy u Oustí nad Labem.

Část táboru husitského. V pozadí na levo větší stan; na pravo více stanů. Před východem slunce. Vojíni rozestaveni kolem ohňů pohlížejí zvědavě v pravo. Kněži, ženy.

Výstup 1.

Burian, Bernard, Flintik. Bojovníci, jich ženy. Kněží.

Vojíni (pátravě pohlížejíce na vstupujícího Buriana). Co jest? Mluv Buriane!

První kněz. Co odpověděli Němci?

Druhý kněz. Přijali návrh smíření?

Burian. Ach drazí přátelé! Zpupně se odvrátili od úst našich, jimiž jsme hlásali jim evangelium míru, přátelství.

Bernard (stranou, uštěpačně). Však věděli proč!

Vojíni. Ti bídáci! Pomstu jim!!

Burian. Spoléhají se zpupně na ohromné množství své!

Bernard (stranou). A na mne!

Burian. Kacířů prý chrániti nebudou — jak prý kletba papežova přikazuje.

První kněz. Ti otroci římští! Ukrutníci!

Vojíni. Nesmíme jich šetřiti, pobijeme je bez milosti!

Bernard. Výborně! Neušetříme jich; sám budu pozorovati tábor křížáků a doufám, že poznám jich úmysly, poněvadž bohužel tak dlouho jsem mezi nimi byl; dle výsledku pak se budeme říditi — mějte mou čest i život!

Vojíni. Výborně!

Burian. Dovolte přátelé! Tento člověk jest cizincem v našem táboře, ač i hostem našeho velitele. Poněvadž on sám tak zaujat jest pro svatou věc naši, poněvadž tak pro ni horlí, slibme si i my, že neméně a to zvláště zde u Oustí osvědčíme vůli život svůj věnovati pro vlasť českou, kterou (významně na Bernarda) poctivě milujeme!

Bernard (stranou). Proč ten člověk mne stále svým žhavým zrakem pronásleduje?

Vojíni. To přisáháme!

Bernard. Abychom pak i jednali, drazí přátelé, radím vám, byste již odpočinuli sobě; jste zajisté umdleni včerejšími šarvátkami i dlouhým bděním. Jest nutno hledati odpočinku k posile, neboť znám věru své pány krajany a kdo ví, jest-li snad (s pokryteckým výstražným podotknutím) již zítra se nevrhnou na tábor náš! Nuže do hradby vozové k odpočinku — dnes je den sváteční! (Část vojska a kněží odejde.)

Burian (hněvivě). Rozkazy dává obyčejně toliko vůdce!

Bernard. Udílím, panáčku, toliko radu! (Pro sebe.) Snad nevnikl v mou lebku ten Čecháček?

Burian. Tu sděl raději s vůdcem, je-li — poctivá!

Bernard (zpurně). Vyhledám jej! (Odejde v levo.)

Burian (stranou). Odpusť mi bože, jest-li ze žárlivosti své lásky k Ludmile podezřívám smýšlení tohoto člověka neprávě — sám pomoci si nemohu! (Odejde v pravo.)

Výstup 2.

Flintík, předešlá část vojínů.

Flintík. Poslouchejte, hoši! Co to bylo za neznámého člověka s ohavně zrzavými vlasy a vousy, s tou hloupou tváří a vypoulenými zraky?

První vojín. Jenž radil, abychom si šli ulehnout?

Flintík. Ano, ten! Jásali jste při jeho řeči!

Druhý vojín (se smíchem). Aj, podívejme se! Náš hrdina jest žárliv na svého soka! (Smích vojínů.)

První vojín. On snad žárlil i na otce Žižku a nyní na bratra Prokopa Velikého! (Smích.)

Flintík. Takové rouhání se otci Žižkovi, Prokopu Velikému a mně si zapovídám!

Druhý vojín. Snad chceš překonat hrdinství toho cizince svými věčnými plány?

Flintík. Hoši! v dobrotě vám povídám: takhle mne nezlobte, když mne ani neznáte. Nikomu na světě jsem to ještě neřekl, ale vám to povím, myslete si při tom co chcete. Při mé kolébce stála starší sestra kata nebožtíka krále Václava a ta řekla, že ze mně jednou stůj co stůj musí být hrdina a že provedu někdy skutečný hrdinský kousek! (Dívá se sebevědomě na vojáky.)

Druhý vojín. Ty provádíš pořád samé hezké kousky! (Smích vojínů.)

Flintík. Není s vámi k řeči. Proto vás jen prosím, abyste mi řekli, co to je přece za člověka, ten zrzavý!

První vojín. Děláš si z nás blázny — anebo věčně spíš ve svých plánech o zřízení nové vozové hradby! Nechte ho bratři, ať se teda vyspí, my si také dřímneme. (Odejde s ostatními, mimo druhého vojína.)

Druhý vojín. I povím ti to tedy sám — ať víš, že jsou ještě větší chlapíci ve světě než-li jsi sám. Jest to Němec, který prý poznal nesmyslné počínání svých rodáků a katolických kostelníků až do samého papeže a jediný z nich dovedl oceniti našeho velikého Husa. Hledal příležitosť utéci do našeho táboru: Bůh mu pomohl. Nešťastnou náhodou odtrhly se tři vozy od hradby vozové a upadly v kořisť pěti křížáků, ukrytých v křoví. Tu však náš hrdina se vzchopil na odpor všem pěti darebákům a zahnal je na útěk.

Flintík (ztrápen). Jaký to rek a já jej zneuctil!

Druhý vojín. Zachránil teda tři naše vozy a osoby v nich. Byly čtyry: jediná dcera, nejmilejší tvor a jediné štěstí našeho dobrého vůdce Prokopa — a tři její družky!

Flintík. Toť velikán, nesmrtelný bojovník! Pro ženské se odváží na pět křížáků!

Druhý vojín. Rozumí se, že přivítán byl skvěle naším vůdcem, opojeným láskou otcovskou, plně rozníceno u. Za odměnu žádal skromný ochránce pohostinství v našem táboře a obranu proti křížákům, kteří by jej asi rádi nyní dostali pod nohy. Vůdce dal mu tento stan (v pozadí na levo) a vše, co má k pohodlnému žití zapotřebí. Obsluhuje jej vychovanka Prokopova, Ludmila, kterou nyní prý pan Bernard, náš host, miluje. To je vše! (Chce odejít.) Ach, ještě něco milý Flintíku! Vůdce prohlásil jej za svého hosta a výslovně podotkl, že ten, kdo urazí neb nešetrně bude jednati s cizincem tímto, urazí samotného nejvyššího vůdce svého. Pravím ti to, velkodušný Flintíku, jen z přátelství a na výstrahu, abys nyní své žárlivosti hrdinské příliš úzdy nepopouštěl (Směje se, odchází.)

Výstup 3.

Flintík sám.

Flintík. Ten muž tak veliký! — Což jsem to nedovedl hned vyčísti z velebné, oslňující jeho tváře, z očí nadšeně planoucích? Bá zdá se, že i vous jeho duševním zápalem plane a z hlavy jeho jakoby sálali paprskové plamenní a rozlévali se po vlasu jeho. Tak již nebe znamená nesmrtelné velikány. — Ó Flintíku, Flintíku, jemuž prorokovala velkou budoucnosť starší sestra kata nebožtíka krále Václava, proč i ty nemáš také zrzavých — — (zalekne se svých slov) jak znesvěcuji barvu tu — ohnivě planoucích vlasů a vousů? A já toho muže zneuctil! Však nyní musím jej vyhledat a odprosit, že jsem se opovážil o něm tajně mluvit s příhanou. Ó rychle, rychle k němu — ach, kde ho jen naleznu? (Odkvapí v levo. Rozednívá se.)

Výstup 4.

Bernard, Ludmila.

Bernard (vychází s Ludmilou, drže ji kolem šíje, s pravé strany). Jen nenaříkej, drahoušku! Co nejdříve dám Němcům znamení, že jest doba příhodná k výpadu. Zajisté se mi podaří umluvený s nimi plán a oni nás dovedou z této peleše kacířské do zaslíbené země za českými horami.

Ludmila (stranou). Kéž se přepočítáš, bídáku! (Na hlas.) Jen aby se zdařil tvůj úmysl, drahý Bernarde; důvěřuje ti zde každý?

Bernard (sedne si na sedadlo před stanem). Úplně, totiž mimo jednoho vojína, který se tuším jmenuje Burian.

Ludmila (překvapeně). Burian Trčka?

Bernard. Tak jest; znáš ho?

Ludmila (rozpačitě). Nu ovšem — zde v táboře jej často vídám — mluvil se mnou někdy — však to je vedlejší; (přítulně) pověz mi raději, drahý Bernarde (sedne si k němu), jak jsi provedl to hrdinství — sám proti pěti jsi bojoval pro ochranu dcery Prokopovy?

Bernard. Zajímá tě to drahoušku?

Ludmila. Ovšem že, jako vše, co jsi činil a činíš (stranou) a činiti budeš!

Bernard. Nu snad uhodneš, že to bylo jen přetvářené, lstivé. Ti hoši dobře věděli, že za ty tři vozy s ženskými dostanou našinci daleko větší náhradu — celý tábor kacířský: odporovali jen na oko. Hlavní však věcí je, že jsem se dostal sem, nalezl zde největší klenot, tebe — a to nám oběma dostačí.

Ludmila (roztouženě). Ne, můj drahý, to nedostačí. Zde mne vše leká — mohli by záměr tvůj prozradit — ukonči tedy vše a pověz mi určitě, kdy skutečně křižáci překvapí nic netušící Tábority a osvobodí nás. Jsem zvědava znát i hodinu — vždyť v ní nastane nám oběma spása.

Bernard. Ta hodina brzy zde bude, drahoušku! Podívej se jen do našeho stanu! (Šeptá jí.) Sebral jsem všecky vzácnosti, jež jsem mohl

po táboře nepozorovaně sebrati — víš, to hromadím bohatství pro naši domácnosť.

Ludmila (hledí do stanu, stranou). Ó podlý zloději! (Tiskne Bernardovi ruce.) Jak nevýslovně šťastnou činíš svou milenku! Ale přece chmura kalí mé blaho — nejistota, kdy konečně rozhodne se osud náš!

Bernard. Jak rozkošně ti sluší ta stálá zvědavosť! Povím ti to, má hrdličko, abys mohla připravena uvítati slavný ten okamžik!

Ludmila (stranou). Ba připravena i celý tábor náš! (Padne Bernardovi kolem krku.) Ó díky, díky tobě — jen nenechávej mne v útrapě a sděl se mnou veliké naše tajemství.

Bernard. Ano tajemství, jež pak dějiny zaznamenají a hlásati budou všemu pokolení budoucnosti. Již jdu, drahá Ludmilo, prohlédnouti tábor a je-li příhodná chvíle a vše dle potřeby křížáků, dám jim znamení.

Ludmila (jásavě). Jdi, jdi a potěš zpravami o svých činech očekávající tě milenku! (Bernard jí políbí v čelo a hrdě odchází na pravo; rozednilo se úplně.)

Výstup 5.

Ludmila sama.

Ludmila (stírá rychle polibek ten). Jak mne pálí zrádný ret jeho, jakoby vtiskl Kainovo znamení v čelo mé. O Bože, kterýž jsi řídil, aby sen tohoto zrádce prozradil mi celé jeho podlé jednání a úmysly, kterýž jsi oheň síly vložil v ňadra má, že cítila jsem se vyvolenou boží bojovnicí pro skutky veliké, popřej mi vytrvalosti, když trpím pro ubohou vlasť svou, nástrahami nepřátel obepjatou, chtíc jí pomoci! — Slyším kroky! Můj Bože, toť Burian! Proč se ho tak lekám — vždyť svědomí mé jako křišťál a srdce mi praví, co konám, že dobré jest.

Výstup 6.

Burian, Ludmila.

Burian (vyjda s levé strany). Ty zde, Ludmilo — ku podivu! Sama!! Zvláštní to věru náhoda, že věčný tvůj průvodce s červeným vlasem i vousem není s tebou. Neviděl tě prý nikdo již po dlouhý čas bez něho — (vážně) a já to pozoruji zajisté tím více a tím bolestněji!

Ludmila. Víš, že vůdce Prokop, kterýž mne vychoval a jemuž celým životem vděčnou býti mám, ustanovil mne k jeho obsluze.

Burian (ironicky). Zlatozlatá vděčnosť! Již nestačí ti pracující ruka k vděčnosti, doplňuješ ji sladkým úsměvem, švitorným hovorem, šveholivým smíchem — vše k obsluze vzácného hosta našeho vůdce!

Ludmila. Netýrej mne, Buriane, jízlivými slovy; víš, že jsem tě vždy milovala, věř, že té miluji posud, ba každou hodinou, každou chvílí horoucněji a horoucněji. Bude-li ti však přece jednání mé podivným, (úpěnlivě) neptej se mne, nežádej vysvětlení, přijde později samo!

Burian. Nemusíme čekati — vysvětlení již přišlo: podivuhodný jesti ten host! Tak brzo, ach tak brzo zmizel ti před ním obraz můj — tak neskonale brzo byla jsi cizincem tím — okouzlena!

Ludmila (bolestným výkřikem). Buriane!

Burian. Nechme přetvářky. Pověz upřímně, že jej miluješ; není to zajisté hříchem. Srdci nelze poroučet, pro koho má tlouci. Směj se dále, plesej dále s mužem tím, jsi-li při tom šťastna — ale nenechávej mne v umořující nejistotě!

Ludmila. Ano! Budu se smáti dále, budu plesati ve společnosti člověka onoho, protože musím se smáti; ty však věz, že často smích na ústech bývá a tajená slza v oku, zármutek v srdci!

Burian (přívětivě). Jest-li že tedy mne posud, Ludmilko, miluješ, vyznej to veřejně, před celým světem a zvláště před tím cizincem protivným — aby tábor si nepovídal to, co posud o nás vypráví.

Ludmila (stranou). Můj Bože, co mám dělat? Vyjevit mu však nesmím ničeho — nikomu na světě — posud neprovedla jsem úkolu svého — jak snadno by pak prozraditi mohl — a kdo ví, uvěřil-li by již nyní tomu.

Burian. Ty neodpovídáš?

Ludmila (úchvatně). Ne — nemohu, nesmím tak učiniti, zapříti musím před světem tebe i svou lásku!

Burian (hněvivě). Bídná lhářko! Nevysmívej se déle krvácejícímu srdci! Ono chce lásku, lásku před celým světem — anebo rozloučení!

Ludmila (bolestně). Rozloučení! Smiluj se, Buriane, — ale nežádej vysvětlení; což nevidíš, že klečím před tebou a žebrám o smilování — věř, že tě horoucně miluji.

Burian. Vyznej to veřejně!

Ludmila (ohnivě). Pravím ti, bys toho ode mne nažádal, miluješ-li mne sám. Později ano! Celému světu hrdě vyslovím, že jsi jediné blaho mé!

Burian (uchopí ji prudce za ruku). Bídná ženo! Později, kdy cizák nabaží se něžných loktů tvých, kdy vypije až na dno pohár svůdného vděku — pak nechoď mi více na oči! Klnu lásce takové, jakou jest tvá — jdi do objetí jeho — — neznám tě více! (Odstrčí ji od sebe a rychle odejde v pravo.)

Ludmila (zoufale za ním). Buriane!! (Klesne k zemi, po chvíli.) Kdo dovede čísti v duši mé? Zapuzena tím, pro něhož žiju dnem i nocí — připoutána k nenáviděnému zrádci a nepříteli mé vlasti! (Stírá slzy.) Tušení mne nesklamalo: však věděla jsem, že utrpením povede cesta k cíli mému, jsem odhodlána — nedosáhla jsem posud cíle svého — srdce pukej, ale neozývej se!

Výstup 7.

Jarota, Ludmila.

Jarota (za scénou).

Křižák Němec, to je chlapík!
Do boje šel hledat slávu:
vzal tam nohy, vzal tam záda,
zapomněl však doma hlavu!

Ludmila. Ach toť dobrý náš Jarota! Nesmí ničeho tušiti!

Jarota (vyjde). I podívejme se! Toš ty má zlatá dceruško? Jak pak se ti vede? Není tě ani vidět; máš prý nějakého miláčka — ani

hrubě nevím, kdo to je! Ale to mi holka nedělej! Ty musíš být jen má, jen pod mojí přísnou dohlídkou! (Chce ji líbat, ona se mu vymkne.) I podívejme se, už utíkáš i od svého starého přítele, který tě bral z kolébky a houpával na klíně? Kýho-li šlaka — tak daleko jsem to už přivedl?

Ludmila. Mám dnes podivné vrtochy, otče Jaroto!

Jarota. Nu nu! Vrtochy sem, vrtochy tam! Však ono se to brzo zase z hlavy vykouří — není-liž pravda, moje kočičko? (Štípne ji čtveračivě do tváře.)

Ludmila (odskočí od něho a úzkostlivě se ohlíží kolem). Ty jsi dnes trochu — dovádivý, otče Jaroto!

Jarota. Ke všem všudy, děvče, ty se mi nelíbíš: takovéhle vrtochy jsi neměla nikdy. Toho chlapíka bych měl vypátrat a povědít mu něco, proč ti kazí veselou mysl!

Ludmila. Toho se neodvažuj, prosím o to. (Stranou.) Bernard jest tak žárliv a může přijíti; půjdu sama jej vyhledat, nemohu se dočkat zprávy, po níž toužím. (Chce odejíti.)

Jarota (zadrží ji). Neutíkej tak zhola! Jsem tvým třetím otcem: prvního jsi ani neznala, druhý — to je náš bratr Prokop, tvůj vychovatel a třetí — inu — podívej se na mne — ani mi dnes hubičku nedáš! Rychle! Ty nechceš — svému otci?

Ludmila. Mám tě staroušku ráda — ale dnes mám vrtochy. Zítra budu zase poslušna — na shledanou! (Odběhne na levo.)

Jarota. Zítra. Jest-li jenom se zatím nerozběhnu na Němce, na ty nesmiřitelné dravce. (Odchází, zpívaje.)

Křižák Němec, to je chlapík!
Do boje šel hledat slávu.

Výstup 8.

Flintík, Jarota.

Flintík (upachtěn, s pravé strany, pro sebe). Nikde nemohu jej nalézti! (Zahlédne odcházejícího Jarotu, na hlas.) Prosím tě, otče Jaroto! Neviděl jsi tady hosta našeho vůdce? Je už zase ve svém stanu, či je tam jen to děvče, které ho obsluhuje?

Jarota (stranou). To děvče? Tos tedy ty chlapíku? A jak je upachtěn — bojí se výprasku a chce ji nalézti o samotě.

Flintík. Prosím tě, nebruč si na to a nezdržuj mne. Musím věděti, kde je nyní pan Bernard!

Jarota (stranou). Aby tě nemohl překvapiti s Ludmilou pohromadě — to jsou naháňky! (K Flintíkovi.) Ve stanu není zrovna nikoho!

Flintík (zlostně). A to jsem musel na tu moudrosť tak dlouho čekat? (Odběhne na levo.)

Výstup 9.

Jarota, pak Burian.

Jarota (v udivení). Podívejme se na toho hejska, jak jest ještě hrubým! A to jsem ho neměl nechat jen tak lacino odejít. Však já tě naučím chodit za ní!

Burian (který uslyšel poslední slova, s pravé strany). Také ty se zlobíš na nějakého záletníka?

Jarota. Jak bych se nezlobil! Ale já si tady na něho počíhám a dopadnu-li jej ještě jednou —

Burian. Co že mu uděláš?

Jarota. Na co bude do smrti pamatovat — jako že mi říkají Jarota! (Odejde v pravo.)

Burian. Ten stařec se mstí na svém sokovi — přisámbůh! já tím méně svého ušetřím. Zdá se mi neustále, že by mne přece ještě Ludmila mohla milovati, že jsem jí ublížil příliš — — ale on ji poutá k sobě nevysvětlitelným spůsobem, násilně. Krutě se pomstím, přisámbůh! (Odejde do stanu na pravo.)

(Dokončení.)

Slovanské umění

na umělecké výstavě v Mnichově.

(Dokončení.)

II.

Illustrací staré legendy polské o „Madějově zpovědi“ je obraz Pruszkowského. Loupežník Maděj, tak vypravuje pověst — obrácen byv na pokání od mladého kněze, zarazil hůl svou do země a kál se tak dlouho, až z ní vyrostl strom s tolika plody, kolik zločinů byl v životě spáchal. Pak zpovídal se témuž knězi a při vyznání každého hříchu proměnil se jeden plod v bílou holubici. Po dokonané zpovědi rozpadl se Maděj v prach. Na obraze vidíme zkroušeného, sešlého starce, na jehož vetchých údech mech vzrůstá, pokorně svíjeti se před knězem, jehož moderně-kostelní roucho s divokou postavou kajícího ovšem podivně kontrastuje. Obraz je nejasně proveden a to snad je příčinou, že necítíme dojmu takového, jakbychom od takové látky při zdárné komposici očekávali.

Effektní svým koloritem a rozdělením stínu je Žmurkova „Kleopatra, královna egyptská,“ již představil umělec v tom okamžení, když jedovatého hada z hrudi sňala. Smrtelná bledosť jeví se již v tváři její a hlava kloní se k ňadrům, s nichž zelené, těžké roucho na kolena se svezlo.

Přejdeme-li od malby historické k historickému genru, musíme jmenovati na prvním místě jednoho z největších umělců polských, nám dobře známého Henryka Siemiradzkého. Siemiradzki ponořil se do studia starověku, vžil se do antického římského života a dovede jej mistrně znázorniti. V „Neronových pochodních“, jež jsme letos v Praze viděli, podal ze starého Říma veliký obraz kulturně-historický, objasňující veřejný život příslušné doby. Pozdějšího původu jsou dva obrazy nyní v Mnichově vystavené a výjevy ze soukromého žití antického představující. Na jednom z nich („Vázu či ženu?“) vidíme starého Římana,

jak lemovaná toga svědčí, vyššího hodnostáře a milovníka umění (jak ze sošek za ním nakupených poznáváme), se skvostnou vázou v ruce. Byla mu nejspíše ku koupi nabídnuta a bohatý Říman nebyl by se rozpakoval ji koupiti; ale v tom přistupují se strany dva cizozemští kupci, prodavači otroků, a nabízejí mu sličnou ženu. Jeden z nich odhaluje z ní roucho, druhý uchopil ruku její, kterou snažila se zakrýti hruď a s úlisným úsměvem zboží své odporučuje. Tvář Římana, nedávno ještě pohřížená do pozorování nádherné a umělecké vázy, obrací se stranou a oko utkvívá na ženě. Vidíme, že váhá, rozmýšlí se. Ale zdá se, že dojem, který obnažená otrokyně na něho spůsobila, je pouze okamžitý, že v nejbližším okamžiku oko jeho k váze se vrátí a že ji vřadí mezi umělecká kuriosa, která za ním shromážděna vidíme. Druhý obraz Siemiradzkého má název „Žebrající ztroskotanec" („Rozbitek żebrzący"). Při kamenné hrázi stojí skvostná lodice, v níž římská dáma pod baldachýnem usedla. Opálený starý veslař nahýbá se ku předu a rozpoutává provaz od kolu, kdežto druhý, s veslem v ruce, podává ruku jiné mladé ženě, která po stupních k loďce sestupuje. Tu přistupuje k ní s pravé strany žebrající polonahý stařec, muž, který rozkotáním lodě přišel o majetek a nyní dobročinnosti lidí se dovolává. Podle zvyku těchto římských ztroskotanců zavěsil si na krk dřevěnou tabulku, na níž rozbití lodě bouří a jeho zachránění primitivním spůsobem je namalováno. Na tuto tabulku ukazuje stařec a skrouženě pohlíží k sestupující dámě, jejíž pozornosť také k němu se obrátila. Ohlédla se a dívá se na obrázek jeho. Zda z pouhé zvědavosti? Či znamená to ohlédnutí útrpnosť, která jí pohne k podarování ho? Nevíme. Je to okamžik váhání, z něhož následující děj není snadno uhodnouti. A to právě dodává obrazu tomuto i předešlému zvláštní poutavosti. Vidíme, že Siemiradzki umí netoliko malovati, nýbrž zvoliti i přiměřený předmět a vybrati pravý okamžik děje. A to jest u umělce předností velikou. Jak často se potkáváme za našich dob s obrazy virtuosně malovanými, od nichž přece se odvracíme neuspokojeni, poněvač nám představují věci neinteressantní a pro výtvarné umění se nehodící! O provedení obou obrazů není třeba šířiti chvály. Známo jest z „Neronových pochodní", jak maluje Siemiradzki; a tyto dva obrazy, ač menší svými rozměry a svou látkou, nejsou malovány s menší pečlivostí. Siemiradzki objevuje se i zde obzvláště výtečným v koloritu, který jest světlým, sytým a jemu zvláštním.

Historickému genru náleží ještě obraz Maszynského („Polský šlechtic přivádějící svého syna do klášterní koleje") a drobný, avšak pilně do detailu malovaný obrázek Laszczynského: „Ranní pobožnosť polského šlechtice z 18. století". Statečný polský pán klečí před krucifixem s obnaženými zády a odříkávaje modlitbu dává se od mnicha bílým provázkem bičovati. Jiný obrázek Maszynského („Chór ve vesnickém kostele polském") uvádí nás do života moderního, z něhož vzato i mnoho jiných, více méně půvabných genrů, jež na výstavě spatřujeme. Tak jmenovitě Witkiewiczův „Koňský trh v polské vesnici", obraz pěkně provedený, s charakteristickými postavami židů, Streitův „Novoroční pozdrav muzikantů", a malý obrázek Kurelly, na němž spatřujeme povozy a chodce čekající u zavřeného zábradlí, až blížící se vlak přejede. Pilné dílo, s četnými figurami je Stryowského

„Židovská svatba“, líčící charakteristickým způsobem život důležitého faktora polských krajů: židovstva. Ze židovského života vzat je také obraz Horovicův („Synagoga na den dobytí Jerusalema“), daleko nepatrnější jinak dílo, nežli druhý obraz téhož malíře, před nímž s udivením staneme: výtečný, života plný portrét mladé dámy.

Velmi půvabný obraz jsou A. Kozakiewicze „První kroky“. V předměstské hospodě zahradní, kde velkoměstské obyvatelstvo slaví svou letní neděli, spustil se mladý světoobčan po prvé do volné chůze a kráčí k matce, která s laskavým úsměvem náruč vstříc mu vypíná. Otec, sedící při sklenici piva, s dýmajícím doutníkem v ruce, usmívá se pln spokojenosti nad tímto pokrokem svého synka. Všechny postavy, které na obraze tom spatřujeme, dýší pravým životem.

Do stepí ukrajinských uvádí nás obraz Maslowského: „Děvče Tatarem uloupené“. Vysoké trávy pnou se vzhůru a zabraňují volnému rozhledu. Nad nimi vstává na východě krvavý měsíc a v popředí v pološeru sedí při ohni Tatar, o svou pušku opřený. Uloupená dívka se spoutanýma rukama stojí vedle koňů, kteří jediní zdají se při této všeobecné smutné náladě, jaká z opuštěné stepi zírá, býti dobré mysli a pochutnávají si z pytlů jim kolem hlav zavěšených. Nepatrnější jsou díla Alchimowicze („Sirotci“ a „Turecká paní“). Za to bezvadně a výtečně provedeny jsou dva obrazy, stejnou látku mající, jeden od Jana Chelmińského, druhý od zemřelého již M. Gierymského. Oba představují parforcní honbu 17. století, s kroji z dob Ludvíka XIV., předmět to, který s rozličnými variacemi Chelmiński častěji namaloval. Oba malíři jsou chvalně známi i za hranicemi Polsky, což děkují klidné jasnosti a čistotě, s jakou jich díla provedena jsou a jakou zřídka kde spatřujeme. Zdařilou studií je Piątkowského „Italská dáma“ v bílém atlasovém šatě, v životní velikosti, kdežto vlastní malířství portrétní zastoupeno je Grabowskim, jehož dvě podobizny (Dr. Smolka a kníže Adam Sapieha) mezi nejzdařilejší obrazy toho druhu náleží, které na výstavě spatřujeme.

Vedle těchto dosti četných malířů historických a genristů potkáváme se zde pouze s jediným krajinářem polským. Jest to Małecki, jehož dva obrazy („Sněm čápů“ a „Večerní soumrak“) nerepresentují malbu krajinářskou tak důstojně jako obrazy Brandta, Siemiradzkého, Kozakiewicze své obory.

Poměr, v jakém se zde objevují Poláci k ostatním Slovanům, jest jasným obrazem jich postavení v umění slovanském. Oni mají v přítomné době nejvíc umělců a nejvýtečnějších mezi Slovany a jich umění dosavad nejvíce podařilo se dobýti si čestného uznání i mimo kraje slovanské. Kdežto z našich i ruských malířů jen málo kteří cizině jsou známi, pronikla jména Matejko, Siemiradzki, Brandt, Gierimski a j. uměleckými kruhy celé Evropy.

Vedle tolika umělců polských zastoupeno je Rusko jen čtyrmi jmény. Vidíme zde mořskou krajinu Aivasovského, která však zajisté není tím nejlepším, co známý tento mistr v líčení moře namaloval; dále známé nám ze Žofínské výstavy obrazy Bronikova („Děvčata z Nemi“ a „Křesťanské vyučování“), půvabné věrnou charakteristikou a líbezným koloritem. Zajímavými jsou tři krajiny J. Klevera. Jeho

„Soumrak na břehu východního moře“ je obraz plný poesie: slunce již kleslo pod obzor a jen zlatý světlý pruh skví se na západě a rozlívá svůj odlesk v tiché moře, v němž několik balvanů zdá se klidně sníti. Klidně dřímá i chaloupka opodál, v níž žádného ruchu žití nevidíme; jen kolem rozvěšené rybářské sítě svědčí, že je obydlena. Neméně jímavý je obraz druhý: „Ruské jaro“. Sníh širou krajinu pokrývající sotva ještě počíná táti, ale vrcholky holých bříz oblily se karminovou září zapadajícího slunce. První úsměv po dlouhém mlhavém zasmušení. Třetí obraz Klevera („Vodní mlýn v zimě“) je taktéž vhodně zvolený a ne méně krásně provedený motiv, než oba předešlé. Naproti tomu málo nás zaujme obraz Pauliny Couriardovy, podávající pohled na Petrohrad z Petrovského ostrova.

Také Jihoslované mají zde svého zástupce. Je to Chorvát Nikola Mašić. Jeho dva obrazy („Na tykvovém poli“ a „Pobřeží u Liky“) jsou motivy nepatrné, ale kolorit jich prozrazuje originalního a zručného koloristu, jaký se může naroditi na jihu, kde vše září jasnějšími, ohnivějšími barvami.

Mnichovská výstava mezinárodní má se opakovati periodicky každého čtvrtého roku. Doufáme, že r. 1883 bude v Mnichově Slovanské umění zastoupeno četněji a jmenovitě že naše umění české nebude representovati Brožík jediný. Čilý ruch a ctižádostivé závodění, jaké mezi mladými umělci našimi vzbudil konkurs maleb pro národní divadlo, nás k naději tě oprávňuje. A doufáme, že jako jsme již dali světovému umění dva genialní hudebníky, tak dáme světu ještě několik genialních umělců výtvarných. Kéž jenom umělci naši, kteří nás před světem representují, zůstanou vždy tak cele našimi, jako jimi jsou mistři Smetana a Dvořák v hudbě!

Lad. Brtnický.

Z poesie slovanské.

J. I. Kraszewskému.

U nás, kde předákům teď národního díla
trud žití těžkého se za odměnu hodí,
u nás, jak žebráci kde řada jich jde bílá
před davem, za sebou jejž k budoucnosti vodí,
a zrno myšlenek všem davše ku kořisti
pak musí sbírati jed plodů nenávisti, —

U nás té hlavě k poctě nezkvěte laur nový,
jež lidu svého žila životem i žaly:
vždyť lauru třeba není! Věnec pelyňkový
víc světí cesty kroků Tvých a věnčí v dáli
Tě nad jiné ctí větší, že teď s zemí rodnou
polského vyhnance jsi odplatu vzal hodnou!

Ten věnec dán Ti nejednou, nuž buď jím hrdý!
prostřednost neověnčí plazící se, čirou; —
Tys na hněv nerozumný práce díl vzal tvrdý
tou láskou nevyhaslou, mládí svatou vírou,
i můžeš s pokojem už vděčnosti dluh splácet —
jak posud, skvosty myšlenek vlast obohacet.

Co Tobě po uznání, po hlahole chvály?
To zůstav tomu, vše kdo s potleskem již ztrácí —
v lesk nový ujme Tě lid polský z mrtvých vstalý,
vždyť celé pokolení Svou vychovals' prací,
a pochodně nes' pravdy za odpůrců ryku,
myšlenky polské neznavný Ty pracovníku

Dost holdu Tobě dnes, jenž nezjevný, jen v taji
Ti srdcí v šlechetných květ citů pučí skvoucí —
vždyť na útesu bojů druží Ti a vlají
vždy pravda, dobro, krásy láska nehynoucí!
Ta hojný vydá plod, a když pak polskou nivou
již zralé zrno vzplá, žeň vezmeš spravedlivou!

Adam Asnyk.

Z polského přeložil *Fr. Kvapil.*

Bývají dny . . .

Bývají dny, kdy všecko mne již nudí,
kdy lhostejný mi život, lidé, svět,
kdy zmírá síla svatá v mojí hrudi
a jisker tvůrčích zhasíná v ní květ:
kdy ani myšlenka, ni strast, ni žaly
ji ze sna nezbudí a z dřímoty,
kdy dobra svit, ni zla chtíč nezakrálí
v tom šeru její pusté nicoty.

O hrozné těžkého dny unavení,
jichž radost, hoře, naděj nehýčká —
v nich není snahy, víry v štěstí není,
a spánek zřídka slétne na víčka!
Chvil těchto smutných slza nezakrývá,
je nezaplaší stesk dob zapadlých,
jich temným ohlasem však někdy bývá
jen divoký a žalný, trpký smích!

P. Sumarokov. Z ruského přeložila *Božena Justova.*

Co je láska?

Co je láska — (sladké ve něžnosti
ty mne ptáš se) — která vládne v světu,
zda to jiskra, již svit nebe hostí?
či klíč ráje pozemského v květu?

Co je láska, když jen její hosti
v bolu pláčí — stálý hlad na retu:
jedni v slzách blaha, smutku prosti,
druzí v slzách bídy, hoří, znětů.

Láska, duše, na zemi je tajná
pečeť boží lidských skrytých přání,
již smrt teprv pozdě otevírá.

Láska zde, je duha jasná, bájná,
již jen slunce, Tvůrce všehomíra,
s našich slzí deštěm v oblouk svírá.

Petar Preradović. Z chorvátského přeložil *Ladislav Tesař.*

Dětem,

které v čas války hrály si na vojáky.

Radostí mi oko plane
jak líc vaše růžemi,
když vás dítky milované
zřím si hráti zbraněmi.

Rozviňte si prapor čile
a do svých se stavte čet —
Vaše písně jsou tak milé —
Hola, děti, v před!

Každé slůvko písně vaší
rozplamení city v nás
a stvrzuje naděj naši,
že nám kyne — vážný čas.

Něžny jako květy bílé
rozkvítejte dále v květ,
při tom pějte písně čile —
Hola, děti, v před!

Národ, vlasť a vaše jméno,
vám ni zápas není znám,
leč až v muže vyrostete —
kdo odolá potom vám?

Kéž vám štěstí svitne chvíle
a vrah — Turčín budiž klet.
Pějte jenom, pějte čile —
Hola, děti, v před!

O vás neví zloba světa
a na ústech smíchu nach.
Vy tyranství pouta kletá
zašlapete mocně v prach.

Jenom hezky hleďte cíle,
ať dočkáme lepších let —
Nyní však si pějte čile —
Hola, děti, v před!

Posud slabé — snad též víte —
kéž jen rychle přišel čas
až vy zplna sesílíte,
by dostali jste mužův hlas.

Vězte ale, posud mile
že jen s vámi hrá si svět:
proto taky pějte čile —
Hola, děti, v před!

J. M. Vazov.

Teď na pochod prapor směle
rozviňte, výš aby vlál —
vaše hry ty jsou tak skvělé —
s vámi jde váš jenerál.

Do budoucna v jaré síle
hleďte cit svůj udržet
a vždy hrdé, pějte čile —
Hola, děti, v před!

Nechť to krve stálo mnoho
nyní volný je váš rod —
kéž poznáte plody z toho,
my znali jen trud a pot.

Nuž jen statně, děti milé,
vy neznáte otcův běd —
proto pějte sobě čile —
Hola, děti, v před!

Z bulharského přeložil *Josef Vorášek*.

Nadšenci.

Novella z dob studentského hnutí r. 1848.

Napsal

Fr. Lad. Hovorka.

(Pokračování.)

Mezi přítomnými byl neobyčejný ruch, stáli v jednotlivých skupeních, živě a čile mezi sebou rozmlouvajíce; náhle však všickni umlkli, ustal vířivý hluk a vlnící se hlomoz, celou prostrannou síní zavládlo hrobové ticho a zraky všech obracely se k řečništi, na něž vystoupil jinoch prostřední postavy, tmavé pleti, významného, černého oka a sporých knírů, kteréž dodávaly tváři jeho zvláštního výrazu. Ti, kdož neznali jej, tázali se dychtivě po jmeně jeho. V odpověď znělo jim z mnohých úst pološeptem „Karel“.

Rozhledl se klidně kolem a počal mluviti. Hlas jeho velmi sympathický zněl z počátku jemně, avšak čím dále pokračoval, jakoby proudem myšlenek unášen, tím více mohutněl a zvučně po sále se rozlehal. Všichni naslouchali slovům jeho s živým účastenstvím a v obličejích nadšením zářících byl zřejmý souhlas.

Řečník z počátku objasňoval poměry přítomné doby a poukazoval k tomu, jak významné a důležité stanovisko studentstvo ve společnosti lidské zaujímá, označil vznešený jeho úkol a horlil pro svatý zápal k dobré věci. Na to pak navrhoval, aby podána byla žádosť ku vládě za změnu dosavadních řádů, zejmena aby každému studentu volno bylo

vzdělávati se v obou zemských jazycích, a aby studentstvu povoleno bylo spojovati se v jednoty. Když skončil, zahřmělo nekonečné „Sláva". Mezitím, co všickni jásali, prodral se k řečništi mladík, ztepilé, mužné postavy, vlasů světlých a kučeravých — byl to Hanuš. Promluvil jen několik slov a již roznítil veškeré posluchače. Stará rozstřílená korouhev studentská zavlála na řečništi a jedním jásotem zazněla síň voláním o zbraně.

Zvolen ihned výbor, jenž v době večerní sešel se v Klementinu a vypracoval žádost, s níž pak, když podepsána byla akademickým senatem, veškerými professory a zástupci studentstva, odjela zvolená deputace do Vídně.

Na cestě byla deputace radostně přivítána v Olomouci od studentstva moravského, avšak ve Vídni nebylo žádosti studentstva vyhověno, což vzbudilo v Praze veliké rozničení myslí a z úst všech znělo volání po zbrani. Tu však z nenadání došlo příznivé vyřízení žádosti a sděleno studentstvu v aule karolinské.

Zvěst ta vzbudila radosť nesmírnou, všickni vypukli v jásot nelíčený, objímali se na vzájem a tiskli se jako bratři.

Téhož dne — 3. dubna — kráčeli v zástupech studující k zbrojnici, kdež jim vydány zbraně a hned osadili hlavní stráž malostranskou, věže mostecké a bránu na Oujezdě.

Za krátký čas zřízena po spůsobě starých Římanů legie — sbor to studujících university i techniky, nad nímž nejvyšší velení měl pražský purkmistr. Celý sbor rozdělen byl na jednotlivé oddíly, zvané tribus, centurie a dekurie, v jichž čele stáli professorové universitní. Společným znakem byl bílý kříž na pravé ruce a čapka, jejížto barvou se jednotlivé fakulty od sebe různily. Každá kohorta měla svůj prapor. Velení dálo se ovšem jazykem českým.

Posádka pražská však nemile nesla, že studentstvu povoleno užívati zbraní a pohlížela nepříznivým okem na veškeré studenty, a tak zhusta udály se prudké výstupy mezi vojskem a studenty. Aby se podobným událostem předešlo, shromáždilo se studentstvo opětně v aule karolinské a usnešeno vyslati deputaci k veliteli pražské posádky s žádostí, aby mocí svou ve vojště zakročil, studentstvu pak vydal jednu baterii, zásobu ručnic a ostrých nábojův.

Žádost ta však odmítnuta; svolána tedy téhož dne — 11. června — velká schůze přečetného měšťanstva a studentstva pražského v zahradě lázní svatováclavských, v níž ujednáno úplné sloučení všech stavů, kteréžto sbratření oslaviti se mělo druhého dne velkou slavností na náměstí Václavském. — Den ten byl dnem prvního rozechvění — zástupy lidstva procházely z večera pražskými ulicemi, živě rokujíce — přemnozí tušili, že blíží se osudní dnové . . . .

Nad Prahou rozestřela perutě své temná noc. Silný dešť řinul se z oblak a vítr prudce burácel. Ulice byly pusty. Na staroměstském náměstí pouze objevil se velmi často pozdní chodec — a ku podivu, každý směřoval k velkému paláci -skému, a zaklepav zvláštním spůsobem, vstoupil a jistým krokem ubíral se přes dvůr k pravému křídlu paláce, kteréž hluboko do dvora zabíhalo. Zabočil do tmavé chodby a nahmatav dveře, zaklepal tímže podivným spůsobem, načež se ihned

dveře otevřely a několik jinochů vítalo příchozího. Zrakům jeho objevila se prostranná síň, poněkud podivně zařízená.

Podlaha, stěny i strop pokryty byly parketami zvláštního druhu; zejmena parkety na stěnách byly v pravdě uměleckým dílem řezbářským. Jediné okno, vedoucí do zahrady, bylo z těchže parket zrobenými okenicemi téměř uzavřeno. V celé síni nebylo žádného nábytku, jen u krbu stála lenoška, v níž seděl stařičký muž, jemných a uhlazených tahů. Vyjímal se podivně mezi těmi mladými a svěžími tvářemi.

Všickni mladíci oděni byli v dlouhé pláště, jež jim s ramen splývaly, a když některý vztáhl pravou ruku, bylo na ní viděti bílý kříž — znak to studentské legie.

Posledními, kteří přišli, byl Hanuš a Otakar. Jakmile vstoupili, postavili se ihned ostatní v polokrubu kolem krbu. Hanuš, stisknuv všem pravice, ihned bez okolků vykládal příčiny a účel dnešní schůze. Když dokončil, tasili všickni přítomní meče a položivše je na meč Hanušův, pronášeli temně „Přísaháme!“

V tom okamžiku rozletly se dvéře a dovnitř vběhl starý sluha a vrhnuv se k nohoum stařičkého pána, volal: „Odpusťte, milostivý pane hrabě, že prohřešil jsem se na daném rozkazu. — Na vrata bylo úsilovně klepáno a jakási dívčina jemným hlasem úpěnlivě mne prosila, abych otevřel, že přináší důležité zprávy. Učinil jsem tak a vskutku zdá se, že pravdu dívka ona tvrdí, neb tvář její je něžná a prostá, jež klamu dojista nezná . . .“

„Přiveď ji,“ zněla odpověď z úst starého hraběte.

Sluha s radostným obličejem kvapně odešel.

Po chvíli vstoupila děva mužné postavy v cestovní plášť zahalená. „Prchněte!“ zvolala prosebně a spolu velmi nalehavě.

Bylo znáti, že je velmi unavena a zemdlena.

Sotva že však promluvila, bylo slyšeti dva výkřiky:

„Olgo!“

„Sestro!“

Hanuš i Otakar plni úděvu přistoupili k dívčině, která zemdlena o stěnu se opírala.

Starý hrabě, vida její slabosť, ochotně nabídl jí křeslo své, do kteréhož ji Hanuš s Otakarem uvedli.

„Jak sem přicházíš?“

„Co tě sem přivádí?“

„Mluv!“

„Probůh, vzpamatuj se!“

Úpěnlivě prosili oba přátelé, nemohouce se vymaniti z překvapení, a dychtíce po odpovědi.

Olga tiskla ruku na prsa a chvěla se rozechvěním, znenáhla však otvírajíc očí, udiveně rozhledla se kolem a spatřivši Otakara a Hanuše, chvatně pojala je za ruce a zvolala mocně: „Prchněte!“

„Proč?“ tázali se oba jedním hlasem.

„Vojsko obsadí dům, vojenští komisaři jsou zde v okamžiku . . . Neotálejte . . . Prchejte . . .“

Na tvářích všech bylo viděti leknutí, přemnozí náhle zbledli, avšak

po chvíli vzmužili se, obličeje všechněch planuly odhodláním a ruce pevně svíraly meče.

„Buďte pokojni!“ pravil starý hrabě, „ničeho se vám nestane. Postavte se všickni zde do čtverhranu, tak, abyste zaujali dvanáct parquet na šířku i délku. A ty, Václave, drahý synu můj, zkus poprvé svého umění,“ pravil, obraceje se k jinochu ztepilé postavy a velmi příjemného a něžného zevnějšku.

Mladý hrabě přistoupil k oknu a hmatal prsty po stěně, jako by počítal jednotlivé v parquetách uměle vyřezané hřeby.

Na chodbě ozývaly se kroky.

Václav, nahmatav pravý hřeb — tajné péro — stiskl a rychle vskočil do čtverhranu svých přátel.

Všem vydral se z prsou výkřik největšího obdivu.

Podlaha pod nimi klesala, celý čtverhran se propadával . . .

Dokončení.

Vzpomínka na Karla V. Zardu.

Byla to zvláštní povaha — bystrého, čilého a pružného ducha, výstředních mnohdy vlastností — dobráckého vzezření a přece slova jeho často byla příkrá, ostrá, někdy skorem až jizlivá. Předními však vlastnostmi, jež ho zvláště zdobily, byly: otevřenosť, poctivosť a přičinlivosť. Povinnostem svým dostál vždy svědomitě, úsudky své pronášel vždy a před každým přímě. Duch jeho byl hrdý — spokojil se tím nejskrovnějším — a když bylo nejhůře, raději než by se pokořil, volil — smrt . . . 29. dne měsíce srpna t. r. opustil tento svět . . .

Karel V. Zarda, ač čítal teprvé 23 let, byl nicméně již dosti literárně činným. První plody své uveřejňoval v „Táboře“ a „Českém Jihu“, časopisech táborských, kdež absolvoval gymnasium a také až do svého úmrtí byl nejpilnějším listů těchto přispěvatelem. Prohlížejíce časopisy ty, najdeme v nich mnohé dobré zrnko z péra Zardova, zejména připomínáme básně v „Českém Jihu“ r. 1874: „Otroci“, „Nechme svárů“, „Můj osud“, a tamže r. 1875: „Chmurné zvuky“, „Žebrák“ a j.; v „Táboru“ r. 1874: „Na hřbitově“, „Příteli“; zvláštní pozornosti zasluhují „Píseň otroků“ a „Román ve třech slokách“. — Od r. 1876 byl stálým spolupracovníkem „Humoristických Listů“, kdež uveřejnil řadu hlavně časových básní, z nichž zejména pozoruhodny byly: „Palacký a Němci“ (10. června 1876), „Slovanským hrdinům“, „Tajný plán“, „Vídeňským Turkomilům“, „Státníkům rakouským“ a mn. j. Ve verších jeho zračil se vždy ostrý sarkasmus a prostá pravda v nelíčené formě.

Dostaly se nám laskavostí jeho důvěrného přítele do rukou některé rukopisy Zardovy. V zápiskách jeho čteme črty: Červenec jest zvláštním dobrodincem chudých, poskytuje jim tolik tepla, že by, kdyby na zadní kolečka pamatovali a jen trochu šetřili, celou zimu jím topiti mohli. Chudí ale jsou jako vrabci: jedí mnoho, všecko zažijou a pro

leto na zimu nevzpomenou. — Nakladatelů je sice v Čechách dosti, nakládají však jen zelí, řepu a okurky do kadeček. Jaký tedy div, že literatura naše z láku, spisovatelé pak z bryndy nevychází? . . .

Život svůj líčí v básničce „Mé žití“ následovně:

Mé žití temno bezedné,
v něž nezasvitne slunce lesk,
v něm burácí jen žalů hrom,
je proletá jen divý blesk.

Mé žití nekonečná poušť,
zaváty všechny květy jsou,
a žaluplné na pouti
jen vzpomínka mi oasou . . .

Trpkosť a sklamání vyjadřuje v básni „Sen“.

Sladce snil jsem: na zem s nebes báně
čarokrásný anděl sestoupil,
diademem ověnčil mé skráně,
věnec podal mi, jejž z růží svil.

Krásné zazněly teď písně zvuky,
pro útěchu, již mi anděl pěl,
prchly všechny srdce mého muky,
sladce když mi ve své písni děl:

„Mužně pij ten hořký pohár žití,
širém ve světě se hvězdou skvěj,
věnce splétej z vonného si kvítí,
pravdu, krásu, dobro znát vždy dbej!“

Běda! Z pozadí se na mne vrhla
skutečnosť a zmizel krásný sen,
ze skrání mých diadem mi strhla,
z růží ostalo mi trní jen.

Chmurné myšlenky a snad již odhodlání vyrážejí v básni „Nevěř, nevěř!“

Nevěř, nevěř! tak jsi ke mně děla —
prchl krásný, blažený můj sen,
brána ráje zas se mi zavřela,
zas jsem v poušti světa samoten.

Nemožno! ty krásné tvoje líce,
vroucí tvoje hledy, očí lesk
to vše nechtělo by znát mne více? —
marný nářek, marný jest můj stesk!

Mocný bože, také jsou mé viny,
že mi nadějí mých zbořen chrám? —
hlasně žalující rozvaliny
jeho strmí k nebes výšinám.

Proč mi Klotho upředla nit žití,
když mi Amor roztrh' lásky síť,
když mi zvadlo nejkrásnější kvítí —
jásej, smrti, oběť svou máš mít'.

„Bouře“ a krásně výpravná je dlouhá báseň „Szkaplerz“. T. Gerlicki má zde „Estetyczne ocenienie i oznaczenie czasu powstanie Trachinek Sofoklesa“. Antoni Krasnowolski podává obšírnou jazykozpytnou úvahu „Język ludowy polski w ziemi chełmińskiéj. Od Władysława Mendy je zde „Pamiętnik Jana Władysława Poczobuta Orlanieckiego“ s výklady; od Ludwika Linkela důkladné popsání „Poselstwa Jana Dantyczka“. Oswald Maryan Balzer uveřejňuje rozmarnou jednoaktovou veselohru „Konkurenci panny Eudoksyi“; Jan Leniek biografii „Pełka, biskup krakowskij 1186 — 1207“; Bolesław Erjepski „Wykopaliska grabsko-robekowskie“. Saturnin Kwiatkowski uveřejňuje zde „Itinerarium Władysława (III.) Warneńczyka króla Polski i Węgier“. Velmi se líbiti bude rozprava „Prześladowanie czarów w dawnéj Polsce“ od O. F. (právníka varšavské university). Důkladna a zajímava studie je Karola Ramera, supl. prof. gymn. Lvovského „O methodach i formach nauki szkolnéj“, v níž zejmena často se dovolává našeho Jana Amose Komenského. Zajímavé jsou rovněž studie Władysława Cięglewicze „O rozwoju rozumu“, Ferdynanda Eichlwena medicínská úvaha „Dóswiadczenia co do wartórci od żywczej wstrzykiwań podskórnych pożywek“, Bronisława Goeczaka „Kilka uwag nad mową Jana Kazimierza, w któréj przepowiada upadek Polski“ a „Antigona i Ismena“, studyum psychologiczno-estetyczne od Franciszka Szymusika. Obšírně vylíčil „Żywot ks. Franciszka Bohomolca“ — jednoho z nejstarších spisovatelů polských, Henryk Biegeleisen. Pěkná je i báseň Konstanta Buszczyńského „Zamek Trocki“. — Celý almanah činí na nás nejpěknější dojem; redakci náleží veškeré uznání, která s pečlivostí vskutku vzornou sestavila celou tuto objemnou knihu. Neboť ani jediná práce nemá znaku začátečnického, z čehož ostatně je vidět, že i slovutní starší spisovatelé polští byli redakci radou svou pomocni. Jedině poněkud nemilý dojem na nás učinily překlady veršů německých a francouzských od Fredry Andrzeje,*) ač jsou oba dokonalé a zdařilé — ale my máme za to, že v slavnostním almanahu mají býti vesměs práce původní, a jak je viděti z obsahu, je mládež polská velmi produktivní — postrádáme zde jen nějakou novelistickou práci. Tyto nepatrné výtky ovšem ustoupiti musí celkovému rázu, který je v pravdě vzácný. *Hovorka.*

Ze spolku „Stálců“. Ve schůzi, která se konala 29. října, referoval p. prof. Jindřich Metelka o „Almanahu české omladiny“. Mluvil asi v tato slova: „Zahajuje dnešním svým referátem činnost naši v oboru posuzovatelském, nemohu především nezmíniti se o satisfakci, jaké se nám, co členům literarního spolku, dostalo v posledním svazku časopisu musejního. Tam odpověděla Eliška Krásnohorská trefně těm, kdož žádali od spolků literarních, aby pouze knihy kupovali, ale úsudku o nich nepronášeli, jakoby neměl práva kupující posouditi věc koupenou. Nedáme se tedy také my másti hlasy těch, kteří by nás rádi na jinou cestu přivedli. — Praví se, že vydávati almanah jest u nás již zbytečností, jestit literarní produkce tak vyvinuta, že mohou v ní jednotlivé směry zastoupeny býti vlastními časopisy a jednotlivci mohou se presentovati samo-

*) Nadějeme se v laskavost redakce, že nám tato skromná výtka nebude vykládaná ve zlé.

statnými spisy. Ale vydání almanahu proti almanahu i za naší doby a za stávajících poměrů nejen není zbytečností, nýbrž jest nutností. Z almanahu právě vydaného můžeme býti potěšeni; poznáváme zde z každého příspěvku, že stojí před námi lidé, kteří nezoufají, lidé, kteří chtějí pracovati, kteří chtějí činnou rukou budoucnost tvořiti, nikoliv ji mařiti. Dokladem toho mohla by býti báseň za básní, já však chci uvésti pouze některou, a tu zdá se mi karakteristickým býti místo v básni Legerově „Z denníku satana“:

Já volal k němu: „Slyš mne, muži smělý,
dnes padneš ty a padne lid tvůj celý
a nepozná ni hrobu jeho svět!“ —
„Já padnu, vím!“ on pevně odpovídal,
„však nezahyne nikdy národ ten,
on vstane z hrobky, by si kámen hlídal.“ —

Uspořádán jest almanah obvyklým nyní pořádkem dle abecedy. Ale s pořádkem tím nelze se úplně snášeti; ztrácí se tu zajisté celkovitý obraz, a chceme-li si ho získati, jest nám sbírati namáhavě po různu rozptýlené části. — Posuzujeme-li hodnotu obsažené zde poesie i prosy, uzříme, že v poesii část epická daleko nad lyriku vyniká; v prose pak články vědecké nepoměrně jsou dokonalejší než povídka „Krásný sen“. Povídka tato velice prosaické části uškodila, ba uškodila celému směru almanahů, k němuž se dokonce nehodí; obsah všech částí almanahu jest jasný, ale proč autor „Krásného snu“ zde svou povídku uveřejňuje, nevíme. Konec povídky zdá se, že má čtenáře s ostatním obsahem jejím usmířiti, není s ním však v pražádné souvislosti. Spisovatel haní tu bez příčiny, odsuzuje literáty naše jako bídné sobíky, vysmívá se našim snahám národním a posmívá se v nemístné poznámce i našim venkovanům. Při tom přichází k celému labyrinthu otázek, jež nedovede rozluštiti. Podkladem celé povídky jest myšlenka vzatá ze „Sivookého démona“ Arbesova, jehož osoby jsou ovšem docela změněny. — Že slabá tato práce „Almanahu“ ještě více neuškodila, za to děkovati jest článku Jana Korce „Několik myšlenek o filosofickém idealismu a realismu a filosofii vůbec“. Článek tento srovnán se všemi podobnými pracemi v almanaších odnese zajisté první cenu; jest psán tak pěkně, přesně a přesvědčivě, že příbuznost jeho se články Durdíkovými snadno každý pozná. Abych také výtky nějaké učinil, podotýkám, že p. spisovatel, jenž patrně jest realistou, také realismus mnohem důkladněji probral než idealismus. Idealismus jest vylíčen tak, že přečetše článek tento, hledáme knihu, z níž bychom se o něm zevrubněji poučili, — čehož nemusíme činiti při realismu. Ovšem takového důkladného poučení nechtěl autor docíliti, jemu šlo o to, aby vyložil, co se o tom i onom za nynější doby učí. Ale realismu patrně nadržuje; realismus sám promyslil i zpracoval, ale s idealismem si takto nepočínal. Jinou výtkou by bylo, že se autor odchýlil od některých terminů, jež u nás vší platnosti si dobyly. — Článek Jaromíra Hrubého „Z domácnosti Puškina“ jest, jak již do osvědčené síly nadíti se lze, velmi dobrý; zvláště jest chváliti, že nám p. spisovatel domácnost velkého básníka vylíčil, což u nás jen velmi zřídka se stává. — V poetické části, jak jsme se již dříve zmínili, vyniká epika nad lyriku. Z básní epických pak prvé místo by zasloužil Herbenův „Mistr Jan“, jenž jest spracováním látky domácí, spracováním tak milým a šťastným, jakých máme v skutku málo. Zasluhovala by tato báseň, aby se dostala do čítanek naší mládeže. — Vedle básně Herbenovy délkou i obsahem vyniká Kouklův „Křižák“; v almanahu „Zoře“ byla báseň podobná o Bedři-

chovi Rudovousu, ale všeobecně se uznávalo, že báseň ta jest špatná a v onom almanahu nemístná. V „Křižáku“ básník, aby oslabil dojem, jaký cizí látka činí, zapletl v děj také jednu osobu z Čech, a sice jest to dívka, o niž Bedřich s prostým křižákem zápolí. — Vadou jest to, že Germán z dvojí stránky jest zde představen: jednou co člověk nezkrocených žádostí, neznající mravního citu a plný vši podlosti, podruhé jako muž šlechetný. Jak u nás Čechův o Němcích soudíme, těžko bude pro ten či onen nákres se rozhodnouti, — a nesnáz taková nemá v básni se jeviti. — O ostatních básních nebudu se zmiňovati, nechtěl jsem podávati kritiky, nýbrž chtěl jsem o „Almanahu“ jen co o celku se pronésti; ku kritice bylo by také mnoho času potřebí. Jsou tu ovšem také práce slabé, ale vedle těch zase takové, že by se za ně nejpřednější naši básníci nemusili styděti. Líbí se nám na „Almanahu“ nejvíce to, že dávají práce jeho krásnou harmonii; ať vezmeme idyllu z našich hor (Škampa), ať vzpomínáme naší minulosti (Chalupa, Hudec), či naděje činíme v budoucnost, ať zajdeme na družnou Moravu, nebo do sesterské Polsky (Hudec), ať poslechneme chválu trávnic nešťastné Slovače (Táborský), ať želíme Polabských Slovanů (Kosina), či kocháme se v poesii maloruské (Klvaňa), ať nadšený zrak obracíme k Balkánu (Lev Scholz), o jehož minulosti krásně pěje V. Veverka, ze všad lahodí nám soulad, vše činí na nás dojem příjemný. K tomu druží se krásné básně lyrické (Kallus, † Hásek, J. Vl. Hrubý a j.). Sbírka počíná slovansky „Lípovým květem“ a v duchu tomto bere se dále; touto tendencí ukázali redaktoři, kam vlastně bijí, dosvědčili, že lží jest, jakoby se slovanské látky nedaly opěvati. Neslibuji sobě sice od „Almanahu“ zvrácení dosavadních literarních poměrů našich, to také pořadatelé na mysli neměli, tolik ale pravím: bude „Almanah“ tento jako láva, jež se ze sopky vylévá; láva — myšlenky, city a snahy spisovatelů těchto působením všedního života vychladnou, ale půda jimi zahřátá bude míti ještě po letech tolik tepla, aby vydala nejryzejší, perlící se víno.“ — — Potom poznamenal pisatel těchto řádků, že nesouhlasil by s tím, aby druhé čestné místo v řadě epických básní mělo se přiděliti Kouklovu „Křižáku“; i dovodil mínění své některými nesrovnalostmi, jakož i upřílišenou fantastičností mnohých míst Pan referent objasnil pak prvotní svůj úsudek srovnávaje „Křižáka“ s podobnou básní v „Zoře“. *F. Vykoukal.*

Narodna pjesmarica. Vydala Matice Dalmatská, sestavil Mihovio Pavlinovič. V Zadru, 1879. — Literatura týkající se prostonárodní poesie slovanské získala opět nového obohacení; vydalat Matice Dalmatská sbírku národních zpěvů domácích, která čestně se druží ku všem stávajícím sbírkám slovanské Musy prostonárodní. V dosti objemné knize setkáváme se se značným počtem bohatýrských zpěvů srbských, které nemají sobě rovných u všech ostatních větví slovanských. K tomu pak přidány jsou ve zvláštním oddělení také písně umělé, u Srbů znárodnělé. V předmluvě zmiňuje se pořadatel o důležitosti a kráse prostonárodní poesie slovanské vůbec a pak stručně, ale velmi vhodně karakterisuje písně každé větve slovanské zvlášť. Uvádíme za příklad, co praví o lidové poesii české. „Češi záhy setkali se s Němci. Tito udeřili na ně, aby je z jich domoviny vytiskli, aneb aby je poněmčili, tak jako poněmčili Slovany na Baltu a v Braniborsku. Slabi počtem proti žravému sousedu, ale silni pásem vysokých hor a hustých doubravin, nejvíce však tvrdou hlavou a junáckým věhlasem, Češi, přes usilování některých svých vladařů, nevydali posud svého dědictví. U Čechů vyvinul se brzy duševní život; a z duše vytryskal zpěv lásky, dumy i nenávisti; tu objímal rodný kraj, tu dorážel na

utiskovatele, tu zamítal, co se příčilo české svobodě. Takový drobný zpěv sluje v literatuře lyrickým. V něm je radosť i žalosť, v něm je sláva i trud: tak jako radostné i žalostné, slavné i trudné bylo žití českého národa.“ — Písně samy dělí Pavlinovič dle spůsobu, jakého se již Vuk Stef. Karadžič přidržel, ve tři oddělení: Diklice, Junačke a Uskočske, Ustaške. První — dívčí — jsou většinou lyrické; druhé, jež dělí sběratel na staré junácké a na uskočské a hajducké, jsou krásné zpěvy epické, připomínající hrdinské činy a výjevy ze života slavných bohatýrů. Poslední oddělení obsahuje písně, jež oslavují dobu vzkříšení, opěvají útoky na sveřepé utiskovatele orientalní. — Kniha psána jest latinkou, jen několik písní jest azbukou podáno; jest tudíž našim krajanům tím přístupnější. *Vykoukal.*

Spisy redakci „Ruchu“ zaslané.

Almanah české omladiny. Nákladem vlastním. Tiskem Militkého a Nováka. 241 str., cena 1 zl. 50 kr. Veškeré objednávky dějtež se na adressu: J. Hudec, v Praze, Bredovská ul. č. 14. n.

Povídky, arabesky a drobné povídky od Rudolfa Pokorného. I. Domácí obrázky. Nákladem vlastním.

Slovanský katalog bibliografický za rok 1878. Redakcí A. Michálka a Jar. Kloučka vydal nákladem svým „spolek československých knihkupeckých účetních v Praze“.

Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel Václav Vlček. Sešit říjnový obsahuje: Slovanská myšlenka na Rusi. Píše dr. Josef Perwolf (Pokračování). Václav Al. Svoboda. Biografická zpomínka, kterouž sepsal Ant. Rybička. Český ministr. Od Karla Tůmy. Ze společnosti zvířecí. Sděluje dr. Vilém Kurz. Rodinná sláva. Povídka Ferdinanda Schulze (Pokračování). Šlik. Báseň Adolfa Heyduka. Rozhledy na poli zeměpisném. Od dr. J. Vlacha. Nové písemnictví: Symbolika od J. Hrubého. Kazimír Wójcicki. Od J. Hrubého. Angelo De Gubernatis. Od Fr. Velišského.

Echo. Pismo poświęcone literaturze teatravi i sztukom pięknym. Kraków. Nr. 1—5. Redaktor odpow. i wydawca Anastazy Mastalski.

Oprávce poklesků pravopisných i některých jiných, naskytajících se v českých úlohách žákův i vyšších tříd škol středních. Sestavil Frant. Bačkovský. Nákladem vlastním. V kommissi Fr. A. Urbánka, knihkupce v Praze. Cena 15 kr.

Akademické Listy. Majitelé: JUDr. Fr. Čížek a družstvo. Čís. 17—20. Z obsahu vyjímáme: České přednášky na universitě pražské v zimním semestru 1879—80. Čeští technikové na Rusi. Studijní rozvrh techniky. O slavnosti Kraszewského. Na odvetu. Po třiceti letech. Nástin dějin „Akad. čten. spolku“ v Praze. Napsal Ot. Materna. Feuilleton: O studentech na Rusi. Různé a spolkové zprávy. Literatura atd. — V příloze: Epištoly k našemu studentstvu. Napsal Vítězslav Hálek. — Na Akademické Listy předpláceti se lze v „Akad. čten. spolku“ v Praze, na Perštýně, č. 13., jakož i v každém knihkupectví. Čtvrtletně i s poštou 80 kr. Ročně 3 zl.

Nákladem „Akad. čten. spolku“ v Praze.

Dějiny českého studentstva od Fr. A. Slavíka. 101 str. Cena 10 kr.

Stručný dějepis akad. čten. spolku v Praze od Fr. Slavíka. Cena 6 kr.

Upomínka na oslavu 25. jubilea akad. čten. spolku. Cena 5 kr.

Řeč dra J. Durdíka v pětistyletou ročnici úmrtního dne Karla IV., proslovená ve slavnostní schůzi akad. čten. spolku 4. prosince 1878. Za 10 kr.

Kalendář českého studenstv a na rok 1879—80. (Nákladem Fr. A. Urbánka, knihkupce v Praze, redakcí „akad. čten. spolku“) krámská cena vkusně vázaného exempl. 1 zl.

Z nakladatelství dra Grégra a Ferd. Dattla v Praze:

Historie literatury české. Sepsal Karel Tieftrunk. Druhé rozmnož. vydání.

Z nakladatelství Militkého a Nováka (pomocí „Lumíra“) v Praze:

V červáncích a lesku kalicha. Obrazů historických od Václava Beneše-Třebízského řada I. Díl první obsahuje povídky: „Pod Karlštejnem“ a „Jan Abatyše“.

Jiskry na moři. Básně Josefa V. Sládka.

Z nakladatelství J. Otty v Praze:

Jan Žižka. O sepsání životopisu jeho pokusil se Wácslaw Wladiwoj Tomek.

Sbírka přednášek a rozprav. Pořádají Jaroslav Goll a Otakar Hostinský. Serie I. Číslo 1. Tóma ze Štítného, praotec filosofie české. Od dra J. Durdíka. Číslo 2. Vznik anglického parlamentu. Sepsal Jaroslav Goll. Číslo 3. Jan Dominik Larrey. Sepsal Dr. E. Albert, profesor chirurgie na universitě inšprucké. Cena každého sešitu 25 kr.

Z nakladatelství Vendelína Steinhausera v Plzni:

Illustrované dějiny literatury všeobecné. Sepsal V. Petrů. Sešit 1—5. Cena každého sešitu 45 kr.

Sbírka výkladů ku římským a řeckým klassikům. Sešít 1 a 3 obsahují: Výklad Julia Caesara pamětí o válce gallské. Pro žáky upravil prof. Jul. Koráb. S mapkou ku válce helvetijské a ku válce s Ariovistem od A. v. Kampena. Sešit 2. obsahuje: Výklad Cornelia Nepota. Pro žáky upravil prof. Jos. Vlček. Jednotlivé sešity po 25—30 kr.

Z nakladatelství Vojtěcha Thumy v Brně:

Z vesny života. Básně Fr. M. Vrány. Druhé změněné a rozmnožené vydání. Cena 60 kr.

Z nakladatelství Fr. A. Urbánka v Praze.

Dalibor. Časopis pro všecky obory umění hudebního. Redaktor V. J. Novotný, hud. spisovatel. Obsah čís. 31.: O právech skladatele. Podal JUDr. K. Motejl. — Sjezd dioecesalní jednoty v Řezně. Podal K. Knittl. Feuilleton: Opera v Polsku. Píše Fr. L. Hovorka (Pokračování). Z koncertní síně: Jubilejní koncert mistra Lva. — První zábava „Hlaholu“, Drobné zprávy, Inserty.

Paedagogium. Měsíčník pro zájmy vychovatelské. Vydavatel Ph. Dr. G. A. Lindner, ředitel c. k. učitelského ústavu v Hoře Kutné. Sešit 1. (říjen) obsahuje: Náš program. — O pěstování jazyka. Vykládá prof. Dr. Jos. Durdík. O vzdělání věcném a dobném. Připomíná Ph. C. Em. Makovička. Matematika a filosofie ve školách. Podává Fr. X. Procházka. Zápas o školu od G. A. Lin-

dnera. Paedagogická hlídka. Volné listy. Kritika. Bibliografie atd. Sešit 12 (listopadový) obsahuje pokračování článků prvního sešitu, pak o čítankách na realce od prof. B. V. Spiesse. Indukce a dedukce v přírodozpytu od V. Doubravy. Svoboda Jan — náš Fröbel od Št. Bačkory. Komu náleží škola. (List z Poznaňska). Paedagogická hlídka atd.

Novotného České salonní písně vyšly v úpravě velmi hezké u knihkupce Fr. A. Urbánka v Praze. Písně jsou lahodné a velmi zpěvné. Cena, 1 zl. 20 kr., velmi nízká.

Smetanovy České tance (4 polky) pro piano na 2 ruce vydány v úpravě elegantní nákladem Fr. A. Urbánka v Praze. — Skladby tyto jsou brillantní piézy pro piano a z nejzdařilejších děl našeho mistra. Cena 2 zl. 50 kr. Odběratelé „Dalibora“ dostali „České tance“ zdarma co prémii na r. 1879.

Nákladem administrace „České Včely“:

„Pochodně Neronovy“ obraz Henryka Siemiradzského.

LISTÁRNA REDAKCE.

J. C. zde: Použijeme. Díky! — F. T.: Překladů podobných máme s dostatek, k zásylkám anonymním nebereme zřetele. J. E. T.: Jsme Vám povděčni za Vaši přičinlivost, k dotazu Vašemu nemůže však odpověděti než „nikoliv“; m—n: zašlete více; Krištof A. Žit v Sl.: Zaslaná báseň je příliš slabá; „Františkán“. Básní nelze ještě uveřejniti; rukopisů nevracíme, známek poštovních nepřikládejte. J. L.: Je vidět, že máte nadání; pokračujte v tomto směru. Ze zaslaných nelze však použiti žádné. A. Prostec. v T.: Nemáme zvláštních ohledů k nikomu, přijímáme práce, jež zdají se nám býti schopnými veřejnosti, nechť autorem jejich kdokoli. Od administrace jsme úplně nezávislí; Jan Fr. v Soběslavi, Jan Lad. zde: Dopisy neodpovídáme, ze zaslaného se ještě nic nehodí; P. z. D: Nehodí se nám, jelikož látka nevhodná a forma dosud nevytříbená. B. Chotěn.: Zašlete více na výběr; J. A. Mař.: Obrázků z Ruska máme pro ten čas s dostatek; báseň se nám nehodí; O. J. K.: Zašlete více; Jar. Ch—d: Z první zásylky nepoužijem ničeho. Nelze dosud uveřejniti prací, jež zaslali pp.: V. H. v Ol., a + b, V. P. io., A. B. v C.. V. Ž. v H., (A + R + S); „Emilie“; J. N. T.; L. Š. 90.; Sěrgej (báseň J. P.) Albrecht Čok.; J. A. Sedlec.; Zdeněk Zál.; N. + B; „Moravan“; J. V. v Brně, o. s. m. K. (Růže, Tvé oči), Ant. V. Měl.: Jakého druhu přejete si libretto?

Nakladatel: Fr. A. Urbánek. Redaktor: Fr. L. Hovorka. Tiskem dr. Ed. Grégra.

RUCH.

I. Ročník. Prosinec. 1879.

Duše houslí.

Povídka od **Legera-Prokoše.**

(Dokončení.)

Asi za měsíc na to, za časného rána seděl Hladký ve svém pokojíku zabývaje se svými myšlenkami. Náhle byl vyrušen neočekávanou návštěvou. Do dvéří vstoupil neznámý mu venkovan — (Hladký nikdy se posud nestaral o to, aby poznal své sousedy) a pozdraviv bez okolků přistoupil blíže k Hladkému.

„Čeho si přejete, pane?“ ptal se tento.

Venkovan odkašlav si mluvil pevným, určitým hlasem, pohlížeje mu v obličej. „Pane, vy jste boháč, — já chudý rolník, však proto přece přicházím k vám dneska, abych vám zakázal vaše dosavadní chování.“ Oči jeho zaleskly se hněvem. — „Včera večer jsem viděl, jak v sadě svém procházel jste se s mojí dcerou — — Pane, já vám zakazuji, abyste více nelákal moji jedinou dceru do svých tenat —“ mluvil venkovan přerývaným hlasem.

Hladký vyskočil z pohovky a přistoupiv k němu, otázal se hlasem jevící živé účastenství: „Vy jste otcem Mařenky?“ — „Ano, poctivým otcem poctivé Mařenky!“ přerval mu rolník řeč, — „nevinného toho dítěte, které vy chcete zničit! — ale přísámbůh —!“ „Mírněte se!“ těšil jej Hladký, „nikoliv zničit, nýbrž šťastnou ji učinit!“ — „Známe takové řeči, známe i jejich výsledky!“ — rozhorleně vzkřikl venkovan, „ó, vy myslíte, že celý svět jest jenom pro vás stvořen, že můžete šlapat štěstí svých bližních, že smíte okrádat je i o vlastní jejich dcery —“

„Činíte mi křivdu,“ mluvil Hladký stále klidným hlasem, — „vím co jest bol a věřte, že nejsem z těch, kdo necítí s ostatními. Můj úmysl jest pevný. Poznal jsem, že jedině dcera vaše může mne učiniti šťastným, poznal jsem nevinnou, čistou její duši. Miluju ji neskonale. Doufám, že dáte mi svou dceru, miluje mě tak, jako já ji —“

Rolník zdál se býti poněkud zaražen: „Hm! Váš úmysl!“ pravil po chvíli. „Kdo mi za něj ručí? Mohu vám věřit? Vy jste boháč proti mně, — jest to možno, abyste měl opravdivý úmysl dítě mé pojmout za manželku?“ — „Nevěříte mi?“ tázal se Hladký nelibě dotknut nedůvěrou jeho. Venkovan zahleděl se pevně do jeho očí. „Chci vám věřit,“ pravil po chvíli. „Vězte však, že dovedu čest své dcery vždy uhájit. A nyní podejte mi pravici svou jako poctivec poctivci!“ —

Od toho dne, kdy poprvé vzal opět housle do rukou, zmocnily se Hladkého čas od času neurčité pocity, krev hrnula se mu k hlavě, a teprv čarovný zvuk houslí dovedl utišit bouřící jeho srdce. Čas od času vystupoval před zrakem jeho obraz dřívější jeho slávy, — zprvu ovšem obrysy neurčitými a mlhavými, — postupem času však vždy určitěji a intensivněji. Bránil se takovým snům, — přilétaly však vždy znova a znova, a tím nalehavěji dorážely na jeho mysl. Viděl jásající obecenstvo, celý sál znící potleskem, — on vystupuje na podium, — nový jásot — —

Pryč klamný sne!

Mrštil houslemi na pohovku a zakryl rukama svoje oči. Viděl v duši Mařenku, tu dobrou, andělskou bytosť — a hle, mlhavé sny o slávě zanikly před leskem očí jejich jako chmury nad vodami se vznášející před paprsky slunečními, — uklání se k němu, líbá ho na horké čelo — —

Pryč klamný sne! — Štěstí a tiché blaho větší cenu má než sláva, když srdce stydne v jejím objetí. Celá ves věděla již, že jest Mařenka nevěstou Hladkého, — přáli jí toho štěstí, bylať miláčkem všech sousedů. Poctivým těm lidem nezdál se už Hladký býti takovým podivínem, za jakého jej dříve všeobecně považovali a mnohá dívka nyní nalezala, že je vlastně dosti příjemným mužem a ta zadumčivosť že mu dobře sluší.

Hladký však upadal stále ve větší a větší zádumčivost.

Celé dny sedával zamyšlen ve svém pokoji, nadarmo bránil se snům, — podléhal divné jejich moci.

Zadumán procházel se jednoho večera s Mařenkou. Děvče pohlíželo starostlivě do jeho očí a ovinuvši své rámě kolem jeho šíje, ptalo se tichým hlasem: „Co jest ti, můj drahý, žes tak zarmoucen?“ — Usmál se trpce. „Nic, — chmury to, které přejdou, rozplynou se, jen až chvíli budou mi zářit do duše oči tvoje.“ —

„Ty lichotníku!“ pravila Mařenka a horoucně políbila ho na rty. Přitiskl ji pevně k sobě, jakoby se bál, že by ztratit mohl svůj poklad.

A skutečně, v objetí jejím rázem zapomněl na všechny ty černé stíny, které honily se v duši jeho; byl opět tak blažen, jako v prvním okamžiku setkání se s ní. Bloudili dlouho, dlouho do večera pod větvemi šumících stromů. Mařenka, zavěšena na jeho rámě, tulíc se k němu jako holubička, žvatlala o budoucím žití, o tichém štěstí neskonalé lásky.

Však Hladký neposlouchal. Mraky již opětně ovládaly jeho duši a přelud, který v posledním čase tak často dral se v jeho mysl, novou silou v ní zvedal hlavu svoji. Ani sluneční lesk Mařenčiných očí nedovedl chmury ty zaplašit. Náhle přitiskl Hladký pevně k sobě polekanou nevěstu a vtiskl horoucí polibení na její ústa. Pak zašeptal: „Zlato moje, vyprovodím tě domů, jest již pozdě!“ —

Dlouho se loučil Hladký s Mařenkou, než zašeptal to poslední: „S bohem!“ —

Dlouho do noci pohlížel Hladký v dumách ze svého okna do sadu. Zdálo se mu, že tajemná jakási bytosť šeptá mu do duše: „Jsi

muž? To jest cílem umělce, aby líbal dívčí rty, aby uprostřed horské samoty žil své dětinské lásce? Nezakopávej marně svou hřivnu, cestu máš doposud otevřenou. Nemáš odvahy, abys zřekl se svých malichernych náklonností, abys vyrval vavřín věčnosti?“ —

Hladký chtěl vykřiknout, snažil se udusit v sobě hlas démona volajícího jej k zradě, okrádajícího jej o blaho a štěstí. Však boj byl nerovný a brzo byl rozhodnut. Nemohl, nemohl déle odporovati, srdce podlehlo, umdlené dlouhým zápasem.

Posílený vzchopil se, — aby opustil Mařenku a své — štěstí — —

Nač líčit bol a zoufalství Mařenky, když zvěděla, že Hladký zmizel?

Zprvu doufala, že co nejdříve se opět vrátí, později mřela starostí, že se mu stalo neštěstí; když však z novin zvěděla celá ves, že v Praze vystoupil opět dávno zmizelý virtuos Hladký s největším úspěchem, tu bol její neměl mezí. Opustil ji, — ani slovem se o tom nezmíniv, — to bylo více než mohla čistá, všeho klamu prostá duše její snésti. Chodila jako stín, úsměv zmizel z její očí i rtů, a růměnec s tváří.

A přece milovala jej dosud!

Touha, aby jej opět spatřila, rostla v ní den ode dne víc a více, — doufala, že až ji opět uzří, navrátí se do venkovského zátiší, — že dvojnásobnou láskou nahradí svoje provinění. „Musím jej ještě jednou uzřít!“ šeptala každé ráno i večer slzíc.

.....

Byla sychravá noc podzimní. Husté mlhy vznášely se nad krajinou a temným závojem jich sotva prokmitala rudá záře z oken malé vily do zpustlého sadu. Tichem noci zaznívaly sladké tóny houslí, plny vábivého kouzla. Kdo takovou píseň dovede ze strun vyloudit, ten zajisté jest velkým umělcem! — Pod vysokým oknem vilty o strom podepřeno stálo mladé děvče. Slabá záře světel oknem do mlhavé noci pronikající upadala na bílý šat jeho. Mladá hlavinka, plna půvabů, snivě klonila se pod záplavou zlatých kadeří. Tisknouc malé, bílé ruce na vzbouřená prsa, naslouchala dívka každému tónu houslí umělcových. —

Slyš! Teď píseň umlkla a tichem rozléhal se nekonečný jásot, potlesk — — Zarosenym okem pohlédla dívka oknem do jasně ozářeného sálu. Tam na nevysokém podiu stál Hladký s kouzelnými houslemi v rukou, děkuje obecenstvu. A právě vystupovala na podium krásná, vznešená dáma a za ní družky, nesouce na sametové podušce věnec vavřínový. Hladký sklonil hlavu a sličná dáma ona vložila mu na černý, kadeřavý vlas vavřín a sivé oko její zaplálo zvláštním čarovným leskem. Mladé děvče venku bolestně vzdychlo a mimovolně přitisklo rozpálené čelo na chladné sklo okna — —

Co to? Proč Hladký tak náhle zbledl? Oko jeho maně zalétlo k oknu a jako ztrnulé zůstalo upřené na jedno místo. Neslyšel chvály, necítil vavřínu na svém čele. V zaťaté dlani tiskl drahocenné housle, jakoby je chtěl rozdrtiti. Snažil se prchnout, — ale přátelé zastoupili mu cestu. Bledý, chvěje se po celém těle chopil se konečně donucen opět houslí. Hrál; — takou píseň posluchači nikdy posud neslyšeli. Každý tón byl slzou, vzdechem krvácejícího srdce; v písni té zněl stesk po ztraceném blahu, zoufalství bez naděje v budoucnosť — —

Obecenstvo naslouchalo utajujíc dech. Náhle ozval se pronikavý tón. Struna pukla a housle rozdrceny zachřestily na podlaze. Hladký zmizel. Vyběhl do sadu, tam, kde pod ozářeným oknem sálu klečela dívka zakrývajíc v pláči svůj obličej.

„Mařenko!“ zvolal Hladký kloně se k ní. Dvé modrých očí slzami zarosených pozvědlo se k němu v neskonalém obdivu. — „Jaký to chladný pohled! Ne, nedívej se na mne tak!“ prosil Hladký. Chvějícími se rty promluvila Mařenka: „Ach, pane, jsem prostá dívka, nehodná vaší lásky. Vy máte vavřín a já jen proutek myrty — na hrob!“ dodala s bolestným úsměvem. — „Jak krutá to pomsta! Ne, ne, Mařenko! Co mi sláva? Ničím je mi svět bez lásky. Poznal jsem to — — Viz, roztrhám svůj vavřín, který jsem tolika slzami vykoupil! Jediný lístek myrty z tvé hlavy stokráte jest mi dražším! Odpusť mi, zapomeň, čím jsem se proti tobě provinil — chci žíti jen tobě! Ó rci, že chceš jíti se mnou?“ — „Jak bych mohla, — nesmím vám překážet. Vám kyne sláva — a já prostá dívka —“ slova její zanikla v tichém pláči. — „Odpuštění!“ úpěl Hladký. — Mladá hlava dívky sklonila se na jeho prsa. Neodolal, políbil bělostné její čílko. — Ha! to čelo bylo tak chladné! Pohlédl jí v tvář. Oči její ztrnulé neplály více ohněm života, jen slzy se v nich posud třpytily. Zděšen položil hlavu k její ňadrům naslouchaje, zda mladé srdce dosud bije — —

„Mrtva!“ zašeptal zničen.

A oknem pohlížely sem ze sálu vznešené dámy, šeptajíce si a ironicky se usmívajíce. —

Z novější poesie české.

Žít!

Nač ty chmury kolem čela?
k čemu věčně, věčně snít?
viz, čí ruka světem chvěla,
a čí píseň věky hřměla —
musil boji, lidstvu žít!

Vše co kolem tebe v spěchu:
vlna, oblak, hodin kmit —
kráčí k cíli bez oddechu,
volá k tobě: zanech vzdechů —
chceš-li v ráj, tož musíš žít!

Nechť tvé dívky luznou krásu
hermelínu halí třpyt:
přinuť svět, by do tvých vlasů
vpletl laur — a ona v žasu
vítězi pak bude žít!

I tvůj duch když v drn se schýlí,
jenž tvé nebe doveď skrýt —
zaplač hořce třeba chvíli,
vždyť i Bůh kdys pozbyl síly —
nezapomeň ale žít!

Vrať se z pouště svého žalu,
jako prorok, mezi lid:
veď ho kolem zpupných králů
v svatou zemi ideálů —
pro svobodu uč ho žít!

Krásněji nad jitra vzplání
vzejde její zlatý svit —
a kdo trpě umřel za ni,
ještě dlouho hvězdou ranní
nad tmou věků bude žít!

Jan Calvi.

Kristu na zapomenutém klášterním kříži.

Tak sám! Jsi jediný, kam vždycky zrak se vrací
po dlouhém bloudění tím prázdným, pustým šerem.
I tvoje tvář i bok tvůj rudý v tmě se ztrácí,
jež bloudí od lampy tu neurčitým směrem.
Je ticho. Nezní víc zpěv mnichů dálný, snivý,
a ruce nezvednou se k tobě v pozdní čas.
Jsi sám a sám. Jen zřím, kdy večer tichomřivý
se vkrádá do kraje, a měsíc uspí nás,
a s nekonečna plá a září — teskný, bílý,
dvě duše mladistvé zde klečet, plakat chvíli.
Když kolem nezní víc již žádný šepot jiný,
tu — Kriste — šepcí svých ti duší tajné viny,
a ty jen mlčíš! Tvá se nehne svatá hlava,
a s jejich náděje květ dále opadává — — — *Alfred Černý.*

Blaník.

Jde oráč za pluhem a hlavu k ňadrám kloní —
Kdes nad ním v blankytu skřivánka píseň zvoní
a vítá nový den.
Zář ranních červánků se na oradle kmitá
a mlha táhne se přes pole kamenitá,
jež plodí strasti jen. —
Hle, pluh se zastavil. — Nač myslí oráč mladý?
Na snivých očí lesk, na plné dívčí vnady,
na sklenky zvuk a zpěvy?
Tam v bídné chatrči, jež ve mlhách se jeví,
snad právě chvíle té mu matka zmírá hlady!

K té chýži chudobné pln bolesti se dívá
a slza po tváři mu mimovolně splývá
a padá v černou zem.
Však povzdech zoufalý on na rtu bledém tají
a dí jen potichu: „Jak smutno, smutno v kraji,
jak smutno v srdci mém!
Hle, v plném půvabu nad horou jitro svítá,
však lidu slza jen a zoufalost ho vítá — —
Ó, jak je lid ten bídným!
On roní krev i pot a zmírá dechem klidným
a tyran v odměnu bič nový na něj splítá!

Na šíji těžké jho jdem všichni od kolébky.
Kdy vzplane soudný den, kdy spadne s naší lebky
ten věnec trnový?“ —
Pozvédá oko své. Tam v dáli do červánků
ční Blaník zasmušen. Kol hrdých jeho spánků
vlá závoj mlhový.

„Hle, Blaník!“ oráč dí a zrak mu bleskem plane.
„Kdy z jeho nitra nám šik bohatýrů vstane.
Je pravá chvíle věru,
by jejich mečů lesk už zaplál v nočním šeru
a zdrtil okovy od ďábla ukované!

Zda už se vzbudili ze staletého snění?
Zda slyšet zbraní zvuk a dutých štítů znění?
Zda vrch se nechvěje?“ —
A mladík zadumán opouští pluh i koně
a k hoře tajemné jde k ňadrám hlavu kloně
za svitem naděje.
A stoupá na horu a klade ucho k zemi.
Vše mrtvo, ticho kol. Jen káně perutěmi
roztíná mlhu ranní.
On tlumí na rtu dech. — Zda slyšet rachot zbraní?
Do mlhy zahalen spí Blaník hluch a němý! —

Však náhle, — jaký zvuk! — Hruď mladá chví se blahem.
„Zda sen to? V hlubině pod příkrým hory svahem
já zaslech' ocel znít!
Ó, není snem to víc! Zvuk ocele se blíží!
Ó, spadnou okovy, jež plece lidu tíží,
my znova budem žít!“ —
V tom pokřik probouzí jej z bláhového snění. —
Řetězy nesouce za pánem v rozzuření
sem kvapí roje sluhů. —
„Hle, bídník!“ křičí pán, „od svého utek pluhu!
Nuž svažte, svažte ho a vrzte do vězení!“ —

K. Lenský.

Hnízdo skřivana.

Teď, kdy zticha jeseň dýchá
mlhy svoje plné zlata
v jiním bílá strništata,
a ta pole zoraná —
duši moji nejvíc vábí
babí léto do hedvábí,
jež svou sítí obepíná
pod mezí, kde tmí se hlína
teplé hnízdo skřivana!

Hle, tam nebe pode křídly
v ruchu snů a záři hvězd —
zvonek modrých výšin sídlí!
I když bouří divá jízda
hřímá nad ním svoji zvěst,
a své trilky vichr hvízdá —
předce stébel toho hnízda
nedotkne se žal ni bída;
Pán Bůh sám je s výše hlídá,
a to hnízdo svaté jest!

Ó jak sladce, v také chatce
na niž vždycky slunce svítí,
skřivanu jest žít a sníti
i když druzi prchli v jih!
Co kdy s nebe štěstí spadlo
v jeho hnízdo z hebkých snítek —
to mu chrání polní skřítek,
a, by nikdy nevychladlo,
schová mu je v zimě sníh!

A tak nebe pode křídly
v ruchu snů a záři hvězd —
zvonek modrých výšin sídlí!
I když bouří divá jízda
hřímá nad ním svoji zvěst,
a své trilky vichr hvízdá —
předce stébel toho hnízda
nedotkne se žal ni bída;
Pán Bůh sám je s výše hlídá,
a to hnízdo svaté jest!

Teď, kdy zvolna úzkost bolná
každé ptáče hořem tísní,
a již stichnul jásot písní
v smutném hraji podzimním —
nic skřivana nezabolí,
když si doma pohodlně
skrčen v měkkých lístků vlně
dřímá na svém hnízdě v poli.
Vždyť je vystlal peřím svým!

Mát on skrytou tamo kradí
míru vonnou ratolest,
jež mu život štěstím sladí!
A vy všichni, co kol jdete,
a kterým snad také v hrudi,
již vám nyní bolest hněte
jindy počlo štěstí kvést —
jděte zticha, sic se zbudí,
jak mu touto snítkou hnete.
Jeho hnízdo svaté jest!

Alois Škampa.

V Záhoří.

Upomínka z Chorvátska.

Napsal

Josef Kauble.

Poslední den mého pobytu v Bosně se přiblížil. Bylo to 11. června 1879 z rána, kdy naposledy slyšel jsem z minaretu krásné mešity v Maglaji volati hodžu k modlitbě. — Srdečně jsem se rozloučil se stařičkým kapetanem R., jenž důtklivě mne napomínal: „Vy ćete sada putovati svietom; nemojte zaboraviti, mladi prijatelju, na našu milu domovinu, pozdraviti liepo naš Zagreb, posietite našu malenu Švajc, sretno Zagorje!“

Nezapomněl jsem na ta slova bodrého, v službě vojenské sešedivělého starce. Oko jeho vždy zaplálo mladistvým ohněm, vzpomínal-li na nejkrásnější okamžiky svého života, jež strávil v mém věku v tom „hrvatskom raju!“ — A pravdu měl ten starý vojín. Když stanul jsem na vysokém temeni hory záhřebské, tu zdálo se mi, jakoby před zrakem mým čarovné obrazy z neznámé říše své báječné krásy rozestíraly a unavené oko hledíc na severozápad s úzkostí tušilo — ne to není, to nemůže býti skutečnosť.

Rudé paprsky slunce vrhaly v obraz ten čarovný svit, aby rozkošnému pohledu dodaly ještě více nádhery. Ký div, že mysl má dlouhou a trapnou vojenskou službou odvyklá pocitům vznešenějším pojednou jakoby z dlouhého spánku se probudila — — ano sen to byl, kéž by to byl sen! Takové kouzlo chová v sobě svět, tolik síly a moci čerpat můžem z přírody — a my lidé?

„Tvoj je izgled vilinsko čaranje
koje srca radošću napaja,

naših vila ti si mirno stanje,
prava slika zemaljskoga raja;
milo nam se pružaš iza zora
kano vali preko sinjeg' mora."

„Rozkošně se vineš nám Záhoří, jako jemné vlny v siném moři." Tak opěval básník pod Velebitem ten slovanský ráj — pravý ráj a přec tak málo známý. Oko jeho zíralo jindy jen na holé skály a širopusté moře, nyní slova nadšená vynutil mu ten božský kraj, ta nejspanilejší a nejpožehnanější část vlasti chorvátské. — A vskutku, zíráš na pravý div přírodních krás! Před zrakem tvým náhle se zjeví siné moře s celým půvabem svým, na hladině jeho zdvihají se v malebném nepořádku vysoké vlny a mezi těmito bezstarostně bělají se plachty rychloletých lodic! Však vždyť to pevnina, což smyslové nás tak klamou? To siné moře jest bujná zeleň půvabné doliny, vysoké vlny jsou chlumky a pahorky nad dolinou a ty sněhobílé plachty? Toť jsou lákavé panské dvory a rozmilé příbytky mezi doubravami na pahorcích — švarné to statečky zdravého lidu.

Když zadumán hledíš na ten div, rád přivolíš básníku, že pěl pravdu!

Jest to sever krásné země chorvátské a jakoby Chorvát bratru Slovinci nechtěl dopřáti toho rozkošného ráje — odděluje stříbrná říčka Sutla ráj ten od štyrské mezi. Vysoké horské bašty uzavírají a ovrubují z ostatních stran ten dol, jakoby jej chránit chtěly proti nepovolaným škůdcům. Jen na jih sklání se pozvolna od hory ivančické proti vlnám chladné Sávy. Ty rozčeřené vlny — půvabné pahorky a planiny malebně se zdvihají, porostlé jsouce vinným trsem; na západ končí se kostelskou horou, kde se druhdy vypínal hrdý Cesargrad ... dnes pusté pouze rozvaliny, pamětníci dávných dob.

Však málo pod Cesargradem z pohorské druhdy vesnice zrodilo se půvabné městečko Klaneč. Spatříš je, postavíš-li se na mezi slovenskou i chorvátskou do posutlavské roviny, ale chceš-li vejíti a dereš se po chlumech, nespatříš městečka, až v ně vkročíš.

Vy krásné chlumy! Za dávných časů ležely jste prý ladem. Místo ušlechtilé révy vinuly se po vás v neladné směsici bujné ostružníky a divoké trsy vinné. Dnes jsou planiny ty pravou slastí poutníku pro ušlechtilý mok hroznů, a švarným osadníkům pravou Mekou výnosu jeho půdy. Druhdy bylo prý jinak. Byl to útulek hýřivé šlechty a pánů záhorských, zde měl starý Nimrod mnoho přátel. Lovecké hostiny po starochorvátském obyčeji oživovaly divoké planiny, od lité kule vykrvácel mnohý jelen i srnka, zavyl někdy i vlk, uháněla nevzdávajíc se ještě úskočná liška, proklínajíc svůj osud, že nemůže tak sprovázeti se světa krutou a nemilosrdnou záhorskou šlechtu, jako své krocany a kuřata. Tenkráte ovšem mnohdy hlučně oživly ty pahorky rozháraným životem aristokracie. Ssutiny Cesargradu jsou výmluvnými svědky. —

Když jsem k večeru vystoupil na Cesargrad, překvapil mne čarovný zjev. Nachové slunce pohroužilo se na západ, rozpouštějíc poslední paprsky jako krvavou síť po obzoru. Jemní obláčkové vyprovázejíce usínající slunko přelévali se ze stříbrné barvy v zlatoleský žár. Tam dole k západu třpytila se Sutla, brzy se oku skrývajíc, brzy opět se vynořujíc mezi pahorky. Čarovný byl to pohled! Jak mile, jak rozkošně dojímá

všecky smysly tvé ta zahrada, ta spanilá a žírná údolí, to svěží a příjemné podnebí, jaré, četné obyvatelstvo, nejvěrnější tradicím slovanským, v horstvu ukryté nezměrné poklady cenných rud, tu i tam z hloubi země vytryskující léčivá zřídla a dávná i slavná minulosť hrdinných předků chorvátských, o níž každá víska v tom podivuhodném kraji svědčí! Utěšené údolí posávské i ty zelené, žírné nivy podrávské kochají tvé srdce a oku mile lahodí: avšak marně zápasí o palmu s vlnitým Záhořím. Přívaly deštů rozrývají ty spanilé nižiny v bohopusté, nepřehledné močály a bahna, mžikem mizí všecka úroda polní a svěží vzduch jedem se nasycuje.

Ale v Záhoří ta pěkná řeka Krapina, jež pramenic se na východě podle hory ivančické jako stříbrolesklá stezka vine se uprostřed záhorské kotliny, nespouští se s takým rykem sobě vyměřené dráhy. Svlažuje jen dobročinně luka dodávajíc svěžesti a krásy zeleným nivám oplývajícím úrodou polní, vínem a ovocem překrásným! —

Zíráš-li neustále na jednotvárné a rozlehlé roviny — neb opět na vysoké, nebetyčné hory bez proměny — unaví se a přesytí brzy dychtivé oko tvé. Však v Záhoří neumdlíš: rozkošná vyhlídka mění se neustále. Brzy pohlížíš na bujnou rovinu, plnou krásných lučin, žírných ornic a rozmilých štěpnic, brzy zářící oko tvé spočine na vínorodných chlumech, brzy opět octneš se jakoby sevřen v úzké dolině ovroubené se všech stran vysokými horami, a zdá se ti, že nikudy nenalezneš východu z té úžlabiny.

Neustálá různotvárnosť a proměna téměř při každém kroku, jejž posvátnou tou půdou učiníš, zajímá tě bez únavy: všude zíráš něco nového, neviděného a znavené oko tvé příjemným dojmem okřeje a oživne každým okamžikem.

Jak svobodným, rozkochaným duchem dýše se tu! Vzdálen jsi ruchu světského a opovrhuješ jím, směješ se těm pošetilcům, kteří se jen skrze skla dívají do ráje jim zapovězeného. —

Jemné a líbezné podnebí lahodí tvé duši neskonale. Hora ivančická a záhřebská brání nepříznivým živlům a od jihu lahodní a teplí větrové provívají tím pozemským rájem. My obyvatelé severu divíme se: tu není náhlých proměn, tu nevystřídá se nesnesitelné parno náhle s nevlídným studenem, tu není ono chladno, jež v horských krajích panuje a přec jest vzduch tak jasný, tak svěží!

Když za parného dne vydáš se na cestu ze Záhřeba, ihned okřeješ, jakmile kolem „Suseda“ zabočíš do záhorských končin. Málo vod nečiní vzduch vlhkým, déšť je pouze mírný a bouře málo kdy se snese nad tím švarným údolím. Těžké oblaky štyrských krajů rozbíjí se o tvrdé stěny strážných hor a spouštějí se dílem v podrávském, dílem v posávském údolí: a v Záhoří jen teplý a zdravý vzduch lahodí duchu svému — blaží člověka i přírodu. Ký div, že bodrý lid honosí se pověstí, tu že byl ráj člověčenstva, zde že praotec lidstva divil se dílu stvořitelově. Planiny, hory i doliny — na vše to zírá lidská duše se zanícením — ladný souzvuk, divná harmonie! Ňádra té spanilé země napájejí lid přesladkým mlékem — ohnivým vínem, jaké jen zemí zaslíbenou téci mohlo, celá příroda tu bují divnou silou a lepotou. V těch utěšených dolinách zaznívají milozvučné písně krásných venkovanek spě-

chajících od práce polní — pastýři prozpěvujíce milostné zvuky shánějí s lučin svá stáda a veselý cinkot zvonků mísí se s lidským hlasem v rozmilý soulad . . . není to ráj?

Ale ještě více, i ten jazyk, ten milozvučný jazyk, jenž se tu ozývá ze slovanských úst, dle pověsti jazykem je praotce našeho; svědčí o tom i písemná památka. Skoro všickni národové přeli se za dávných dob, že jich jazykem mluvil Adam a tak i „illyrský" národ není poslední. Dubrovčanín Seb. Dolci, jinak vážný spisovatel, tvrdil se vší určitostí, „da je praotac govorio ilirskim jezikom" (srov. Književnik II, 90).

My se usmíváme tomu, ale přece říci musíme: krásná země, krásný lid i krásný jeho jazyk. —

Není však chorvátské Švýcarko pouze žírnou a spanilou zemí, lahodného a svěžího podnebí; ukrývá též v lůnu svém bohatství nezměrné, cenné rudy prostupují ty romantické hory. Není to sice ni stříbro ni zlato — to však snad štěstím je lidu, jenž hrabivosť nečítá v necnosti své. My raději vidíme síru a uhlí v záhorských horách, než ryzí stříbro i zlato.

Rohatec, Krapina, Radoboj a mn. j. jsou znamenité doly — jen více železnic! R. 1811 náhodou nalezeny byly sírové doly u Radoboje. Až po dnešní den navštěvují učenci znamenité to místo, pilně zkoumajíce vzácné zkameněliny vymřelých živočichů i bylin, jež tu v nevídaném množství hlásají o šedých dobách zkušenému oku. Radobojské zkameněliny jsou vzácnou ozdobou císařského musea ve Vídni. Divnou náhodou byla objevena síra v Radoboji. Pověsť ta upomíná nás na naivní báje o různých nálezech Feničanů.

Prostý sedlák kopal sklep na své vinici; jak to již zvykem sedláka chorvátského, bez ohně být při práci nemůže třeba leto bylo. Tak i náš Ambrož rozdělal v jámě zhloubí několika stop oheň, ale velice užasl, vida, že od dříví chytila i země a hořela. Celý užaslý vzal hroudu té země a donesl farářovi. Ten však se neznal v geologii, hrudu uložil na okno, brzy na to zapomenuv. Hruda ta odpočívala dlouho na okně — až ji spatřil znalec. R. 1865 prodala vláda radobojské báně společnosti, jež r. 1871 vytěžila skoro 600 metr. centů čisté síry. —

Nejsme u konce s poklady té země. Daleko za hranicemi chorvátskými je Záhoří známo svými teplými a léčivými zřídly („toplice"). Každým rokem spěchá v zimě v letě množství cizinců zdravých i churavých v to malé chorvátské Švýcarsko, aby okřáli na svěžím vzduchu u léčivých zřídel. Teplice krapinské mezi všemi ostatními jsou nejproslulejší. Městečko „Krapinske toplice" prostírá se právě uprostřed Záhoří, ovroubeno jsouc s tří stran horami a těšíc se tudy lahodnému podnebí. —

Není divu, že tak spanilý a bohatý kraj je též bohatě zalidněn, počítať na 135.000 duší a to ke cti jména slovanského skorem veskrz ryzích a uvědomělých Chorvátů. Žádný kraj v celém Chorvátsku není tak zalidněn, skoro 5000 obyvatelů přijde zde na 1 čtver. míli, číslo to proti jiným krajům chorvátským ohromné. —

Šťastné obyvatelstvo v Záhoří můžeme dobře rozděliti na dvé tříd: na sedláky a šlechtu. Středního stavu t. j. měšťanstva, vyjímajíc Krapinu, v Záhoří téměř není. Ba i ten skrovný počet průmyslníků a obchodníků,

pak horníci, podnikatelé různí, jež po celém Záhoří roztroušené nalézáme, ti nejsou původem Chorváti, jsouť to — jak to již u nás Slovanů bývá — cizopáskové cizinci, kteří nezřídka na úkor slovanských domorodců se obohacují, načež domácím národem opovrhujíce, s plnými vaky opouštějí krásnou tu zemi, aby ve vlasti své pohodlně týti mohli z mozolů lidu slovanského. Neutěšené to poměry, nám Čechům obzvláště dobře známé — vždyť v „našich“ světových lázních hovor český sotvy zaslechneš!

Zahalme však raději rouškou ten tmavý stín slovanské společnosti a obraťme se k zdravému prostému lidu, jenž u nás i našich bratří je nejkrásnější nadějí v budoucnosť. Prostý lid v Záhoří náleží mezi tak zvané Kajkavce; již obyčejem horského lidu řeč poněkud protahují mluvíce; tím však neztrácí ničeho krásný ten jazyk, spíše nabývá ještě více lahody a zvláštní plastiky. V horním Záhoří jazyk více se podobá slovenskému ve Štyrsku, lid nosí se již více po městsku, je velmi přičinliv a pracovit, ač vadí přílišná zalidněnosť při skrovném průmyslu. V dolním Záhoří slyšíš již nejkrásnější jazyk slovanský, rozmilou štokavštinu — o níž Šafařík napsal, že podobá se něžnému toku a spanilému šumotu potoku plynoucího květnatými lučinami údolu a že rozjařuje jako lehýnký vánek a proudění májového vzduchu (Gesch. der slaw. Spr. u. Lit. 1826). Tak dolní Záhořan již srodný je hovorem i krojem s Chorvátem posávským a jako je rozmilým svou krásnou mluvou, ušlechtilou postavou, slovanskou tváří i obyčeji národními, tak zdobí jej i šlechetná, přímá, v pravdě slovanská povaha. Sám neznaje slova „nouze“, — neboť požehnaný kraj rodí mu nápoje i potravy s dostatek — vyniká až přílišnou hostinností, které se my Čechové nyní již diviti musíme. Peněz hotových však u nich nenalezneš.

Šlechta záhorská dělí se opět na dvě třídy. Do prvé náleží vyšší šlechticové to jest hrabata a baroni, potomci to slavných Keglevičů, Oršičů a t. d. Vysocí tito zemané, bohužel většinou národu odcizení, hynou vůčihledě tělesně i duševně. Panské rodiny ty znenáhla vymírají a mizejí z té posvátné půdy; není divu: vždyť hoví prázdni a rozmařilým kratochvílím ve světových městech, učíce se, jak třeba býti odpůrcem své vlastní matky! Jsou sice čestné výminky, ale vzácné. Za to však druhá třída zemanská honosí se svým národním rázem. Jsou to zemané nižší, neb jak je žertem nazývají „šljivari“ (slívaři), jakoby u nás řekl kobylkář neb košťálník. „Šljivari“ mají každý svůj dům neb zámek a vůkol něho prostranné ornice i vinohrady. U samého stavení prostírají se obyčejně štěpy slívové, odkudž jméno. Jdeš-li Záhořím, mile dojímají zrak tvůj tyto zemanské dvory, jež nepočetně ozdobují pahorky a rozkošně oživují celou krajinu. —

Minulosť Záhoří je slavná. Otevři knihu dějin národa chorvátského a spatříš téměř na každé stránce řádek o Záhoří. Téměř každý věk zaznamenává našim bratřím na Sávě slávu slavného Záhoří. Krapina, Sobor, Kostel, Cesargrad, Stubica a j. jsou velmi vážná města v dějinách chorvátských. Měst těch většinou více není a jen vznešené ssutiny hlásají vážně bujný někdejší život v Záhoří.

V 15. století bylo Záhoří pravým ohniskem chorvátského národa, zde neuhasl nikdy národní život. Zde nalezl látku Stanko Vraz — i u nás

v Praze starým vlastencům osobně známý básník chorvátský — k překrásné baladě, jež vypravuje o osudu spanilé zemanky Veruniky, známé po celém Chorvátsku pod jménem „Kruna svih ljepoticâ".

Koncem 15. věku přikvačili Turci. Chorváté stěhovali se proudem do nynějšího severního Chorvátska, západního dílu Slavonie. Obzvláště do Záhoří přišlo mnoho panstva chorvátského, jmenovitě Kegleviči, Draškoviči, Gušiči, Oršiči a jiní.

Za bouřlivých dob 16. věku byli Draškoviči a Kegleviči jediným štítem chorvátské země. Když Slavonie sténala pod jarmem tureckým, když Dalmacie byla v rukou dílem vlašských, dílem tureckých, když velká část Chorvátska padla pod jho vojenské: tenkráte jediné Záhoří zůstalo svobodno, v něm se soustředila historie chorvátská, ten malý kraj jediný bránil se, povstal proti porobě selské. Ovšem král selský Matija Gubec r. 1573 i vojsko jeho potřeno, ale záhorský sedlák vydobyl si tu slávu, že první bojoval za svobodu a rovnoprávnosť svou.

Což máme říci o věku nynějším? V Záhoří spatřil světlo světa veliký „Illyr" Ljudevit Gaj, soudruh našich Šafaříků, Kolárů a Jungmannů — vzkřísitel idey slovanské na jihu!

Každý Chorvát bude ti vypravovat o slavném „grofu" Janku Draškoviči, o znamenitém opatu bystřickém Krizmaniči. V Záhoří prožil první „illyrský" básník Stanko Vraz nejkrásnější doby jinošství svého; zde přebýval znamenitý chorvátský hudebník Lisinski. Záhoří přineslo Chorvátům nejrázněji bojovníky na poli vědy a osvěty a neustále posílá do boje nové zástupy švarných mladíků. Místo panských, zhýralých dvorů, plných tajemných, romantických bájí, zdvihají se hrdě a sebevědomě bělavé statečky zdravého lidu a z těch skromných chýží spěchají nadaní mladíci v širý svět, svorně ve společné kolo — s jedinou myšlénkou, s jediným zápalem, povznést svou vlasť k dávné slávě. —

Nuže s bohem, ty krásné Záhoří, již dosti prosnil jsem rozkochaným duchem v tvých bujných planinách, duch můj oživil opět jednou po dlouhých, trapných dobách, zase jednou volněji dýchal jsem na půdě slovanské, obraznosť svobodněji se rozehřála a srdce se slzou děkovalo bohu, že slovanskému světu daroval krásný — pozemský ráj . . .

Staré báje vypravují, že pravlasť všeho Slovanstva je kdesi za horami. Dějináři hledali dlouho tu zemi za horami, konečně však vzkřikli: aj toť „Zagorje"! A svět slovanský jim uvěřil. Zajisté každý z nás Čechů, jenž navštíví Chorvátsko, by přišel do města Krapiny, prodlel by tam několik okamžiků tichého zadumání na zřícenině Čecha, Lecha i Mecha a vzal si konečně kamének z té posvátné půdy do vlasti své v milou upomínku na prastarý hrad pradědů našich. — Avšak poslechněmež raději pověsť samu!

V chorvátské zemi — dí báje — bydlelo druhdy různé plémě slovanské. Knížetem byl „Hrvat", jenž kořil se římskému caru i jeho náměstníku v Chorvátsku. Sídlem knížete Hrvata byl starodávný hrad Krapina. Když kníže zemřel, zůstavil po sobě tré synů: Čecha, Lecha i Mecha a jednu dcerku, Vilinu. Bratří vystavěli si vedle Krapiny ještě dvě města, Psari a Šabac, načež každý z nich vládl v jednom městě. Brzy však znechutilo se jim panství římské i rozhodli se svrci se sebe porobu. Sestra Vilina zatím oblíbila si římského náměstníka, jemuž

plány bratří svých vyzradila. Rozhorlení bratři dozvěděvše se o zradě sestřině, zazdili ji za živa do jedné věže krapinského hradu, jež podnes sluje „toranj Vilinjin“. Vidouce pak nezbytí, hledali na severu novou vlast. A vskutku bratří vydali se přes tři řeky k severu: Čech založil českou, Lech polskou a Mech ruskou vlast. —

Se zalíbením naslouchámе této báji a mimoděk si pomyslíme není-li v této pověsti národní něco pravdy? — —

* * *

S trudným srdcem opouštěl jsem ten požehnaný kraj a vracel se v bílý Záhřeb. Zamyšlen kráčel jsem městem a rozjímal o osudu Slovanstva. Z tichého přemýšlení probudil mne zvučný, známý hlas, jenž volaje mne jménem vítal mne. Ach ano, přítel G . . . . . , bývalý soudruh z universitních studií v Praze. „Da si mi zdravo! Boga mi, malone nebi te poznao u vojničkom odielu!“ Příteli, nikdy bych byl nemyslil, že tě zde naleznu za takých okolností. Ty, Chorvát, žil's vědě a já Čech za tebe byl tam dole — však za to dostalo se mi náhrady.

Dcera táboru.

Historický obraz v jednom dějství

od

Antonína Koukla.

(Dokončení).

Výstup 10.

Flintík, pak **Jarota, Burian, Bernard**, muži a ženy.

Flintík (k sobě). Nikde a nikde ho není, musí být přece již ve stanu, což jsem tak bázlivým? Musím vidět vznešený obličej jeho! (Krade se vzhůru na levo ke stanu, nedůvěřivě odkrývá záslonu; Jarota tiše ho následuje a nyní uchopí za rameno.)

Jarota. Stůj, odvážlivý! Tentokráte mi neunikneš.

Bernard (z levé strany, zlostně). Kdo se to opovažuje v mé nepřítomnosti do mého stanu — bídníci! Udám vás veliteli — zlodějové!

Burian (vyjde ze stanu, ohnivě). Kdo se osměluje mým rodákům říci zlodějové? Vetřelče! pamatuj si, že oni jsou zde domovem, nikoliv ty!

Bernard (stranou). Zase on! (Zuřivě.) Teď rozumím! Všichni tři jste spiklenci, o život mne chcete připravit. Pomoc! Pomoc! (Muži a ženy některé vyjdou.)

Flintík (s komickou úzkostlivostí). Veliký muži, pane Bernarde! Já nejsem žádný vetřelec, jsem tvůj ctitel, tvůj —

Bernard (k ženám). Zavolejte vůdce! Před ním se objeví tito lotři v pravém světle! (Několik žen odejde.)

Jarota. Co se to se mnou děje?

Flintík. Já jsem nevinen jako beránek.

Výstup 11.

Prokop, předešlí.

Prokop. Co se děje? Ty, pane Bernarde, voláš o pomoc v mém táboře, ty, můj host?

Bernard. Divíš se, ctěný můj hostiteli? Věz, celá vzpoura, spiknutí proti mně, proti mému životu!

Burian, Jarota, Flintík } Bídný lháři! Toť hrozné, do nebe volající! Běda! běda!

Druhý vojín. Já věděl, že Flintík ze žárlivosti na toho našeho hosta je v stavu nějaký kousek zas provést, ač jsem jej varoval!

Prokop. Rozmysli si co pravíš, drahý Bernarde! Snad to mýlka pouhá!

Flintík. Ano, ano! Mýlka pouhá!

Jarota. Mýlka opravdová!

Bernard (stranou). Tentokráte musím se Buriana zbavit! (Na hlas.) Žádná mýlka! Přistihl jsem je, když se drali do mého stanu! Tento (na Flintíka) první, tento (na Jarotu) za ním a tento (na Buriana) se jich ujímal, když jsem je káral; tedy ne-li větší vinník, menší dozajista ne!

Jarota. Pravím, že to mýlka! Chytal jsem toliko Flintíka, který vzdor mým výstrahám chtěl se vloupati za Ludmilou; zadržel jsem jej!

Burian (stranou). Jak že? Ten také mým sokem? (Na hlas.) Nebyl bych se tohoto ujímal, kdybych byl znal jeho spády.

Flintík. Probůh! nevěřte ničemu! Já za Ludmilou nešel, hrubě jí ani neznám — šel jsem — ano, vyzradím vám vše — šel jsem, abych viděl pana Bernarda, jehož ctím a —

Bernard. Hlupáku! Špatně svým ctěním vymlouváš své vloupání se za mé nepřítomnosti. Nyní však prozradil jsi své soudruhy i to, že se vám jedná pouze o mne! Ano! Mne jsi šel hledat s těmito spiklenci, kteří tě nyní očerňují, aby sami zůstali čisti.

Burian. My neočerňujeme sebe! Hanebná to lež, prohnaný cizinče!

Bernard (k Prokopovi). Hle! jak ctí tvého hosta!

Prokop (stranou). Lituji toho Buriana! (Na hlas.) Pane Buriane Trčko! Ačkoli znám statečnosť tvou i ctím šlechetný rod tvůj, upadl jsi v mou nemilosť, ježto zneuctíváš mého hosta, a zneuctíváš tím mne samotného!

Burian (lomí rukama). Odpusť mi, vůdče! probůh, odpusť, nevím co mluvím; věř, že nemohu za to, nevěřím-li Němci ani to, co se modlí!

Bernard (pokrytecky). Aj! toť nová spousta urážek!

Prokop. Nehněvej se, příteli! Znám pramen těch slov: miloval prý dříve Ludmilu, která jak se zdá, nyní k tobě více lne!

Bernard. Ano, proto nejsem jist životem! Proto se spikl s těmito proti mně, nevinnému!

Burian. Nestojím o tvůj život! Mějž si ho a otravuj ním život jiný, život té, která by mne upřímně milovala, kdybys ty jí nepřekážel!

Bernard. Nerozumím tomu! Ona mne miluje!

Burian. Přetvářiš se! Ludmila mne miluje!

Bernard. Řekla-li tobě též, že tě miluje, klamala tě. Ty však víš, že tě nemiluje a proto ohrožuješ ji i mne, proto najímáš spiklence proti mně!

Burian. Nesnesu těch řečí! Zavolej ji, na požádání našeho vůdce, svého největšího dobrodince, jehož zbožňuje, poví ryzí pravdu, miluje-li mne, či tebe!

Prokop. Velmi dobrá myšlénka. Miluje-li tě, jsi nevinen, neboť není jiné příčiny, proč bys nevražil na mého hosta — bylo by vše tedy mýlkou; jest-li že tě nemiluje a ty se vtíráš, jsi vinen ohrožováním pana Bernarda. Ručím za to, že Ludmila mne neoklame!

Bernard (se sebevědomým úsměvem). Rád souhlasím — vždyť provedení myšlénky té je tak jednoduché. Jdu Ludmilu vyhledat, přivedu ji sem.

Prokop. Přiveď ji pak ke mně. Zatím soukromně obžalované vyslechnu!

Bernard (odejde v levo).

Flintík (stranou). A teď potřebují ještě nějakou ženu hledat, aby rozsoudila, jsem-li najatým spiklencem, já — horlivý ctitel —

Prokop (kyne obžalovaným. Všichni v pravo odejdou.).

Výstup 12.

Bernard sám.

Bernard (po chvíli vyjde zase z levé strany). Ten Burian mne děsí věčným tím podezříváním. Jak by mohl tušiti? A jeho že Ludmila dříve milovala? Ničeho mi přece o tom neřekla, když jsem se ptal, zná-li jej. (Přemýšlí.) Snad by tajně s ním — ďáble! co mi napadá! Mohla by mne podváděti, aby Burianu mohla vyzradit, co zamýšlím? Přísámbůh! nožem bych ji naučil mlčenlivosti! Tuším, že slyším její zpěv! Přichází právě sem!

Výstup 13.

Ludmila, Bernard.

Ludmila (za scénou zpívá):

Puška hřímá v boji —
kde můj milý je?
padne-li, dvě srdce
země ukryje . . .

(Vyjde.) Ty zde, Bernarde? Hledám tě po celém táboře — tys však rozechvěn, mluv, co se ti přihodilo?

Bernard. Dozvíš se všeho; přede vším pověz mi, znáš-li dobře vojína, o kterém jsem ti mluvil již dříve. Burian se jmenuje!

Ludmila (stranou). Již zase o něm? A jak mu planou oči — snad mu Burian neřekl —

Bernard (přísně). Odpověz!

Ludmila. Můj Bože! Proč jsi tak přísný! Co na tom, snad to není hříchem, že jsem jej milovala, dříve než jsem poznala tebe!

Bernard. Mnou přestala tvá láska k němu?

Ludmila. Ty pochybuješ? Já jej nenávidím!

Bernard (přetvářeně). A proč, má drahá?

Ludmila (přemáhá se). Proto — inu proto, že se tobě nelíbí, jak jsi byl řekl.

Bernard. Ba, nelíbí se mi! Škodí kde může, ba zřejmě se vyjádřil, že pochybuje o mé poctivosti!

Ludmila (stranou). Ten hoch mne může zničiti, ač jsem mu ničeho téměř nevyzradila! (Na hlas.) A kdy tak učinil?

Bernard. Nedávno a sice před samým velitelem!

Ludmila (stranou). Tím by se mohlo stát, že by dal křižákům výstražné znamení! (Na hlas.) To jistě z nenávisti k tobě, jehož nyní z celého srdce miluji.

Bernard. Pochybuji, že mne vůbec miluješ!

Ludmila (mohutně). Jak že?

Bernard. Ano pochybuji. (Pevným hlasem.) Kdo by mimo tebe mohl mu vpískat ty myšlénky o mne?

Ludmila (stranou). Nebesa! on tuší! (Na hlas.) Bernarde, ty mi ubližuješ! Burian ničeho neví, jen podezřívá a sice z nenávisti k tobě!

Bernard. Podej důkaz, že tomu jen tak a že nejsi s ním ve spojení. Před chvílí chtěl se Burian s dvěma spiklenci vloupat do mého stanu, snad aby mne zabil. Volal jsem o pomoc; nyní všichni tři před Prokopem zapírali svou vinu. Prokop vysvětlil mi příčinu, proč Burian mne nenávidí; milovala's prý jej, nyní však zase mne. Ale Burian tvrdil, že jej posud miluješ — tvrdil, (hlasem povýšeným) že's mu to nedávno sama řekla — a já ti mám věřiti? On obviňuje mne, že tě násilně mu uchvacuji. Jednoho z nás dvou odsoudíš!

Ludmila. To je lež, že jsem mu řekla, že jej miluji! (Stranou.) Probůh, jsem ztracena. Běda mým plánům. Teď by mi ani Burian neuvěřil.

Bernard. Bez důkazu nesmím věřiti. Důkaz podej, že ho nemiluješ, tak tomu chce i Prokop.

Ludmila. Jaký však důkaz podám?

Bernard (velitelsky). Veřejně vyznáš, že jej nenávidíš a vysvětlíš, že jest mi proto nebezpečným, a aby citlivě byl pokárán, obžaluješ jej, že slíbil mne zabíti. Podobně budeš mluviti o ostatních, třeba to nepravdou bylo. Pak budou střeženi alespoň, neuškodí mi více a já tobě uvěřím, když z lásky ke mně tak učiníš!

Ludmila (stranou). To by upadl v nejvyšší nemilosť Prokopovu! (Na hlas, ohnivě.) Toho neřekl, že tě zabije!

Bernard. Nezáleží na tom; či chceš šetřiti toho, který mně chce za každou cenu škoditi?

Ludmila (stranou). Bože, posilni mne, bych se nyní neprozradila!

Bernard. Ty se chvěješ! (Prudce.) Ženo, ty jej posud miluješ!

Ludmila (prudce). Nevěř tomu! Bojím se toliko, by se pak tím více nemstil a s ním ostatní.

Bernard. Toho nemusíš se obávati. Bude mou starostí, abychom co nejdříve se odtud dostali; jest-li však mne klameš, přisáhám ti, že tento nůž tě potrestá.

Ludmila (stranou, radostně). Co nejdříve? Děkuji ti nebe, že dlouho mne zkoušeti nebudeš. (Na hlas.) Tak daleko to došlo? Smrtí mi hrozíš? Jest-li tak bídně mne miluješ, je mi smrť vítanou! Dokážu ti, že miluji tě více, než ty mne, učiním vše, co si přeješ!

Bernard (padne jí kolem krku). Tys anděl! Odpusť mi smělou vyhrůžku mou! Vím, vím, že mne miluješ! Pověz to všem a budeme oba zachráněni!

Ludmila (stranou, vznešeně). A zachráněna, oslavena bude vlasť! (Na hlas) Bernarde! jak ráda nyní plním vůli tvou!

Bernard (roztouženě). Pojď drahoušku! Povedu tě k Prokopovi!

Ludmila (stranou, temně). Jdu — povedeš mne — na popravu!

Výstup 14.

Prokop, pak **Burian, Jarota, Flintík**, předešlí. Vojíni.

Prokop. Aj, Ludmilo, ty zde! Výslech vede k tomu, že nutno jest tvé svědectví. Víš, co se přihodilo?

Ludmila. Ano, drahý otče.

Prokop (k doprovázejícímu jej vojínu). Přiveď obžalované! (Obžalovaní předvedeni. S nimi vojíni, ženy, kněží.)

Ludmila (stranou). Toť on! — Můj Bože, také ten dobrý stařec Jarota obžalován — já jej mám zničiti!

Bernard. Pověz, Ludmilo, miluješ tohoto muže? (Ukáže na Buriana.)

Ludmila (po chvíli, klidně). Nemiluji!

Burian. Ta bídnice!

Bernard. Co mluvil ti kdy o mně?

Ludmila (klidně). Že tě zabije! (Zděšení v lidu.)

Burian (divoce). Hanebná lež! Ta dívka je přemluvena tím netvorem!

Prokop (vážně). Poprvé ti, Ludmilo, v životě připomínám dobrodiní, jimiž jsem tě obsypával. Slibovala jsi věčnou vděčnosť. Chci ji míti všecku v tomto okamžiku a sice tím, že povíš mi ryzí pravdu na otázky mé!

Ludmila (stranou). Obraze nešťastné vlasti vznášej se přede mnou, bych neklesala! (K Prokopu.) Chci otče tak učiniti!

Prokop. Nebyla jsi nucena mluviti proti Burianovi?

Ludmila (po chvíli, klidně). Nebyla.

Burian (srdcelomně). Jsem zrazen přece, o můj Bože, můj Bože

Prokop. Miluješ pana Bernarda?

Ludmila. Ano, otče, miluji.

Prokop. Z celého srdce?

Ludmila. Z celého srdce!

Prokop. Mluvil Burian výhrůžně proti Bernardovi?

Ludmila. Tak, jak jsem pověděla.

Prokop. Dobře. Tím tedy mne urazil, že nešetrně se vyjádřil o mém hostu! Jiného nic se mu dokázati nemůže, ale za vinu tuto dokázanou budu nemilosrdným! Proč však tito zároveň se účastnili?

Bernard (tajně k Ludmile). Řekni, že také ze žárlivosti.

Ludmila. Také ze žárlivosti! (Smích v lidu. Jedni volají: „Také ten šedivec!“ a jiní: „Ať si vezme raději bibli!“)

Druhý vojín. A pak prý Flintík nemá ženské rád!

Jarota. Veliký Bože, ty netrestáš lež tuto? (K Prokopu.) Ano! Flintík miluje tajně Ludmilu, vím to, prozradil se mi, já však jí byl, neb alespoň chtěl být, starým přítelem!

Flintík. A já zase pravím, že jakživ jsem ani na ni nepomyslil!

Prokop. Této věřím. Nebe by tě dítě muselo přísně trestati, jest-li jediné slovo lživě jsi mi podala! (Tiskne jí ruku, ona ji líbá. K obžalovaným.) Urazili jste mne svým jednáním, proto oznamuji vám největší své opovržení. Kdo z vás jen pozdvihne ruky své proti tomuto muži, propadá životem!

Burian (klekne před Prokopa). Ó netrestej mne tak příliš a vezmi raději mi život — ponížení, jakého se mi dostalo, nesnese má hrdá krev!

Jarota. Ó učiň tak, vůdce!

Flintík. Vždyť pořád říkám, že jsem nevinen! Proč ze mne udělali dokonce zamilovaného spiklence!

Prokop. Jest mi líto, že právě ti, jež jsem měl zvláště v úctě, upadli v můj hněv. Nyní jděte si odpočinout. V boji bude vaše pokání a ten bude co nejdříve!

Bernard (úlisně k Prokopu). Snad již zítra, ač jsou křižáci na smrť zemdleni a sotva za tři dny se vzpamatují. (Obžalovaní odcházejí; lid s nimi.)

Flintík. Zahanben přede všemi! Ó kdyby mne v tu chvíli viděla starší sestra kata nebožtíka krále Václava! (Odejde za ostatními.)

Výstup 15.

Prokop, Bernard, Ludmila.

Prokop. Prosím tě sám, ochránče mé milované dcery, bys odpustil, co se ti v mém pohostinství přihodilo. Bolí mne to tím více, vzpomenu-li sobě, jak mé drahé dítě mluví o tobě nadšeně, o šlechetnosti tvé, kterou jsi bezbranné dívky životu zachoval.

Bernard (pokrytecky). Aj, kdo o tom dále by mluvil v době tak důležité? Raději pospěš, pane, veleti vojínům, aby odpočinuli sobě, bude jim občerstvení zapotřebí!

Prokop (vlídně). Již jsi mi tak radil časně ráno po zarputilém odvrácení se Němcův od našich smírných úst, také jsem uznal s tebou, že Němci jsou velmi málo otužilí a že včerejší šarvátky je na několik dní utrmácejí. Proto jsem směle povolil vojínům odpočinku, jehož velice potřebují a jehož velká část již také požívá. Však na zítřek musíme být přece připraveni, není-liž pravda, drahý můj příteli?

Ludmila (stranou). Ubohý otec! Jak jej vděčnosť z lásky k dítěti oslepuje, ač takového jest ducha!

Bernard (úlisně). Ovšem, můj velkomyslný hostiteli. Ale stráže přece jsou rozestaveny?

Prokop. Tak jest. Sami útok nesmíme učiniti, ježto je nepřítel mnohem četnější.

Bernard. Věru, sami nesmíme útočiti. Nepřítel je skutečně mocný. Manželka kurfirsta bavorského přivedla s sebou vojsko čítající neméně než sedmdesát tisíc vojínů.

Prokop. Tot známo; skutečně čítá nepřátelské vojsko celkem jednu ženu a sedmdesát tisíc bab! (Směje se, tiskne Bernardu ruku na rozloučenou.)

Bernard. Výtečně! Však my je naučíme již zítra! (když Prokop odešel) — anebo ony tebe!

Výstup 16.

Bernard, Ludmila.

Bernard. Výborně! vše výborně! Má nejdražší holubičko, mé zlato — ty mne horoucně miluješ! — Ale ty se chvěješ, co to znamená?

Ludmila (stranou). Je mi úzko, jsem-li zase s ním sama. (Na hlas.) Posud jsem onou obžalobou rozechvěna a bojím se přece nového nepřátelství těch lidí: mohli by stopovati přísně tvé jednání — nejlépe by bylo již odtud!

Bernard. Ty tušíš i to, co jsem ti zcela nevyslovil. Ach ano! právě že nyní rozhodný krok učiním. Vojsko táborské odpočívá, je nepřipraveno na zoufalý útok křížáků, který však je, než táborské stráže čeho pořídí, úplně spasí a nás s nimi. Ač tedy Němci jsou zemdleni, dám jim své znamení, aby sebrali veškeru zbývající svou sílu a neočekávaným útokem vrhli se na vozovou hradbu. Tot byl úkol můj a ten již skoro proveden! Na shledanou, můj andílku, dám znamení! (Líbá ji, ona se přívětivě usmívá. On odejde v levo.)

Výstup 17.

Ludmila sama.

Ludmila (velmi nadšeně). Pravíš, že úkol tvůj skoro proveden — ale vše dokončeno není. Jen dej znamení, německý bojovníku, nyní však i boží bojovnice úkol svůj dokončí a dá svému lidu znamení! — Poněvadž nevím, mohl-li by ten bídník i posud varovat křížáky, kdyby poznal, že s ním jinak smýšlím, setrvám při své lsti a ponechám jej v stálém bludu až do vítězství našich. — A nyní konečně vpíšu na tuto blanku odměnu za svá utrpení! (Vezme ze stolku u stanu blanku a píše.)

Výstup 18.

Burian, Ludmila.

Burian (z pravé strany, Ludmilou nepozorován, aniž ji vidí). Kam nyní odejíti mám, kdy jediná duše, pro kterou jsem žil, mne zapřela, zradila? Kam utéci, komu žalovati hrozné provinění to, kterého se dopustil na mně tvor nejmilejší, tvor, jejž jsem nosil v srdci svém

dnem i nocí, při veselém krbu v ležení i v divokém ryku válečném, tvor, jemuž jsem ublížil snad jen tím, že jsem jej vroucností šílenou miloval!

Ludmila (zpozoruje jej, stranou). Můj Bože, toť on! toť on! Jak se chvěju a přece vím, že jsem bez viny; vím, vím to sama a jediná v celém božím světě!

Burian. Co zbývá mi? Zač stojí špetka toho života, jenž otráven jest zrádou, tak hanebnou, podlou! Nepřátelský meč, jenž srubne hlavu mou, vykoná mi službu největšího přítele. Ó věru ani žíznivý ret netouží tak po číši s medovinou, jako toužím dnes po bledém stínu smrti!

Ludmila (zoufale vzkřikne). Buriane!

Burian (spatří Ludmilu, suše). Kdo mne volá? Nezbývá mi více na světě člověka, který by si mne více všímal, nežli slepý červíka, po kterém šlape.

Ludmila. Buriane, neodvracuj se ode mne — slyš mne, jsem nevinna!

Burian (hněvivě). Umlkni lhavé stvoření. Ponesu utrpení své i bez tvé přetvářky!

Ludmila. Probůh! Slyš mne, povím ti vše — vždyť tě posud nevýslovně miluji!

Burian (rozbouřeně). Ženo bídná! Připravila's mne o štěstí celého života, však ještě neměla jsi dosti a urvala mi přízeň mého vůdce, zatemnila černým mrakem pomluvy oko jeho, planoucí vždy ke mně láskou a přízní. Co ještě více ode mne žádáš — mluv! snad i krev chceš mou — ale to posvátné slovo lásky ať nikdy nevystoupí ze zlolajných úst tvých ku žhavému výsměchu mých bolestí!

Ludmila. Ó běda, běda mi! Nezbývá ti z té velké lásky ke mně již ani slabá jiskra důvěry? Což nepoznal jsi, že o své vůli jsem nejednala, což skutečně jsi věřil, že jsem tě zradila, nebyvši nucena tak a ne jinak učiniti? Pro vše na světě nezavrhuj mne; až vysvětlí se ti záhada tato, budeš mne opět milovati.

Burian. Toho se věru ty nedočekáš více.

Ludmila. Vím, že mne později milovati budeš, ale probůh nyní mi alespoň uvěř, že nejsem tak bídnou, jak myslíš, uvěř mi nyní beze všech důkazů, nesnesu ponížení v očích tvých — anebo zab mne!

Burian. Nejsi hodna milosti té! Jsi-li však ženou, jak o sobě mluvíš, poctivou, zab se sama, pak uvěřím, žes mne nezradila a budu zase šťasten nositi obraz tvůj věčně v duši své!

Ludmila (po chvíli). Chceš moji smrť! — Nebojím se smrti, ale pravím tobě, že neprohřešíš se toliko nade mnou, že se prohřešíš i nad tím, co ti posud draho a nejsvětější, prohřešíš se nad ubohou vlastí. — Však nechť již zvíš vše — (vezme se stolku blanku, na které psala a podává mu ji) čti, rychle čti, chvíle mé očisty jest zde!

Burian. Nechci od tebe ničeho — snad nová to zrada vypučela v mysli tvé. Není ospravedlnění pro tebe leč ve smrti!

Ludmila. Ty musíš čísti!

Burian. Nebudu! Jest-li že láska byla tobě malichernou, nedovedeš ani pro vlasť upřímně cítiti a vše, co pro ni činíš, jest bídnou přetvářkou. Zemři, uvěřím!

Ludmila. Ne, nezemru, musím žíti, nyní zemříti nesmím!

Burian. Tedy přece máš zlé svědomí, přece mne znovu chceš klamati, bojíš se smrti, proto pravím tobě, že musíš zemříti! (Chce se na ni vrhnouti.)

Ludmila (velebně se mu postaví vstříc, majíc hlavu hrdě vztýčenu, majestátně). Stůj! Ve jménu velikého otce našeho Žižky, ve jménu víry a vlasti naší rozkazuji tobě: čti! a dones nejvyššímu veliteli!

Burian (stranou, udiven). Jaký to plamen sálá jí v oku, tak hrdou a vznešenou, tak démonickou a přece velebnou, neviděl jsem ji nikdy! (Béře od ní list, sotva důvěřuje si pohlédnouti jí v tvář, pak čte.) „Vojevůdce! Host tvůj je zrádce. Lstí jsem od něho zvěděla, že dá křižákům znamení, a že tito dnes ještě v parnu poledním učiní na nás útok. Nechť se vše tajně k boji připravuje, by on sám ničeho netušil a nedal výstrahu. Tvá Ludmila.“ (Po chvíli, když byl nedůvěřuje zraku, znovu prolétl blanku.) Ty jej tedy nemiluješ — tos ty vykonala — ó nyní chápu — tys byla nucena —

Ludmila. Mluvit, co on chtěl, bych se neprozradila!

Burian. Tys nevinně připravila mi všecky ty hrozné útrapy?

Ludmila. A v skrytě a v pláči trpěla je s tebou!

Burian (otevře náruč roztouženě, ona v ni vběhne). Ó Ludmilo! Odpusť, má milovaná Ludmilo! Již chvátám, bych vůdci pověděl, jak veliká jest láska tvá pro vlasť, jak vzácnou jsi její bojovnicí? (Líbá ji; v tom vyjde z pravé strany několik žen a Flintík.)

Výstup 19.

Flintík, několik žen, předešlí.

První žena. Viděly jste co podobného ve světě? Místo prokletí ji líbá!

Druhá žena. Jsem žasnutím téměř bez sebe! (Burian odchází.) Pojďme za ním, vysvětlí nám vše!

Třetí žena. Není jinak možná: ta Ludmila je čarodějnicí. (Ženy jí přisvědčují a odejdou za Burianem.)

Výstup 20.

Ludmila, Flintík.

Flintík (zadrží odcházející do stanu Ludmilu). Kam chceš, zrádná osobo? Přede všemi jsi se odříkala nás, vyznala jsi, že miluješ ctihodného pana Bernarda a teď za jeho zády se líbáš s tím, koho jsi před ním zapudila? Ty klameš hosta našeho vojevůdce? Ty klameš toho velikého muže, neohroženého bojovníka, před kterým jsi mne tak potupila?

Ludmila (stranou). Tomu hlupáku kdybych se svěřila, neuvěří mi a půjde to Bernardu ještě vyzvonit, aby se mu zavděčil.

Flintík. A jak jsi se mohla opovážit tvrdit, že tě miluju — vždyť náramně tě nenávidím, ty domýšlivá hrdopyško! Ani tě vidět nemohu; jen se mi podívej do očí, můžeš-li (přísně, až komicky přímo se jí dívá do obličeje), s jakým svědomím jsi to o mně mluvila?

Ludmila (se smíchem). Jdi si po svém, vím, že se nyní přetvařuješ a že mne přece tajně miluješ!

Flintík. Co že, ty víš, že tě miluju tajně? Teď bych měl tři dni přemýšlet, je-li to k smíchu, nebo k zlosti. Já odjakživa všecky ženské nenáviděl a považoval je za zbytečné — mimo starší sestru kata nebožtíka Václava krále — a teď ty mermomocí bys chtěla být mým pokladem?

Ludmila (hladí mu tváře). Ale nepřetvařuj se, drahoušku, jsem beztoho tvé největší štěstí na světě!

Flintík (shodí jí ruce ze svých tváří s komickou vyhrůžkou). Nedotýkej se mne! Pro boba tě prosím, dej si to vymluvit, že tě mám rád. Vždyť je mi zlámaná puška milejší než-li ty celá.

Ludmila. To snad proto, že ze zlámané se nemůže už střílet, viď, ty hrdino!

Flintík. Co? Ze mne šašky si tropit, ze mne, jemuž, ačkoli jsem to ještě nikomu na světě neřekl, prorokovala u kolébky starší sestra kata nebožtíka krále Václava, že — — (Rozmyslí se.) Teď jsem si vzpomněl, proč jsem vlastně přišel! (K Ludmile.) Jdi k šípku, s tebou nemám co dělat, nýbrž s panem Bernardem.

Ludmila. A co mu chceš, smím-li vědět?

Flintík. Ty se ptáš, co mu chci? Nejsem bojovníkem, nemám cti v těle? Myslíš, že se nechám tebou očerněným? Vysvětlím mu, že ho ctím a sobě vážím, a že nejsem zamilovaným spiklencem. Teď to víš; já s ním musím mluvit ihned!

Ludmila (zadrží ho). Zpátky, hlupáku!

Flintík. Však se tě nyní nelekám! Nyní já budu žalovat u něho na tebe, jen že spravedlivě a ne jako ty na mne se lží a utrhačstvím. Ano! opakuji ti: řeknu mu, že ho ctím a miluji a že jsem byl očerněn tou, která ho obelhává stále, která se přetvařuje, aby ho tím snáze mohla zraditi, toho ubohého, ctihodného, velikého muže! (Chce odejít v levo.)

Ludmila (zadrží ho znovu, on se brání). Nikam nepůjdeš! Pravím tobě, zpátky! Mé cti se nedotýkej.

Výstup 21.

Jarota, předešlí:

Jarota (vyjde z levé strany, mezi tím co se Flintík chce vymanit z paží Ludmily). Tedy zase jsi neodolal, chlípníku! Ty poťouchlý lháři; veřejně nevědět o ničem a mluvit, že ji neznáš a potají za ní se plazíš a dotýkáš se její cti. Neodstrašilo tě, darebo, že se tě veřejně zřekla? — Teď půjdeš se mnou před velitele! To jsi bojovníkem, když nemáš tolik cti, abys nechodil více dívce té na oči?

Ludmila. Díky, díky, šlechetný Jaroto! Ano, ten bídník mi činil násilí — odveď ho!

Flintík. Což spím — či je to skutečnost, že slyším slova tak drzá?

Ludmila. Prosím, rychle ho odveď!

Jarota. Mne prosit, panenko, nemusíš více — my jsme spolu

také hotovi, zde činím toliko svou povinnosť! (K Flintíku.) Nyní se mnou, vilníku!

Flintík (komickou horlivostí). Jaroto! Otče Jaroto! Vždyť se mýlíš — nedej si nic lhát od té bídnice — vždyť je to samá lež co povídá, mně ani nenapadlo jít za ní, vždyť jsem jí řekl, že je mi zlámaná puška milejší, než ona celá!

Ludmila (stranou, úzkostlivě). Bernard se může vrátit každou chvílí!

Jarota. Jak že, tys za ní nepřišel — snad ona přišla ještě za tebou!

Ludmila. Odveď jej, rychle!

Flintík. Slyšíš ji, jak se mne bojí? Chtěl jsem na ni žalovat panu Bernardovi, který by nám byl neublížil, kdyby ona nás neočernila; chtěl jsem mu říci, že jej klame a podvádí: před chvílí viděl jsem ji, jak se líbala zase s Burianem!

Jarota. Člověče, máš všech pět smyslů pohromadě? Burian by byl tak bezectným, aby se s ní mohl udobřiti?

Flintík. Ba ano! V táboře bych nalezl několik žen, které to se mnou viděly!

Ludmila. Ó prosím tě, otče, odveď ho, zbav mne všech útrap — vždyť vidíš, jak je žárlivým a soptí na mne!

Jarota. Proč bych ho odváděl? Teď z toho žárlivosť nekouká. Že chce na tebe žalovat — má-li co, zasluhuješ toho, však on již dokáže, co tě tak náramně píchá — s chutí bych mu pomohl Bernarda vyhledat.

Ludmila. Pro všecko na světě! Smiluj se nade mnou, otče, vždyť jsi mne vychoval, vždyť jsi mne tak miloval, vysvětlím ti — ale nyní nemohu, odejdi i s Flintíkem z tohoto místa — smiluj se a odejdi!

Jarota. Vida, vida! Já se mám nad tebou smilovati a ty jsi se nesmilovala nad mými šedinami, tys je vydala veřejně posměchu žen a vojáků, tys mne ubohého starce dovedla obviniti, že jest hříšnou láskou pro tebe zaujat — za to, že někdy v důvěrnosti požertoval s tebou a dovolil si v stáří svém vyjasniti tváře a radovat se ještě životu? — Ó posud zní mi v uchu ten výsměch, tak palčivý a žhavý — a ty ode mne žádáš milosti? — Nechci se mstíti, nechci být sám tvým žalobníkem, jinému však nezbraňuji, nemám k tomu práva — ať si jen dokáže, co mluví, ne jako tys učinila mně!

Ludmila (stranou). Probůh! jsem ztracena — Bernard přichází, pozná, že jej klamu a dá křížákům znamení výstražné! — Ha! Jaká to myšlénka. Co se nepodařilo s Jarotou, podaří se s Bernardem. (Křičí.) Pomoc! Pomoc!

Výstup 22.

Bernard, několik žen, předešlí.

Bernard. Co se děje? Ach zase ti bídníci zde!
Ludmila. Přišli se pomstít na mně! Štěstí, že přicházíš!
Flintík (velice pokorně). } Ctihodný pane! —
Jarota } Já pomsty nehledal nikdy!
Ženy. Styďte se oba! Styď se, starý hříšníku!

Bernard (stranou). Nesmím příliš mnoho hluku dělati, by v táboře nenastalo živo.

Ludmila (stranou). Ubohý starče. Lituji tě, ale pomociti nemohu.

Jarota. Což může nebe přece viděti takovou hanebnosť a netrestá ji?

Bernard. Bezpochyby mluvíš právě o sobě!

Flintík (kleká před Bernardem). Veliký muži! Věř mně, že klame tě tato žena, které tak důvěřuješ. Vždyť tě ctím a nemohu tě klamati: před chvílí jsem ji viděl, jak se zase líbala s Burianem.

První žena (k ostatním). Ten hlupák neví o smíření Ludmily s Burianem, neví o její lsti.

Ludmila. Lžeš bídníku, v hrdlo lžeš!

Bernard (stranou nedůvěřivě). Jak že? (K Jarotovi.) Proč ty o tom nemluvíš?

Jarota. Nevím o tom a lháti jsem se nenaučil.

Flintík. On přišel později!

Bernard. Chlape, nepodrývej mou dobrotu! Ty se mstíš na Ludmile — ale nemáš žádných důkazů.

Flintík (chytrácky). I mám důkazy! Tady jsou svědkyně. (Ukáže na ženy.) Ty to viděly se mnou!

První žena. Byly jsme zde po dlouhou dobu, nevíme však o ničem

Flintík (zoufale). Já se zblázním!

Druhá žena. Flintík byl tu s námi, Ludmila pak byla ve stanu. Burian je stále v ležení, což dosvědčí sám vojevůdce!

Flintík. Toť jsem již hotový blázen!

Třetí žena. Když Ludmila vyšla, odešli jsme, ale Flintík tu zůstal.

Ludmila. A obtěžoval mne svou láskou. Později přišel Jarota a jak jsi viděl, nebránil mne!

Jarota (stranou). Škoda je tě, děvče, že jsi na dobro spustlé. Více s tebou nebudu mít trochu soucitu!

Bernard (k Flintíku). Vidíš, ničemo, jsi v mé moci!

Flintík. Probůh! Věř mi, ctihodný pane, že všemu tomu nerozumím — ale neklamu tě!

Bernard (ironicky). Vidíš ubožáku! Všichni lhou, jen ty mluvíš pravdu! (Vážně.) Kdybych neměl na zřeteli, že vojsko odpočívá jsouc unaveno a nebál se výtržností, předvedl bych tě znovu před soudce Prokopa; nyní však ti radím, abys rychle a tiše se odstranil, nebo mne poznáš! (K Jarotovi.) Ty jdi též a pamatuj si přece, že jsi už šedivcem!

Ludmila (tajně k ženám). Nesmějte se těm ubožákům a odejděte! (Ženy odejdou v pravo.)

Jarota. Teď se budu vyhýbat všem lidem, nevěřím nikomu. Aspoň kdybych věděl: lže ten Flintík nebo ne?

Flintík (k Jarotovi). To je chlapík! Pořáde jen blaho vojska má ve své paměti!

Jarota. Jenom nás má v žaludku! (Odejdou oba v levo.)

Výstup 23.

Bernard, Ludmila.

Ludmila. Neřekla jsem ti, že se jich nezbavíme?

Bernard. Pravda, pravda! (Jásavě.) Ale přece se jich zbavíme, všech se zbavíme. (Šeptá jí.) Už jsem dal našincům znamení, odpověděli mi, že rozumí, tedy dnes, dnes — snad již za chvíli, ano! Poledne se blíží, sluneční žár roste — co nejdříve uslyšíme rej německých válečníků a zděšené nářky překvapených kacířů.

Ludmila. Jak se s tebou raduji! (Stranou.) Nu jen ať přijdou páni Němci! (Vezme ze stanu bibli a čte v ní.)

Bernard. Jsem šťasten, že už nepotřebuji se lekat nebezpečí, že mne někdo vyzradí; již pryč s přetvářkou, pryč s trety kacířskými (vyrve jí bibli a pohodí), zahoď tu kacířskou havěť!

Ludmila (zvedne bibli, políbí ji, povznešeně). Nedotýkej se, ohavníku, této posvátnosti!

Bernard. Jak že? Ty ji pozvedáš, ty s kacíři posud držíš?

Ludmila (stranou). Ještě se nesmím prozraditi. (K němu.) Odpusť, že se zapomínám. Od prvních chvil, kdy chápati počala mysl má svět, byly mi vštěpovány myšlénky obsažené v knize této: stala se mi bohatstvím a štěstím v zármutku. Byla jsem vychována ve víře, kterou ty kacířstvím zoveš. Což mohu za to, že srdce mé kouzelnou mocí připoutal jsi k sobě a přece v srdci tom pevně tkví kořeny svaté víry mé? Vytrhej kořeny ty, zbude ti v prsou mých srdce rozedrané, bez života, bez lásky!

Bernard. Nepochopitelno, že takové kouzlo chová v sobě vaše kacířství. Jsi-li v něm šťastna, proč bych ti je bral, mně beztoho náramně málo záleží na kněžském blábolení; má víra je: nahromadíš-li, budeš mít, ne-li, dři bídu. Čti si jen svou bibli, jsi žena; titěrnosť je ti vrozena. Já se zatím postarám o zlato a peníze. (Zajde na pravo do stanů. Slyšeti za jevištěm náhlý hluk, boj za scénou; vřava válečná roste víc a více.)

Ludmila (klesne na kolena, vzhlíží k nebi). Velikou chvíli uchystal jsi, Pane, lidu svému!

Bernard (volá ze stanu). Slyšíš, Ludmilo! Již jsou naši zde!

Ludmila (nevšímá si ho). Spaseny učiň služebníky své!

Bernard (vyjde). Již jsou zde! (Spatří ji.) Ah! ty se modlíš — i to je zbytečno, ti hoši dovedou zvítězit i bez toho. (Dívá se z náspu za scénu.) Ach, ti se řítí vzhůru na vozovou hradbu, věru, jako lvové! Zdá se, jakoby vrch pojednou lesem německých bojovníků obrostl. A hle! Kýho-li šlaka! Táboří se probouzejí, ještě pomýšlejí na obranu. Slyš ten křik, ten zoufalý jich nářek, aj my zvítězíme, rychle pokud jsme tu, seberme kde co jest k našemu bohatství.

Ludmila (zděšeně). Veliký Bože! Co ten člověk mluví, bylo by možno, Táboři že zoufale volají —

Bernard (probírá se v nakradených věcech). Aj! toť věru znamenité bohatství již nyní — ale čím víc, tím líp — je to pro mého drahouška i pro mne! (Odejde zase do stanů na pravo.)

Ludmila (pozvedá se ze země a vstoupá na násep, vzkřikne.) Nebesa! (Klesá; po chvíli.) Což klame mne sluch i zrak? Jedna krajní řada našich vozů převrácena, rozražena! Češi u velikém zmatku — můj Bože, můj Bože!

Výstup 24.

Flintík, předešlí.

Flintík (velmi upachtěn). Veliký muži, pane Bernarde, pomoz, pomoz!

Bernard (vystoupí). Co se děje, co tu chceš, babo, utíkáš, jsi bit, není-liž pravda?

Flintík. Veliký, ctihodný muži! Nebe buď mi svědkem, že jsem bojoval, co jsem s to byl: dva krvežízniví dravci němečtí pod zbraní mou naposled vydechli — ale vše marno, nepřátel roste jako hub po dešti, za jednoho deset — tu jsem si vzpomněl na tebe, statečný pane, že jsi slíbil radou pomoci; zapřisáhám tě, učiň tak, spas nás!

Ludmila (stranou). Běda, běda! U nepřítele úhlavního žebráme o pomoc a radu.

Bernard (stranou). Dva jsi utlouk, potrestám tě. Napíšu Prokopovi, že ho lituji, že si ve mně vyhřál zmiji na prsou! (Píše.)

Ludmila (pro sebe). Což všecko to utrpení mé bylo marno, což ještě trestá mne Bůh za snahy mé?

Bernard (podává mu blanku). To odevzdej svému vůdci — najdeš-li ho totiž ještě při životě!

Flintík. Ó díky neskonalé, vznešený bojovníku! (Stranou.) Jak jsem nyní šťasten! Ó viz mne starší sestro kata nebožtíka krále Václava! (Odejde.)

Výstup 25.

Ludmila, Bernard.

Ludmila. Ne, nemohu se dívati na děsné ono jeviště — zrak mne mučí trýzní největší. (Zamyslí se.) Snad ještě se bude myslet, že jsem vše zavinila — oh! hrůza, hrůza! Bože, proč mne tak nezaslouženě trestáš? (Klesne na zem, Bernard ji zpozoruje.)

Bernard (zlostně). Proč pláčeš — ty pláčeš, kdy vítězíme, či (vášnivě) klameš mne, bídnice, pak tento nůž tvůj život ukončí, jakož jsem ti to přisáhal! (Béře se stolu nůž, žene se po Ludmile.)

Ludmila. O rychle, zab mne, zab, učiň konec mému neštěstí! (Prudká střelba z houfnic, vřava vzroste, rachot pušek a zbraní roste, z dálí ozve se v ryku tom nápěv písně: „Kdo jste Boží bojovníci.“)

Bernard (zarazí se, zděšeně). Co to znamená? Ta náhlá vřava, ta prokletá píseň kacířská, při které nepřítele zahánějí. (Běží na násep.) Co vidím? Kacířské houfnice a pušky chrlí na nás zhoubu, naši jezdci dlouhými háky s koňů strháni, Češi skákají s vozů svých a jako krupobití řádí mezi křižáky — o hrůza! naši utíkají, Češi ženou se za nimi, celý potok vedoucí k Oustí rdí se krví německou — (Odvrací se.) Nyní

chápu, Ludmilo, proč chceš zemříti, nyní chápu, my jsme ztraceni! (Klesne na sedadlo, zakrývá si obličej.)

Ludmila (která vše to udiveně poslouchala). Co že praví, smím mu věřiti? (Běží na násep.) Ó jaký to pohled! Češi nechali prvním nárazem zemdlíti nepřítele a nyní se vzchopili sami. Němec utíká k horám a po celém prostranství nechává mrtvoly své ležeti.

Bernard (pro sebe). A zemříti? Ne, ne! Bojím se smrti, úzkost mne svírá — ale já musím žíti, já chci žíti — — však co dělat, co dělat? (Opět zakrývá si tvář.)

Ludmila (dívá se stále za scénu). Hle, Burian! Jak udatně se žene do samého středu Němců se svým praporcem. Je to on, poznávám jej! Ah! teď mi zmizel (po chvíli, těžce oddychujíc) a neobjevuje se — celé štěstí, bez mráčků, nepřeje mi nebe!

Bernard (k zarmoucené Ludmile, jež lomí rukama). Odpusť mi, Ludmilo, nenaříkej, že jsem tvou naději zničil — vždyť ani nepochopuji, jak pojednou celý tábor kacířský jest vzhůru, zcela osvěžen, v plné síle. Samo peklo s nimi bojuje! (Válečný hluk se blíží.)

Ludmila (za scénu v levo zírajíc). Co vidím! Ó díky tobě, neskonalý Bože! Burian vítězně s praporcem svým blíží se tomuto místu. Ó jaká radosť, jaké štěstí!

Bernard (jako ze sna). Ty jásáš — ó ano! toť nejlepší mudrlantství v zoufání; budu se s tebou přetvařovat, radovat se z vítězství Čechů!

Výstup 26.

Prokop, Burian, Flintík, Jarota, předešlí, několik spolurádců Prokopových, několik vojáků.

(Hluk ponenáhlu se vzdaluje, ale trvá do konce hry.)

Prokop (vyjde a obrací se ještě na levo za scénu). Ať si nyní ti hoši dále proženou Němce, bez milosti, jak ráno přisáhali. Když nechtěli křižáci mír za žádnou cenu, nechť mají naše zbraně na svých hřbetech. Vítězství již dosaženo.

Ludmila (radostí jásajíc). Buriane! (Vběhne mu do objetí, líbá se s ním, Bernard to nepozoruje.)

Bernard (pokrytecky). Jak se těším, hostiteli můj, tomuto vítězství!

Flintík. Ba věru se těší s námi ctihodný muž tento. Kdybychom si nebyli dříve sami pomohli, byl by to on svou vzácnou radou na této blance učinil.

Prokop (udiveně). Ukaž! (Béře blanku, čte.) „Můj hostiteli! Dnešní den ti ukázal, že my Němci nejsme baby, jak jsi nás zval. Žiješ-li ještě, pociťuješ trapně pravdu, žes tak hloupý a dal se mnou klamat; věz: já sám zavolal na tvé ospalé bojovníky naše bujaré vojsko. Bernard Dunkelwald.“ (Zděšení mezi přítomnými.)

Flintík. Co slyším? Bernard je tak bídný chlap, ten ohyzda, ten Jidáš? Jak jsem mohl co velikého vidět v té hloupé jeho tváři, v tom vypouklém zraku a zrzavých štětinách?

Jarota. A ta bídnice se s ním spolčovala, veřejně se k němu hlásila, musela ho znát.

Flintík (stranou). A počkej! Teď konečně tě potrestám. (Jizlivě na Ludmilu ukazuje.) Ano! Ta licoměrná, která se každou chvíli s jiným milkuje, zasluhuje potrestání; ta zrádná osoba!

Bernard (spatří Ludmilu v objetí Buriana, stranou). Co že? Nyní mne opustí a jde k jinému? (Na hlas.) Skutečně! Ona mne přemlouvala, radila mi ke všemu.

Flintík (nadšeně). Já to byl, jenž odkryl tajného zrádce a jeho společnici!

Prokop (okáže jinou blanku). Zde jest blanka jiná. Před bojem přinesl mi ji Burian od Ludmily. (Čte.) Vojevůdce! Host tvůj je zrádce. Lstí jsem od něho zvěděla, že dá křižákům znamení, a že tito dnes ještě v parnu poledním učiní na nás útok. Nechť se vše tajně k boji připravuje, by on sám ničeho netušil a nedal výstrahu. Tvá Ludmila.“ (Jásot mezi přítomnými.)

Bernard (vykřikna). Oh! Já byl přece podváděn, to vše byl klam, slabou dívkou jsem zničen!

Flintík. Zase ta ženská mne o tu slávu připravila!

Jarota. Odpusť mi, Ludmilko, tys křišťál nevinnosti, rozumím, proč jsi tak se mnou jednala.

Ludmila. Tys bojoval pro víru a vlast zbraní muže, já lstí, zbraní ženy!

Burian (klekne před Prokopem). Milosť, milosť!

Prokop. Mýlíš se brachu, (zvedá jej) u mne nemusíš žebrat o milosť. (K vojínům.) Dovedte tohoto chytráka k Němcům, ale to bude muset po čertech rychle za nimi — ať se jeho krajani s ním spořádají za to, co jim vyvedl!

Bernard (běduje, vojíni ho obklopí a s výsměchem ženou jej na levo, odkud posud z pozdálí zní křik utíkajících Němců).

Flintík (mává čepicí). Ó přece nadešla mi hodina hrdinství. Celý svět ať mne vidí, jak právě nyní poženu Němce zrádného z našeho táboru. Ó buď blahoslavená starší sestro kata nebožtíka krále Václava! (Se zbraní v ruce žene se za vojáky odvádějícími Bernarda.)

Prokop (k Ludmile, jež spočívá v objetí Buriana. Ten posud drží praporec, Jarota jest radostí opojen.) Šťastná bojovnice, že teprvé nyní podléháš lásce, nadpozemské vítězkyni!

(Opona padá.)

Z poesie slovanské.

Vzpomínka.

Na zlatou vzpomínám si chvíli,
můj duch se nese v milou dál.
Den zašeřil; my sami byli
a níže v stínu Dunaj lkal.

Tam na vrchu, kde ozářila
ruinu slunka zlatá nit,
Ty stála jsi, jak mladá Víla,
opřena loktem o granit.

Omšený balvan v první rose
černal se Tobě pod nohou,
a slunce zvolna loučilo se
s pahorkem, s Tebou, s ruinou.

Větérek tichý mimoletem
se šatem Tvým si chvíli hrál,
s jabloně plané květ za květem
do vlasů Tobě setřásal.

Tys bezstarostně v dálku zřela,
Okraje nebes hasnuly.
Den doplál, řeka zvučněj pěla,
co břehy tiše zdřímnuly.

Tvé oko jasné, čelo hladko,
Tvé ruce založeny v klín...
A mjícího žití sladko
přenesl nad námi se stín...

F. Ťutčev. Z ruského *T. Jaroš.*

První jeseň.

Když první jeseň po úvalu
stře závoj z jíní rána úsvitem,
dny jasné jsou jak ze křišťálu
a noc se leskne blankytem.

Kde dříve zvonil srp a padal klas,
teď pusto je a prázdno všudy —
jen pavučiny lesklý vlas
opřádá jemnou sítí hrudy.

Vzduch pustne, ptactva umlk jásot živý,
ač dalek ještě zimních bouří čas;
s blankytu teplý rozlívá se jas
na oddychující si nivy.

F. Ťutčev. Z ruského přeložil *F. Jaroš.*

Mezi mohylami.

Jkát nepřicházím o marnosti života
sem hřbitove můj známý mezi tvoje břízy;
mě nuda z města vyhnala, kde kolotá
jen podlost se lží. V snivém vzduchu zlatou přízi
tu slunce tká, sem Vesny bůh vždy nejdřív zpět
se navrací a na rovy svůj seje květ.

Jak příjemno zde, hroby zapomenuté!
Lež trůní po městech, zde pravda vévodí.
Jak na svobodě poprv, zlomiv pouto kruté,
se cítím prostřed vás a vše mně lahodí.
Ba postih'li kdo lidstvo, miluje a strádá,
na pokyn smrti věru rád svou hlavu skládá.

Potomci opic, červů předkové my jaří
tím šťastni jsme, že všech nás čeká zapomnění.
Žij, truď se, strádej, nepříteli stav se tváří.
Ten v bitvě smělý, komu volno ustoupení.
A můžem do syta si skotačit a hráti,
vždyť ohlédá nás smrt, jak starostlivá máti.

Hraj dítě! hraj si na čest, umy, na svobodu;
hle, pusť se za motýlkem, co je slávou zván.
Hraj na nesmrtelnost, na lásku ku národu;
hrou zemdlíš-li, jest útulek ti uchystán.
Hrát-li budeš pilně s pravým humorem,
buď jist, že prach tvůj shnětou mramorem.

N. Minský. Z ruského přeložil *J. Vraný.*

Nářek Sarmaty.

NAD HROBEM ZIGMUNDA AUGUSTA, POSLEDNÍHO KRÁLE Z DOMU JAGELONCŮV.

Spíš, Zikmunde! a sousedé již tvoji,
v dům sjíždějí se nyní tobě hosté.
Ty spíš! a čeleď vítá v nepokoji
tvé ctitele a hodovníky prosté.
Ó trudná vzpomínka o štěstí v hrobě
proč navrací se ještě v duši tobě?

Tys nezůstavil syna svému trůnu —
o jaké na nás rozhněvání boha! —
by jeho vnuk dnes válčil za korunu
a postrachem byl na hranicích mnoha.
S tvou korunou se nyní obchod spřádá,
tvůj stolec ponížen i ztupená tvá rada!

O vlasti má, jak hluboce jsi klesla!
kam dělas bohatství a slávu, sílu?
Od moře k moři pyšně jsi se nesla,
teď nemáš trochu země na mohylu!

A hleďte, jaké dítě u matičky leží!
Ach, z prsou zeje hluboká mu rána,
z níž šlechetné a krásné žití běží.
Ač smrti neprchala hruď ta sklaná,
přec touha po životě v tváři, v hledu,
hněv, otázka, čím zaslouží tu bědu?

A hleďte, vážný chrám jak zhanobený!
Již osady nám oheň schvátil škůdce,
nic nezbylo, leč prázdné, holé stěny,
v nichž zoufající vlastník lomí ruce.
Vše zničil požár, zhouba ze všad prýští,
kam pohledneš, zříš mrtvol v spáleništi.

Po trudech těchto ubožáci mnozí
se po neznámém rozutekli kraji,
a ostatní, až oko zřít se hrozí:
u vlastních dveří o chléb naříkají.
A jiné hubí vláda Moskvy, Němců,
co z rolí otcův hlas zní cizozemců.

Vy, kteří doma lkáte v nepokoji,
jak zachrániti, rcete, národ matný?
Váš vítězný meč zjevil světu v boji,
že také Polák zručný jest i statný.
Však přinesli jsme domů z kruté služby
jen rány, zvadlé naděje a tužby.

Tak pěkné krve napila se země!
A koně, jezdci divoce se mračí,
a dětem hladovým mát zradně, jemně,
řeč nepřátelskou do rtů mladých tlačí.
Ach, stalo se, jak výrok jakýs kázal
že jiné popsal, ale Polsku smazal.

Víc Polák, Vislo, vod tvých neokusí,
již navždy zmizely tu jeho sledy.
Dnes prchá, jméno slyšet-li tvé musí,
jež slaveno tak bylo jeho dědy!
Již svět pro bílé orly, pro znak Litvy
se nerozpálí jako kdysi v bitvy.

Ó Zikmunde! Zde při tvém hrobě —
však větry nám víc nezavějí —
ukládám nepotřebnou k tobě
svou šavli, radosť — bez nadějí...
I loutnu neúkojně
vše, co mi drahým bylo —
ach, slz mi vřelých hojně
jen zbylo.

Frant. Karpiński.)* Z polského přeložil *R. P.*

*) Frant. Karpiński narodil se r. 1741 ve vsi Holovsku v nynější Haliči. Žil 84 let. Odbyv studia, usadil se na vsi, avšak brzy přišel do Varšavy v naději, že ho král Poňatovski milostí obsype. Zklamav se, napsal krásnou básničku „Powrót z Warszawy na wieś". Zemřel r. 1825 a jest pohřben v Lyskovicích. Písně Karpińského zpívány jsou v palácích i chatách. Celkem zůstavil čtyry svazky básní, které se již několikeréhо vydání dočkaly. Karpiński pěl tklivě, lahodně ač teskně a nazván jest — pěvcem srdce. Úpadek Polsky otřásl duší jeho tak mocně, že složil loutnu při hrobě Zikmundově, t. j. že se více psáti neodhodlal. Dojemná báseň tato jest tedy jeho písní labutí. *Pozn. překl.*

Obrázky z Petrohradu.

Zasýlá
Ivan Ivanovič Vlček.

V.

Dvorníci.*)

Dvorník v Petrohradě má větší význam, než u nás — hospodářský správce. — Prosím, alespoň úřední autoritu má zde dvorník větší a hlavní věc: nestojí obec nic a je jí k užitku. — Dvorníci jsou v Petrohradě v každém domě nejméně tři. Jeden „starší“ a dva „mladší“ „dejourní“ jim říkají. V domech velikých, často i přes 100 bytů majících, je „mladších“ — celá řada. „Starší dvorník“ pronajímá vám byt, vybírá činži; bez něho neobdržíte psaní s penězi nebo i prázdné, je-li rekomandované, dokud na „účastku“ (čtvrť) nestvrdí, že jste skutečně X Y a že v jeho „knize domovní“ jste zapsán jako nájemník „na ulici té a té, čísla domu takového, kterého majitele i kterého čísla bytu“ — (tak zní přísně předpis). Jemu musíte odevzdati „pašport“ (pas), jakmile jste se přistěhovali (nejdéle za 6 hodin) a chcete-li odcestovati, musíte jej od něho žádati, neboť bez pasu nemůžete odejeti na déle než 24 hodin ani z města, tím méně přes hranice.

Dvorník je dověrná, uznaná autorita úřady, ať jsou to pošta, policie nebo jakýkoli soud, — pokaždé, třeba by nebyl vždy i „člověk gramatný“ (čtení a psaní znalý) volají jeho. S „upravlajuščím“ (správcem) domu aneb statku vyjednává za vás sám vzhledem k domácímu — a více se obyčejně od něho nežádá, než aby nebyl chromý. —

„Mladší dvorníci“ opět hlídají dům dnem i nocí, zavírají jej v letě o 11. a zimou o 10. hodině, potom otevrou vám třeba dvacetkrát i vašim hostím a to zadarmo, proto také vědí na vlas, kdy a jak časně chodíváte domů ze služby nebo „z gulaní“ (procházky), kdo vás navštěvuje, jest-li mužští či dámy, příbuzní anebo cizinci.

Přátelství mladších dvorníků podléhají — mnohdy i dosti rády — služky zvláště předních obyvatelů v domě. Naše paničky by se asi podivily, kterak při prádle nejprvé máčí, nejprvé škrobí a žehlí se prádlo dvorníkovo, pak služky a naposledy teprvé „milostpánů“.

A již je to tak! Dvorníci v opáčném případě nepřinesli by služkám zásobu vždy již rozštípaného dříví (byty se zde obyčejně najímají již s topivem), zásobu čerstvé i čisté vody, nevynesli by vody špinavé, nepomohli by služkám vynášeti koše prádla na půdu často nad pátým poschodím, špatně by zametali schody a zapomínali rozsvěcovat i odvádět v čas noviny — slovem, služky bez alliance s mladšími dvorníky nemohly by existovat. —

Vždyť všecky tyto práce v Rusku nevykonávají služky — to není jejich obor ale dvorníků, kteří jsou za to placeni již z nájemného. Ovšem nezapomenou nikdy „s novým godom“ (o nový rok) a na při-

*) Dvorník = domovník.

lepšenou přijdou ještě „o Paschu“ (boží hod velikonoční) za zvláštním podárkem. Modrý „surtuk“ (dlouhý kabát), vysoké boty se širokými spodkami, červená košile a nízká „furážka“ (čepice) jsou dosud oblíbeným krojem dvorníkův, zvláště mladších.

Před vraty v nejkrutších mrazích sedě, vydrží dvorník celý boží den i noc. Při tom pije ustavičně čaj, čítá noviny, nejraději humoresky, hraje dámu anebo na harmoniku. V neděli v nejlepším oděvu chodí do kostela a odpoledne do „traktirů“, kde opět do noci sedí a pije čaj, „stakančik“ (sklenice) za „stakančikem“ — mezi tím ovšem také nějakou tu „rumečku očiščené“ (kalíšek vodky) — no, jednu, — dvě, — ale „bože zachraniž nikdy už víc!“ Za to v létě uvidíte jej baviti se v zoologickém sadě s opicemi všech druhů — to je mu nejmilejší zábavou. V Livadii a jiných sadech pohybuje se zcela rovnodušně s ostatní noblessou.

Na „dáčách“ (letní byt) žijí dvorníci jako v nebi. Vše jde jejich rukami a když na zimu stěhují se páni opět do Petrohradu, zůstává dvorník často přes celou zimu jediným obyvatelem dáči. Ji střeží a opatruje a spokojeně dočekává se jara, až zase se mu ohlásí, že má vše rozbednit a připravit k pobytu letnímu. —

Největším zlem pro dvorníky lenivé jsou „cárské prázniky“ (císařské svátky) a čistění ulic. Cárských svátků je v Rusku každý týden několik a nad zachováváním jich bdí přísně vyšší policie ruská. —

Při každém musejí dvorníci obstarávati okrášlení domů nesčetnými prápory, které mnohdy bývají zcela rozbité a špinavé, že barva jejich není ani za dne k udání; večer pak upravují osvětlení.

Illuminace se provádí v Rusku zcela jinak než u nás. Na Něvském prospektu, ulici Mořské, na mostech, rozích, náměstí, v sadech, u divadel atd., hořívají sice vždy hvězdy, koruny, orli, monogramy a slunce z plynových rour neb elektricky ustrojené, — ty bývají ale pro věčnosť vždy tytéž a nikdy se již neměnívají, ba mnohdy ani s pavlánů, nádraží a j. míst ani se nesnímají; v ulicích, u domů, jest však osvětlení jiné.

Po krajích chodníků na dlažbu, obyčejně ale na četné patníky řadou všecky ulice ruské vroubící, staví dvorníci malé sklenky (jako u nás nálevky), do těch kladou lůj, tuk, starou mastnotu všeho druhu a silné knoty, které pak rozsvěcují. Mnohdy, aby oheň byl vydatnější, zapalují staré kaloše, oharky smolné a jiné odpadky, což ovšem ulice naplňuje záplavou vydatných světel, ale zároveň vydává nepříliš příjemný dým a vůni.

O jakémsi osvětlení oken mimo kromobyčejných případů v Rusku nájemníci nevědí ničeho a také nikdy tomu ani jediné svíčky neobětují.

Čistění ulic v létě, nepřetržité kropení a polévání ve vedrech až 45° R., jaké mívá Petrohrad v červnu a červenci, takže o 10. hodině večerní v stínu ještě často i 30° R. horka ostává, — pak zametání, v zimě i odkopávání až na půldruhé stopy umrzlého sněhu po ulicích a odvážení ho do Něvy, — na to všecko nedá obec města Petrohradu ani jediné chvoště, ani jediné kopejky, — neživí ani dohlížitelů a vysoce placených správců, nýbrž to vše obstarávají zde dvorníci sami!

A přijďte se prosím na zdejší čistotu podívat, — uvidíte: „Majó pačtěnie!“ —

Nadšenci.

Novella z dob studentského hnutí r. 1848.

Napsal

Fr. Lad. Hovorka.

(Pokračování.)

„Sestupte rychle, moji drazí!“ zněl rozkaz starého hraběte. A sotva, že uposlechli rozkazu tohoto, již výřez podlahy vznášel se vzhůru a zacelil otvor.

V síni byla čirá tma, všickni mlčky očekávali, co dále se bude díti.

„A nyní ještě třeba shasiti na hoře světel a zde osvětliti,“ pokračoval po chvíli hrabě, a postoupiv ku zdi, pohnul rukou, jakoby provazem zvonu zatáhl a již celá síň podzemní ozářena byla rudými paprsky mocného světla z velkého ohniska k zemi padajícími. „Tak,“ hovořil dále, „nahoře je tma a my na sebe již vidíme. Jsme zde, pánové, v nejbezpečnějším úkrytu, sem oko nezasvěcence nikdy ještě nevniklo — mimo mne jste zde všichni poprvé, ano i Václav, drahý syn můj, dnes poprvé zasvěcen v rodinné tajemství — avšak již k věci, nemařme drahého času zbytečným hovorem . . .“ náhle umlkl a kynul ostatním rukou, aby chovali se tiše.

Nad stropem bylo slyšeti kroky, a občas zazněla rána, jako když pažba ručnice k zemi dopadá — v tom zcela zřetelně bylo slyšeti: „Pusto zde — byli jsme oklamáni, zprávy byly nejisté. Věc to velmi nepříjemná, ano choulostivá, vnikli jsme sem téměř násilím, opírajíce se o své domnělé zaručené zprávy, že zde zatkneme celou společnost spiklenců a — — hrom, aby je spražil! — Nevím, co z toho bude. Starý hrabě je poněkud podivín, může si právem stěžovati — opravdu, velmi nemilá to věc; ale již se stalo — — —“ Po chvíli odnášely se kročeje v dál, vojsko opouštělo hořejší komnatu. —

„Přátelé, jsme opět svobodni,“ mluvil hrabě s veselou tváří, „záležitosť svou jsme skončili v síni hořejší, myslím, že netřeba již více o věci té mluviti; nyní ale bude záhodno, abyste se odebrali do svých bytů. Prvé však, než se rozejdeme, povinností naší, bychom vzdali této statné dívce, jež zachránila nás všech způsobem téměř nepochopitelným a kteráž ochránila tím i naši myšlenku, upřímných díků. Jmenem všech přátel svých,“ mluvil hrabě k Olze, „tisknu ruku tvou, srdce naše jsou plna citů vděčnosti, buď ujištěna, že's vykonala službu znamenitou věci dobré.“

Olga, jež tiše a nepohnutě stála, naslouchala se zarosenýma očima díkům hraběte, na to pak s pláčem vrhla se na prsa Otakarova volajíc: „Bratře, nezasluhuji si díků těch, vykonala jsem pouze, co sama prozřetelnost mi kázala.“

„Nuž, přátelé, s bohem — čas, abychom se rozešli,“ přerval delší pomlčku hrabě, „tyto tři východy,“ ukazoval rukou, „vedou do různých tří ulic, vystoupíte zcela nepozorováni, jděte tedy s pokojem. Na shledanou před sochou sv. Václava! — A vy, moji drazí,“ obrátil se k Hanuši a Otakarovi, kteří rozmlouvali s Olgou, „ztrávíte dobrotivě ještě několik okamžiků ve společnosti mé i syna mého, rádi bychom

zvěděli, jakým spůsobem dopátrala se tato prostá dívka tak důležité události. Doufám, že mi toho neodepřete — prosím, následujte mne," končil a otcovsky se usmívaje, vstoupil do čtvrtého východu; ostatní jej následovali.

Stoupali po schodech temnou chodbou vzhůru; za několik okamžiků starý hrabě se zastavil — „jsme u cíle," pronesl a zarachotiv klíčem, otevřel dveře a vstoupil do komnaty. „Vítám vás v bytu svém," mluvil k příchozím, „odložte, usedněte zde ke krbu, posilněte se — a až se Olga zotaví, budeme jí s touhou naslouchati."

„Celá událost je velmi jednoduchá," vyprávěla po chvíli Olga, „drahý otec můj byl stejně se mnou znepokojen zprávami, jež se do zátiší našeho z Prahy donášely. Puzena obavou o bratra i přítele svého" — pokračovala Olga, sklánějíc zraků svých i studem se růměníc, „prosila jsem dobrého otce tak dlouho, až svolil, bych se na cestu do Prahy vydala. Dostihnuvši bytu bratrova nalezla jsem jej zavřený, usedla jsem tedy na kámen ve výklenku nedaleko dveří bytu bratrova a čekala jsem jeho návratu. Po nějakém čase slyšela jsem kročeje, měla jsem za to, že to bratr s Hanušem. Chtíc jich překvapiti, přitulila jsem se co nejvíce do stínu, bych nebyla zpozorována.

Příchozí přistoupivše ku dveřím zlehka zaklepali, pak mocněji; — na to, když nikdo neotvíral, pronesl jeden radostně: „Nuž vidíte, není jich doma, to opět důkazem, že zprávy mé jsou bezpečné. Jak vám pravím, vím zcela určitě, že celá četa spiklenců, mezi nimiž jsou Chlum i Rokos, má dnes schůzi v paláci hraběte —ského. Obsadíte-li palác a vniknete-li násilím do něho, zmocníte se jich všech. Nuž věříte . . . ?"

„Poslechnu tě," zněla drsná odpověd, „ale klamné-li budou tvoje zprávy, snesou se následky na hlavu tvou!" Po slovech těch neznámí odcházeli — nemohla jsem téměř ani dýchati, jak ustrašena jsem byla. Ihned vyptavši se na palác —ský, spěchala jsem, bych žoldnéře předešla, vás varovala a zachránila . . ."

„Což se ti, bohudíky šťastně podařilo," končil hrabě vypravování Olgy, tiskna radostně ruku mužné děvy, „a nyní třeba nám všem odpočinku. Vy, přátelé, budete mými hosty, jelikož není radno, byste se odebrali dnes do svého příbytku. Václav vás, Otakare a Hanuši, uvede do svých komnat a pro tebe, Olgo, připravena je ložnice mé zesnulé choti."

Hanuš i Otakar loučili se — ač na krátký jen čas — přece bolestně s Olgou, vždyť měli si mnoho — mnoho vyprávěti, avšak přílišné unavení Olgy kázalo jim, by jí popřáli potřebného odpočinku.

„Nuž, dobrou noc! Zítra na shledanou!" klaněl se všem starý hrabě. —

(Konec I. dílu.)

Rozhledy.

Z českého divadla. Konečně tedy v chrámu našeho dramatického umění nastal aspoň z části kýžený obrat. Správa divadla snaží se přece jednou dáti uměleckému ústavu našemu ráz český a slovanský. Tak byla nám v poslední době předvedena dobrá veselohra původní „Farizejci“ od A. H. Sokola, a připravuje se téhož autora nová práce „Gelínek a spol.“ V brzku budou pak provedeny: nové drama původní J. J. Kolára a J. Liera jednoaktová veselohra „Flora.“ Z přebohaté dramatické literatury polské připravují se novinky: „Příbuzní,“ čtyraktová veselohra od Michala Bałuckého, „Ostrouhali,“ historická veselohra v jednom jednání od Kazimíře Zálewského a „Horsztyński,“ historické drama Julia Słowackého. Ze starších pak opakovati se budou výtečné „Sliby pannenské“ od Fredry otce. Z ruské literatury provedeny budou některé starší práce Ostrovského. Z domácích pak prací starších snaží se ředitelství předváděti dobré kusy zesnulých autorů v dobách příležitostních, kterážto snaha musí doznati všude zaslouženého uznání. Jen přáli bychom si, aby připravované hry byly také v brzku vypraveny! — Velké zásluhy získala si v poslední době správa našeho divadla, že přijala nabídnutí učiněné jí některými spisovately českými a pozvala slečnu **Marii Deryngovu**, první dramatickou umělkyni velkého divadla varšavského k pohostinským hrám na českém jevišti našem. Myšlenka ta potkala se se znamenitým úspěchem, doznala největšího zdaru a nejširšího uznání. Mladistvá Deryngová, slavná a dokonalá umělkyně první velikosti, dosáhla na jevišti našem úchvatným uměním svým skvělých a zasloužených triumfů; z její úst poprvé zněla libozvučná mluva polská na scéně naší, ona první vnesla v chrám našeho umění palmu míru a umělecké vzájemnosti dvou bratrských národů. První tento krok uměleckého sblížení, jenž zdál se z počátku skoro všem příliš odvážným a téměř nemožným, doznal nejvznešenějšího výsledku a všecky překážky slavně přemoženy, při čemž s vděčností vzpomenouti dlužno nejupřímnější ochoty divadelní správy, režie i poctivých snah jednotlivých umělců. Hodlajíce se v příštím sešitě obšírněji zmíniti jak o výtečné umělkyni Deryngové, tak o znamenitých její uměleckých výkonech na sceně pražské, toužíme prozatím z hloubi duše své, aby tento první krok bratrské vzájemnosti nebyl posledním, nýbrž, aby nám bylo popřáno zažíti více tak v pravdě slavnostních dnů, jakých jsme zažili za pobytu slavné Deryngové v době nedávno minulé. —*rka.*

Ze Slovenska dolétají k nám opět jednou čarovné zvuky nového varyta; dolétají po delším odmlčení se poetů starších: Sama Chalúpky, Jana Botta, Sloty, Krále a j., z nichž poslední tři své básnické spisy chystají pro naši „Národní bibliotéku“. Vajanský (Svetozar Hurban) rozepěl se spanile i ohnivě a první zpěvy své složil do sbírky „Tatry a more“. O sbírce této pronesly se již naši kritici v „Osvětě“, „Světozoru“, „České Včele“ a j. velice příznivě, ba s nadšením vítajíce ve Vajanském (pseudonym tento z bájesloví sloven. přidal zvěčnělý Paulíny-Toth první práci Hurbanově) pěvce, na němž spočinulo boží posvěcení. A věru, převýší sbírka Vajanského uměleckou cenou svou i původností

řadu sbírek básnických, u nás vydaných. Zejména „Herodes," delší to báseň z nejnovějšího Slovenska, „Maják" a „Ratmír" jsou pracemi mistrnými. I z drobných písní a básní vyjmenovati by se mohla celá řada takových, které zůstanou slovenské literatuře (a tudíž tím i české) trvalou ozdobou. Vzpomínáme jen některé z „Jaderských listů," pak rozkošnou báseň „Kikimora," jejíž delikátní prostičké zakončení srdce prochvívá. Škoda, že nemáme se Slovenskem lepšího knihkupeckého spojení! Tak odkázáni jsou jednotlivci činiti, co svatou povinností našeho celku. (Sbírku „Tatry a more" dostati lze v Praze u firmy Slavík a Borový, Myslíkova ul. čís. 7 n. místo 1 zl. 30 kr. za 1 zl., poštou za 1 zl. 5 kr.) —

Na Slovensku chystají se naši bratři vydávati „Spevy slovenské." V redakci, (kteréž dojista přibrány budou osvědčené hudebnické síly slovenské, zvláště p. Fajnor, jehož jsme v Praze také nedávno poznali,) uvázal se krajan náš, učitel p. Kadavý, meškající již 40 let na Slovensku. Přihlášky k odebírání „Spevů slovenských" posílány buďtež neodkladně na „Kníhtlačiarsky účastinársky Spolok v Turč. Sv. Martině." Týž přijímá také dary a předplatné ve prospěch podniku. O zámyslu bratří Slováků nevědělo se asi v Praze, když pohádková kommisse liter. řeč. spolku „Slavia" k tisku chystala „Písně slovenské," dosud nikde před tím netištěné. První vydaný sešit (cena 30 kr., pro studující 24 kr.) uspokojil nás velice. Dík zaň panu J. Prorokovi a „Slavii," která si již na svém pohádkovém poli mnohé liter. zásluhy získala. —

Jedině zábavně literární měsíčník slovenský „Orol," vycházející v Turč. Sv. Martině redakcí M. St. Ferienčíka nastoupí novým rokem svou jedenáctou pouť po Slovensku. My ovšem, sotva že ho poznáme po jménu. My, kteří otvíráme dvéře pohostinství každému hanobícímu nás plátku německému a vykřikujeme na ulici své vlastenectví, my všichni dohromady neodbírali jsme „Orla" dosud více tří výtisků. A přece záležeti nám musí na Slovensku, které, třebas psalo knihy pro lidovou potřebu dialektem, odbírá českých knih a českých časopisů tisíckrát více než my slovenských. Dbejme již jednou svého vlastního prospěchu! „Orol" předplácí se v Turč. Sv. Martině pro celý rok 4 zl., pro pololetí 2 zl. 10 kr. *R. P.*

Jubilejní koncert Bedřicha Smetany. Neschází věru mnoho, abychom i my Slované uvěřili ve fatum. Čiňme co čiňme, zůstáváme světem nepoznáni a pohrzeni. Žili jsme celé tisíciletí v sousedství Řeků a Římanů — pánů světa, a historikové jejich o nás nevěděli. Dědicové moci a slávy světovládného Říma upírali nám a upírají na mnoze podnes autochthonii evropskou, vypovídajíce nás za východní meze tohoto dílu světa — do Asie. Proč? Vzdělávali jsme půdu celé poloviny Evropy, z mozolů otců našich tyly nesčíslné hordy kočovníků a dobrodružných výbojníků — poněvadž ale žili sobě a beze hluku, svět o nich nevěděl, historie o nich mlčí. A jako se dálo před tisíci lety, děje se podnes. Zrodit se umělci naši v Němcích, ve Vlaších, ve Francii, psaly by o nich časopisy celého světa, díla jejich draze by se platila, spisy by se překládaly na jazyky cizí — měli by jmeno světové. Jsouce však Slovany, jsou syny kmene inferiorního a dějiny umění chtějí pře-

cházeti přes ně k dennímu pořádku — chtějí, budou-li moci, jest ovšem jiná otázka.

V neděli dne 4. ledna pořádán bude v Praze Smetanův koncert v upomínku na první jeho umělecké vystoupení před padesáti lety. Plných tedy padesát let neunavné činnosti, věnované povznešení umění, činnosti, jež se honosí plody mistrovské dokonalosti a přec je ta mravenčí činnost známa sotva nám, nejbližším při působišti umělcově; cizí svět neuznal doposud za hodno, aby díla ta prohlédl zkoumavým zrakem, aby postihl jejich hluboký význam, a zazní-li kde na západě jmeno Bedřich Smetana, zní temně jako nesrozumitelný ohlas z nedostupné ciziny. Teprvé v posledním roce prolomilo si české umění hudební brány skrze ledové hory nevšímavosti do krajů západních. V Berlíně, ba i ve Vídni hrají se skladby českých mistrů a jest nám věru s podivením, čtoucím v časopisech tamních úsudky též pochvalné o dílech původu českého. Vrátila se spravedlnost v ty kraje nesmířlivé netečnosti ke všemu, což slove české? Chtějí popříti i nám slušného hlasu v chrámě umění světového, před jehož dveřmi dlíme již po staletí jako nevšímaní prosebníci? Uvidíme!

Přivykli jsme již dávno myšlence, že jen svou silou, svou prací, třebas dlouho ještě odstrkováni, se domůžeme čestného místa mezi národy evropskými. Cizí pomoci se více nedovoláváme, poněvadž jí pro nás není. Až se domácí, národní umění naše vypne do té výše, k níž spěje, samo se překloní přes ony hradby nevšímavosti, jež cizina kolem nás nastavila, a marno bude pak upírati déle významu duševní práci „národa inferiorního."

Jedním z oněch gigantů, kteří mocnou páží pozvedají naše domácí umění k výsostem vytouženým, jest právě Bedřich Smetana, zakladatel moderní české národní hudby, toho umění, které mluvíc k citu člověka a ne tedy pouze k chladnému, tytýž předpojatému rozumu, jest nejdříve povoláno, aby vnutilo i cizině uznání, nám příslušící. Padesát let, celá půle století dospívá již ke konci, co on řečí lahodných i velebných tonů dovolává se spravedlnosti k národu našemu; půl století, jsa knězem v chrámě umění, přináší v oběť nejryzejší snahu svou; což divu tedy, že musil konečně dojíti vyslyšení! Obzíráme řady učňů jeho, vidíme nové nadšené síly — Dvořáka, Fibicha, Bendla, vidíme zástup mladistvých spojenců jejich a nabýváme přesvědčení, že hlas jejich nemůže zaniknouti více, byť se mu stavily na odpor překážky sebe obtížnější.

Smetana prošel těžkou školou života, těžší, než kterýkoli umělec národa jiného, a stížen nad to neštěstím nejhroznějším, jaké může potkati umělce hudebníka. Narodil se 2. března 1824 v Litomyšli. Hošík pětiletý hrál již v kvartetu jako houslista a maje sotva 6 let, vystoupil poprvé ve veřejné akademii ve svém rodišti hrou na pianě. Mladistvý virtuos, jehož za hudebním nástrojem nebylo viděti, sklizel tu poprvé záslužné uznání své dovednosti. Bylo to 4. října 1830 — tedy před padesáti lety. Dán na to do škol, studoval gymnasium na různých učilištích, posléze v Plzni pod dozorem svého strýce prof. Smetany, načež, cítě v sobě náklonnost jen k hudbě, odebral se r. 1843 na další vzdělání hudební do Prahy. Zde zahloubal se do studií oblíbeného umění hudebního tou měrou, že záhy postihl přednosti všech starších

i moderních mistrů, a došel uznání nejen v různých hudebních kruzích pražských, nýbrž i u různých umělců, Prahu ob čas navštěvujících. Dokončiv takto svá umělecká studia, přijal na návrh Dreyschokův nabízené mu místo ředitele filharmonické společnosti v Gothenburku ve Švédsku, kamž se odebral r. 1856. Jakkoli zasypáván v cizině slávou i dostatečnými prostředky hmotnými, toužil Smetana stále po otčině, a když se k němu dostala zpráva o založení samostatného divadla českého r. 1861, již se nedal více zdržovati v cizině a pospíšil do vlasti, aby zde pracoval o povznešení umění domácího. Avšak místo přátelského přijetí v kruzích rozhodujících setkal se s nedůvěrou, ba i výtkou, že prý se umění domácímu odcizil, že je stoupencem hudby cizí, německé. Výtka taková dovedla by zhrotiti ducha sebe mocnějšího — Smetana jí však nepodlehl. Přes veškeru nepřízeň setrval ve vlasti, až si získal uznání a přízně i v kruzích dosud mu nepřejících a povolán byl r. 1866 za ředitele české opery. Nyní rozvinul veškeru tu činnost, na niž se připravoval po celá desítiletí — rok co rok podával českému obecenstvu v operách, koncertních skladbách a sborech vzory nové české hudby, založené na národních melodiích českých, přioděné však mistrným rouchem hudby nejmodernější. První skladbou toho druhu byla vážná opera Braniboři v Čechách, dokončená již r. 1863, provedená však poprvé až r. 1866. Braniboři byli však ještě pouhým náběhem k dílu cele dokonalému, duchem národním veskrz prosycenému, jaké podal r. 1866 v komické opeře Prodaná nevěsta. Prodanou nevěstou vysvětlil Smetana nejen českému obecenstvu poprvé, co jest hudba česká, nýbrž vychoval jí celou generaci zdatných nových sil tvůrčích, které pracují dnes chutě a s úspěchem na díle národním, Smetanou založeném.

Podav takto vzor české opery komické, přistoupil k tvoření nového vzoru opery hrdinské, a tou se stal r. 1868 Dalibor. Dalším krokem na této dráze jest r. 1872 vzniklá veliká opera Libuše, určená pro důstojné prostory divadla národního, a proto dosud neprovozovaná. Po té přistoupil k salonní opeře konversační Dvě vdovy, již dokončil r. 1874.

Rokem tím přestává činnost Smetanova při řízení české opery. Osudná katastrofa, zbavivší ho sluchu, zbavila ho i možnosti, aby mohl své síly věnovati na dále službě českého divadla, s nímž srostla duše jeho. Odstoupiv od divadla, neumlknul však pro české umění. Duch jeho, prosycený nejušlechtilejšími dojmy z říše tónů, žil v říši té na dále, a ačkoliv zbaven bezprostředního styku se světem vnějším, pracoval dále ve svém nitru. Ano, duševní činnost jeho povznesla se do výší dosud netušených, a nové práce jeho nejen že nezůstávají za pracemi staršími, ony je překonávají stále vyšší a vyšší dokonalostí. R. 1876 provozována jeho nová národní opera Hubička, kteráž něžností, lahodou a poetičností předčí nad všechna starší díla mistrova. A opět po dvou letech přišlo na jeviště české nové jeho dílo — opera Tajemství, kteráž co do celkovité, k nejkrásnější úměrnosti dospělé stavby formální jest dosud nejvyšším, klassickým vzorem české zpěvohry vůbec.

Vedle těchto prací dramatických vytvořil Smetana ještě celou řadu děl instrumentálních i vokálních, z nichž pro obmezenost místa můžeme

uvésti pouze klassické jeho Polky a České tance, grandiosní cyklus symfonických básní Vlast*), z nichž doposud jsou známy Vyšehrad, Vltava, Šárka, Z českých luhů a hájů, Tábor a Blaník; a konečně srdcejemné quarteto Z mého života, provedené teprvé letos v březnovém hudebním večeru Umělecké Besedy.

Přestáváme na těchto kusých řádcích, v nichž jsme ovšem ani z daleka nepostihli obrovskou činnost zakladatele naší moderní české hudby. Obecenstvu našemu naskytne se tyto dny příležitost, aby vzdalo vysokým zásluhám mistra Smetany svůj povinný hold. Že neopomene toho učiniti, nepochybujeme ani dost málo. My z toho srdce přejeme Smetanovi, aby za neštěstí, jímž ho stihla příroda, našel hojné náhrady v lásce a uznání všech těch nesčíslných srdcí, bijících pro vlast a umění národní. *P. de A.*

Jules Mien. „Stává se častokráte, že cizinci přibyvše k nám, poznavše jazyk i obyčeje, tak přilnou k našemu kraji, že ho za druhou svou vlast považují. Zda příčinou toho jsou jich výminečná srdce, či naše výminečné struny sympatické, či jedno i druhé, rozsuzovat nebudeme, dost na tom, že tak bývá, a kdoby nechtěl tomu věřiti, tomu mohli bychom jako důkaz uvésti celou řadu u nás všeobecně proslulých jmen, počínajíce od Gallusaa, Heidenszteina, Františka Menińského a skončivše Juliem Mienem.

Kdo jest Mien, — ví se již částečně u nás, ale třeba ještě důkladněji znát. Jest to Francouz, který po polsku doplnil a ukončil „Horsztyńského“, člověk, který překládal Słowackého na jazyk francouzský; Francouz narozený ve Francii a té doby polský literát, redaktor „Revue des littératures Slaves“. Pařížan a Krakovan zároveň, člověk činný, nadaný a velepilný.

Autor těchto řádků před nějakým časem poznal se s Juliem Mienem v Krakově a nemůže zapomenouti dojmu, jakého doznal. Mien jest člověk ještě mladý, tváře šlechetné a zajímavé, typu čistě francouzského, bystrých očí černé barvy, takových i vlasů, živých pohybů, slovem „un parisien jusqu' au bout des ongles.“

A nyní račte si, prosím, představiti toho Pařížana, který, když mluví o Słowackém, nemůže klidně seděti na místě, deklamuje každým okamžikem jeho verše s lehkým přízvukem na poslední slabice, s ohněm v očích a francouzským zápalem v celé tváři! Vše to jest zároveň divné i sympatické. Rozmluva po našem seznámení se rozpředla se o „Horsztyńském“, který právě byl dokonán. Mien vrátil se z divadla rozechvělý, jako v záchvatu horečky. Idealem jeho bylo viděti drama to na jevišti a konečně ideal ten se vyplnil. Jaký to podivný Francouz! Mluvil, že nikdy neosmělil by se skončiti díla velkého Słowackého, ale jinak že by kus ten nebyl hrán. Získav si opravdovou zásluhu, prosil právě všecky, by mu odpustili; dokončiv drama spanile i poeticky, obával se, zda se nedopustil smělé odvážlivosti. — Mien nadšen je pro Słowackého tou měrou, že cítí k Mickiewiczi jakousi nepřízeň z toho důvodu, že zášť mohla najíti místa mezi tak velkými dvěma poety.

*) Cyklus symfonií Má vlast, kvarteto Z mého života, jakož i České tance vyšly tiskem neb se tisknou nákladem knihkupectví Urbánkova.

Słowacki to jeho ideal. Přeložil již do francštiny mnoho z jeho děl (Mazepu, Lillu Wenedu, Balladynu, poesie a j.); právě přičiňuje se všemožně, aby přeložil ještě více a již napřed těší se, jak poesie jeho, od francouzských tak různé, budou míti mocného vlivu na tyto.

Jako redaktor „Revue Slave“ snaží se všemožně, aby rodáky své obeznámil s literaturou naší a slovanskou vůbec, o které tak málo mají známostí a o níž zhusta tak nepochvalně píší.

Literární zásluhy Miena o literaturu francouzskou jsou již velmi důležité. Jest jako cestovatel, který odkrývá nové neznámé, aneb co horšího špatně známé dosud Francouzům země, a při tom země žírné, jichž plody mohou sesílit rodnou jeho půdu. — Moha meškati v Paříži, volí žíti nad Vislou, neboť přivykl již lahodnému šelestu její vln. Zde založil si již rodinný krb, zde jsou jeho Penatové — zde přirostlo již i jeho srdce. Jest to jeden nejen z nejvíce zasloužilých, ale i sympatických cizozemců, jakých popřáno nám seznati.“ — Tak píše „Gazeta polska“ (Nr. 272). K tomu my dodáváme, že Mien nezískal si jen zásluh o polskou literaturu překládaje spisy Słowackého a Kraszewského, nýbrž mnoho zavděčil se i ruské literatuře, přeloživ některé romany Turgeněvovy do francštiny a v poslední době věnuje vřelou a horlivou pozornosť literatuře naší, studuje pilně jazyk náš a pročítá díla předních našich spisovatelů, by v brzce mohl seznámiti krajany své i s plody našeho písemnictví. Za tou příčinou zavítá v krátkém čase (v době provozování tragedie „Horsztyński“) do Prahy, aby blíže poznal literaturu naši a seznámil se s našimi pracovníky na poli krásného písemnictví. Až dosud uveřejnil několik obšírných a zajímavých úvah o české literatuře v „Czasu“, o čemž se později šíře zmíníme. —*rka.*

K literární vzájemnosti polsko-české. Polákům se na mnoze bez práva vytýká, že pěstování všeobecné známosti pobratimských národů slovanských zanedbávají, neboť vnikáme-li hlouběji do literárního ruchu polského, toť přicházíme k přesvědčení, že Poláci i v tomto oboru mnohem více pracovali než se za to má a činěná výtka valně ztrácí na své platnosti. Netoliko starší literatura, v níž nalézáme díla pro celé Slovanstvo povšechně důležitá, jako jsou neocenitelné trudy Lindeho a Maciejowského (Dějiny práva slovanského), ale i literatura nejnovější jasným jsou toho dokladem. Ano, dovolili bychom si i té úvahy učiniti, že Poláci mají v době současné daleko hlubší a obšírnější vědomosti zejména o nás Češích, než kterýkoliv jiný národ slovanský. Rovněž přiznati sluší, že Poláci nikdy nedávali interes k Čechům v míře tak značné a ušlechtilé na jevo, jako právě v době přítomné, v čemž vidíme nejvýdatnější zřídlo tak potřebného vzájemného poznání se. Úkaz tento vítáme zajisté s nelíčenou, upřímnou radostí a čím více si jsme vědomi důležitosti podobného působení, tím výše ceníme přední pěstitele této myšlenky v Polsce. Tu především jest nám vděčně vzpomenouti spisovatele polského, p. Bronisława Grabovského, jehož značné zásluhy nemohou se než skvělým úspěchem v Polsce i u nás setkati. Četné jeho práce uveřejňované v rozličných časopisech varšavských (Kłosy, Tygodnik illustrowany, Tygodnik powszechny, Biblioteka Warszawska, Niwa a t. d.) mile nás utvrzují, že máme v Polsce přítele, kterýž vzácnou důkladností a pilností obrací zřetel na náš život literární i společenský. Avšak pan Grabowski šíří v Polsce vědomosti netoliko o nás, ale i o Slovensku, Horvatsku a vůbec o jižních zemích slovanských. Kromě toho jest činným co dra-

matický spisovatel a překladatel, při kteréž příležitosti připomínáme, že se jeho čtyraktová veselohra „Sprzymierzeńcy“ na varšavském jevišti se šťastným úspěchem letošního roku potkala. Nelze nám dnes obšírněji jednati o chvalitebné činnosti našeho přítele, a jmenujeme toliko některé práce z oboru slavistiky, kteréž v poslední době v polských časopisech uveřejnil. Ve varšavském „Tygodniku powszechnym“ uveřejnil řadu velezajímavých rozprav p. n. Zwyczaje doroczne ze stanowiska mitologii porównawczej se zvláštním zřetelem k národům a obyčejům slovanským. Jest to práce pečlivá a zasluhuje všeobecné pozornosti každého, kdožkoliv se zaměstnává dějinami dřevního života lidu slovanského. Bylo by si přáti, aby tato práce vyšla též o sobě, čímž by se stala i širším kruhům přístupnější. Nemenší důležitosti jsou každoroční literární přehledy, kteréž p. Grabowski uveřejňuje v měsíčníku „Niwa“. Poslední sešit téhož časopisu obsahuje přehled literárního ruchu slovanského. (O literárních přehledech p. Grabowského, pokud se týkají písemnictví českého a horvátského za r. 1878, psáno již jinde.) V článcích těchto jeví se spisovatel býti dobrým znalcem našeho písemnictví a vřelým tlumočníkem našich snah. Kromě těchto a jiných prací uveřejnil v roce přítomném značnou řadu drobných zpráv v „Tygodniku powszechnym“ a „Kłosách“, jakož i životopisy vynikajících osobností slovanských; jmenujeme toliko životopis slovinského vůdce Bleiweise a studii o paní K. Světlé, kteráž dojde co nejdříve v „Kłosách“ uveřejnění. Jak pilným jest Grabowski co překladatel, jest čtenářstvu českému zajisté známo (v letošních „Kłosach“ K. Světlé „Vesnický román“). Leč netoliko on, též spanilomyslná jeho choť jest horlivou pěstitelkou vzájemnosti polsko-české. Právě se dovídáme, že vyšla jejím překladem v Piotrkově známá u nás povídka pí. K. Světlé „Córka kamieniarza“. Ponechávajíce si obšírnějších zpráv na příště, přejeme ušlechtilým snahám „našich milých přátel“ mnoho zdaru. — *E. Jelínek.*

Dobročinný slovanský spolek v Petrohradě. Minulého měsíce odbývána v Petrohradě výroční schůze slovanského dobročinného spolku, při kteréž příležitosti podal předseda V. J. Lamanský obraz spolkové činnosti za rok právě minulý. Řečník poukázal především k tomu, že dobročinný spolek slovanský ve dvojím směru působil: pečoval o své stipendisty a staral se o osud dobrovolníků, kteří měli v poslední srbsko-turecké válce účastenství. V době přítomné pečuje spolek o 22 stipendistů, jichž podpora obnáší roční sumu 3.280 rublů. Co se týče ruských dobrovolníků, staral se spolek o 77 osob, kterýmž poskytnuta pomoc 2.903 rublů. Obě výše naznačené sumy ne podávají obraz činnosti právě nejrozsáhlejší, protož tím vděčněji přijmuta zpráva generálního majora A. A. Kirjejeva, že došlo ve vyšších ruských kruzích vojenských schválení chvalné předsevzetí, aby se dobrovolníkům ze srbsko-turecké války, jakož i jich rodinám, udílela pomoc ze státní pokladny. Zbývá v té věci toliko šťastné rozhodnutí ministerstva financí. — Účetní zpráva dobročinného slovanského spolku vykazuje za minulý rok tato čísla: základního kapitálu 35.333 r. 72¼ kop., vydejného fondu 428 r. 87½ kop., kapitál zadunajských Slovanů 43.195 rub. 49¾ kop, ostatní kapitály 43.130 rub. 1½ kop., celkem tedy *123.088 rublů 81½ kop.* — Po této zprávě chopil se slova prof. dějin za universitě petrohradské J. J. Zamyslovskij a vzpomenul vřele právě v těchto dnech zesnulého ruského učence S. M. Solovjeva, autora znamenitých dějin: „*Исторія Россіи*“ (28 hrubých svazků). Řeč Zamyslovského náležitě ocenila veliké zásluhy znamenitého ruského učence, což též četně shromážděné

obecenstvo hlučnou pochvalou na jevo dalo. V druhé části zasedání mluveno o programu v záležitosti podporování bulharského národa. U věci té jednalo se již v čas pobytu národní bulharské deputace v Petrohradě i přihlíženo ovšem především ku praktickým potřebám lidu. Dobročinný spolek usnesl se v ten smysl, že bude pobratimý národ bulharský podporovati ve směru dvojím: v církevním a všeobecně osvětovém. Za tou příčinou bude se k tomu přihlížeti, aby zaslán do Bulharska potřebný počet kněh pro pravoslavné bohoslužby a aby zakládány v samém Bulharsku, netoliko v městech ale i ve vsích, biblioteky a čítárny. Předsevzetí to zasluhuje v každém ohledu nejvřelejšího uznání. — *E. J.*

Ze spolku „Stálců." Dne 2. t. m. konána měsíční schůze, v níž referoval pan J. Kosina o básních J. V. Sládka: „Jiskry na moři", jak následuje. Nová kniha básní Sládkových obsahuje dobu za r. 1875—79. Sládek nenávidí prostřednost v poesii; nepíše často, ale práce jeho jsou provanuty pravým citem. On jest básníkem subjektivním; látku, jakou jiní pohrdají, on dovedně spracoval, a látkou tou jest — bol. První dva oddíly věnovány jsou vzpomínce na drahé zesnulé básníkovy; základní tón, jenž těmito písněmi vane, jest pessimistický. Když pak se básník probere z hluboké své bolesti, zírá kolem sebe a spatřuje předměty sympathické, — především svou nešťastnou vlast; tak povstal třetí oddíl, — básně vlastenecké. Také tyto básně jsou rázu pessimistického, ale proniká jimi již jasný paprsek naděje v lepší budoucnost. Odtud přechází básník k předmětům realním a tak jeví se v básních oddílu čtvrtého náběh k epice. Některé z těchto písní zaznívají pravým Berangerovským humorem, jinými provívají ideje ethické. A od tohoto nazírání vrací se konečně básník k životu skutečnému a líčí nám v pátém dílu svých básní naděje své v utěšenou budoucnost. — Oddíl první vyniká zvláště tím, co poesii Sládkovu vůbec charakterisuje: básně jeho jsou oduševněny pravdivostí citu, kteráž jest naprosto přesvědčující. Věrným pak odleskem obsahu jest také zevní forma; nesluší vyčítati formě rozervanost a neuhlazenost tam, kde také nitro básníkovo jest rozladěno, rozerváno. Přednosti prvního dílu jeví se také ve druhém; všude jeví se Sládek jako skutečná individualita básnická, na níž sice tu i tam pozorovati jest vliv cizí, která však dostatečně se charakterisuje zvuky vlastními. Oddíl druhý obsahuje několik krásných perel subjektivní lyriky Sládkovy. Pozoruhodny jsou básně: „Andante", „Tvůj obraz", „Hosté", překrásné „Střevíčky", pak „Klidně spi" a „S Bohem". Oddíl třetí, obsahující básně vlastenecké, jest nejlepší částí knihy; vřelost citu básníkova jest pozoruhodna, uvésti třeba na př. jen proslulou básničku „Ku předu", jež psána jest za doby posledních osvobozovacích bojů na Balkáně. Oddíl čtvrtý tvoří, jak praveno, náběh k epice, ale jest jinak nejslabší z celé sbírky, ač jsou i zde čísla v pravdě krásná, na př. „Farář z Podhoře", „Starý kantor" a pak „Nesmrtelnost". Vadí oddílu tomuto nejasnost, která dojem mnohých básní stírá. Pátý díl obsahuje opět práce vesměs krásné. — S několika myšlenkami ve sbírce Sládkově nelze souhlasiti, právě tak ne, jako s několika nedopatřeními proti správnosti jazyka. — F. V. Vykoukal referoval o „Povídkách, novelách a arabeskách" Berty Mühlsteinovy. Letošní rok byl proti jiným létům plodným na sbírkové spisy; objevilat se letos vedle Čecha a Holečkova „Za svobodu" II. sbírka povídek Beneše-Šumavského, 1. svazek Beneše Třebízského, Rudolfa Pokorného a Holečkových „Povídek černohorských"; k těmto spisovatelům druží se také dáma — Berta Mühlsteinova. Z uvedených právě

spisů má každý více méně svůj individuelní ráz, díla Čechova, Holečkova, Beneše-Třebízského jsou v té příčině zvláště mistrna. V povídkách Mühlsteinovy jeví se takový povšechný charakter tím, že spisovatelka obírá si látky, jež nešťastně skončí a ty že pak líčí s jakousi oblíbenou melancholií. Soudíce dle zevního dojmu jejích povídek, myslili bychom, že autorka nevěří v život, v budoucnost, kdybychom se z některých sentencí a pak zvláště z posledních dvou povídek o opaku nepřesvědčovali. Na kolik se povídek samých týče, třeba vyznati, že nevynikají ani přílišnou novostí neb původností látky a myšlenky, ani zvláštní poetickou lahodou slova, jaké se u některých našich spisovatelů obdivujeme. Však to také není spisovatelčinou vadou; není každému možno býti hvězdou první velikosti a jest třeba, aby se čtenářstvu samému dostalo duševní stravy příjemně se střídající. Vrstvy čtenářstva jsou u nás velmi rozmanity; nezřídka musí se čtenářstvo teprv vychovávati, a tací začátečníci zajisté hned nepochopí veleduchy literární. Proto nestranná kritika zadá raději něco ze svých přísných požadavků, než by dopustila, aby literatura netečností čtenářů škodu brala. Povídky Berty Mühlsteinovy jsou prostá kvítka, jimž jépe se daří v přirozené půdě než v umělých pařištích; úlohu, jakou jim autorka přidělila, dojista vyplní, budou čteny a hledány na našem venkově a proniknou snad také k mladší generaci damské, jež u nás obyčejně po cizích knihách se shání. Z 11 čísel obsažených v „Povídkách" Berty Mühlsteinovy, měla býti stať „Ze zápisek venkovského učitele" vypuštěna, aneb měla alespoň jako studie k následující povídce „Manfred" býti naznačena; není to nijak příjemno, když čtenář shledá se v nové povídce s tím, co téměř do slova dříve četl. Také číslo „Na Kalvarii" jest slabé; má to býti idylla, ale není tu jemného ducha poesie, jenž má idyllou zavívati, a rovněž tak není tu pěkného, jímavého líčení krajinářského neb představování osob poutavých. Poměrně nejlepším jest krátký článek „Jelenčin honorář"; vynikát novějším motivem a svěžejším líčením než většina ostatních částí. Zdá se také, že autorka stručně a vhodně zde rozhodla t. zv. „ženskou otázku". Také poslední článek zasluhuje chvály, třeba byl více kalendářového genru; jestiť výslednicí, jež čtenáře knihu již odkládajícího, příznivě uspokojí. V příčině slohu a mluvy vůbec měla spisovatelka více býti pečliva; jinak nepotkali bychom se tu s nečeskými výrazy a s nemožnými frasemi. — Konečně promluvil p. prof. Jindřich Metelka o Tomkově spisu „Jan Žižka". V dějepisné literatuře české nepočínali jsme si a nemohli jsme bohužel počínati si tak, jak žádoucno bylo. Když jsme počali dějiny po česku psáti, měli jsme vydávati dříve monografie, články a pojednání, nežli jsme se ku vlastnímu spisování dějin obrátili. Ale u nás se dělo naopak. Dříve sepsal Palacký dějiny národu českého, nežli sepsány jsou dějiny jednotlivých měst a okresů, a než vydány jsou také jiné monografie, k nimž patří též „Jan Žižka". Zásluha Palackého se tím ovšem jenom zvětšuje, právě tak jako zvětšena byla práce jeho tím, že neměl řádných vydaných pramenů po ruce; a jak každý pramen ve práci vědeckou působí, je patrno z toho, že „Jan Žižka" nebyl by možným býval, kdyby dříve nebyla bývala vydána „Popravčí kniha pánů z Rožmberka". Proto měli bychom si na vydávání pramenů více dáti záležeti. — Životopis Žižkův napsal r. 1828 Millauer, ale spisek ten byl příliš stručný; souborněji předvedl doklady o životě Žižkově Palacký ve svých Dějinách, Tomek v Dějinách města Prahy a konečně v tomto spisu, kterýž důkladně opraví soudy, jež u nás o Žižkovi se pronášejí. Dle líčení Tomkova stojí Žižka před námi nejen jako velký vojevůdce a válečník, jakým jsme si jej dosud před-

stavovali, nýbrž také jako důmyslný diplomat, — a to jest vlastnosť, jakouž bojovníci zřídka vynikají. Vývody Tomkovy spočívají na tak pevných základech, že o pravosti jejich nemůže u nás ani nejmenší pochybnosť vzniknouti. Od Němců bývá vytýkáno Tomkovi a jeho stoupencům, že prý píší příliš suchopárně, v pravdě však neznamená to nic jiného, než že se naši spisovatelé nechvástají tak svou učeností jako nadutí výtečníci němečtí, a že nedopouštějí se pak také přechmatův a chyb, jakých není prost ani sám primarius pruských historiků Ranke. Za to není nezajímavo pozorovati, jak se jiní historikové němečtí, zvláště bavorští, učí k vůli Tomkovi češtině a s jakým respektem ho citují. Ale Tomek se od mnohých historiků německých značně liší; jemu jest historická pravda nade všecko. Co na základě historických pramenů nelze dokázati, s tím nakládá Tomek jako s hypothesou, která, byť dobra byla, za nezvratnou pravdu nesmí se považovati. — Co Tomek ve svém spisu nově zjistil, jest již z jiných referátů známo; jest to však tak důležito, že musí „Jana Žižky" každý nový spisovatel dbáti jako nějakého pramene středověkého. Tomek totiž ze zprávy na pohled nepatrné vykombinoval tolik dat, že se tomu třeba právem diviti; tak na př. v kapitole o tažení Žižkově do Uher a j. Ač spis není příliš obsáhlý, jest v něm přece podána celá činnosť Žižkova i celý život jeho, tak že nezbývá, co bychom dle dosavádních pramenů mohli o Žižkovi dodati. Neprávem tedy vytýkal jeden denní list český, že prý tu válečná činnosť Žižkova není náležitě vylíčena; ovšem píše někdo celé knihy, kdežto jinému na vyjádření týchž myšlenek několik slov stačí. Obsah spisu podávati není nutno, ať čte každý raději sám, ba nebudiž u nás Čecha jen poněkud vzdělaného, který by byl „Jana Žižku" nečetl; to přesvědčení aspoň každý měj, že Žižka objeví se mu při čtení ve světle zcela jiném, než v jakém dříve stál. A kdo uváží, jakého sebezapření žádá u nás spisování knihy vědecké, k níž musí si autor všecky pomůcky s úmornou pílí sám snášeti, ten nebude pak knize takové vytýkati nějaké nepatrné vady. — Potom zmínil se p. Herben o tom, jak obratně a důmyslně užívá Tomek i takových pramenů, s nimiž si dosud nikdo rady nevěděl; týž poukázal také na to, že Tomek všecky své práce vydává česky a není přece proto o nic méně vážen, než ti Čechové, kteří, aby prý snáze byli přístupnými, píší německy. *F. V. Vykoukal.*

(Zasláno.)

Do Szanownej publiczności czeskiej!

Opuściwszy Pragę, gdzie tyle doznałam serdecznych dowodów sympatyi, pragnę wynurzyć temi słowy Jej mieszkańcom gorącą moją wdzięczność za to wszystko, co mię spotkało. Czuję ja to śilnie, że przyjęciem Waszem nie uczćiliście moich słabych zdolności, które wyniosłam z gorącego zamiłowania sztuki, ale życzeniem Waszem było, powitać sympatycznie tę mowę, w której się do Was odezwałam i tę bratnią Wam duchem sztukę, w której się wychowałam. Są w Polsce artyści odemnie lepsi i zasłużeńsi — mojem szczęściem, że pierwsza do Was przybyłam. Skorzystaliście z mego przybycia, ażeby przesłać pozdrowienie rodzinnym

moim stronom. I dla tego z Waszych wieńców i kwiatów nie biorę nic dla siebie, ale składam je wszystkie tam, gdzie należą.

Wdzięczna Wam

Marya Deryng.

Wiedeń, d. 22 Grudnia 1879.

Spisy redakci „Ruchu“ zaslané.

Jos. V. Friče Sebrané spisy veršem i prosou. Seš. 5. „Povídky a fantasie III.“ V Praze, nákladem vlastním. Sešitem tímto končí se druhý díl sebraných spisů J. V. Friče, obsahující historické povídky Česká Esther a fantasii Život sváteční. Máme za povinnost svoji upozorniti čtenářstvo své na spisy Fričovy, kterýž jsa prvním z předbojovníků moderního směru v krásné literatuře české, bude míti v dějinách literatury povždy význam značný. Veškery spisy Fričovy vyjdou ve 12 dílech a lze se předplatiti na ně 8 zl. v kterémkoli knihkupectví. Díl I. obsahuje histor. tragédii Rostislav a Svatopluk.

Václ. Beneše-Třebízského V červáncích a lesku kalicha. Obrazů historických řada I., díl 2. V Praze 1879. Nakladatel Militký a Novák. Svazkem tím ukončena je první řada historických obrazů uznaného novellisty Beneše-Třebízského, nazvaná V červáncích a lesku kalicha; v svazek tento pojaty povídky Ancikrist, Z posledních dnů Tábora a Petr Obrovec.

Album nazącéj się młodzieży polskiéj poświęcone Józefowi Ignacemu Kraszewskiemu. Lwów. Staraniem i nakładem Czytelni Akad. Lwowskiéj. 4 zl.

Epištoly k českému studentstvu od V. Hálka. Nákladem „Akad. Listů“. Cena 10 kr.

Stručné dějiny řeči a pravopisů českého od F. Bačkovského. Nákladem vlastním. 8 kr.

„*Osvěta*“. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Redaktor a vydavatel Václav Vlček, sešit prosincový; předplatné na rok 6 zl. 60 kr.

Z nakladatelství J. Otty v Praze:

Politická Bibliotéka Česká. Vydává Český klub. Naše znovuzrození od J. Malého. I.

Povídky, arabesky a humoresky od Sv. Čecha III. Cena 1 zl. 30 kr.

Mythy. Básně Jaroslava Vrchlického. II. 1 zl. 50 kr.

Ondřej Černyšev. Román od J. Zeyera.

Eklogy a písně. Básně J. Vrchlického.

Lacině knihovny národní seš. 22—29.

Sbírky přednášek a rozprav seš. 4—6.

„*Tajemný ostrov*“. Román J. Vernea.

Brehma „*Život zvířat*“ seš. 3—4.

„*Chata za vsí*“, román J. J. Kraszewského.

Všeobecný dějepis seš. 5.

Nákladem knihkupectví Fr. Řivnáče:

Williama Shakespeara *„Othello“*, mouřenín Benátský. Přeložil J B. Malý. Třetí vydání.

Téhož *„Julius Caesar“*. Přeložil Fr. Doucha.

Téhož *„Antonius a Kleopatra“*. Přeložil Jakub Malý.

Illustrované Dějiny literatury všeobecné. Sepsal V. Petrů. Nákladem V. Steinhausera v Plzni. Sešit 6. Cena 45 kr.

Mythologie čili Bájesloví Řekův a Římanův. Sepsal Tůma Cimrhanzl. Náklad. týž. Sešit 1. Druhé vydání. Cena 30 kr.

LISTÁRNA REDAKCE.

Pan J. Posp. — Chlum. Vypravujete dosti plynně, avšak látka není nová, proto povídku vaši odkládáme. — Lip. Coel. F. Z nabízeného se nám nic nehodí, jelikož článků toho druhu máme pro ten čas s dostatek. — M. R. Na zásylky bezejmenné neodpovídáme, ze zaslaného nepoužijeme ničeho. — A. Š. v K. Zašlete kratší. — Sr—ý. Nikoli. — A. M. S. v Př. Nepoužijem ničeho, ale pokračujte. — Jaroslav Zálev. Ani povídku, ani básně. — B. Chotěnov. Verše jsou lepší než povídka, nelze však ničeho uveřejniti. — Jindřich Jemdl. Nic; dopisy neodpovídáme. — 123. Ještě slabé. — Dobroslav Sázav. Nelze ještě. — m + p. Dosud se nehodí. — Krištof A. Žit. Rovněž slabé. — „abc.“ Neužijem ani básně, ani povídky. — Dr. K. R. a K. R—k. Litujem, že nelze ze zaslaného ničeho vybrati. — Neuveřejníme povídek, jež nám zaslali pp.: V. Sa., „Nazě“, O. F., „Mp“. — Vác. Vev. Cestopis se nehodí, z básní některou z lyrických. — Neuveřejníme prací, jež nám zaslali pp.: F. Z. v Č., Timothej Lit., Lud. K. v N. B., Han. Dzet., J. V. Ch. v Plzni, Alois Lesov., „Píseň“, J. J., M. Z., Jan Úhlav., Odon F., Širf., „do Loun“, E. R. Vad., J. L. J., D. P. N., P. z. D., C. K. F. v K., „J×“, J. N. T., F. H. v N., Vl. Hý., Aug. Pol—ova, E. M.—D., „α + ω“, Jos. Rk., „x—y“.

Kalendář českého studentstva
na školní rok 1879—80.

Redakcí komise kalendářové
„Akademického čtenářského spolku v Praze.“

Ročník X.

Cena vkusně vázaného exempláře **1 zl.** i poštou.

Pp. studujícím na 10 najednou zaplacených ex. 1 ex. nádavkem a frankovaně.

OBSAH:

Kalendarium od 1. m. října 1879 do m. pros. 1880. — ***Noremní dnové,*** universitní a soudní prázdniny. — ***Otázka české university.*** — ***Našim gymnasistům a realistům.*** (O kupování knih.) — ***Co činiti a věděti třeba studujícím nově na universitu přišlým.*** — ***Vysoké učení Karlo-Ferdinandské*** v Praze. — ***Výtah z předpisův o zkouškách kandidátův gymn. učitelství.*** — ***Vysoké školy technické.*** — ***O zkouškách kandidátův učit. pro školy realné.*** — ***Dobročinné ústavy*** pro studující pražské. — ***Knihovny pražské*** pro studující důležité. — ***Nejhlavnější ustanovení o branné povinnosti.*** (Sestaveno na základě nejnovějšího branného zákona.) — ***Studentské spolky.*** — ***Seznam profesorův na universitě a technice*** a t. d.

SNÍŽENÉ CENY PRO PŘEDPLATITELE „RUCHU“!

Díla básnická

z knihkupectví **Fr. A. Urbánka** v Praze.

Poznámka. Pp. předplatitelé „RUCHU“ požívají výhody, že mohou následující spisy básnické dostati za hotové u nakladatele „RUCHU“ o třetinu ceny krámské laciněji, přihlásí-li se nejdéle do konce měsíce března 1880, majíce zapraveno předplatné „RUCHU“ do konce m. března r. 1880. Po této době nastává i pro ně cena krámská.

☛ Při zásýlkách *poštou* franko budiž na každou *nevázanou* knihu připlaceno 5 kr., na *vázanou* (na rekomandování) 20 kr. Peněz vyžaduji si vesměs *pošt. poukázkami.* ☚

(Udané při spisech ceny jsou ceny krámské.)

Almanah českého studentstva. 1 zl.
Anemonky, básně omladiny jižních Čech. 1 zl., váz. 1 zl. 80 kr.
Balcárka **Zůstalé básně.** 30 kr.
Bartoše **Anthologie** z národ. písní československých. 1 zl. 10 kr.
Brodžínského **Věslav.** Přel. farář J. Soukop. 25 kr.
Čecha Svat. **Básně.** 1 zl. 20 kr., váz. 2 zl. 40 kr. (*Prémie k „Ruchu.“*)
Čermáka Boh. **Básně.** 40 kr.
Dvořákové-Mráčkové **Chudobky.** 40 kr., váz. 1 zl. 20 kr.
Hakla **Klidné chvíle.** 50 kr.
Hálek's **Abendlieder.** Uebersetzt v. G. Dörfl. 60 kr., váz. 1 zl. 40 kr.
Hory **Besední kytice.** 1 zl. 50 kr., váz. 2 zl. 50 kr.
Kalbáče **Kytice z viol a růží** novější české lyriky. 60 kr., váz. 1 zl. 40 kr..
Kosiny **Pomněnky.** 30 kr.
— **Ze zpěvů vlasteneckých.** 30 kr.
Koželuhy **Kytice z písní valašských.** S nápěvy. 80 kr.
Kuchaře **Za soumraku.** Básně. 40 kr.
Kytice z národních **písní** slovanských. 1 zl. 40 kr., váz. 2 zl. 20 kr.
Mickiewicz **Grażyna.** Metrisch übertr. von Dr. Weiss. 50 kr., váz. 1 zl. 50 kr.
Mühlsteinové **Pohrobky.** 40 kr., váz. 1 zl. 10 kr.
Pešky **Letorůstky.** 50 kr.
Písně moskevských cigánův. Přel. R. Pokorný. 40 kr.
Pokorného **Z jarních luhův.** 50 kr., váz. 1 zl. 20 kr.
Poláka **Ode Mže.** Básně. 30 kr.
Quise **Z ruchu.** Básně. 80 kr., váz. 1 zl. 60 kr.
Radhošť, valašský zpěvníček. 32 kr.
Razlaga **Pěsmarica.** 60 kr.
Ruch, almanah. Ročník III. 1 zl. 20 kr.
Studničkové **Ohlas nitra.** Básně. 50 kr., váz. 1 zl. 20 kr.
Tetín, ženský kalendář pro rok 1873, 1874 a 1875. Po 40 kr., váz. po 80 kr.
Wenzig, **Slavische Volkslieder.** 1 zl. 60 kr., váz. 2 zl. 60 kr.
Vesna, nejlepší české básně milostné. 1 zl. 20 kr., váz. 2 zl. 40 kr.
Vlasť, nejlepší české básně vlastenecké. 50 kr.
Vlny **Zvíkov.** 60 kr.
Vrány **Z vesny života.** 60 kr.
Zora, almanah omladiny moravské. Ročník I. 1 zl., váz. 2 zl.

Nakladatel: **Fr. A. Urbánek.** Redaktor: **Fr. L. Hovorka.** Tiskem dr. Ed. Grégra.
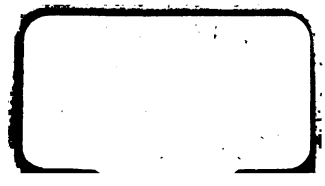
UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
Vyřazeno dne